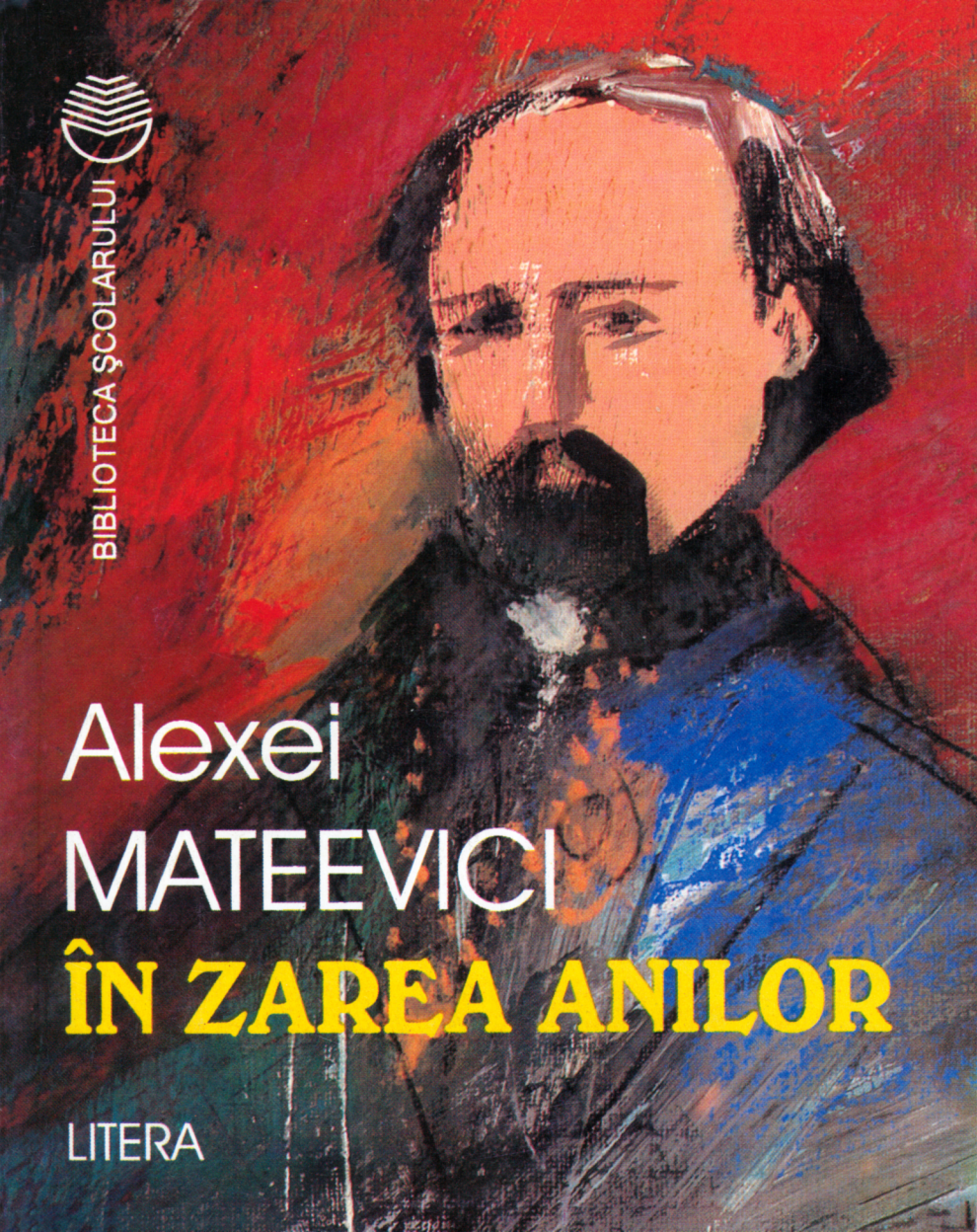
BIBLIOTECA ȘCOLARULUI
Alexei
MATEEVICI
ÎN ZAREA ANILOR
LITERA

Alexei Mateevici

OPERE

LITERA
Chişinău, 1998

CZU 859.0(478.9)–9
M 47

Textele au fost reproduse după: Alexei Mateevici, *Opere*. Scrieri în limba română. Ediţie critică de Ion Nuţă, Efim Levit, Sava Pânzaru. Vol.I, Chişinău, Ed. Ştiinţa, 1993. Ortografierea cuvintelor e cea în vigoare la ora actuală.

Coperta: *Isai Cârmu*

ISBN 9975–74–115–0

© LITERA, 1998

TABEL CRONOLOGIC

1888 *Martie, 16.* Lă Căinari, fostul judeţ al Benderului, în familia lui Mihail şi a Nadejdei Mateevici se naşte primul lor copil Alexei.

1893 Preotul Mihail Mateevici se mută împreună cu familia în satul Zaim. Aici viitorul scriitor urmează şcoala primară.

1897 *August.* Alexei este înscris în clasa pregătitoare a Şcolii Duhovniceşti din Chişinău.

1898 *Septembrie.* Alexei devine elev al Şcolii Duhovniceşti din Chişinău.

1902 *Septembrie.* Mateevici îşi începe studiile la Seminarul Teologic din Chişinău. Deoarece n-a lichidat restanţele la matematică şi Sf. Scriptură, este nevoit să repete clasa întâi în anul şcolar 1903/1904.

1905 *Noiembrie, 19.* Mateevici participă la adunarea generală a seminariştilor, unde s-a pus în discuţie chestiunea privind greva de protest împotriva proiectului de reformă a învăţământului teologic din Rusia publicat de sf. Sinod în aceeaşi lună.

1906 *Iulie, 24.* La Zaim se stinge din viaţă tatăl scriitorului, preotul Mihail Mateevici.

Septembrie, 20. În nr. 34 al gazetei „Basarabia" îi apare prima parte a corespondenţei din satul Zaim intitulată *Chestia preoţească* şi semnată cu pseudonimul A. Mihailescu. Publicaţia dată constituie debutul literar al lui Al. Mateevici.

Septembrie-octombrie. În nr. 36, 40 şi 42 ale „Basarabiei" Mateevici inserează traducerile sale din A. Cehov: *Vorbă lungă, Primejdia (Povestirea unui cărăuş), Prădătorii* semnate toate cu pseudonimul Alecu Mateescu.

Noiembrie. Mateevici debutează în domeniul prozei literare, publicând în ziarul „Basarabia“ (nr. 48, 49, 50) schiţa *Toamna*. Tot în acest răstimp se manifestă pentru întâia oară pe tărâmul publicisticii politice cu articolele *Lupta moldovenilor pentru drepturi* (nr. 49) şi *Ce ne trebuie nouă?* (nr. 53).

Noiembrie-decembrie. Apare în ipostază de folclorist şi etnograf, tipărind în gazeta „Basarabia“ articolele: *Obiceiurile şi rânduielile nunţii la moldovenii basarabeni* (nr. 51, 53, 57) şi *Colindele Crăciunului* (nr. 58).

Decembrie, 3. Mateevici asista la „prima serbare moldovenească literar-muzicală“ din Chişinău, unde i-a putut întâlni pe S. V. Cujbă, care a prezentat „Cântecul poporan moldovenesc“, şi Gh. V. Madan.

Decembrie, 17. În „Basarabia“, nr. 55, este imprimat articolul său publicistic *Preoţimea şi poporul nostru* semnat pentru prima dată cu pseudonimul Fl. Măgureanu.

Decembrie. În „Basarabia“ nr. 57 şi 59 îi apar articolele publicistice *Spre lumină, Munca noastră* semnate cu pseudonimul Fl. Măgureanu.

1907 *Ianuarie.* În numărul de Anul Nou al gazetei „Basarabia“ publică articolul *Sfântul Vasile — Anul Nou în obiceiurile moldovenilor basarabeni.*

Ianuarie. „Basarabia“ în nr. 2(61) şi 5(64) îi publică articolele de publicistică *Trecutul şi viitorul şi Alegerile* sub pseudonimul Fl. Măgureanu.

Februarie. Tot în „Basarabia“ (nr. 11) sub rubrica „Din cântecele poporane ale Basarabiei“ apare poezia *Dorul* cu menţiunea „Cules de Al. M.“. În nr. 12, 14, 17 ale aceleiaşi foi publică primele sale poezii: *Cântecul zorilor, Ţăranii* şi *Eu cânt.*

Mai. În ziarul editat de A. V. Nour „Viaţa Basarabiei“, nr. 4 din 13/26 mai, tipăreşte poezia *În zarea anilor*. În nr. 6 din 25 mai al aceleiaşi publicaţii periodice inserează articolul *Unirea culturală*.

August-noiembrie. Mama poetului, Nadejda, se mută cu traiul la Chişinău. În anul şcolar 1907/1908 Mateevici nu frecventează seminarul, acesta fiind închis ca măsură de constrângere împotriva elevilor pentru manifestările de „nedisciplină“. Din acest motiv, plus repetenţia în clasa întâi, studiile lui Mateevici la seminar în loc de şase ani au ţinut opt ani (1902—1910).

1910 *Iunie, 16.* Mateevici absolveşte Seminarul Teologic din Chişinău. Ocupând locul întâi dintre toţi ceilalţi colegi, i se conferă titlul de student.

August, 31. Este înmatriculat fără a da examene de admitere ca student la anul întâi al Academiei Teologice din Kiev cu întreţinere sinodală împreună cu alţi doi basarabeni, F. Zubcov şi V. Poleakov. Acum începe cea mai rodnică perioadă din activitatea poetului.

Noiembrie-decembrie. Publică în revista rusă a eparhiei din Chişinău „Kişiniovskie eparhialinâie vedomosti“ (nr. 45, 49, 52) articolul *Momente ale influenţei bisericeşti asupra originii şi evoluţiei istorice a limbii moldoveneşti.*

1911 *Martie.* Tot în aceeaşi revistă tipăreşte în ruseşte studiul etnografic *Motivele religioase în credinţele şi obiceiurile moldovenilor basarabeni.*

Septembrie-octombrie. Aceeaşi revistă tipăreşte în nr. 38, 39, 40, 41 studiul său folclorico-etnografic *Bocetele de înmormântare moldoveneşti.*

Octombrie. În revista pomenită mai sus apare nota sa polemică *Postfaţă la articolul: Momente ale influenţei bisericeşti asupra originii şi evoluţiei istorice a limbii moldoveneşti* — ripostă la recenzia *O filologie ciudată* (*Necito ot filologhii*, „Bessarabskaia jizni“ din 6 august 1911).

Noiembrie. Mateevici publică în revista „Luminătorul“ prima sa traducere în versuri — versiunea românească a poemului *Dumnezeu* de G. Derjavin.

Decembrie. Colaborează intens la revista „Luminătorul“, publicând aici versuri originale de caracter religios, traduceri de A. Puşkin *(Prorocul)*, F. Tiutcev *(Trimite-i, Doamne, bucurie)*, K. Batiuşkov *(Nădejde)*, predici şi învăţături moralizatoare.

Sfârşitul lui 1911 — începutul lui 1912. Face cunoştinţă cu Teodosia Noviţki, viitoarea soţie.

1912 *Ianuarie.* Inserează în revista „Luminătorul“ poezii originale *(Lumina cea de sară)*, traduceri din poezia clasică rusă (A. Puşkin, A. Homiakov, N. Iazâkov), predici etc.

Martie. — În revista „Kişiniovskie eparhialinâie vedomosti“ îi apare prima parte a articolului *Schiţă asupra tradiţiilor vieţii religioase moldoveneşti.* Partea a doua vede lumina tiparului în nr. 22—23 din acelaşi an. Tot acum publică în revista „Luminătorul“ (cartea a III-a) cunoscutul poem al poetului rus S. Nadson *Iuda.*

Mai-august. „Luminătorul“ tipăreşte în câteva numere consecutive articolul lui Mateevici *Când şi cum s-au încreştinat moldovenii?*

Septembrie. În revista rusă a eparhiei din Chişinău apare începutul articolului *Cugetările lui L. N. Tolstoi despre religie şi aprecierea lor.* Sfârşitul va fi tipărit în nr. 45.

Decembrie. Publică în „Lumunătorul" colinde de Crăciun, însemnări privind etimologia acestui cuvânt, felul de desfăşurare a sărbătorilor la moldoveni, calendarul popular ş.a.

1913 *Aprilie, 10.* Se adresează cu o scrisoare vestitului filolog şi bibliograf Ion Bianu (1856—1935), membru al Academiei Române.

Mai, 8. Scrie o scrisoare cunoscutului folclorist şi etnograf Artur Gorovei (1864—1951), membru-corespondent al Academiei Române.

Aprilie-mai. Apare în revista rusă a eparhiei chişinăuiene (nr. 16—17, 18, 20) cu primul material *Sărbătorile moldoveneşti de la Paşti până la Cincizecime* din seria „Sărbătorile mari şi mici la moldoveni". Seria continuă cu articolul *Anul Nou la moldoveni* (nr. 47, 48 din 1915; 5, 8, 9 din 1916).

Iunie. Mateevici începe să publice în revista „Luminătorul" articolul *Tipăriturile noastre bisericeşti.* Continuarea şi sfârşitul s-au tipărit în cărţile din iulie, august, septembrie ale aceluiaşi an.

Iunie. Revista „Kişiniovskie eparhialinâie vedomosti" tipăreşte începutul studiului *Creştinismul în Basarabia* — varianta rusă a articolului *Când şi cum s-au încreştinat moldovenii*? Continuarea şi sfârşitul acestui studiu amplu îl găsim în nr. 31—32, 42, 44—45 din 1913; 31, 48 din 1914; 1—2, 5, 6 din 1915.

Tot atunci la Prajila, în ţinutul Sorocii, traduce din ruseşte poemul *Ioan Damaschin* al lui A. K. Tolstoi, ce apare în revista „Cuvânt moldovenesc" nr. 4, 5, 6 din 1913. Aici pentru prima dată poetul îşi semnează lucrarea cu numele de familie — Mateevici.

August. Revista „Luminătorul" începe publicarea studiului *Mitropolitul Gavriil (Bănulescu-Bodoni), întemeietorul şi orânduitorul eparhiei Chişinăului şi a Hotinului.* Continuarea şi sfârşitul au fost imprimate în numerele din lunile septembrie, octombrie, noiembrie.

Septembrie. La Academia Teologică din Kiev este afişată lista temelor pentru tezele de licenţă ale studenţilor din ultimul an de studii. Celor 48 de viitori licenţiaţi li se propuneau 134 de teme. În dreptul temei

nr.132 *Concepţia religioasă-filozofică a lui Fechner* a fost înscris de prof. P. P. Kudreavţev numele lui Mateevici în virtutea faptului că acesta cunoştea la perfecţie limba germană, în care era scrisă toată literatura recomandată pentru documentare.

Octombrie-decembrie. Concomitent cu frecventarea cursurilor din ultimul an de studii la academie Mateevici lucrează intens asupra operei filozofice a gânditorului german Fechner şi studiază literatura ştiinţifică ce-i era consacrată.

1914 *Ianuarie-februarie.* Mateevici continuă să aprofundeze materialul pentru teza de licenţă, schiţează în prealabil planul lucrării, meditează asupra concepţiei generale a acesteia.

Februarie. În „Luminătorul" apare traducerea lui Mateevici a poemului *Păcătoasa* de A. K. Tolstoi.

Martie-aprilie. Mateevici continuă să lucreze asupra tezei de licenţă, definitivând-o spre sfârşitul lunii aprilie, când o prezintă rectorului academiei, episcopului Inokentii. Oponenţi oficiali sunt numiţi prof. P. P. Kudreavţev şi docentul I. P. Cetverikov.

Iunie, 14. Al. Mateevici susţine teza de licenţă în teologie. I se conferă titlul ştiinţific de licenţiat în ştiinţe de categoria întâi cu dreptul de a susţine teza de magistru fără a da examene preliminare.

La sfârşitul lunii se căsătoreşte cu Teodosia Noviţki, originară dintr-un sat din împrejurimile Kievului.

Iunie, 29. Are loc cununia lui Al. Mateevici şi a Teodosiei Noviţki.

Iunie, 30. Lui Al. Mateevici, absolvent al Academiei Teologice din Kiev, i se înmânează diploma nr. 1129.

August, 8. Se adresează rectorului Seminarului Teologic din Chişinău, arhimandritului Damian, cu cererea de a i se permite să predea la seminar „completul deplin" de lecţii la Sf. Scriptură, Noul Testament, omiletică şi limba latină sau de a fi numit la una din catedrele vacante.

Septembrie. Prin hotărârea sf. Sinod, nr. 8698 din 23—29 septembrie, preotul catedralei Sf. Sofia din Kiev Alexei Mateevici este numit profesor de omiletică, liturghie şi călăuză practică pentru preoţi la Seminarul Teologic din Poltava.

Septembrie, 22. Mateevici este confirmat profesor la Seminarul Teologic din Chişinău.

Noiembrie. Prin hotărârea sf. Sinod, nr.10208, din 7—29 noiembrie este anulată numirea lui Al. Mateevici în calitate de profesor de omiletică, liturghie ş. a. la Seminarul Teologic din Poltava.

Noiembrie. „Luminătorul" începe retipărirea poemului *Ioan Damaschin* de A. K. Tolstoi în traducerea lui Mateevici.

Noiembrie, 10. Scriitorul devine membru activ al Societăţii Bisericeşti de Istorie şi Arheologie din Basarabia.

1915 *Ianuarie-februarie.* „Luminătorul" continuă publicarea ultimelor capitole ale traducerii poemului *Ioan Damaschin*.

Mai, 3. Al. Mateevici ţine un discurs de rămas bun în sala Seminarului Teologic din Chişinău în faţa absolvenţilor acestui aşezământ de învăţătură.

Iunie, 23. La această dată vizitează locurile natale, cercetează vechea biserică din Căuşeni, descifrează inscripţiile în limba greacă de pe pereţii ei.

Septembrie, 16. Mateevici este numit preot militar şi în curând pleacă în componenţa regimentului 41 de infanterie pe Frontul galiţian. După aproximativ un an este transferat pe Frontul român.

Septembrie, 21. Poetul este ales membru al comisiei editoriale a Societăţii Bisericeşti de Istorie şi Arheologie din Basarabia.

Octombrie-noiembrie. În revista „Kişiniovskie eparhialinâie vedomosti", nr. 39, 41, 43, 44, 45, 46, apare studiul *Tiparul bisericesc-liturgic moldovenesc în momentele principale ale istoriei sale* — varianta rusă aprofundată şi amplificată a lucrării sale din 1913 *Tipăriturile noastre bisericeşti* publicată în „Luminătorul".

Noiembrie. Pentru prima oară Mateevici apare în calitate de recenzent, analizând cu competenţă în nr. 46 al revistei eparhiei din Chişinău monografia lui Ştefan Ciobanu despre mitropolitul Moldovei Dosoftei: *Ş. N. Ceban. Dosifei, Mitropolit Sociavschii, i ego cnijnaia deeatelinosti.* (Kiev, 1915).

Noiembrie. Participă la şedinţele Societăţii de Istorie şi Arheologie din Basarabia cu referatele ştiinţifice: *Basarabia ca regiune a investigaţiilor arheologico-bisericeşti şi Biserica Sfintei adormiri din Căuşeni.*

Decembrie, 13. Conform anunţului din revista rusă a eparhiei din Chişinău, inserat în nr. 44, Mateevici ţine o conferinţă despre savantul şi gânditorul german G. T. Fechner.

Decembrie, 23. Se naşte Nina, unicul copil al familiei Mateevici.

1916 *Ianuarie-februarie.* Ca preot militar Mateevici este încadrat în brigada 71 rusească de artilerie de pe Frontul român, dislocată pe linia Tecuci—Mărăşeşti.

1917 *Aprilie, 20.* Într-o semnificativă scrisoare către soţia sa Teodosia, scrisă la Mărăşeşti, Mateevici vorbeşte despre revirimentul din starea de spirit şi din creaţia sa literară.

Mai, 20. Mateevici ia parte la primul Congres al studenţilor români din Basarabia, aducând un salut călduros delegaţilor la congres.

Mai, 25—28. Poetul participă la lucrările Congresului învăţătorilor moldoveni din Basarabia, la care s-a discutat problema instruirii primare. În prima zi a congresului Al. Mateevici, venit la Chişinău de pe front, s-a adresat cu un cuvânt de salut către delegaţi.

Iunie, 4. În scrisoarea către mamă şi soţie descrie întâlnirea sa de la Iaşi cu Ştefan Berechet, fost coleg la Academia Teologică din Kiev. Acesta i-a făcut cunoştinţă cu Nicolae Iorga, care i-a dat „o mulţime din operele sale".

Iunie, 18—19. Mateevici ţine două prelegeri de istoria literaturii române la cursurile de limbă românească pentru învăţătorii moldoveni. În prima zi, la deschiderea cursurilor, el citeşte capodopera sa — *Limba noastră.*

Iunie, 21. Revista „Cuvânt moldovenesc", nr. 49 (249), publică poezia *Limba noastră* cu următoarea notă subpaginală: „Poezia aceasta e scrisă cu prilejul deschiderii cursurilor pentru învăţătorii moldoveni şi a fost citită de autor la deschidere". Este prima publicaţie a celebrei poezii.

Iunie, 27. Pe front, la Mărăşeşti, Mateevici transpune în româneşte „povestea valahă" a lui M. Gorki *Zâna*, devenind astfel cel dintâi traducător român al marelui scriitor rus.

Iunie, 29—30. Tot la Mărăşeşti poetul realizează ultimele sale traduceri din lirica rusă: poezia *Zadarnic, artiste...* de A. K. Tolstoi şi sonetul *Poetului* de A. S. Puşkin.

Iulie, 5—15. Mateevici scrie pe Frontul românesc poeziile *Văd prăbuşirea, Cântec de leagăn, Basarabenilor, Frunza nucului, Unora, De-asupra târgului Bârlad, La Noul-Neamţ, Pietre vechi, Atâtea chipuri.*

Iulie, 25. Mateevici soseşte pe neaşteptate la Chişinău, fiind evacuat pe motiv că ar fi fost bolnav de gripă.

August, 2. Starea sănătăţii lui Mateevici se înrăutăţeşte brusc.

August, 12. Consiliul medical nu exclude posibilitatea ca bolnavul „să se întărească".

August, 13. Alexei Mateevici încetează din viaţă în urma îmbolnăvirii pe front de febră tifoidă. Gazeta „Cuvânt moldovenesc", nr. 72 (272) din 20 august publică necrologul *Părintele Alexei Mateevici*, însoţindu-l cu poezia *Eu cânt*.

August, 14. Fiind considerat contagios, Mateevici este înmormântat în grabă la cimitirul central din Chişinău de pe strada Armenească.

August, 29. Ziarul „Neamul Românesc", editat la Iaşi, publică emoţionantul necrolog *Încă unul...* scris de Nicolae Iorga, redactorul periodicului.

Septembrie, 3. Gazeta „Cuvânt moldovenesc", nr. 78 (278), tipăreşte poezia *Poetului* cu subtitlul *La moartea lui A. Mateevici*, semnată de N. Romanaş (pseudonimul lui Ion Buzdugan).

1923 *Octombrie, 29.* — La Chişinău are loc dezvelirea stelei în memoria poetului Al. Mateevici, avocatului S. Murafa şi inginerului Gh. Hodorogea, toţi stinşi din viaţă în vara anului 1917. Autorul monumentului şi al basoreliefului este sculptorul Ionescu-Verea.

Sava PÂNZARU

VERSURI

ORIGINALE

Cântecul zorilor

Hai, măi frate, hai, măi frate,
Zorile s-aprind,
Hai să căutăm dreptate,
Voie şi pământ.

Plugărit-am viaţa toată
Ş-am muncit noi rău,
N-am văzut zi luminată,
Numai greu, tot greu.

Şi pe umeri numai juguri
Pân-acum am dus,
În robie şi lanţuguri
Toate ni le-am pus;
Ş-ale sufletului daruri
Noi le-am înecat
Tot în plânsete ş-amaruri,
Ce ne-au apăsat;
Şi odorurile minţii
Noi le-am prăpădit,

Căci în ceaţa neştiinţei
Tot am vieţuit.

Muncă, muncă şi iar muncă,
Alta n-am văzut;
Şi în munca noastră lungă
Toate le-am pierdut.
Am crescut în largi ogoare
Roadă cu prisos,
Dar din pâinea roditoare
N-am avut folos,
Căci ogoarele luate
Fost-au de la noi;
Nouă-n schimb ne-au fost lăsate
Juguri şi nevoi.

Goi, lipsiţi de toate-n lume,
Vecinic înjosiţi,
La boieri n-avem nici nume.
Pe pământul ţării-mume
Zăcem necăjiţi.

Dar destul! Venit-a ceasul,
Ceasul aşteptat,
Ca să dăm noi jos necazul,
Care l-am răbdat.

Vezi?! În zarea depărtării
Zorile s-aprind,

Sfânta zi a învierii
Vine strălucind.

Hai, măi frate, hai, măi frate,
Nu munci robind,
Hai să căutăm dreptate,
Voie şi pământ.

Scoală, frate! Căci ne cheamă
Zorile ce vin.
Scoală, frate, şi ia-ţi seamă,
Singur ţi-eşti stăpân.

Pentru noi, feciorii gliei,
Zorile răsar,
Pentru-nfrângerea robiei
Bietului plugar.

Trece noaptea. Lupta vine.
Frate, ieşi gătit!
Cel nepregătit rămâne
Vecinic biruit.

Trece noaptea. Hai, măi frate!
Zorile s-aprind,
Hai să mergem spre dreptate,
Voie şi pământ.
Chişinău, 5 februarie 1907

Ţăranii

Când ziua luminile-şi stinge
Şi cele din urmă-n câmpii le aruncă,
Ţăranii, veniţi de la muncă,
Îşi cântă viaţa şi glasul le plânge.

Îşi cântă necazul cel mare,
Îşi cântă nevoile lor în robie,
Şi cântecul plânge-n câmpie,
Suspină şi cântă în versuri amare.

Şi cântă obidele sale,
Iar seara albastră-i ascultă-n tăcere,
Şi cântecu-i plin de durere,
Şi inima-n piept ţi se zbate de jale.

Îşi varsă tot dorul şi focul
În plângeri prelungi de robie şi chin,
Şi stelele serii rămân
În jale. *Şi robul îşi plânge norocul.*

Şi greu deznădejdea se lasă,
Şi neagră, ca noaptea ce vine, întinde
Aripile, satul cuprinde,
Şi ţărănimea-n aripi o apasă.

Dar iată de-odată s-aude:
Un glas de flăcău din ţărani se desparte,

Puternic — se duce departe,
Deşteaptă câmpiile, văile mute.

Şi cântecul sună-n ogoare
Şi, mândru, vorbeşte de drepturi şi voie,
Şi-ţi pare aprinsă a ţării nevoie
De versuri cu foc arzătoare.

Chişinău, 13 februarie 1907

Ţara

În versul cântecelor poporane
Se închină ţărănimii basarabene

Frunză verde grâu de vară,
Ce-i frumoasă a mea ţară!
Ţara mea nemărginită
Cu verdeaţă-mpodobită.
Cât cu ochii-n zări cuprinzi,
Ţăruleano, te întinzi,
Strălucind în ape-oglinzi;
Cât cu ochii dai şi vezi —
Tot câmpii, păduri, livezi,
Şesuri, văi frumoase, sate,
Pâini în brazde semănate,
Munţi şi dealuri-nalte, vii,
Depărtări largi, albăstrii.
Primăvara — numai floare

În câmpii mirositoare.
Vara — aur tot turnat
Până-n zare revărsat,
Aur viu de pâine coaptă —
Munca ţărănimii dreaptă.
Trece vântul prin ogoare,
Dă pământului răcoare
Şi se duce pân'în zări
Şi răzbate-n depărtări.
Păsări cântă-n ceruri sus,
Tot zburând înspre apus.
Pelin verde, iarb-amară,
Măiculiţă, scumpă ţară,
Mândră eşti tu şi frumoasă;
Mândră eşti tu la vedere,
Of! Dar nu eşti norocoasă,
Zaci în vecinică durere;
'N lacrimi tu te scalzi şi jale,
Pân'în vârfurile tale, —
Lacrimile fiilor,
Necazul copiilor.
Cât eşti, maică, tu de mare,
Gemi tot în nevoi amare,
Cât eşti de nemărginită,
Tot atât şi necăjită.
Veneticii, ţară dragă,
Te mănâncă toţi la clacă,
Îţi iau bogăţiile
Şi-şi lăţesc moşiile.
S-au făcut ei boieri mari,

Chinuiesc pe-ai tăi plugari,
Pe noi ne-au încălecat,
Pâinea toată ne-au luat,
Ţara-n mâini au apucat,
Sângele ei ne-au băut
Şi neoameni ne-au făcut.
Fiii, pământenii tăi,
Au luptat ca nişte lei,
Au vărsat ei mări de sânge,
Ca să poată jugul frânge, —
Jugul cel greu din vechime
De pe-ntreaga românime;
Au dat jos jugul turcesc,
Acum duc cel boieresc —
Şi mai greu şi mai drăcesc.
Mult am mai luptat şi noi,
Te-am scos, ţaro, din nevoi,
Am luptat şi-om mai lupta,
Nici la gânduri nu vom sta,
Căci norodul oropsit
Din ’ntuneric a ieşit,
Biruit nu s-a lăsa
Pentru scumpa ţara sa.

Chişinău, 21 februarie 1907

Eu cânt

Eu cânt pe-acei ce-n jug şi chin
Pe-a lor spinare ţara ţin,
Cari în robie şi necaz
Voinici, puternici au rămas!

Vânjoşi, înalţi, ca fierul tari,
De soare arşi, bătuţi de vânt,
Brăzdează harnicii plugari
Al ţării lor mănos pământ.

Din plug pe toţi ei îi hrănesc,
Vărsând pâraie de sudori,
Dar tot puterile le cresc;
Pe-aceşti puternici muncitori
Eu cu mândrie-i cânt!...

Eu cânt pe-acei ce pân' acum,
Fără cărare, fără drum,
În noapte rătăciţi au stat,
Nădejdea însă n-au lăsat;

Pe-acei ce tare, neclintiţi,
Oftând amar din când în când,
Întreaga lume-au sprijinit,
În urma plugului mergând;

Cari focul vieţii nu l-au stins
În pieptul lor de fier făcut,

Şi cât de mult n-am plâns,
Tot alte zile-au prevăzut,
Pe-aceştia eu îi cânt!...

Eu cânt, căci văd că ele vin
Acele zile de senin;
Eu cânt, căci văd de-acum că piere
A ţării veşnică durere;

Eu cânt, căci văd necazul frânt,
Ş-aud plugari în zori cântând,
Nu doine de amar, de dor, —
Înviorarea ţării lor...

Şi glasul vieţii ascultând,
Venirea zorilor eu cânt!...

*Chişinău, 23 februarie 1907**

În zarea anilor

În zarea anilor trecuţi
Eu văd în flăcări asfinţituri,
Eu văd albastre amurgituri
În zarea anilor trecuţi.

---

* Textul reprodus reprezintă varianta publicată de către Al. Mateevici în „Cuvânt moldovenesc“, an. II. nr. 6-7, aprilie 1914, p.13-14.

E primăvară. Sunt în floare
Salcâmii. Stau pe gânduri puşi.
Şi o căldură-mbătătoare
Şi o mireznă-ameţitoare
Mă duce lin departe-n zare,
În zarea anilor apuşi.

Ş-atunci salcâmii gânditori
Stau înfloriţi în zori de foc;
În umbra crengilor cu flori
Visam eu visuri de noroc...
Dar anii ceia sunt pierduţi
În zarea anilor trecuţi.

Ca şi atunci, văd şi acum
Lucirea zorilor pe drum,
Salcâmi în floare, gânditori...
Dar unde-s visele cu flori?
Aceia ani, acelea zori
Trecuţi de-acuma sunt şi duşi
În zarea anilor apuşi.

Chişinău, 13 mai 1907

Atunci când soarele apune

Atunci când soarele apune
Şi zarea arde-nflăcărată,
Atuncea inima îmi spune
Durerea ei nemângâiată.

Şi tot mă-nşel şi trag nădejde,
Că nu-i departe alinarea,
Dar mintea mea mă amăgeşte
Şi tot mai tare mă munceşte.

Nădejde nu găseşti în lume
Şi n-ai de ce nici să o caţi:
Ea numa-n suflete trăieşte
Şi doruri-n inimă trezeşte...
. . . . . .

1907

Pocăinţa hoţului

Când Hristos cu spini pre frunte,
Pre cruce răstignit murea,
Întunecimea-naltul munte
Golgotha toată-acoperea.
Atunci un hoţ privind în sus,
Cu ochi aprinşi de pocăinţă,
Strigat-a către Iisus,
Mărturisind a sa credinţă:
„În slava raiului, Stăpâne,
Tu să mă pomeneşti pe mine!“
De-atunci şi noi cu plecăciune
Rostim această rugăciune.

Nu-i vorbă, de răbdat îi greu,
Când cineva te prigoneşte,

Dar, frate, pentru acest rău
Acel de Sus te răsplăteşte.
Şi vrajba, pizma, ele-odată
Găsi-vor dreapta judecată.
Nu-i vorbă, că putem şi noi,
Răbdând obide şi nevoi,
Să răsplătim. Dar ce folos
Când calci porunca lui Hristos
Şi pilda Lui? Dar dacă stai
La îndoială, ce-ţi rămâne,
Decât ca să-ţi aduci aminte
De ale lui Hristos cuvinte
Când l-au iertat pe hoţ: „Cu mine
Vei fi tu azi în rai“. Creştine,
Gândeşte. Când Hristos îl iartă
Pe-un hoţ şi-i dă o sfântă soartă,
Ţi-a da El ţie iertăciune
Când tu cu zisa rugăciune
Pe buze — vrajba ţii în gând,
Porunca Domnului călcând?

Martie 1910

Mângâiere

Când scârba inima îţi arde,
Nădejdea-n suflet ţi se stinge,
Când primprejur nu afli dreptate,
În luptă verşi sudori de sânge.

Când pătimind slăbeşti, creştine,
Tu de obida răutăţii,
În toate clipele vieţii
Să ştii că Domnul îi cu tine!

Şi fie-ţi patima nespusă,
Şi pară-ţi cât de grea scăparea,
Lumina zilelor apusă,
Să ştii că-n cer îi îndurarea.

Când crucea vieţii te doboară
Pe tine la pământ, creştine,
Grozava soartă te-nfioară,
Fă-ţi pace: Domnul e cu tine!

Martie 1910

Cina cea de taină

Au zis Hristos: „Ar' să mă vândă
Unul din voi", — ş-amară
I-au pătruns atunci durerea
Pe ucenici; toţi se-nfioară
Şi-ntreabă:
"Doamne, eu?"

Şi Ioan nestrămutatul,
Iar şi Petru, plin de frică,
Si-mprejur din nou cu toţii

Tremurând încep să zică:
"Doamne, eu?"

Ce să zic atunci eu, bietul,
Eu, cu inima mea slabă,
Când şi cei tari în credinţă,
Tremurând, pe Domnu-ntreabă:
"Doamne, eu?"

Aprilie 1910

Hristos au înviat

Se aşternuse piatra pe proaspătul mormânt
Şi noaptea coborâse, acoperind cetatea.
Se liniştise neamul vânzării. Pe pământ
Era o taină mare... minune-apropiată.

Au stat tăcuţi de pază cei doi ostaşi străjari
Ne-atinşi de măreţia adâncurilor firii,
Nepresimţind venirea minunii celei mari
Ce-avea să schimbe faţa şi rostul omenirii.

Şi iată miezul nopţii, de stele-mpodobit;
Un tunet lung s-aude, pământu-n el vuieşte,
Adânci puteri îl mişcă, izbindu-l. Zguduit,
Mormântul se deschide: scriptura se-mplineşte.

Lumini lucesc la gura mormântului deschis,
Întunecimea piere o clipă-n toată firea...

Hristos învie!... Paznici, să fie vouă vis,
Lumina vă orbeşte, v-a înlemnit uimirea!

Lumină din lumina cerescului cuprins
Luceşte-acum pe chipu-i, Îl-nalţă biruinţa.
Şi, lepădând pământul, îi lasă foc nestins
Pe calea mântuirii: nădejdea şi credinţa.

Cu moartea Sa, pe cruce murind nevinovat,
Ne-au dat El nouă pildă a marii jertfi de Sine,
Cu moartea Sa pe moarte călcând au înviat
Spre învierea vieţii în faptele de bine.

Cântaţi cu bucurie acelui Ce-au scăpat
Pe om şi omenirea de moarte sufletească.
Îi Paştele! Viaţă! Hristos au înviat!
Iubire între oameni şi pace să domnească!

Aprilie 1910

Cântecul clopotului

O, clopote! Frumos mai suni,
Când credincioşii îi aduni
La locul sfânt de rugăciune,
În cer cântarea să le sune...
În zile mari de sărbătoare,
La răsărit ş-apus de soare,
Tu chemi stăpâni şi muncitori

Ai lui Hristos închinători.
Chemarea-ţi porţi prin munţi şi văi:
Şi vin închinătorii tăi.
În cer ajunge-a ta sunare,
Cu dânsa şi a lor cântare,
Un cântec sfânt, frumos nespus,
Se suie, ca tămâia,-n sus,
Ducându-se în cer... Ce dor nu duce,
Ce poate inima s-apuce?
Şi jalea inimii zdrobite,
De toţi pe lume părăsite,
Şi bucuria mulţumirii,
Şi arzătoarele dorinţe
De mântuire, pocăinţă...
Un cântec sfânt, frumos nespus,
Le suie toate-acestea-n sus,
Şi când arama-n ceruri sună...
A noastră inimă răsună...
O, clopote! Frumos mai suni,
Când credincioşii îi aduni
La locul sfânt de rugăciune,
În cer cântarea să le sune...
O, sună dar prin munţi şi văi,
Să vie-nchinătorii tăi.

Iunie 1910

Un vis dorit

Un vis grozav eu am visat
Şi-acum nu-l pot uita:
Că sufletul meu în păcat
Şi patimi dormita.

Viaţa repede trecea
Şi moartea-mi sta în prag
Şi tot mai scurt mi se făcea
Al zilelor şirag.

Şi vestitori de-acuma sânt
A morţii — boli, dureri,
Ş-al viitorului mormânt
Simţesc eu reci suflări.

Dar păcătos, nepăsător
Sărmanul suflet stă
Şi nici un gând mântuitor
Lumină nu-i mai dă.

Ş-aşa sfârşitul m-a găsit
În dormitare grea,
De drumul morţii negătit,
Robit de viaţă rea.

Şi îngerul meu păzitor
De jalea mea plângea,

Dar plânsetul lui jelitor
L-a suflet n-ajungea...

Din somnul meu am tresărit
Cu scârbă-amară eu
Şi văd: de sufletul robit
Departe-i Dumnezeu!

Şi către suflet am strigat:
Fii treaz şi nu dormi,
Dormind în patimi şi păcat
Pe veci vei adormi.

Puţine zile ţi-au rămas
Pentru căinţa ta,
Deci, scoală şi fii treaz,
Mai mult nu dormita.

Îndreaptă-ţi mintea spre Hristos,
Dreptate şi-adevăr:
Căinţa unui păcătos
Îi sărbătoare-n cer.

Iulie 1910

Mântuirea

Se risipise al binelui cuvânt
Din mintea-nnegurată de păcat;
Dar miluirea Ta ne-a mângâiat
Cu aşteptarea ceasului cel sfânt.

Prin mila Ta cea sfântă dat ne-a fost
Să Te zărim în patul Tău smerit,
Departe-n luminosul răsărit,
De unde-ai arătat al vieţii noastre rost.

De unde-ai revărsat viaţă nouă-n noi
Şi ne-ai trimis lumina Ta din cer
Spre-a mântui vieţile ce pier,
Mult necăjite-n rele şi nevoi.

Şi cum o zare lină într-un pustiu
Se-nalţă şi tot creşte luminând, —
Aşa pătrunde-n minte şi în gând
Credinţa într-aceia cari Te ştiu.

La strălucirea stelei din senin,
Trezitu-s-au nădejdile pe rând,
S-au luminat şi inimă şi gând,
Cu Tine s-a-nfrăţit tot sufletul strein.

La-mpărăţia dragostei de veci
Adus-au toţi Puternicului dar,

Ştergând şi urma lacrimii de-amar
Şi-nfierbântându-şi gândurile reci.

Altar frumos ţi-ai ridicat în ei
Punându-i jertfă inima din piept,
Spre liniştirea sufletului drept
Şi spre-a-ndrepta pe oamenii cei răi.

Şi fumul sfânt ce suie-ncet spre cer,
Rugând iertarea vinii din trecut;
Iar sufletul ce-odată-a fost vândut,
S-a mântuit din jugul lui de fier.

S-a mântuit... Ne-am mântuit şi noi,
Căci s-a zdrobit puterea celui rău,
Şi-n locul lui venit-a Dumnezeu,
Mântuitorul nostru din nevoi.

August 1910

Un sfat

Să fugi de fapta rea, creştine,
Ascultă-al Domnului cuvânt,
Şi făptuieşte numai bine
Din leagăn până la mormânt.

Atunci c-un zâmbet fericit
Vei trece prin această viaţă,

Şi chiar şi moartea, liniştit,
Putea-vei s-o priveşti în faţă.

Atunci — plug, seceră şi sapă
Vor fi uşoare-n mâna ta,
Şi lângă un ulcior de apă
Tu vecinic vesel vei cânta.

Iar când muri-vei, cu mult dor,
Străini şi neamuri te-or jeli,
Şi flori din lacrimile lor
Pe-al tău mormânt vor răsări.

Decembrie 1910

Roagă-te

Roagă-te în fericire,
În nevoie roagă-te,
Roagă-te în pătimire,
În smintire roagă-te.
Roagă-te obijduit
Şi-n primejdii roagă-te.
Roagă pentru cel iubit,
Pentru duşman roagă-te.
Roagă-te pe când slăbeşti,
Când eşti tare, roagă-te.
Roagă-te când plângi, jeleşti,

Când te bucuri, roagă-te.
Roagă-te-n ceas de ispită,
Şi de patimi, roagă-te.
Roagă-te, când biruită
Îi ispita, roagă-te.
Roagă-te în ceas de moarte,
De iertare roagă-te;
Roagă-te, atunci te iartă
Cel din ceruri, roagă-te!

Decembrie 1911

Lumina cea de seară

Ia spune, frate: lumina când se ţese
Cu întunericul în blânde nopţi de vară,
De ce-ntr-a noastre firi, pe-aripi de seară,
Cresc rugăciuni, de noi neînţelese?

Şi focul lor, întocmai ca o ceară,
Ne arde firile de patimi îngheţate
Ş-aprinde-n noi credinţele curate,
Ce fac ca toată patima să piară;

Umblăm atunci, ca umbre uşurele,
Şi alte lumi vedem în depărtări,
Uităm păcat şi vrajbă — toate cele;

Şi luminaţi, zburăm-n acele ţări,
Cari sunt în zare, mai presus de stele,
Spre Cel Ce a zidit pământ şi cer.

Ianuarie 1912

Psalmul al 83-lea

Sufletul mi-i amărât
Şi de patimi ostenit,
Inima pace-mi doreşte
Şi la Tine, Doamne, vine,
Gându-a lumilor, Stăpâne,
La Tine în veci năzuieşte.

Păsărilor locuinţă
Le găteşte-a Ta voinţă.
Prin Preasfânta-Ţi hotărâre,
Greul crucii suferind,
Fiii micului pământ
Toţi gândesc la a Ta liniştire.

O, cu ce mare dor
Arde inima lor,
Când se trag la locaşele Tale.
Vreau să cânt eu cântări
Despre slava din cer
Ca să-mi spun în cântări a mea jale.

O, ce sunt fericiţi
Cei din cer proslăviţi,
Gurile nu le tac de cântare;
Nu ştiu ei cum ştim noi
Grele amaruri, nevoi.
Sufletu-i plin de-alinare.

Şi o zi, — ca un veac
O trăiesc mai cu drag,
Decât noi pe pământ, şi o mie*
Eu la praguri să stau,
În locaşul Tău vreau,
Nu în curtea mea mare, pustie**.
Fericiţi sunt ş-acei
Cari ş-aici în ani grei
Îşi îndreaptă spre Tine nădejdea;
Pe-al durerii pământ
Ei la cer cugetând,
Viaţa toată petrec îngereşte.

Valea plânsului greu,
Ei, crezând-n Dumnezeu,
O petrec ca o noapte senină
Şi găsesc bucurii
În copii, în clipe adânci de noapte,
Când tac a zilei voarve, şoapte.

---

* O mie de ani.
** Curtea împăratului David.

În arzătoarea rugăciune
Ş-acelui nume să răsune,
Ce somnul vostru vă privea,
Cu sfânta cruce vă-nsemna,
Cu mila Domnului chema
Asupra capetelor voastre...

Ianuarie 1912

Intrarea Domnului Iisus Hristos în Ierusalim

Glasuri de bucurie,
Laude şi rugăciuni,
Din cântarea gurii vie
Şi a chimvalurilor struni...
Iudeea slobozită
Poate-şi cânta izbăvirea?
Roma* poate-i biruită
Şi venitu-i-a pieirea?
Împăratul cel puternic,
Aşteptat cu nerăbdare
Poate vine falnic, mare
La norodul său nemernic?**
Drumul dinspre Galileea
Tună-n vuiete de glasuri,

---

* Împărăţia romanilor în jugul cărora se aflau iudeii.
** Pe Mesia, făgăduit de proroci, iudeii îl aşteptau în chipul unui puternic împărat pământesc, ce îi va slobozi din jugul Romei.

Parcă toată Iudeea
A uitat a ei necazuri...
Şi mulţimea zgomotoasă
Merge-n valuri de lumină,
Aşteptând pe căi pietroase
Rămurele de măslină...
Poarta mare din cetate
S-a deschis de dimineaţă,
Gloate vii şi bucurate
Iese-n mâine cu verdeaţă,
Şi-a lor veselă „osană“...
Prin împrejurimi răsună...
Calea cea galileeană
Cu Împăratul le-mpreună...
„Bucură-se Cel Ce vine
Întru Dumnezeu la noi,
Cel Ce lumea cu-a Lui mâine
Slobozeşte de nevoi;
Şi-n blagosloviri trăiască
Al Davidului Fecior,
Ce-a venit să izbăvească,
Ce-a venit Mântuitor!“

*

Glăsuiri de bucurie,
Laude şi rugăciuni,
Din cântarea gurii vie
Şi a chimvalurilor struni, —
Ele oare ce înseamnă?
Din măria pământească

Nu-i căzută Roma-Doamnă,
Şi pierirea vrăjmăşească
Îi departe. Împăratul
Păcii, nu al *biruirii*,
Vine blând acuma, iată-L,
Spre *măria răstignirii.*
Nu-i înconjurat de slavă
Pământească, pieritoare,
Ci prin sânge câştiga-va
Slava-n veci judecătoare.
Izbăvi-va nu moşia
Iudeilor de dănii: —
Lumea toată — de robia,
De-njosirile sătănii.
Vine un voinic, cu gloata
De vânjoşi leghionari*, —
Merge-ncet, smerit, în roata
Ucenicilor păscari;
Şi cetatea, ce-L primeşte
Nu un scaun de-mpărat, —
Cruce, *spini* îi pregăteşte,
Chipul cel însângerat...
Dar şi răstignit pe cruce
El trăi-va-n vecinicie:
Ucenicii Lui vor duce
Pretutindeni veste vie
De iubire şi dreptate,
Şi de mila cea frăţească

---

* Ostaşi de leghion — o parte din oastea romanilor.

Şi vor boteza noroade,
Ţările să le *sfinţească...*

*

Glăsuiri de bucurie,
Laude şi rugăciuni,
Din cântarea gurii vie
Şi a chimvalurilor struni...
Drumul dinspre Galileea
Tună-n vuiete de glasuri;
Parcă toată Iudeea
A uitat a ei necazuri;
Şi mulţimea zgomotoasă
Merge-n valuri de lumină,
Aşteptând pe căi pietroase
Rămurele de măslină...

Martie 1912

Îngerul şi mironosiţele

Pe cine-l caută acuma în grădină
Cu vasele de mir umplute?
De lacrimi inima li-i plină...

Zoreşte ziua nouă. Îi răcoare,
Dar cerul se înseninează
În ciripituri cântătoare.

De ce Îl caută aicea pe Hristos?
De ce-au venit aici să-l plângă?
Pe piatră un înger luminos...

El şade-n haine albe, strălucite...
Vestind cereasca bucurie
Mironosiţelor scârbite:

„Hristos au înviat! Şi nu vă mai mâhniţi
Şi nu-L mai plângeţi ca pe mort,
Cătându-L între cei muriţi!

A iadului putere-i biruită,
Zadarnică i-i răutatea:
De-acuma lumea-i izbăvită.

Întunecimea în lumină piere,
Măria ei i s-a surpat
Şi fug vrăjmaşii în durere.

Grăbiţi-vă cu veşti de veselie
Şi spuneţi veştile-n Sion:
Hristos îi viu şi-n veci învie!“

Dorm florile. Grădina moartă tace,
Iar primprejur — albastre umbre,
Nisip, zori aurii — şi pace.

Aprilie 1912

În dimineaţa duminicii

S-au dus dintâi acele două
Mironosiţi cu mirul lor;
Era-ntuneric şi prin rouă
Mergeau cu pasul grăbitor.

Vorbeau de cele petrecute,
De zile pline de dureri,
De pacea dimineţii mute,
În ziua sfintei Învieri.

Şi le era o groază mare
Ruşinea crucii s-amintească,
A jidovilor blestemare,
Nemulţumirea omenească.

Batjocorirea relei goane
Şi plânsul celor credincioşi,
Ş-a crucii lui Hristos piroane,
Şi ghimpii frunţii sângeroşi...

Îşi aduceau atunci aminte
Cum L-au luat de la ostaşi
Şi în mormânt fără cuvinte
L-au pus — departe de oraş.

Trecut-a sâmbăta-n mâhnire,
Şi noua zi în cer zoreşte;

Acum prin tainica scârbire
Un gând dorit ne mângâieşte...

De prin desimile grădinii,
Din rouratica verdeaţă,
Le râd voios de-acuma crinii
Ascunşi în scutece de ceaţă.

Dar ce-i aceasta? Ceaţa deasă
Ca printr-un poruncit se pierde
Ş-o strălucire luminoasă
Aprinde-mprejurimea verde...

Ce strălucire minunată!
Venit-au. Iată şi mormântul...
Dar piatra lui îi răsturnată
Şi iar li se trezeşte gândul...

O, unde-i El? Înuntru nime...
Ce oare s-au fi săvârşit?
Tăcere prin împrejurime...
Veşmântul numai l-au găsit.

O, unde-i El? Unde-s străjerii?
Măcar o veste să aducă!
Şi presimţirea Învierii
Le face înapoi să fugă.

Credinţa inimii le spune
Că Cela Ce nu L-au aflat,
Prin cea mai mare-a Sa minune,
Acum din morţi au înviat!

Aprilie 1912

Înălţarea la cer a Domnului Iisus Hristos

Nu în măria lui Ilie,
Nu cu toiagul lui Moisei,
Nu-n tunete şi străşnicie
Şi-au lepădat iubiţii săi;
Şi nu pe căi scânteietoare
S-a înălţat la cer Hristos,
Ce-nvăţături îmblânzitoare
Adus-a blând şi luminos.
Învăţătorul sfânt al păcii,
Al dragostei şi al iertării
Şi întemeietorul legii
Ce au dat putinţa învierii,
Lucea ca o steluţă blândă
În înălţimea necuprinsă,
Ce-ncepe seara să s-aprindă,
Când ziua în apus îi stinsă.
Căci El în valea cea de plângeri
Venit-au nu cu războire,
Nu ca al răsplătirii înger,
Ce-aduce dreapta pedepsire

În fumuri şi în fulgerare.
Venit-au Miel Nevinovat
Ca jertfa de răscumpărare
Ş-au fost cu spini încununat...
Venit-au pentru răbdăciune,
Smerire-a tot biruitoare;
Venit-au pentru iertăciune
Şi mila-n veci nepieritoare...

Mai 1912

Fratelui creştin

Ce mângâiere-i — zi cu soare,
Când vezi în miezul negrei toamne,
Pentru o zi mângâietoare,
Dă-i binecuvântare, Doamne.

Ce mângâiere, când o rază
Pătrunde prin desimea ceţii
Şi pe o clipă luminează
Întunecimile vieţii...

Durerile departe zboară
Din inima înseninată,
Lucirile de primăvară
Îţi trec prin mintea bucurată...

Pentru o rază de lumină,
Pentru o clipă de iubire,

Trimite-i, Doamne, zi senină
Şi dă-i a Ta blagoslovire!

Ce mângâiere — zi cu soare,
Când vezi în miezul negrei toamne,
Pentru o zi mângâietoare,
Dă-i binecuvântare, Doamne!

Mai 1912

Căutarea lui Dumnezeu

(A treia carte a Împăraţilor, 19, 11-13)

Eu am văzut întunecime
În cer — şi surd gemea pământul.
Furtuni, a ceţilor desime,
Urlând, ducea cu sine vântul
Păduri voinici, ca-n secerare,
Şi munţi în ape au căzut...
Spre cer strigat-am cu glas tare,
Dar în furtuni şi tulburare,
Pe Dumnezeu nu L-am văzut...
Şi iată: — Văi nemărginite
Şi dealuri-nalte, depărtate,
Cu stânci de munte-acoperite
Şi zori, ca-n fum înfăşurate,
Deodată ochiul mi-a zărit;
Şi tresărind cu frică mare
Spre cer am îndreptat chemare,

Dar urma sfintelor picioare
Eu nici aicea n-am găsit.
Şi iarăşi văd minune nouă:
Roş-sângeratic cerul arde
Dintr-însul ploi de fulger plouă,
Ducându-se-n vârtej departe.
Şi toate ard, de foc aprinse,
Şi sufletu-mi înspăimântează,
Dar focuri şi săgeţi nestinse,
Pe Domnul nu-L înfăţoşează.
Dar iată — linişte cerească;
Sunt plin de sfinte presimţiri —
La răsărit încep să crească
Lumini de aur, străluciri.
Dorinţa tainică mă face
Acolo sufletul să-mi zboare:
În raze vii, strălucitoare,
În sfântă linişte şi pace,
Eu, împăcat, voios Îl simt
Pe Cel din vecinicie sfânt.

Mai 1912

Noaptea naşterii

De-ţi slăbeşte credinţa în sufletul tău,
Deznădejdea cea grea te cuprinde,
De născutul acum Hristos-Dumnezeu
În amarul tău adă-ţi aminte.

El în scârbă, plânsoare, necaz s-au născut,
Sub a Romei greoaie domnie,
Dar prin veacuri de vreme strălucind au trecut
Într-a Lui luminoasă mărie.

S-au născut El din focul cerescului dar,
Din smerirea Curatei Fecioare,
Ca, Puternic, să-i puie robiei hotar,
Să sfârşească amara plânsoare...

Rătăcind pe-al păcatului drum lunecos,
Nu i-au prins omenirea de veste,
Numai cei de la turme-au venit la Hristos,
Văzând rostul minunii aceste.

Şi venind, pe Hristos Cel născut L-au găsit
Nu în casă de neam, boierească,
Dar în iesle, pe scânduri, cu paie-nvelit,
În colibă culcat — păstorească.

Şi o stea-n răsărit s-a aprins minunat,
Ceru-ntreg bucurând şi pământul,
Şi pornind, a lucit ca un ochi înfocat
Drumul drept spre Hristos arătându-l.

În adâncă uitare au trăit Pruncul sfânt
Pân' la vârsta de cer hotărâtă,
Dar iubirea de oameni în sufletul blând
Au crescut-o frumos înflorită.

Cu această iubire, - acest vecinic odor,
Au purces El atuncea prin lume;
Al iertării şi păcii milos vestitor
Spre mărirea Preasfântului Nume.

Calea crucii spinoasă, cu pieptul deschis
Au siut-o El, jertfa iubirii,
Şi au murit, şi a treia zi iar au învis,
Biruind stăpânea învrăjbirii.

De-ţi slăbeşte credinţa în sufletul tău,
Deznădejdea cea grea te cuprinde,
De născutul acum Hristos-Dumnezeu
În amarul tău adă-ţi aminte.

Povestirea cea sfântă în inima ta
Viu răsunet îndată găsi-va,
Şi durerea în sufletul tău va-nceta,
Şi plânsoarea cea grea conteni-va.

Răsărind cu Hristos din mormântul adânc,
Luminând întunericul gropii,
Sfânta dragoste-acum pe aceia ce plâng
Linişteşte şi mângâie robii.

Şi să ştii că de-atunci a-nvrăjbirii venin
Nu mai are aceea putere:
Cât de-adânc fie-amarul de care eşti plin.
El ascunde scânteia-nvierii.

Cât de greu te-apasă, cu mâna de fier,
Nedreptatea în zilele tale, —
Tu să ştii că iubirea, venită din cer,
Lumina-te-va-n scârbă şi jale.

Tu să ştii că veni-va doritul tău ceas
Şi în piept ţi-a muri suferinţa,
Şi în sufletul tău, din amar şi necaz,
Ca Hristos, învia-va credinţa.

Ş-a luminii luciri scânteia-vor în zori
Pentru tine în clipele cele,
Şi atunci vei uita tu amaruri, plânsori,
Vei uita suferinţele grele.

De-ţi slăbeşte credinţa în sufletul tău,
Deznădejdea cea grea te cuprinde,
De născutul acum Hristos-Dumnezeu
În amarul tău adă-ţi aminte.

El în scârbă, plânsoare, necaz s-au născut,
Sub a Romei greoaie domnie,
Dar prin veacuri de vreme strălucind au trecut
Într-a Lui luminoasă mărie.

Povestirea cea sfântă în inima ta
Viu răsunet îndată găsi-va,
Şi durerea în sufletul tău va-nceta,
Şi plânsoarea cea grea conteni-va.

Şi să ştii că veni-va doritul tău ceas,
Când în piept ţi-a muri suferinţa,
Şi în sufletul tău, din amar şi necaz,
Ca Hristos, învia-va credinţa.

Decembrie 1912

În Betleem

Noapte-adâncă. În ceruri, sus,
Stele ard tremurătoare;
Doarme Pruncul Iisus
Sub privirile Fecioarei...

Pace-n cer şi pe pământ,
Numai glas de cântători...
Îl slăvesc pe Pruncul Sfânt
Îngeri — sus, iar jos — păstori.

Varsă line străluciri
Pruncul sfânt şi luminos,
Şi cereştile luciri
Ard pe faţa lui Hristos.

Steaua de la răsărit
S-a aprins cu foc în cer,
La-nchinare au venit
Craii dintr-acele ţări.

Decembrie 1912

Hristos pruncul

Fecioara-Mamă Îl umbreşte,
Spre Fiul-Dumnezeu plecată,
Şi sfânta dragoste-i luceşte
În faţa Ei, cea luminată.

Iar El, prevédere adâncă,
Senin se uită înainte,
Şi vede lumea cea nătângă,
Ce pe arginţi la chin îl vinde.

Decembrie 1912

Hristos

Pe drumuri grele înnoptând,
Umbla prin ţara chinuită,
Ca un Proroc gonit şi sfânt
Vestind că lumea-i izbăvită.

Şi ne-au chemat, pe-ai săi copii,
La ape vii şi luminoase:
„Veniţi, veniţi, ai scârbei fii,
Cu Mine-n calea mea spinoasă!“

Cu foc priveşte-n suferinţă
Din crucea sa la noi Hristos,

Aşteaptă de la noi credinţă,
Sfârşindu-şi drumul său spinos.

Învăţătorule! Ţi-om da
Noi inimile însetate
Şi vom veni în urma Ta
Din lumea plină de păcate.

Aprilie 1913

Mama

Te-am zămislit eu cu iubire,
Cu drag în mine te-am purtat
Şi de la Domnul fericire
Eu cu plânsoare ţi-am rugat.

Sub inima tremurătoare
Păzit-am micul copilaş,
Şi dragostea mea arzătoare
Ţi-a fost de strajă şi sălaş.

Şoptit-am rugăciuni smerite
Şi cu plânsoare m-am rugat,
Să-ţi fie zilele scutite
De nenoroc şi de păcat.

Şi-ai fost cu firea părintească,
Cu duhul părintesc senin,

Cu-nţelepciunea ta firească
Copil cuminte şi blajin.

Şi când în floarea tinereţii
Venit-a vestea războirii,
Tu jertfa sfântă a vieţii
Ţi-ai dat-o cetelor oştirii.

Şi-n bătălia cea aprinsă
Sărit-ai plin de vitejie
La moarte, ca la stea nestinsă,
Ai năzuit cu bucurie.

Acum la vatra ta străbună
Încet eu numele-ţi şoptesc,
Din lacrimi ţi-mpletesc cunună,
Dar moartea ţi-o blagoslovesc.

Decembrie 1914

Limba noastră

La deschiderea cursurilor
de învăţători moldoveni
în Chişinău, 18/VI-1917

Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată,
Un şirag de piatră rară
Pe moşie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam ce fără veste
S-a trezit din somn de moarte,
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i numai cântec,
Doina dorurilor noastre,
Roi de fulgere ce spintec
Nouri negri, zări albastre.

Limba noastră-i graiul pâinii,
Când de vânt se mişcă vara;
În rostirea ei bătrânii
Cu sudori sfinţit-au ţara.

Limba noastră-i frunză verde,
Zbuciumul din codri veşnici,
Nistrul lin, ce-n valuri pierde
Ai luceferilor sfeşnici.

Limba noastră-s vechi izvoade,
Povestiri din alte vremuri;
Şi citindu-le-nşirate,
Te-nfiori adânc şi tremuri.

Limba noastră îi aleasă
Să ridice slavă-n ceruri,
Să ne spuie-n hram ş-acasă
Veşnicele adevăruri.

Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care-o plâng şi care-o cântă
Pe la vatra lor ţăranii.

Înviaţi-vă dar graiul
Ruginit de multă vreme,
Ştergeţi slimul, mucegaiul
Al uitării-n care geme.

Strângeţi piatra lucitoare,
Ce din soare se aprinde,
Şi-ţi avea în revărsare
Un potop nou de cuvinte.

Nu veţi plânge-atunci amarnic
Că vi-i limba prea săracă
Şi-ţi vedea cât îi de darnic
Graiul ţării noastre dragă.

Răsări-va o comoară
În adâncuri înfundată,
Un şirag de piatră rară
Pe moşie revărsată.

Chişinău, 17 iunie 1917

Văd prăbuşirea

Noaptea, 5-6 iulie 1917

Văd prăbuşirea unei stele,
Al nopţii mândrului luceafăr,
Şi sufletul cântării mele
Smintit se zbate şi neteafăr.

Se scurge noaptea-n sfântă tihnă,
Dar tunurile vrăjmăşeşti
Ţintesc şi bat fără odihnă
Să şteargă satul Mărăşeşti.

Aduce fierul moarte-n şuier
Şi prăbuşire pe pământ,
Se frânge cântecul din fluier
Şi moare-n tremur de mormânt.

Iar sufletul cântării mele
Smintit se zbate şi neteafăr
La prăbuşirea unei stele,
Al nopţii mândrului luceafăr.

Mărăşeşti, 5-6 iulie 1917

Cântec de leagăn

Stele-n Nistru, stele sus,
Dormi: povestea mi ţi-am spus,
Stele-n Nistru-mpădurit,
Dormi, odorule iubit.

Fie-ţi somnul uşurel,
Dragul mamei frumuşel,
Te păzească îngeraşi,
Puiul mamei drăgălaş;

Ca să creşti un moldovean
Mândru, falnic, năzdrăvan,
Să-nverzeşti, ca un stejar,
Paza vechiului hotar.

Să-ţi lucească-n frunte-o stea
Doar ne-a lumina şi ea,
Şi cu codrul să te-ntreci,
Şi dumbrăvile să-i treci;

Şi să-i baţi cărările,
Să ne sorbi durerile,
Şi să treci la cela mal,
Ţara să ţi-o scoţi din hal.

De ocară apele,
Puiul mamei, scapă-le,

Să ne cânte zânele,
Răsunând fântânile,
Să ne râdă zorile,
Să ne-mbete florile...

Stele-n Nistru-mpădurit,
Dormi: povestea s-a sfârşit...

Mărăşeşti (Moldova), 7 iulie 1917

Atâtea chipuri

Atâtea chipuri mi se scoală
Din vraja nopţilor de vară,
Când frunza tremură de-aseară
De-un vânt uşor, plin de sfială.

Iar nourii îmi prind în mreajă
Stropiri de aur de pe sus,
La uşă plopu-mi stă de strajă
Ca un ostaş la slujbă pus.

Atâtea chipuri — rânduri, rânduri
În minte îmi răsar, învie,
Pornesc într-o călătorie,
Tovarăşi cu-ale mele gânduri,
De nu mai pot de-nviforare
Şi cad, sfârşit de obosire.

1917 (Mărăşeşti)

Pietre vechi

Bunelului

I

În Bugeac, la Căuşeni,
Dorm strămoşii moldoveni,
Numai pietre de mormânt
Mai păstrează-al lor cuvânt.
Şi cum iei înspre Zaim
Vezi în deal un ţintirim,
Ţintirimul jidovesc —
Doi copaci îl străjuiesc.
Mai încolo — un pârău
Prin pietriş coboară greu.
Săpături destul de-adânci
Par a se vedea prin stânci.
Cine ştie ce-adăpost?
Chişinăul cic-a fost...
Botna seacă dă în şes
Şi se pierde-n stuhul des,
Şi nu-i spune nimănui
Ce-a mai fost pe-aici şi nu-i.
Ştim ceva de la strămoşi,
Despre hoţii sângeroşi,
Despre turci, despre tătari,
Despre hanii lor cei mari.
Ştim că Botna a fost altă,
Căuşani — o curte-naltă,

Şi domnea aici un han,
Stăpânind pe moldovean.
Uneori mai dă să-nşire
Câte-un baci la povestire...
Spune vrute şi nevrute
Despre pietrele tăcute.
Ştim ceva, da-i greu de tot
Să te-alegi de-ici c-un rod;
Numai piatra de mormânt
Vrednică-i de crezământ...

II

Căuşenii-s loc bătrân,
Târg tătar, lăcaş creştin,
Cine ştie ce oşteni
Au mai fost la Căuşeni.
Marmori frânte se găsesc
Şi cu scris latin, grecesc.
Mai desfunzi pe-aicea muchii
Scrise şi cu alte buchii...
Cât priveşti, tot pietre vechi
Stau de strajă, la priveghi...
Pietre mute, grăitoare
Şi în umbră şi la soare...
Drumuri şi cişmeli turceşti
Printre vii mai întâlneşti.

1917 (Mărăşeşti)

Basarabenilor

Să ştiţi: de nu veţi ridica
Din sânul vostru un proroc,
În voi viaţa va seca,
Zadarnic soarta veţi ruga,
Căci scoşi veţi fi atunci din joc
Şi-ţi rămânea făr' de noroc.

Din cheag de lacrimi, de dureri,
Din trăsnet de mânie sfântă,
Şi din nădejdi şi zbuciumări,
Din năzuinţi şi frământări
El trebui facla să-şi aprindă
Şi-n el pe toţi să vă cuprindă.

Şi-n ţara voastră va purcede
Pe drum de spini şi chinuire
Cu gloata celor cari l-or crede;
Şi duh aprins de înnoire
Va duce-n propovăduire.

El jalea vechilor câmpii
Numa-ntr-o lacrimă va strânge,
Din spic, din strugurul de vii
În stropi va scurge ape vii:
Din spic — sudori, din viţă — sânge
Le va sorbi şi nu-ţi mai plânge,

C-atunci sorbiţii stropi vor arde
Din ţară toată vrăjmăşia,
Clevetitori, duşmani de moarte,
Şi cei cu limbi în două sparte
Atunci vor căuta frăţia
Şi lepăda-vor viclenia.

Şi toţi veţi fi un gând ş-un nume
Şi înfrăţiţi veţi făuri
Un viitor mai bun în lume,
Iar el va şti să vă îndrume
Acolo, unde va zări
C-a voastră stea va răsări.

Dar ştiţi: de nu veţi ridica
De printre voi pe-acest proroc,
În voi viaţa va seca,
Zadarnic soarta veţi ruga,
Căci scoşi veţi fi atunci din joc
Şi-ţi rămânea fără noroc.

Mărăşeşti, 10 iulie 1917

Frunza nucului

Tatei

Frunza nucului tresare,
Oglindindu-se în lac;
Vântul un miros de floare
Îmi aduce din Bugeac.

De ce tremuri, frunzuleană,—
Fiica nucului rotat,—
Ce fior de prin poiană
Firea ţi-a cutremurat?

Eu cu ierbile poienii
N-am nimic de împărţit,
Jale mi-i că moldovenii
Încă nu s-au înfrăţit.

Vântul şuieră prin creste,
Vine zburător prin văi
Şi-mi şopteşte trista veste
Din Bugeac de la ai tăi.

Doarme tata somnul morţii,
Şi buneii-s în mormânt, —
Iar cei vii, prin voia sorţii,
Duşi din cele locuri sânt.

De la morţi aduce ştirea
Vântul veşnic zburător:
El din flori a prins şoptirea,
Flori de la mormântul lor.

Fie-aşa, dar nu mi-i teamă
Despre soarta celor părţi!
Dragostea ades mi-o cheamă
Fala câmpurilor verzi.

Mare-i fala din câmpie,
Dar bătrânii ţi-s mâhniţi.
Dragostea de unde-ţi ştie,
Că vor fi toţi înfrăţiţi?

Dragostea adânc mă leagă
Cu părinţii răposaţi.
Ştiu: din liniştea lor dragă
Răsări-vor numai fraţi.

Mărăşeşti (Moldova), 12 iulie 1917

Unora

Noi nu ne înţelegem: voi vreţi a noastră limbă
S-o înnoiţi, surpându-i temeiurile vechi,
Şi noua latinie, măcar de-ar fi cam strâmbă,
Vă pare totuşi cântec, sunându-vă-n urechi.

Veşmântul firii noastre din pânză strămoşească
Cu tivituri de aur, de vechi argint şi flori,
Războaie-mpodobite de-o mână meşterească
Vă par sărăcăcioase mantale de păstori.

Noi nu ne înţelegem: acolo unde bate
Izvorul veşniciei, frumoasei nemuriri, —
Vă pare că-i pustie, bordeie lepădate —
Şi căutaţi s-aduceţi de-ai voştri trandafiri.

Dar trandafirii voştri făcuţi-s din hârtie
Şi miroase a leacuri luate din dugheni,
În limbă doftorească a voastră latinie
Preface graiul slobod din codrii moldoveni.

Noi nu ne înţelegem: din sine limba creşte,
Nevoie nu mai are de ajutor străin,
Din sine-şi prinde floare, din sine se-nnoieşte,
Când nu-i atingi temeiul puternic şi bătrân.

Destulă înflorire păstrat-a limba noastră
Din sânul maicii sale cel vechi şi sănătos,
Şi nu-i mai trebui leacuri şi nici boia albastră
Să zugrăvească cerul cel sfânt şi luminos.

Noi nu ne înţelegem: povestea nu-i de-aseară
Şi parc-ar fi să tragem şi noi învăţături,
Să nu ne-aducem graiul la stare de ocară,
Să tăvălim pe uliţi cântarea din păduri.

Priviţi: acei cu limba bolnavă, chinuită
Cu drag şi cu mirare ne-ascultă când vorbim;
Iar cântăreţi şi meşteri cu pana iscusită
Fug de latina nouă, ca de un ţintirim...

Noi nu ne înţelegem: dar de-aţi simţi ca mine
Ce patimi limba trage dintr-un străin puhoi,
Atuncea n-aţi urni-o din temelii bătrâne,
Atuncea, mi se pare, ne-am înţelege noi.

Mărăşeşti, 13-14 iulie 1917

La Noul-Neamţ

(Clipe trăite)

Clopotniţa înaltă domneşte-mprejurimea
Tihnitei mănăstiri,
Şi plopii de la Nistru privesc în adâncimea
Măreţei oglindiri.
Intrăm. Portarul-frate ne-arată găzduirea,
Înalt şi somnoros...
Răcoarea ne cuprinde, şi toată mănăstirea
Ne pare-un rai frumos.
Ne hodinim. Dar somnul nu poate să mă fure
Şi mă mai duc prin vii.
Se coace poama. Cântec răsună prin pădure,
Şi ziua-i la chindii.
Mă-ntorc. Aproape-i slujba şi fraţii se adună
De prin chilii ieşind.
Chemarea îşi îndeamnă a clopotului strună...
Lumini în hram s-aprind.
Mă duc pe la egumen. La slujbă se găteşte
După un somn uşor...
Dar bucurie mare că ştiu moldoveneşte: —
Bătrânu-i vorbitor.
Frumos moşneag bătrânul. Ştiut-a şi pe tata
Şi pe bunelul meu.
Biblioteca? Veche-i. (El totdeauna-i gata
Cu ajutorul său.)
Destul îi de bogată... A fost şi mai avută,
Dar cărţi s-au mai furat;

I-i jale de-un Apostol făcut cu mare trudă,
Dar şters de-un învăţat.
Era nerânduială. Acuma-i mai cuminte
Monahul pus la cărţi.
Ar' să-mi arate mâine cucernicul părinte
Din amândouă părţi.
Grăbim la slujbă. Mare-i biserica de vară,
Frumoase zugrăveli.
Urmează proslăvirea cântărilor de seară
În cin şi rânduieli.
În două străni frăţimea călugărilor cântă,
Şi ruşi şi moldoveni.
Şi parcă-i nesfârşită caftisma slujbei sfântă,
Cântată-n două străni.
La uşă se îndeasă tot lume ţărănească,
Tot babe şi femei.
Şi nu-s prea de departe: din partea părintească
Opaci şi Plopi-Ştiubei.
Dar vine şi sfârşitul. Se grămădesc la masă
Şi oaspeţii veniţi.
Un negustor de-aproape, bolnava preoteasă,
Vreo câţiva poftiţi.
Afară amurgit-a, ferestrele-s deschise,
Un dulce ţârâit.
Ceasornic de perete şi două chipuri, scrise,
De-un frate iscusit:
Din umbră blând priveşte al mănăstirii stareţ,
Cinstitul Theofan,

Ş-Andronic cuviosul, un cronicar vorbareţ,
Şi bunul moldovean.
Blagosloveşte masa părintele egumen;
Cu toţii îşi fac cruce.
La masă — peşte, vin din pivniţe se-aduce.
E postul Adormirii.

(Mărăşeşti, 1917)

[Deasupra târgului Bârlad]

Deasupra târgului Bârlad
Trecut-a un aeroplan
Ş-un snop de pâine-a aruncat
Cules din lanuri de german:

„Noi semănat-am primăvara
Cu pâinea voastră toată ţara,
Grădină, vale, deal şi şes, —
Ş-acuma roada am cules.

Mai mult de foame nu ni-i frică,
Sătui ne ţine Muntenia,
Degeaba oastea se ridică,
Şi prinde toată România".

Aşa hârtie-a fost legată
De-un snop de pâine aruncată.
O, Doamne, unde-i ispăşirea,
O, Doamne, unde-i mântuirea?

Străinii ne-au mâncat sudoarea,
Iar noi ne chinuim flămânzi.
Pământul, ce ne-a fost ca floarea,
Din colţ în colţ tu îl aprinzi.

Afurisirea cadă, Sfinte,
Judecătorule Părinte,
Pe cei ce ţara ne-au vândut
Şi robi năvalei ne-au făcut.

Dar milă fie-ţi de creştini,
Ce spicul din sudori îl creşte,
De-un biet, nevinovat român,
Ce-şi spune-amarul româneşte.

Vezi, Sfinte, ţara-i ţintirim,
Ne izbăveşte de hârşim,

Şi pentru chinuri şi sudori,
Şi pentru bieţii muncitori, —

O, Doamne, vie ispăşirea,
O, Doamne, vie mântuirea.

[Mărăşeşti], 15 iulie 1917

ANEXĂ

Muncitorul

(Povestire)

Un biet creştin, ce ziua toată,
Ba uneori şi noaptea încă,
Muncea ca să-şi câştige pâine,
Tăind la piatră dintr-o stâncă,
Odată, ostenit de muncă,
A lepădat ciocanul jos
Ş-a îndreptat spre cer privirea
Ş-un lung oftat din piept a scos:

*

„O, Dumnezeule Preasfinte,
De ce Tu oare m-ai lăsat
Să duc atâta greu pe lume?
De ce nu sunt şi eu bogat,
Să am slugi multe, casă largă,
De toate câte-mi trebuiesc,
Şi-n loc de-a mă trudi cu munca,
Să stau şi să mă hodinesc?“...
De sus din cer atunci un înger
S-a coborât la dânsul: „Fie,
Precum doreşti...“ Şi muncitorul

Din cea mai neagră sărăcie
S-a pomenit ca-n vis deodată
Bogat, având tot ce dorea,
Şi-n loc de-a se trudi cu munca,
El tot şedea, se hodinea...

*

Dar într-o zi a mers pe acolo
Stăpânul ţării, -ncununat,
Cum umblă craii: în trăsură
De patru cai frumoşi purtat,
C-un rând de călăreţi ’nainte
Şi călăreţi având în urmă.
Bogatul de departe-l vede
Şi fericirea i se curmă:
— „Ce strălucire! Câtă fală!
Aşa viaţă-aş înţelege!
Eu nici pe-un sfert nu sunt ca dânsul.
Pe mine crai de m-ar alege!“
— „Să fie iar pe-a ta dorinţă“,
Îi zice iar cel înger blând
Cu aripi albe, lucitoare,
Spre el din ceruri coborând.

*

Şi iată-l crai de-acu bogatul,
El umblă prin supuşii săi
Într-o trăsură de-aur, trasă
De patru cai ca nişte zmei,
C-un rând de călăreţi ’nainte,

Şi-avea şi-n urmă călăreţi...
Dar iată soarele răsare
'Nălţându-se pe cer măreţ.

*

Ş-a lui lumină — foc ce arde,
Îi pentru tot ce-i pământesc,
De sete iarba se usucă
Şi florile se veştezesc.
Sărmanul crai! El nu mai poate
De năduşală arzătoare.
— „Oh, Doamne! se gândeşte-n sine,
Ce mult aş vrea să fiu eu soare!"

*

— „Prea bine", îngerul grăieşte,
Spre el din nou venind în zbor...
Şi craiul într-o clipă iată-l
Schimbat în soare lucitor.
Şi de pe cer cu câtă fală
Îşi arunca a sa privire
În jos spre lumea fermecată
De-a lui frumoasă strălucire!

*

Un nour iată dar se 'nalţă
Pe cer şi tot se mai lăţeşte;
Să scalde-n raze-acum pământul
Degeaba soarele voieşte:
L-a învelit în umbră norul...

— „Vai! se plânge soarele cu foc:
Un nouraş mă biruieşte,
În ceruri prinde al meu loc!

*

De ce, Stăpânule al lumii,
Aşa un nor nu sunt şi eu?“
Cel înger se coboară iarăşi:
— „Să se-mplinească dorul tău!“ —
În nor pe soare şi-l preface.
Şi norul varsă mări de apă
Potop îngrozitor, de care
Întreg nimica nu mai scapă.

*

Flori, grâuri, case, oameni, turme
Se pleacă-n apă, pier de-a rândul:
O stâncă nu mai stă tăreaţă
În faţă norul privindu-l.
— „Poftim!... Of, Doamne!... Stânca asta
Mai tare este decât mine.
De ce, de ce nu sunt eu stâncă?“
Şi bunul înger iarăşi vine
Şi noru-n stâncă şi-l preschimbă...
Iar stânca arsă îi de soare,
De ploi, de vânturi îi bătută;
Dar stă pe loc nepăsătoare.
Deodată dar un om soseşte
Având pe umăr o cazma,
Izbeşte cu cazmaua-n stâncă
Şi stânca-ncepe-a se sfărma.

*

— „Vai mie! Muncitoru-acesta
Mă prăpădeşte! Mă doboară!...
De ce nu-s muncitor ca dânsul?“
Şi iar cel înger se coboară...
— „Prea bine, cu blândeţe-i zice,
Va fi precum ai cuvântat...“
Şi bietul om din stâncă iată-l
În muncitor din nou schimbat.

*

Fusese-avut şi crai puternic,
Iar astăzi? Taie ostenit
La piatră, cum tăia ’nainte
Şi traiul nu i-a mai ticnit.
De soartă dar nu se mai plânge,
Căci a-ncercat pe lume toate:
Şi trai făr’ de necaz el ştie
Că-n lumea asta nu se poate.

August 1911

Fie voia ta!

(Povestire)

Se ivea de după dealuri
Noaptea-n umbre mohorâte,
Scuturând întunecimea
Din aripile urâte.

Nu-i lumină nicăierea,
Numa-ntr-un bordei pustiu
Luminează-o luminiţă,
Ca un suflet de-abia viu.
Şi într-acel bordei, pe paie,
Numa-n petice-nvelită,
Zăcea mama celor patru
Prunci, cu faţa necăjită.
Ea se zbate, se frământă,
Mila Domnului o cere
Şi, privindu-şi copilaşii,
Se sfârşeşte de durere.
Şi cucernica-i gândire,
Din credinţă izvorâtă,
Şi-o îndreaptă către ceruri,
Către Maica Preacinstită.
Şi se roagă cu căldură
Pân' ce graiul i se curmă.
Copilaşii plâng de foame,
Căci felia cea din urmă
Au mâncat-o de-acu ziua,
Le-a rămas numai o coaje;
Biata mamă le-o-mpărţeşte
Şi-i îndeamnă să se roage;
Iar ea cade-n pat zdrobită
Şi de milă, şi durere.
Şi privirea i se stinge
Şi puterea toată-i piere...
Copilaşii plini de groază

Plâng, se vaietă şi zbiară;
De-a lor ţipete de groază
Chiar şi moartea se-nfioară.
Toţi o strigă şi-o sărută
Şi-o dezmiardă fiecare:
„Mamă, mamă, scumpă mamă,
Vom fi buni, o, milă-ţi fie,
Nu muri! deschide ochii!
Lasă-ne-o, o, Doamne, vie!
N-auzi, mamă?“ Ş-a lor lacrimi
Şi durerea lor nespusă
N-ar putea un grai de oameni,
Nimeni ca s-o facă spusă...
Moartea galbenă ca ceara
Stă la căpătâi c-o coasă,
Dar şi ea simţeşte lacrimi
Că îi pică jos pe oase.
„Nu, nu pot, ea se gândeşte;
O mai las pe biata mamă
Să-ngrijească copilaşii
Amărâţi şi plini de teamă,
Voi răbda chiar şi osânda,
Dar o las această seară...“
Şi ca umbră nevăzută
A ieşit pe uşă-afară.

*

Se deşteaptă biata mamă
Ca trezită fără veste,

Plânsul pruncilor, durerea
I se par numai poveste.
Se ridică de pe paie,
Copilaşii-n braţe-i strânge
Şi-i sărută şi-i dezmiardă,
Că nici unul nu mai plânge,
Culcă unul câte unul
Sărutându-i cu dulceaţă;
Iar pe cel mai mic, sărmanul,
Îl adoarme-n a ei braţe,
Şi îi pace şi îi bine,
Tot visează fericire.
Ce nu poate-o mamă face
Cu a ei sfântă iubire?

*

Către cer pleacă mâhnită
Moartea şi se tot frământă,
Ce va fi oare cu dânsa,
Ne-mplinind voinţa sfântă?
Dumnezeu i-au dat poruncă
Şi i-au zis: „Iată, spun ţie,
Mama pruncilor de astăzi
Între vii să nu mai fie!“
Ş-a nesocotit cuvântul;
I-a fost milă, i-a fost jale...
Ce va zice Domnul oare?
Cum să-i vie ea în cale?
Şi muncindu-se cu gândul

A ajuns la sfânta treaptă;
Şi plecat, lângă Stăpânul,
Osândirea şi-o aşteaptă...
Dumnezeu pricepe gândul,
Ştie toate şi rosteşte:
„Moarte, ai ceva la cuget?
Spune ce gând te munceşte?“
Cu privirea-n jos stă moartea:
„Înţeleptule Stăpâne!
Tu ştii tot ce este astăzi
Şi ce va veni pe mâine,
Ştii că totdeauna fost-am
Fără milă şi cruţare:
Ţipetelor dureroase
Nu le-am dat eu ascultare.
Am smuls soţul fără milă
L-am trimis la vecinicie,
Fără grijă că îi tată,
Fără milă de soţie.
Câte suflete iubite
Despărţit-am fără veste,
Câte mame, fraţi, surori
Şi mirese şi neveste
Le-am lăsat fără nădejde,
Doamne, toate le ştii bine,
Că-mplinit-am totdeauna
Lucrul meu, cum se cuvine,
Dar acuma nu, Stăpâne,
Mama pruncilor trăieşte;

Te îndură şi mă iartă,
Ori, de vrei, mă osândeşte,
Căci atât amar şi jale,
Ţipetele şi durerea
Bieţilor copii, săracii,
Mi-au luat de tot puterea
Ş-am lăsat pe biata mamă
De copiii ei să cate,
Cui să-i fi rămas în grije?“
Şi aude ea răspunsul:
„O, voi, minţi întunecate,
Văd că nu-nţelegeţi firea,
Nici pricepeţi voi cuvântul
Care stăpâneşte lumea
Şi tot cerul şi pământul.
Moarte, vina ţi se iartă,
Du-te fără-ntârziere
Şi pătrunde cu grăbire
În adâncul de la mare,
Şi de jos din adâncime
Să-mi aduci aceea piatră,
Care vei afla-o-ndată,
Când vei întinde mâna dreaptă.
Înţelegi?“
„Prea bine, Doamne“.
Şi ca fulgerul de iute
Moartea valurile taie
Şi-n vreo câteva minute
Află piatra poruncită

Şi cu ea la ceruri pleacă,
Tot gândindu-se că oare
Cu ea Domnul ce să facă?

*

Dumnezeu şedea în slavă
Luminoasă, lucitoare,
Primprejur luciri de aur
Mai frumos decât în soare!
El priveşte mersul vremii,
Taina de puţini pătrunsă
Şi zideşte viitorul
Cu-ntocmeala lui ascunsă
Şi ia-n seamă isprăvirea,
Veacurilor trecătoare,
Ce se pierd în vecinicia
Care-i este la picioare.
Câte taine ne-nţelese
Are firea cea cerească
Şi minuni nepricepute
De gândirea omenească!
Şi ce n-au putut pricepe
Învăţaţii-o viaţă-ntreagă
Dumnezeu, dacă voieşte,
Într-o clipă tot dezleagă,
Tot aşa au fost din veacuri,
Tot aşa au fost să fie,
Dar puterea nevăzută
Taină va fi pe vecie...

Moartea lângă tron aşteaptă
Pân' ce Domnul către dânsa
Cu privirea se îndreaptă:
— „Ai venit?“ — „Da, Împărate:
Am adus piatra cu mine“.
— „Ai adus-o din adâncuri?“
— „Din adâncuri, Doamne!“
— „Bine! Acum frânge-o drept în două!
Ce-ai aflat?“ — „Doamne, minune!
Vierme viu a fost într-însa“.
— „Ei, ş-acum? Ce-i asta? Spune?“
Umilită moartea cade
La pământ, cerând iertare:
— „Vei pricepe-acuma oare
Soarta cu-a ei taină mare?
Ştii acum cine-ngrijeşte
De toată făptura vie?
Mergi acum după femeie!“
— „Doamne, voia Ta să fie“.

Septembrie 1911

Hristos după cina cea de taină

Cu mâinile Sale sfinte
Hristos picioarele au spălat
Acelui ce mergea a-l vinde...
Îndată L-au înconjurat
Apostolii Lui în tăcere.

Cu glasul dulce îi învaţă
Hristos; le dă şi mângâiere
Şi porunciri pentru viaţă:
— „Iubiţii mei! le zice,
Vedeţi, ziua soseşte
În care Domnul vostru
Pe voi vă părăseşte;
Aşa vorbeşte Tatăl
În sfintele lui ţinte*,
O, facă-se acuma
Voinţele Lui sfinte!
Amin, amin, zic vouă,
Aşa îi scris în cer,
Căci mâine pentru lume
Eu trebui ca să pier.
Şi chiar şi voi, ce astăzi
Atâta mă iubiţi,
Cu toţi în noaptea asta,
Cu toţi mă părăsiţi!“
— „Şi eu! îi zice Petru...
O, Doamne, Tu ştii bine
Că niciodată-n lume
Eu n-am fugit de tine!“
— „Şi tu, o, Petre!“
— „Doamne!
Aceasta nu se poate!“
— „Mă-i lepăda, o, Petre,

* Scopuri.

De trei ori în astă noapte!
Nu credeţi că ca morţii
Eu intru în mormânt:
În locul tot şi vremea
Eu între voi sânt;
Puterea cea cerească
În tot locul domneşte
Şi ochiul Providenţei
Pământul tot priveşte.
Dar mergeţi în unire,
Vă răspândiţi în lume
Şi botezaţi noroade
În sfântul al Meu nume!
Fiţi tari toţi în credinţă
Şi răspândiţi dreptatea,
Noroadelor înjosite
Le duceţi bunătatea,
Iar crailor puternici,
Ce calcă sub picioare
Cetăţile vestite
Şi sute de popoare,
Le arătaţi că-n lume
Sunt toate nebunie,
Că singura dreptate
Trăieşte, este vie.
De fapte, fiecare
În ceruri va răspunde,
De Dumnezeu nimică
Nu poate-a se ascunde.

Dar mergeţi prin noroade,
Dreptatea cuvântaţi,
Credinţa-adevărată
La toţi o arătaţi!
Iar eu mă duc-nainte
Şi nu mă îndoiesc,
Prin sângele meu astăzi
Pe om îl mântuiesc!“
Apostolii rămas-au în mâhnire,
Hristos de ei s-au despărţit,
Spinosul drum spre răstignire
Pe ei, ca nişte oi, i-a risipit.

Martie 1912

Cântarea slavei

Voi, munţi singuratici, moşnegi cununaţi
Cu stele în ceruri albastre,
În leagănul vostru de codri păstraţi
În taină cântările voastre,
Căci păsări sălbatice, cu ochii arzând
Din tainica voastră dumbravă
Se-nalţă cu fală în sus, proslăvind
Nespusa a Domnului slavă.

*

În voi îşi deşteaptă plânsorile lor
Pădurile-n toamna târzie,

Pe când le apucă al luptei fior
Şi-a vântului groază, mânie,
Şi mare vi-i jalea, când vânturi străbat
Prin tainica voastră dumbravă,
Dar vifori, furtuni şi chiar frunze ce cad
Vă cântă a Domnului slavă.

*

La voi m-a adus în cărările ei
A zilelor soartă săracă,
Pădurea cea mândră din ani mititei
Mi-a fost şi iubită şi dragă;
Cântarea frumoasă din codrii bătrâni
Dă strunelor mele viaţă;
Şi mândre poveşti din strămoşii creştini
Truditul meu suflet învaţă, —
Poveşti — de pe când oameni sfinţi locuiau
Prin tainica voastră dumbravă,
Poveşti — de pe când ne-ncetat proslăveau
Nespusa a Domnului slavă.

*

Din văile voastre, în largul cuprins,
Privirea mea zboară departe
Şi-n mintea mirată răsare aprins
Fiorul măririlor moarte...
Un cântec de jale eu parcă aud,
Ce moare în zvonuri de ape,
El plânge frumoasele vremi ce-au trecut
A sfintei iubiri de aproape,

Vremi, de pe când lume multă venea
Prin tainica voastră dumbravă
Şi scârbele lumii cei sfinţi mângâia
Spre marea a Domnului slavă.

*

Nu mai vezi pustnici prin dese păduri,
Prin tainici dumbrăvi şi poiene:
Vremi grele de patimi, păcate şi uri
Venit-au amarnic viclene...
Dar ştiu eu, schimba-se-vor vremile iar,
Căci toate în lume se schimbă;
Aşa-mi povesteşte bătrânul stejar
Cu-a frunzelor tainică limbă;
Iar slava Preasfântului este în veac,
Luceşte în toată schimbarea,
Şi răul şi binele într-un şirag
Ne-urmează în veci îndrumarea.
Amarele vremi de păcate şi uri,
Cum au venit — se vor duce;
Şi iarăşi în pacea umbroasei păduri
Luci-va a sfântului cruce;
Pătrunde-vor cântece sfinte de foc,
Prin tainica voastră dumbravă,
Copacul şi fiara cea rea la un loc
Cânta-vor a Domnului slavă.

Adeseori vara, când soarele-n dungi
Verdeaţa bogată vă-nvie,

Porniţi credincioşi preaînaltei porunci,
Năprasnica voastră mânie.
Din urletul vostru, sub cerul nestins
Din ploaie cu trăsnete grele,
Se naşte atunci, ca un fulger aprins,
Cântarea cântărilor mele.
Când vâjâie vântul, urlând mânios,
Prin tainica voastră dumbravă,
Atunci prin strune-mi răsună frumos
Nespusa a Domnului slavă.

Voi, munţi singuratici, moşnegi cununaţi
Cu stele în ceruri albastre,
În leagănul vostru de codri păstraţi
În taină cântările voastre,
Căci păsări sălbatice, cu ochii arzând,
Din tainica voastră dumbravă
Se-nalţă cu fală în sus, proslăvind
Nespusa a Domnului slavă.

Octombrie 1912

Hristos în biserica Ierusalimului

I

Libanul a dat chedrii
Şi aurul Ofirul,
Alesu-şi-a Sidonul,
Eghiptul falnic, Tirul

Tot ce avea mai mare,
Mai vederat, mai rar,
La facerea acestui
Dumnezeiesc altar.
Aicea, toată mintea,
Puterea omenească,
Pe cerul cu pământul
Voit-au să unească,
Voit-au să-mpreune
Pe om cu Dumnezeu:
Uşor era atuncea
Ce este-acuma greu.
Frumoasa Palestină
Pusese să ridice
Biserica cea mare
Lui Savaoth — se zice.
Mai patruzeci şi şase
De ani a fost lucrată,
Cu marmură şi aur
Spoită şi-mbrăcată.
Era o fericire
Nespusă a vedea
Cum marmura cea albă
În flori se împletea
Cu aur, pietre scumpe,
Cu lemnuri felurite;
Cum se ridică-n ceruri
Coloanele-ascuţite*.

---

* Stâlpii.

Şi grinzile înalte
De jos de-abia se văd,
Uşorii stâlpi în aer,
În raze se prevăd.
Când ziua albă-nuntru
Strălucitoare cade,
Cum ea de-odată-nvie
Lumina minunată,
Încât şi cel mai negru,
Întunecos şi rău
Şi cel mai vrednic suflet
Vedea pe Dumnezeu
În mijlocul acestor
Lumini strălucitoare,
Înconjurat de stele,
Înconjurat de soare.

II

Aici, în locu-acesta,
În Israel sfinţit,
Hristos în ziua ceea
Blând, falnic au venit.
Şi ochii săi primblându-şi
Prin străluciri, lumină,
Care ardea în ziua
De soare, aur plină
Privind senin acele
Coloane de porfir*

* Un fel de pietre scumpe.

Măreţe-mpodobite
Cu aur de Ofir,
În faţa celui roşu
Granit nespus de tare
A marmurei* ca chipul
Frumoaselor fecioare,
În locul rugăciunii
Ş-al darului ceresc,
Unde scârbiţii oameni
Durerea-şi potolesc,
Aici unde se pleacă
Genunchiul cu plânsoare
Şi ochii varsă lacrimi
Şi frunţile — sudoare;
Iubirea negrăită
Adâncă, mare, sfântă
În inimă pătrunde
Ca o lucire blândă;
Pe mic îl face mare,
Pe mare-l face mic,
Măria omenească
Zdrobeşte în nimic;
În locul unde lina,
Netulburata pace
Din umbre trecătoare
Oglinzi de soare face,
Văzut-au Domnul nostru

---

* Un fel de marmură.

O mare spurcăciune:
Pe piatră, unde numai
Genunchi plecat se pune,
Hristos găsit-au marfă
Şi aur şi argint,
Iar primprejur — pe-aceia
Ce spurcă lucrul sfânt:
Găsit-au târgoveţii
Pungaşi şi vânzători
De vite pentru jertfă,
Vicleni amăgitori;
Pe cei ce schimbă banii,
Herghelegii, văcari,
Cu vieţile pierdute,
Cu inimi de tâlhari;
Pe cei ce-şi vând şi cinstea
Şi sufletul întreg
Şi zilele lor toate
În vicleşug petrec,
Pe cei mişei ce nu ştiu,
Nu văd altă nimic:
Un Dumnezeu — argintul,
Credinţa li-i câştig.
Şi lucruri ne-auzite!
Afară de văcari
Cu vieţile pierdute,
Cu inimi de tâlhari,
Afar' de schimbătorii
De bani, ai căror limbă

Deodată cu schimbarea
Cârneşte şi se schimbă,
În hramul lui Iehova*
Hristos au dat de boi,
Buhai gătiţi, porumbiţi
De vindere şi oi
De vindere asemeni:
Pe-atunci iudeul care
Putea mai mult să vândă
Se numără mai mare.
Aşa o mişelie
Hristos în hram găsit-au
Şi în mânie mare
Atuncea El venit-au,
Atuncea El, cuvântul
Lui Dumnezeu, El, Mielul
Cel blând, au dat afară
Tâlharii de tot felul
Din hramul Palestinei,
Pe vameşi — iudei,
Pe vânzători de jertfă,
Pe ceialalţi mişei,
Măsuţele cu banii
Le-au răsturnat pe toate,
Făcând bici de frânghie.
În sfânta Lui dreptate
Gonit-au târgoveţii

---

* Aşa îl numeau izraeliţii pe Dumnezeu.

Şi schimbătorii toţi
Ai banilor de jertfă
Afară ca pe hoţi.
Au zis Hristos — s-audă
Destrăbălata gloată,
Să ieie-aminte lumea
În răutăţi scăldată:
„Nu faceţi voi, pierduţii
Făţarnici cărturari,
A Tatălui meu casă
Cuib mare de tâlhari“.

Aprilie 1913

TRADUCERI

Rugăciunea

După M. Lermontov

În clipe de amărăciune
Când scârba mă cuprinde,
De-o mângâioasă rugăciune
Eu îmi aduc aminte.

Ş-o putere-nviitoare
Dintr-însa îmi răsună
Şi o simţire alinătoare
Cu dânsa împreună...

Parcă dai jos o greutate
Când grijile-ncetează,
Nădejdi, credinţe-apropiate
Viaţa-ţi luminează...

Iunie 1910

Dumnezeu

Din G. D e r j a v i n

O Tu, ce eşti Nemărginire
În vieţuirea vie a firii,
În veacuri fără despărţire
Treime a dumnezeirii!
Duh unu-n toate aflător,
Duh nezidit, dar ziditor,
Ce nu-L pătrunde duhul meu,
Ce toate-n Sine împlineşte,
Zideşte, cuprinzând păzeşte,
Al Cărui nume-i Dumnezeu!
A măsura adânca mare,
A număra a Ta făptură,
Chiar de-ar putea o minte tare,
Tu n-ai nici număr, nici măsură.
Nici duhurile luminate
De Tine-n ceruri aşezate,
Nu cercetează a Ta fire.
Gândirea doar spre Tine zboară,
Ca în măria Ta să piară,
Cum piere-n veacuri o clipire.
„Naintea vremilor chemat-ai
Din bezne-a lumii plămădeală,
Iar vecinicia-ntemeiat-ai
În Sine, spre a noastră fală.
În Sine toate împlinind,
Din Sine vecinic strălucind,
Tu toate-ntreci, ce ai zidit;

Căci le-ai zidit cu un cuvânt
Şi tot zidind şi mai zidind,
Ai fost şi-i fi în veci mărit.

Un rând de firi în mâine ţii
Şi cu puterea Ta le-nvii,
Uneşti începere, sfârşit,
Dai moarte celui ce-a trăit.
Scântei, ce risipite cad,
Sunt stele ce le-ai semănat.
Ca-n dimineţi, de soare pline,
Omătul lucitor se cerne
Prin aerul curat al iernii,
Aşa-s luminile sub Tine.
Lumini aprinse — milioane
În nesfârşite ceruri curg,
A Tale împlinesc zacoane,
Luciri învietoare scurg
Aceste candeli luminoase,
Munţi de cristaluri sângeroase*,
Mări nesfârşite în lărgime,
Văzduhuri, ceruri arzătoare
Şi focuri larg luminătoare
În faţa Ta-s întunecime,
O picătură-n mări căzută
Îi cerul pus în rând cu Tine,
Dar ce-i chiar lumea cea văzută
Şi ce-i fiinţa mea în sine?
Căci toate-ntinderile lumii

*Roşii — întunecate, de floarea sângelui.

De-un milion de ori mărite
Şi spre îndeplinirea lumii
Fără sfârşit adăugite, —
Sunt numai un grăunte mic,
Iar eu în faţa Ta — nimic.
Nimic! Dar cânt a Ta mărie
Şi vecinice desăvârşiri,
Căci zugrăvirea Ta cea vie
O port în gânduri şi simţiri.
Nimic! Dar Tu mi-ai dat viaţă
Şi gând — cu dânsul ca să zbor
Prin înălţimea Ta măreaţă
Şi să te cat cu mare dor.
În tine sufletul meu crede,
Pre Tine, cugetând, Te vede,
În fire, în fapte omeneşti;
Şi mintea mi se-nseninează,
Gândirea mi se luminează.
Eu sunt — deci dar şi Tu eşti.
Tu eşti — îmi dă de veste firea,
Îmi spune gândul meu cel mic,
Mi-arată voia şi simţirea:
Tu eşti — deci nu-s eu un nimic.
Sunt părticică din zidire,
Ce-ai pus-o-n mijloc spre unire,
Între fiinţele trupeşti
Şi duhurile îngereşti.
În mijloc Tu m-ai aşezat,
Cu mine toate ai legat.
Cel mai întâi şi de pe urmă

Sunt eu în scara făptuirii,
Cel care-ncepe, care curmă
Hotarul pământesc al firii.
Cu trupu-n colb mă tăvălesc,
Cu mintea — fulgeri cârmuiesc,
Stăpân şi rob, sunt crai şi vierme...
Fiind aşa de minunat,
De unde oare m-am luat?
Din Sine — nu-ntr-aceeaşi vreme
A Ta zidire sunt, Preasfinte,
Sunt dintr-a Ta înţelepciune,
Izvor al vieţii şi Părinte,
Dăruitorul celor bune!
Dreptatea Ta hotărâtoare
Binevoit-a să-mi coboare
Spre moarte firea vecinic vie,
Ca ea din haina pământească
Prin moarte să se slobozească
Şi iar în slava Ta să vie!
O, Duh Preasfânt şi negrăit!
Eu ştiu că-a mele închipuiri
Sărace sunt de zugrăvit,
Chiar umbra vecinicei măriri;
Dar dac-a Te mări se cade,
Apoi cel muritor nu poate
Altmintrelea să Te mărească
Decât cu gându-n înălţime
Mărturisind a sa micime,
Cu lacrimi să Te mulţumească.

Noiembrie 1911

Rugăciunea

Din Al. Kolţov

Credinţa, Doamne, mi-i curată,
Ca focul rugăciunii,
Dar inima-i întunecată
De-adâncu-amărăciunii.

Veni-va moartea. Ce primi-voi
În loc de auz, vedere?
Şi ce simţiri în piept simţi-voi
Dacă simţirea-mi piere?

Ce rost avea-va duhul meu
Fără a mea simţire?
Mormântul, Crucea — Dumnezeu
Le-au-nvelit în neştire.

Perdeaua sa au aruncat
Pe tainele zidirii,
Adânc pecetea-au apăsat
Pe toată viaţa firii.

Pe veci-ntărirea Sa şi-au pus
Neclătinată, tare,
Ca să nu fie de despus
Nici pentru foc şi mare.

Mântuitorule! Îmi iartă
Plânsoarea rugăciunii.
Credinţa-n Tine nu mi-i moartă
În ceaţa-amărăciunii.

Şi dragostea mea către Tine
În haina deasă a ceţii
Luceşte-n raze vii şi line,
Ca roua dimineţii.

Noiembrie 1911

Lupta cea de pe urmă

După Al. Kolţov

În zarea vieţii-nnourată
Straşnici trăsnete vuia,
Prin mintea slabă, speriată,
Frigul morţii pătrundea.

Nu m-am dat eu suferinţei,
Cu putere am tras lovire,
În suflet am păstrat dorinţe,
În focul inimii — iubire.

Ce-i pierzarea şi viaţa?
Sunt totuna pentru mine:
De la vecnica dulceaţă
Bărbăţia mea îm vine.

N-am îm minte clătinare
Şi viaţa mea mi-i plină,
Pace fără supărare,
Calea zeilor — senină.

Nu mă-nspăimânta dar, soartă,
Nu mă înbia la luptă,
Căci credinţa nu mi-i moartă,
Dar nădăjdea nu mi-i suptă.

Am în suflet eu putere,
În viaţă liniştire:
Crucea-i a mea mângâiere,
Iar pe cruce-a mea iubire.

Noiembrie 1911

Protocul

După M. L e r m o n t o v

De când Cel Drept din vecinicie
Mi-a dat a mea atotştiinţă
'Ntr-a voştri ochi, ca-n carte vie,
Eu văd păcat şi rea voinţă

M-am apucat de a vă spune
Porunci de adevăr, iubire,
Cei mai de-aproape-n oşti nebune
Pornit-aţi straşnică gonire.

Scârbit, mi-am pus în cap cenuşă,
Gol am fugit de-a voastră goană,
Departe de a voastră uşă
Trăiesc eu cu a păsărilor hrană.

Porunca Celui Sfânt păzind
M-ascultă firea pământească,

Şi stelele cuvântu-mi prind
În strălucirea lor cerească.

Iară când trec printr-un oraş
În vecinica a mea grăbire,
Bătrânii spun la copilaşi
Cu râs de mare mulţumire:

„Vedeţi-l? Om cu fudulie,
Cu noi în târg el nu trăieşte,
Că, cică, duh de prorocie
I-a dat Cel Sfânt, Ce-n el vorbeşte.

Priviţi, copii, spre pilda voastră,
Ce-i slăbănog şi necăjit,
Ce mare ură a pornit
Spre sine el din partea noastră."

Noiembrie 1911

Nădejdea

După B a t i u ş k o v

Tu, duhul meu, credinţă vie,
Îmbărbătează-te-n răbdare:
Din ceruri totdeauna ţie
Ţi-au fost lumină şi-alinare.

Din mâna morţii a Cui mână
M-a mântuit, mi-a dat viaţă

Şi inima, de ură plină
Mi-a liniştit-o cu blândeţă?

A cui putere mă-nfrăţeşte
În chinuri şi în patimi grele,
Şi cine pacea îmi păzeşte
Şi curăţia minţii mele?

Din tinereţe cine-mi vede
Durerea mea în piept cuprinsă,
Şi cine arzătoarea sete
Îmi stinge de păcat aprinsă?

Din Ziditor s-acestea toate,
Însufleţiri înalte, sfinte,
Gândiri fără amar, curate,
Tot El în suflet îmi aprinde.

Dar cea mai bună dăruire
A Domnului îi vecinicie;
Când oare sfânta fericire
Mi-a da dorita bucurie?

Când fără haină pământească,
Lăsată jos, voi fi-nnoit.
Şi-n cerul Domnului suit
Gusta-voi liniştea cerească.

Decembrie 1911

[Trimite-i, Doamne, bucurie]

După T i u t c e v

Trimite-i, Doamne, bucurie
Acelui ce-n arsura verii
Robit de-adâncă sărăcie
Străbate târgurile ţării.

Acelui ce din întâmplare
Priveşte umbrele grădinii,
Verdeaţa văilor în zare
În strălucirile luminii.

Căci nu pentru a lui primire
Umbroşii pomi-n verdeaţă cresc,
Nici pentru a lui răcorire
Cişmelele în sus ţâşnesc.

Peşteri frumoase, ca prin ceaţă,
Privirea lui degrabă vede,
Şi rouratica verdeaţă
Nu-i curmă arzătoarea sete.

Trimite-i, Doamne, bucurie
Acelui care calea vieţii
Şi-o trece-n boală, sărăcie,
Robit de vrajba răutăţii.

Decembrie 1911

Prorocul

După A. P u ş k i n

Ardeam de sete sufletească
Într-o sălbatică pustie
Şi o fiinţă îngerească
Mi s-a ivit în cale mie.

Cu şase aripi, luminoasă,
Uşor de ochi mi s-a atins,
Ca la o pajură sperioasă
Vederea mea mi s-a deschis;

Urechea mea mi-a pipăit
Şi vuiet mare-am auzit:
A cerului cutremurare
Şi zborul îngerilor sus
Şi a juvinelor de mare
Mişcări: întors, rămas şi dus.

Şi serafimul luminat
Deasupra gurii s-a plecat,
Mi-a scos răutăcioasa limbă,
Deşartă,-n veci nedreaptă, strâmbă,
Şi limba şarpelui-nţeleaptă
Mi-a pus cu mâna sa cea dreaptă.
Apoi cu suliţa de foc
El pieptul mi-a deschis pe loc
Şi inima tremurătoare
Mi-a scos cu mâna grăbitoare,

În locul ei cu repejune
Mi-a pus un arzător cărbune.

Ca mort eram eu în pustie
Şi-un glas de sus strigat-a mie:
„Proroace, scoală, vezi ş-auzi,
Cunoaşte voia mea cea sfântă
Şi-n mintea celor orbi şi muţi
Cuvântul tău de foc împlântă!“

Decembrie 1911

Din psalmul al XIV-lea

După I a z â k o v

Cui, Doamne, i-i făgăduită
Înălţimea muntelui Tău sfânt?
A cărui inimă-i cinstită
Dorinţele curate-i sânt
Şi care faptele cu banul
Nu şi-au vândut, n-au cântărit,
Ce nu şi-au clevetit duşmanul,
Pe frate n-au obijduit...
Dar care cu credinţă vie,
Cu cugetul neîngrelat
Ţi-aduce-nchinăciune Ţie
’Naintea Ta, drept şi curat.
Şi sfânt, o Doamne, Ţi-i alesul:
De va ieşi-n război cu arme
Doritul cerului, trimesul

Putea-va uriaşi să sfarme;
De-i împărat, a lui noroade
Şi prin oraş şi pe la ţară,
Dori-vor adevăr, dreptate,
Sorbi-vor aur din ogoare...
De va lua timpanu-n mâine,
Minuni va face-a Sa cântare
Şi îndreptându-se spre Tine
Nu se va pierde în uitare.

Ianuarie 1912

Aduceri aminte

Din A. P u ş k i n

Când glasul zilei pentru noi toţi se trece
Şi amuţeşte oraşul vorbitor,
În umbre albastre-n pace rece
Adoarme ostenitul muncitor,
Atunci încep în paşnica tăcere
A mea chinuitoare priveghere,
Căci noaptea arde-n mine vie
Mustrarea cugetului meu;
Îmi fierbe mintea mea cea slabă şi învie
Un roi de gânduri negru, greu...
Aducerea aminte-mi desfăşoară
Tot zapisul urâtei vieţii mele,
Citindu-l cu necaz şi pocăinţe grele,
Eu tremur blestemând viaţa mea amară

Şi plâng amar ş-amar mă jeluiesc,
Dar zapisul cel jalnic tot nu-l mai nimicesc.

Ianuarie 1912

Către copii

Din A. H o m e a k o v

Se întâmpla în ceas de noapte,
Când tac a zilei vorbe, şoapte,
Veneam copii şi vă priveam,
Cu sfânta cruce vă-nsemnam
Şi mila Domnului chemam
Asupra capetelor voastre.

Păzeam a voastră liniştire
'Mi înseninam a mea gândire,
Privind cât de curaţi sunteţi,
Ce suflete senine voi aveţi,
Şi vă doream, fetiţi, băieţi,
Senine zile viitoare...

Acuma vin — nu văd viaţă,
Candela nu mai luminează,
Pe pat nu vă mai văd dormind,
Mai mult nu pot să vă cuprind,
V-a risipit al vieţii vânt —
Ce mare dor, ce mare jale!

Ianuarie 1912

Cuvintele credinţei

Din Fr. Schiller

Eu ştiu trei cuvinte — şi rostul li-i sfânt
Trec ele din gură în gură,
Nici răul, nici jalea acestui pământ
Sfinţenia lor nu le fură;
Şi cel ce în ele mai mult n-a crezut,
Credinţa şi cinstea de mult şi-a vândut.

Voinţa ni-i slobodă, — aşa ne-a zidit
Cel sfânt, — şi în neagra robie,
Şi cel ce dreptatea pe lumea-a iubit
Aceasta prea bine o ştie.
De vrei să-l urmezi — apoi fugi de păcat
Şi sufletul tău îl păstrează curat.

Dreptatea pe lume nu-i sunet deşert,
Îşi are ea rost în viaţă:
Cei drepţi şi-n robie norocul nu-şi pierd,
Viaţa aşa ne învaţă.
Acest adevăr pentru noi îi ascuns,
Dar pruncii cei mici mai demult l-au pătruns.

Căci Unu îi Domnul — Preasfântă voinţă
În toate voinţele noastre,
Şi una-i în toate Preasfânta Fiinţă
Mai sus de-nălţările-albastre;
Pe rând trec schimbările-n vecinic lanţuh,
Acelaşi rămâne în veci Sfântul Duh.

Păziţi trei cuvinte, şi rostul lor sfânt
Îl treceţi din gură în gură,
Căci răul şi jalea acestui pământ
Sfinţenia lor nu le fură,
Şi cel ce-n sfinţenia lor a crezut
Credinţa şi cinstea nu şi-a pierdut.

Februarie 1912

Cina cea de taină

Din I . K . P.

La cina Sa Hristos şedea
De ucenici înconjurat,
Şi greaua soartă prevedea
Ce avea degrabă de răbdat...
Adâncă linişte şi pace
În taina Lui netulburată;
Oraşul şi Sinodul tace...
Cu jertfa Lui nevinovată
La masa serii de iertare
Era fiinţa vânzătoare
A Iudei. Cu privire blândă,
Cu aceeaşi bunătate sfântă
Hristos la dânsul căuta,
Ştiind că I-au gătit paharul
De chinuri şi cu sânge-n două,
Îi scaldă buzele-n amarul
Durerii pentru lumea nouă...
Adâncă scârbă-L săgeta...

Şi mila pentru vânzător,
Şi penrtu groaznica Lui soartă.
A blândului Mântuitor
Priviri de foc făcea să ardă...
Era atunci frumos nespus
Mântuitorul Iisus,
Când fruntea Sa în jos plecând,
A zis încet, c-un tainic gând
El proroceştile cuvinte:
„De-aicea unul Mă va vinde.“

Din răsăritul ce ardea
Venea întunecimea serii...
Cu ucenicii săi şedea
În pacea sfântă a cămării
Din muntele Sion — Hristos.
Mâhnit, cu glasul tânguios,
Rostea amara prorocire:
„Sionul nu se va aprinde
De arderea luminii vie
A dimineţii luminoase,
Cu mâna sa cea păcătoasă
Un ucenic de-ai Mei M-a vinde!“
Şi toţi de scârbă s-au umplut
De-acest cuvânt dumnezeiesc,
Şi toţi pe rând a şti au vrut
Pe vânzătorul mişelesc.
Şi minţile s-au tulburat
Şi toţi pe rând au întrebat,

Cu frică şi cu tremurare:
„Nu eu? Nu eu, Doamne, oare?“
Şi cu privirea Lui adâncă
Hristos a zis în mare tângă:
„Necazul omului se şterge
Acum şi Fiul Omenirii
La chinul patimilor merge,
La suferinţa răstignirii.
Vândut va fi El, dar amar
Acelui om ce îl va vinde!“
Privind atunci, ca un tâlhar,
Trăsnit de-a Domnului cuvinte,
Şi-ntr-ale inimii adâncuri
Neliniştit, Iuda-ntreabă,
Cu frica inimii lui roabă
Pe Învăţător şi Dumnezeu:
„Ce, nu Te voi vinde, Doamne, eu?“
Şi i-a răspuns: „Ai zis tu singur!“

Martie 1912

Pe Varava ori pe Hristos?

După M. V a t s o n

Lucea Ierusalimul, scăldat în focul mare
Al razelor* de seară într-a lor fierbinţeală
Şi râuri de lumină de aur, ca o mare

*Luciri.

Se revărsau din ceruri, spoind cu aureală
Zidirile înalte şi verzile grădini,
A căror cărturarii bogaţi erau stăpâni.

Pe uliţi prăfuite, arzând de asfinţire,
Nu încăpea norodul cel mult şi zgomotos,
Apusul roşiatic în marea de lucire
Înfierbânta şi drumul cel aspru şi pietros.
Era de nerăbdare mulţimea toată plină,
Umplea cu glasuri multe apunerea senină.

Cu îndoială mare Pilat-nainte-i vine:
„Pe cine? Pe Varava sau pe Hristos să-L las?“
Răspunsu-i-a un tunet — strigări de ură pline:
„Varava fie slobod, iar cel ce a rămas,
Cel ce-mpăratul nostru pe Sine se numeşte,
Pe-acest nazarinean tu ia şi-L răstigneşte!“

Încununat cu spinii, sub uriaşa cruce,
Nu-aude El blestemuri şi strigăte viclene:
Privind la toţi cu milă, la răstignit se duce
Iertând chinuitorii cei răi, izraeltenii,
Iar ei de prin ogradă, ascunşi pe după chedri*,
Ei fără ruşinare azvârl într-însul pietre...

Dar iată şi Varava. Cu cântece, cu tropot
Norodul îl urmează în groaznică orbire,

*Copac care creşte în Palestina.

Slăveşte şi cinsteşte pe hoţul acum slobod,
Alesul său numindu-l şi dându-i preamărire,
Ridică răutăţii altar în nebunie,
O-mbracă cu plăcere în fumuri de tămâie.

Martie 1912

Iuda

După N a d s o n

I

Hristos se roagă. Sânge cade
Din fruntea lui în picături
Pentru a lumii răutate,
A omului păcate, uri.
Dumnezeiasca-nsufleţire
Îi arde-n ochii Lui senini,
Şi cu o jalnică zâmbire
El rabdă-a crucii chinuire,
Cununa aspră cea de spini.
Pe lângă cruce stau în roată
Mulţimi de oameni. Uneori
Întunecata, oarba gloată,
De râs bufneşte mişcător,
Şi nu pricepe, nu gândeşte,
Pe Cine îl obijduieşte
Cu râsul batjocoritor,
Ce a făcut El, de la chin
Ca pe un rău L-a osândit?

Şi ce vrăjmaş de ură plin
La Dumnezeu s-a îndârjit?
Cu-a dragostei învăţătură
El blând, în lume a intrat,
A pătimit şi s-a rugat;
Iar lumea în nespusă ură
Cu sângele Lui s-a pătat.

II

Sfârşitu-s-a!
O noapte blândă
Ardea-n albastre înălţimi,
Ea lumina cetatea sfântă
Şi largile împrejurimi.
Lumina lunii gânditoare
Când s-ascundea în nouraşi,
Când s-aprindea tremurătoare
Deasupra sfântului oraş.
Şi a Golgothei. Jos în ceaţă,
Din munte târgul se vedea,
Iar sus, în pacea lor măreaţă,
Trei cruci înalte înnegrea:
Pe cele două... spânzuraţi
Se mai vedeau cei răstigniţi,
Şi slabi, la feţe-ngălbeniţi,
Erau de lună luminaţi.
Iar pe-a treia nimeni nu-i.
Păzit de ucenicii Lui,
A fost Hristos luat uşor;
Cu mare jale îngropat

Şi piatra gropii I-au udat
Cel de pe urmă plâns al lor...

III

A cui plânsoare tăinuită
Ascultă cea de mijloc cruce?
Fiinţa-aceasta necăjită
De unde soarta o aduce?
Nădăjduind la vindecare
Ea peste mări şi peste ţări
Venit-a, poate, uşurare
Să-i deie Cel trimis din cer?
Era de-acum cu rugăciune
'Naintea lui Hristos să cadă
Şi iată, cu amărăciune,
Aude vestea minunată:
Cel ce a dragostei lumini
În rele inimi a aprins,
Stăpân, ce n-a ştiut stăpâni
Şi toată jalea-n lume-a stins,
Sfârşitu-s-a batjocorit,
În chinuri grele necăjit...
Ori poate-un tainic ucenic
Plecându-şi capul arzător
La cruce-şi varsă al lui dor,
Plângând ca pruncuşorul mic?
Un păcătos nepocăit
La cruce, poate, a venit,
Aici să-şi verse pocăinţa?
Nu — îi Iuda. Nu dorinţa
De rugăciune l-a adus

La crucea Domnului Iisus:
A se ruga el nu putea
Cu firea ce-n păcat ardea;
A se ierta cu Trupul Sfânt
Nu i-a trecut prin negrul gând...
El singur sta nedumerit
Şi nu ştia de ce-a venit.

IV

La chinuri grele osândit
Şi de norod batjocorit,
Cu crucea când trecea Hristos,
Căzând sub lemnul greu şi gros,
Ascuns Iuda l-a văzut
Şi într-o clipă-a priceput
Pe Cine el, setos de bani,
Vândut-a la vicleni duşmani,
Şi că iertare nu mai are
El la preasfânta judecare...
O frică-atunci neputincioasă
Intrat-a-n firea lui fricoasă...
După aceasta — noaptea toată
Închipuirea aţâţată
Pe cel vândut i-l arăta;
Degeaba Iuda căuta
Vedenia ca să alunge:
Doritul somn la el nu vine,
Şi din lucirile senine
Hristos vederea îi împunge;
Degeaba ochii el închide,
Ca minţii sale ostenite

Să-i deie pace. Luminos
I se arată lui Hristos.

V

Îl vede Iuda necăjit
Pentru preasfântul adevăr,
În greul chin, batjocorit
Pe Dumnezeu, venit din cer.
Îl vede într-a lui osândă
Pe Cel ce-a îndrăznit să-L vândă
Viclenilor judecători,
Şi ochii Lui întrebători
Tot sufletul îi săgetează...
Iar fruntea îi încununează
Cununa aspră cea de spini,
În ochii Domnului senini.
Pe buze vede şi citeşte
Iuda dreapta judecată;
Dreptatea sfântă, mâniată,
Iertare nu-i mai dăruieşte...
„Vedere-amară, fugi departe,
Căci pieptul meu de muncă arde,
Măcar un ceas ori o clipire
Tu vezi: fiinţa vânzătoare
Îţi scaldă Sfintele picioare
În lacrimi... Doamne miluieşte
Şi iartă... Vezi, necazu-mi creşte
Cu clipa când Te uiţi la mine...
O, nu mă chinui, stăpâne,
Şi leapădă-mă, dă-mi odihnă,

Un ceas ori un minut de tihnă...
Tu vezi: vicleana sărutare
Îs gata-n vecinică plânsoare
Eu s-o înec... Numai oleacă
Să-mi fie inima săracă
În pace... Dă-mi să-mi uit durerea,
Măcar un pic de mângâiere
Să pot primi prin rugăciune...
Eşti Dumnezeu... Dă-mi iertăciune!
. . . . . .
Iar eu? Eu am avut cruţare?
Nu! Nu pot să aştept iertare!“

VI

„Încotro să fug de negrul gând?
Încotro să fug de pedepsire?
Îmi fierbe mintea mea arzând
Şi sufletul de pătimire.
În pacea nopţii luminoase,
În nemişcarea Lui tăcută
Hristos în chinuri sângeroase
’Mi trimite-a Lui mustrare mută“...
Iar primprejur o noapte blândă
Primăvăratică, cu ceaţă,
S-a liniştit cetatea sfântă
În frumuseţea ei măreaţă.
Lumina lunii gânditoare
Se varsă lin, tremurătoare...
Şi doarme muntele Sion
Şi râul argintiu Chedron.

VII

Fugi, vânzătorule, de oameni,
Tu strângi acum ce-ai vrut să sameni!
Să ştii de-acum că nu-i găsi
Tu nicăierea liniştire,
Şi pentru aspra-ţi pedepsire
Hristos în veci ţi s-a ivi.
Fugi de această cruce sfântă,
Cu sărutare n-o spurca,
Cu-a lui Hristos Fiinţă blândă
În veci nu te vei împăca...
. . . . . .
Şi a fugit...
. . . . . .

VIII

În depărtare,
A zilei zori frumosul soare,
Ca un foc mare, a aprins,
Şi zorile în revărsare
În străluciri luminătoare
Chedronul repede-a cuprins...
Toate-au învis... Cu-a ei verdeaţă
Ascunsă-n fumuria ceaţă,
Pădurea ne-ncetat grăieşte...
Şi-n adâncimea-ntunecoasă,
În umbra ramurii frunzoasă,
Un pârăiaş de-argint vuieşte...
Unde nu vezi luciri de soare,
Lumina lui strălucitoare,

Pe creangă-un trup e spânzurat;
Copacul ramurile-ntinde
Deasupra celui ce-a lăsat
Viaţa, — parcă îl cuprinde.
Este Iuda. A pierit
În pătimiri nesuferite
Şi nimenea nu l-a jelit
Cu plânsul inimii zdrobite;
Căci vânzătorul nici n-a vrut
Jelinţi cu sufletul pierdut.
Dar până-n cel din urmă ceas
Vedenia lui cea de groază
Nu-l lepăda, al lui necaz
Mărind în noapte luminoasă;
Hristos, ca viu, -nainte-i sta
Şi cu mustrare căuta
La el. Preasfânta judecată
Era în ochii Lui senini,
Iară pe fruntea-nsângerată,
Cununa aspră cea de spini.

Martie 1912

Hristos au înviat

După V. I v a n o v

Hristos au înviat! Au înviat Hristos!
Prin moarte, moartea au călcat;
Cel ce pe-acest pământ scârbos
Cu răul duh au tot luptat,

Pe dânsul tot l-au biruit
Şi crucea dragostei au dus,
Din moarte-acela au ieşit,
Ş-au înviat cu Iisus.

Martie 1912

Fecioara din Nazaret

După A. M a i k o v

Leagănul ei l-au umbrit
Ale Palestinei ramuri,
În Sion a strălucit
Cea Slăvită-acum de neamuri.

Crinii albi, ai Idumeii
Puşi au fost să-i înflorească,
Şi porumbul Iudeii
Cu aripa s-o păzească.

Presimţiri de soarta sfântă,
De cereasca proslăvire
A avut Fecioara blândă
Şi-a primit-o cu smerire.

Martie 1912

Hristos au înviat

După A. F e t

În cântecele învierii
Şi-a clopotelor răsunare
Ne vine ziua primăverii
Din alte ţări, din depărtare...

Pădurea neagră înfrunzeşte,
Negreaţa cu încetul pierde,
Albastru, cerul străluceşte
Deasupra frumuseţii verde...

Soasnele* înverzitoare
Stau frumos împodobite,
Smoala lor mirositoare
Curge-n lacrimi strălucite.

Astăzi în grădina noastră
Am zărit: s-au sărutat
Un fluture c-o floare-albastră,
Zicând: „Hristos au înviat".

Aprilie 1912

* Pinii (din rusă).

Hristos şi Samariteana

După O. C i u m i n a

Ostenit, la fântâna lui Iacov, Hristos
La răcoare puţin se oprise;
Şi pe când hodinea-nfierbântat şi setos
Samariteana la apă venise.
Băutură-au cerut Fiul Cel Omenesc.
I-a fost mare femeii mirarea:
„Cum aşa? — a răspuns — în ce ură trăiesc
Samaritenii cu voi?! Nici se văd, nici grăiesc,
Şi Tu ceri, ca să-ţi sting însetarea!“

Samaritenei aşa i-au vorbit Iisus:
„Când ai şti Cine-ţi stă înainte
După apa cea vie dor mare, nespus
În pieptul tău însetat s-ar aprinde“.
„Cum ai scoate-o atunci din adâncul pietros
A strămoşului sfintei fântâne?“
Samariteana aşa a-ntrebat pe Hristos:
„Văd că n-ai nici un vas pe la Tine.
Au mai mare Tu eşti decât sfântul strămoş,
Ce ne-a dat-o pe veci moştenire?
În vremi vechi, păscând turma-ntr-aceşti munţi stâncoşi,
El aicea găsea hodinire“.

Şi Hristos i-au răpuns: „Cel ce apă va bea
Din fântână, — acela-nseta-va,
Pe când umbră de sete nu poate avea

Cel ce apa mea vie gusta-va,
Căci apa vieţii în curgerea ei
Păcatele toate le spală,
Prin ea înnoiţi; păcătoşii cei răi
Din moarte spre viaţă se scoală“.

Aprilie 1912

Învierea

După V. B r i u s o v

Trecut-a sâmbăta-n mâhnire,
Şi noua zi în cer luceşte;
Pe Domnul său cu tânguire
L-aşteaptă turma şi scârbeşte.

„Ca scăpărarea de lumină
Eu voi veni la judecată!“
A zis El, şi acuma iată
I-i mut mormântul în grădină!

Dar sufletul Mariei crede
Şi dragostea îi este mare;
Ea adevărul îl prevede,
Luptând cu-ntâia necrezare.

Miresme strânge şi aduce
Ea la mormânt: într-însul — nime...
S-aude: „Cel murit pe cruce
A fost furat de jidovime!“

Atunci, amarul ca să-i stingă,
I se arată Iisus;
Dar nu-L cunoaşte şi cu tângă
L-a întrebat: „Nu tu L-ai dus?“

Şi-ndată El durerea-i stinge
Cu vorbele, de taină pline:
„Sunt Eu, Marie, nu mai plânge
Şi nu te-atinge-acum de Mine!“

Aprilie 1912

Viaţa

Din K l i u ş n i k o v

Frumoasă nestatornicie,
Viaţă, pentru ce-mi eşti dată?
Mintea-mi tace, simţul ştie:
Viaţa-i pentru viaţă dată.

Frumoase-s toate-n lumea mare,
Căci ziditoru-n ea s-ascunde,
Dar prin simţiri şi prin cântare
Lumina feţei Lui pătrunde.

Pe Dânsul a-L afla-n zidire
Ca-n carte voia a-i citi
Aceasta-i a vieţii menire:
În Dumnezeu a vieţui.

Mai 1912

Cuvântul lui Dumnezeu

După S e l e z n i o v

Când patima te necăjeşte,
Ori te doboară-o răutate,
Atuncea, în singurătate,
Spre rugăciune te grăbeşte.

Ia şi citeşte Sfânta Carte,
Cuvintele de mântuire,
Şi tânguirea ce te arde
Ţi se va pierde-n liniştire.

Dumnezeiasca-nvăţătură
În cartea aceasta-i oglindită:
A fost a Domnului Scriptură,
De Duhul Sfânt însufleţită.

Când prin furtunile vieţii
Către sfârşit vei scăpăta,
În anii grei ai bătrâneţii
Tu orice carte-i lepăda,

Atunci numai aici găsi-vei
Ce nicăierea n-ai găsit.
Cu Dumnezeu atunci vorbi-vei
Şi-n cer vei trece nesimţit.

Mai 1912

Când trece vântişorul

Din M. L e r m o n t o v

Când trece vântişorul prin auritul grâu,
Şi-şi leagănă verdeaţa pădurea răcoroasă,
Din umbra dulce-a frunzei sub cerul albăstriu
Voios îmi râde pruna cea dulce şi gustoasă.

Ori când de sub o tufă, în dulcea primăvară,
În ceasul dimineţii, în rumeneala serii
Prietenos priveşte frumoasa lăcrimioară,
Argintul viu scăldându-şi în roua primăverii.

Când pârâiaşul rece, scurgându-se prin vale,
Şoptind, mă acufundă în visuri şi uitare,
Poveşti îmi povesteşte de pacea ţării sale
De unde el porneşte, cântând fără-ncetare.

Atunci mai încetează a mea neliniştire,
Speriată grija zboară din bietul piept al meu,
Atunci pricep că este în lume fericire,
Iar sus în cer albastru îl văd pe Dumnezeu.

Mai 1912

Mântuitorul

Din A l . K . T o l s t o i

De sfântă dragoste arzând,
Smerire El a învăţat
Şi legea lui Moisei curmând,

El legea dragostei a dat.
Nu rabdă rău El şi mânie,
El pacea propovăduieşte,
Şi pentru orice avănie
Numai cu bine răsplăteşte.
Puterea Lui nu-i pământească:
Le dă El orbilor privire,
Şi bolnavilor izbăvire
În slava Sa dumnezeiască.
Mărturisire El nu cere,
Căci ştie orice cugetare,
Privirea Lui ispititoare
Pătrunde orişice durere;
El tot necazul vindecând
A fost atotmântuitor,
Dar mâna blândă întinzând
El n-au mai fost judecător.
Fiind de Dumnezeu ales,
Prin voia cerului trimes,
El Iordanul au trecut
Şi fapte sfinte, minunate
Spre mântuirea de păcate
Aicea multe au făcut.
Acuma luminos, blajin
El iarăşi trece-n astă parte,
Şi ucenicii de departe
În urma Lui cu toţii vin.

Mai 1912

Seara de vară

Din I. N i k i t i n

În cer albastru, răzleţiţi
Se plimbă nouri auriţi;
Pădurea învelită-n ceaţă
Se scaldă-n marea de roşaţă
Din asfinţit. Şi la răcoare
Se pleacă spicu-n dormitare,
Din codri, — mare, înfocată —
S-arată luna. Şi deodată
S-aprinde-a stelelor lucire.
Domneşte pace, liniştire...
În suflet tainicele strune
Îmi cântă sfânta rugăciune.

Iunie 1912

Hristos la Martha şi Maria

După O. C i u m i n a

Cu-ncetul asfinţea frumoasa zi de vară,
Când au intrat Hristos în satul cunoscut.
Răcoarea se lăsa, şi umbrele de seară
Albastre, în ograda Marthei au căzut.
Şi prin văzduh cântarea, ciripitul
Au încetat, când a grăi au prins,
De parcă asculta şi însuşi asfinţitul
Învăţături cereşti, în focul lui aprins...
Nespus de-nsufleţit era Învăţătorul

Şi plin de adevăr era al Lui cuvânt;
Maria nu putea de la Mântuitorul
Să-şi ieie ochii ei, pe Dânsul ascultând,
Şi inima-i ardea de dragostea cea sfântă,
Şi alte lumi măreţe-i deschidea,
Privirea Lui cea iertătoare, blândă,
Ce dragostea în inimi aprindea.
Iar Martha, ce gândea la lucruri pământeşti,
A zis, apropiindu-se de Învăţător:
„Trimite-mi soră-mea, să-mi fie de-ajutor".
Dar a răspuns Hristos: „Tu, Marthă, te grijeşti
De multe, dar Maria de asta e departe,
Ea una şi-a ales, dar cea mai bună parte
Îi este partea ei cea mai de trebuinţă,
Cu dânsa nu va şti necaz şi suferinţă".

Iunie 1912

Sf.[ântul] Ap.[ostol] Petru

De S. Soloviov

La foc s-a aşezat,
Ca să se încălzească;
Era afară frig.
Şi gloata evreiască
Aşa l-a întrebat:
„Dintr-înşii eşti şi tu,
Din ucenicii Lui?"
Şi a răspuns el: „Nu".

Era afară lună,
Şi gerul era mare...
Dar iată prin ogradă
A păsării cântare
Prevestitoare sună.
Şi ziua nu-i departe.
Dorm slugile-ostenite.
Şi focul nu mai arde...

„Unde-i Iacov, Ioann
Şi unde-s alţii ucenici?“
El a ieşit. Măcar să strigi, —
Pustiu. Nici un galileean.
Şi prorocirea lui Hristos
În gând îndată i-a venit,
Şi-ndată el a izbucnit
Într-un plâns greu şi tânguios.

Iunie 1912

Rugăciune pentru pahar

Din I. Nikitin

> *„Şi mergând puţin au căzut pre faţa sa, rugându-se şi zicând: Părintele meu, de este cu putinţă, treacă de la mine paharul acesta; însă nu precum voi eu, ci precum tu“ (Math., 26,39)*

S-aprinde apusul aurit
De-asupra Iudeii mute,
Şi somnorosul amurgit

Îşi ţese umbrele tăcute...
Arzând în focul asfinţirii,
Stă înverzitul Eleon,
Scăldat în valul strălucirii
Cetatea muntelui Sion,
Măreţul Ierusalim,
Vederi deschide minunate:
Frumoasele lui clădituri
În felurite lăsături
Se văd pe coastă revărsate...
Colo — Gheval şi Garizim*,
Spre răsărit albastre ape
Ale Iordanului. Pe-aproape,
Tot văi adânci, ce dorm în ceaţă...
A mării moarte frumusaţă
În ceruri ca prin vis priveşte.
Spre asfinţit, în depărtare,
Luceşte mijlocia mare,
Şi revărsarea nesfârşită
Lărgimea ei nemărginită
Pietrosul mal o îngrădeşte,
Îi întuneric şi tăcere
Lumini în ceruri se aprind...
Încet s-arată luna plină
Şi-a Ghethsimaniei grădină
O-mbracă în albastră haină.
Şi într-a serii sfântă taină,

*Munţi în Samaria.

Uitând de orişice durere
Ai Dumnezeului — Cuvânt
Trei ucenici dorm. Somnul lor
Li-i liniştit, adânc, curat.
Dar somnul lumii tulburat:
Răni grele din vechime-o dor...
Ruşinea fruntea îi pătează,
Blestemul cel greu, strămoşesc,
Din veac în veac o fulgerează,
Prin voia Tatălui ceresc,
Şi numa-Învăţătorul singur,
În pacea verzilor adâncuri
A Ghethsimaniei, nu doarme,
Fiind nevinovat, blajin,
Amarul scârbelor venin,
El bea blestemul ca să sfarme.
Pentru preasfântul adevăr
Golgotha, crucea o prevede,
Şi cuiul ascuţit de fier
Prin trupul Său intrând îl vede.
Şi tulburat de scârba morţii,
De groznicia aspră-a sorţii,
Se roagă-aşa lui Dumnezeu:
„Părinte! Tânga mă apasă,
Puterea sufletului Meu
O soarbe ziua sângeroasă,
Eu ştiu — aceea zi veni-va
Şi cu tâlharii pedepsiţi
Feciorul Tău iubit muri-va,
Ca toţi să fie izbăviţi.

M-a blestema atunci mulţime,
Mi-a pune-n cap de spini cunună,
Pe când într-a cerului lărgime
Va plânge-nsângerata lună,
Batjocuri grele mi-or aduce,
Spurcând cu ele jertfa sfântă
Aceia căror de pe cruce
Le-ai da blagoslovire blândă,
Şi cu un râs răutăcios
S-or îndârji ei la Hristos...
Părinte! Treacă-mă paharul
Acesta, care-mi dă amarul
În schimb pentru răscumpărare!
Dar dacă nu-i altă scăpare
Din blestemarea părintească
Decât prin greaua suferinţă
Ruşinea crucii* şi prin chin, —
Atunci-naintea Ta închin
Voinţa mea cea omenească
Şi-ascult preasfânta Ta voinţă!“
Sfârşit-au, şi uşor păşind,
La ucenici încet s-au dus
Şi i-au găsit încă dormind,
Mântuitorul Iisus.
„Sculaţi! le-a zis, venit-a ceasul,
Sculaţi din somn şi vă rugaţi,
Ca voi ispita şi necazul
Uşor în lături să le daţi;

* Pedeapsa crucii în lumea veche se ţinea de cea mai ruşinoasă pedeapsă.

Credinţa tare să vă fie,
Ca şi-n ispită să se ţie!“
Au zis — şi iar s-au depărtat
Unde-au mai plâns şi s-au rugat.
Şi de o nouă scârbă-aprins
A se ruga El iar a prins:
„Părinte! M-ai trimis în lume,
Spre slava sfântului Tău nume,
Dar lumea nu m-a mai primit;
Despre iubire i-am vorbit
Şi nu m-a ascultat pe Mine.
Am fost al ei Vindecător
Şi din nevoi Izbăvitor,
Dar n-au crezut că-s de la Tine.
Eu m-am rugat pentru vrăjmaşi
Şi le-am adus cu Sine pace,
Dar a Sionului oraş
Dureri şi chinuri Mie-mi face.
Pe morţi eu din morminte-am scos,
Vestind că moartea îi călcată,
Şi lumea oarbă pe Hristos
Îl trage-acum la judecată.
Părinte! Treacă-mă paharul
Acesta care-mi dă amarul
În schimb pentru răscumpărare!
Tu eşti stăpânitor luminii
Şi voia Ta sfârşire n-are,
Dar dacă crucea Mea şi spinii,
Dar dacă sângele Meu sfânt,
Dreptatea Ta dumnezeiască

Cu viclenia omenească
Prin vrerea Ta vor împăca,
Atunci Eu binecuvântând
În crucea Mea mă voi urca!“
Şi iarăşi El, uşor păşind,
La ucenicii Săi s-au dus
Şi iarăşi i-au găsit dormind
Mântuitorul Iisus.
„Sculaţi! le-au zis, venit-a ceasul,
Sculaţi din somn şi vă rugaţi,
Ca voi ispita şi necazul
Uşor în lături să le daţi;
Credinţa tare să vă fie,
Şi-aproape-a slavei-mpărăţie...
Şi vine lupta sângeroasă,
Ce soarta lumii păcătoase
Va hotărî pe totdeauna“...
Tăcere. Prin grădină luna
Luciri de umbre împleteşte...
Şi iarăşi El se despărţeşte
De ucenici plin de mâhnire,
Şi-ntr-a smochinilor umbrire,
Vărsând sudori fierbinţi de sânge
Se roagă iar şi iară plânge.
„Părinte-al Meu şi Dumnezeu,
De greul scârbei eu mă-ntunec,
Ducând al omenirii rău,
Ca om în calea mea mă lunec,
Ruşinea toată o ridic
Veninul vremilor trecute,

Tăria morţii ca s-o stric
Spre slava firilor căzute.
Părinte Sfinte! Mă auzi,
Norodul tău îl mântuieşte,
La chinuire mă-ntăreşte,
În faţa celor orbi şi muţi,
Ş-atunci cu dragoste la moarte
Jertfi-voi inima ce-mi arde!“
Au zis — şi mâinile în sus
Întins-a Domnul Iisus.
Şi s-a făcut tot rugăciune...
Şi foc în faţă îi ardea
Sudori de sânge aprindea...
Şi iată-a Domnului minune!
Seninul cer a scăpărat
În străluciri nepământeşti,
Şi-ndată drumul jos şi-a dat
Un duh din firile cereşti.
Era nespus de minunată
Privirea lui cea liniştită,
De-o sfântă pace luminată,
I-i fruntea lui însufleţită.
Şi ca un soare de amiază,
Întreaga faţă scânteiază.
A stat lângă Învăţător,
Şi cu vorbiri cereşti şi blânde
La jertfa morţii sale sfinte
L-a îndemmnat. Şi rugător
Genunchii Săi uşor îşi pleacă
Şi-n linişte, singurătate

Alături de Hristos se roagă.
Dorm toate pline de păcate;
În ceruri — o tăcere-adâncă,
Şi numai singur duhul rău
Durerea nu poate să-şi stingă,
El ştie bine, Dumnezeu
Împărăţia lui o curmă
Şi o zdrobeşte fără urmă,
Căci, pentru lumea păcătoasă,
Hristos cununa cea spinoasă
Cu bucurie o primeşte.
Cu mintea sa fudulă, rece,
Acum el bine înţelege
De ce se roagă şi scârbeşte
Hristos, ducându-se la chin,
Să guste crucea Sa şi spinii;
Şi plânge-al răului stăpân
De slava Domnului luminii.
Luceşte luna. Sfântul înger,
Lăsând pământul cel de plângeri,
În cer prin nouri s-a grăbit,
Pe când puternic, întărit,
Hristos la ucenici s-au dus.
În clipa-aceasta minunată,
De o mărire negrăită,
Ce frumuseţe-nsufleţită
Ardea în faţa preacurată!
Mântuitorul Iisus
Deschis-au gura şi au zis:
„Se împlineşte ce-a fost scris

De cei-naintea Mea veniţi:
S-aproape zilele durerii;
Sculaţi-vă şi nu dormiţi,
Venit-au clipele vânzării!“
Şi-a Ghethsimaniei grădină
De suliţi multe-a răsunat,
Şi a făcliilor lumină
Pe vânzător l-a luminat.

Aprilie 1913

Ioan Damaschin

De Aleksei K. Tolstoi

La slujba ţării aşezat
Şi proslăvit e Damaschin;
Din toţi slujbaşii-n halifat
El, cel mai mare, e creştin;
Şi cârmuirea din oraş
El cu haliful o-mpărţeşte,
Şi-al stăpânirii lui părtaş
În toate cele-l sfătuieşte...
Grădinile-i nemărginite
’I-mbracă curtea în verdeaţă
Şi veşnic verzi şi înflorite
Slobod mirosuri de dulceaţă;
Lucesc într-a luminii raze
Safirii mulţi de pe pereţi
Şi-n valuri roşii-sângeroase
Rubinii stâlpilor măreţi;

De-a soarelui fierbinte-arsură
Găseşti odihnă ş-alinare
Sub a mătasei ţesătură,
În umbra ei răcoritoare.
Şi pretutindeni, zi şi noapte,
Printre-a verdeţii line şoapte
Şi printre flori, ce îţi zâmbesc,
Izvoare argintii ţâşnesc...
Dar fuge liniştea departe
De Ioan căzut pe gânduri,
Şi pieptul lui ca-n foc îi arde...
A nopţii liniştite vânturi
Îl duc încet pe altă cale:
Ar vrea să fie în pustie,
Să cânte Domnului cu jale,
Uitând de-a curţii bogăţie,
Sau într-un codru singuratic
Al vieţii fir să şi-l petreacă
În pacea sfântă, pacea dragă,
Vecin cu lupul cel sălbatic...

*

Cuvântul lui măreţ şi falnic
Sunase tare deseori,
Lovind eresul cel prădalnic
Al răilor prigonitori,
Ce ţara treierau bezmetici,
Bătându-şi de icoane joc,
Scoţându-le de prin biserici
Ş-arzându-le pe loc în foc.

Şi Ioan era vestit
De la Damasc la Ţarigrad
De-nvăţător neostenit,
Drept credincios înflăcărat...
Dar slava lumii nu-i prieşte:
O-ngândurare prea adâncă
Pe Ioan îl ţine-n cleşte
Şi-o scârbă mare îl mănâncă...
Aşa simţindu-se, el intră
Odată-n curtea cea crăiască
Şi-n faţa boierimii mândră
Începe tânga să-şi rostească:
— „Stăpâne, ascultă: a mea mărie,
Puterea mea nemărginită,
Nenumărata-mi bogăţie
Mi s-au făcut nesuferite.
Alt dor, puternic fără seamă,
Demult născut în pieptul meu,
De-aici mă mână şi mă cheamă:
Eu vreau să cânt lui Dumnezeu
În linişte, singurătate,
Căci răul veninos mă roade,
Pân-într-a inimii adâncuri,
Când şed în fruntea boierimii
Şi mă simţesc pierdut şi singur
În curtea judecătorimii;
Şi alte glasuri mi s-aud
Atunci în zgomotoasa curte,
Şi dorul lor mă face mut.
Urechea-mi face să asurde

La cârmuirea-ncredinţată;
Chemarea lor neîncetată
Cu foc nestins gândirea-mi arde
Şi-mi face pasul meu nemernic...
Dă-mi voie, craiule puternic,
Să plec din curtea ta departe“...

*

Şi drept răspuns aude-ndată:
„Te bucură, iubită slugă,
Şi fie-ţi scârba vindecată;
Dorinţa ta, ce te usucă,
Nu fie veşnica dorinţă;
Ai proslăvit a mea crăie
Tu prin slujirea cu credinţă
Şi-ai ridicat-o la mărire
Cu înţeleapta-ţi cârmuire...
Cu-a noastră tare stăpânire
Să lupte-acum cine încearcă,
Şi ce războinic îndrăzneşte
Hotarele să ni le şteargă?
Rămâi, te rog. Împărăteşte
Ţi-oi răsplăti slujirea ta
Şi-n străluciri necuvântate
Cu dragoste te voi scălda;
A-mpărăţiei jumătate
Ca să rămâi îţi dăruiesc
Şi negrăit te preamăresc“...
Dar Damaschin aşa-i răspunde:

„Stăpâne! eşti nespus de darnic,
Prin daruri eşti vestit oriunde;
Dar te sileşti acum zadarnic
Cu darurile să mă ţii,
Şi în deşert îmi zici: „rămâi!“
Eu nu pot... Alte glasuri sună
În sufletu-mi, ce viu tresare;
Cu alte firi mă împreună
A inimii înflăcărare.
Chemarea mea-i Fiinţa sfântă,
Viaţa mea-i cerescul cântec,
Şi dorul meu ce mă frământă,
Prin cântec numai pot să-l vindec.
Această lume nevăzută,
Ce în cântare fiinţează,
E veşnică, e nepierdută,
E de-o nespusă frumuseţe,
Măreaţă şi neschimbătoare,
De orice slavă mai înaltă,
Ca fulgerul scăpărătoare,
În străluciri cereşti se scaldă.
Şi-mpodobirea firii noastre
O are-n sine cu prisos:
Căci depărtările albastre,
Şi valul mării cel spumos,
Şi munţii nalţi, ce dorm în ceţe,
Pământul, soarele şi luna
Şi toate stelele măreţe,
Cu însuşi cerul fără fund —

Sunt numai slabe oglindiri,
Ce-n mintea omului pătrund, —
Sunt umbra veşnicei măriri...
Dar mintea unui cântăreţ
Nu umbra, chipul ei îl vede,
Lucirea sfintei frumuseţi,
Ce-n toată firea o prevede...
Şi să mă crezi, mărite crai,
Această nevăzută lume
N-o dau pe-mpărătescul trai,
Şi cel mai mare falnic nume,
Scânteia tainicului horn,
Ce chipul lumilor zideşte
Şi-n care firele se torn,
Acum în mintea mea luceşte.
Simţirea inimii mă arde
Şi-mi face pasul meu nemernic,
Dă-mi voie, craiule puternic,
Să plec din curtea ta departe!“
Şi-a zis haliful: „Dorul tău
Îl înţeleg. Şi iată-a noastră hotărâre:
Ioane, voie ai din târgul meu
Să pleci spre a chemării tale împlinire!“

*

Şi curţile lui Damaschin
Rămas-au pradă a uitării,
Ş-averea marelui creştin
În oarba voie a-ntâmplării:

Haznaua lui nenumărată
Pe la săraci de mult îi dată;
Paingul ţese pe perete,
Căci slugi ca altădată nu-s,
Şi unde-al lor stăpân e dus,
Nu ştie nimeni să arăte.
Şi pretutindeni e pustie stearpă;
Grădinile nu înfloresc,
Pe-acoperişuri creşte iarbă,
Izvoarele de-abia ţâşnesc,
Şi numai printre marmuri macul
'Şi-înalţă stibla ca toiagul,
Iar prin palaturi umblă vânturi,
Stârnind un roi de negre gânduri.

II

Vă binecuvântez, păduri,
Văi, dealuri verzi, ogoare, râuri,
Vă binecuvântez, pustiuri,
Ş-albastrul cer, şi munţii suri,
Sărăcăciosul meu toiag,
Şi straista sărăcăcioasă,
Şi câmpul ce-l privesc cu drag,
Şi nopţi şi zile luminoase,
Şi singuratica cărare,
Pe care merg de doruri dus,
Şi-n câmpuri fiecare floare,
Şi orice stea în ceruri sus!...
O, de-aş putea în a mea viaţă

Să fiu cu firea într-un gând!
O, de-aş putea-ntr-a mele braţe
Prietenii, vrăjmaşi şi fraţi
Şi toată lumea s-o cuprind!
Ca valul apelor spumoase,
Însufleţirea-n piept îmi creşte;
Ca nişte vânturi furtunoase,
Cântări în suflet îmi stârneşte;
Pe buze-mi tremură mărirea
A tot ce este vrednic, sfânt:
Ce fapte oare proslăvirea
Cânta-va pe acest pământ?
A dorului putere vie
Ce ţinte pentru cine cere?
A cui cânta-voi bucurie?
Voi plânge-a cui oare cădere?
Ferice cine-mpodobit-a
Viaţa cu măreţe fapte,
Dreptatea cine dobândit-a,
Tărie-având destul să rabde;
Ferice, cine adevărul
Neîncetat l-a căutat,
Şi-acel ce neclintit ca fierul
Viaţa pentru adevăr şi-a dat...
Dar slava cântecelor mele
Pe altul are să-l mărească:
El nu-i ostaş cu arme grele,
Nu-i cu cunună-mpărătească,
El vine nu strălucitor,

Ducând cu sine biruinţa,
Ci vine ca Mântuitor,
S-aşeze noua lui credinţă.
Prin ceaţa vremii îl zăresc
C-o gloată mică de pascari,
Ce-n urma Domnului plutesc
Prin pâinea lanurilor mari.
Şi vorbe sfinte, vorbe line
El toarnă-n inimi necăjite
Şi la izvoare vii, senine
Îşi duce oile trudite...
De ce atunci nu m-am născut,
Când El cu noi a vieţuit,
Când jertfă lumii a căzut
Şi de necaz ne-a izbăvit?...
De ce amarul crucii Tale,
O, Doamne,-n sine eu nu port,
Şi spinii frunţii ş-a Ta jale,
De ce cu Tine nu cad mort?
O, de-aş putea cu umilire
Să mă ating de haina sfântă,
Să umbl pe-acolo cu smerire,
Pe unde-a-mblat Fiinţa blândă —
Nădejdea mea şi apărarea,
Puterea şi-acoperământul!...
Eu Ţie toată cugetarea,
Dorinţa inimii şi gândul —
Ţi-aduc acuma drăgăstos...
Deci gura mea să amuţească,

Pe nimeni altul să-l slăvească,
Decât pe Domnul meu Hristos.

III

Şi zilele se scurg. A lor aripe
Cu repezime iute zbor,
Se schimbă grabnic a lor clipe
Şi ostenitul călător
Privelişti felurite vede:
Omătul sus pe munţi albind,
Mai jos al lor stâncos perete,
Ce stă încins de-nalţii chedri,
Iar Iordanul strălucind
Se-oglindă-n vale printre pietre;
Şi Marea Moartă-n depărtare
De-abia, de-abia doar se zăreşte
Şi într-o largă revărsare,
Ca un oţel bătut, sclipeşte...
Ş-oprit pe loc, ca-n aiurire
Mai vede larga şerpuire
A râpii râului Chedron,
Ce a secat şi nu mai fuge
Şi iar porneşte şi ajunge
La târgul muntelui Sion.
Amurgul vine. E tăcere.
Plutesc prin cer albastre ceţe,
Ard stelele la priveghere
Deasupra stâncilor măreţe.
S-arată luna. Valea-i strâmtă

Şi râpa râului adâncă.
Într-a-nserării taină sfântă
Chilii se văd săpate-n stâncă,
Mai jos al legii sfinte semn —
Sărăcăcioase cruci de lemn.
Aici, veniţi din multe ţări,
Părinţii sfinţi sălăşluiesc,
Fugiţi de-a lumii tulburări
Într-un lăcaş dumnezeiesc...
De sus pân-într-al râpii fund
Au înălţat un mare zid:
Cu el de hoţi s-au îngrădit,
Ce şi-ntr-un sfânt lăcaş pătrund.
În zid o poartă. La intrat
Un turn înalt îi stă de strajă,
Tot de călugări ridicat...
Şi iată într-a serii vrajă,
În blânda stelelor lucire
Coboară râpa Damaschin
Cu paşii grei de ostenire
Spre tainicul lăcaş creştin,
Şi glasul lui răsună frânt:
— „Lăcaş al limpedei ştiinţe;
Al dorului lumesc mormânt,
Izvor al veşnicei credinţe;
O, singuratică pustie,
La care ne-ncetat mă trag,
Venind, mă-nchin acuma ţie;
De-ntreg trecutul mă dezbrac

Şi desfătările lumeşti
Le lepăd la această poartă,
Rugându-te să mă păzeşti
De toată grija cea deşartă...
Şi cu smerire îţi aduc
Cântare-nsufleţirii mele,
Luând în schimb doritul jug
Al trudei ş-ascultării grele!“

IV

„Din valea lui Chedron, părinţi cucernici,
Egumenul pe toţi la sfat vă cheamă,
Toţi adunaţi-vă, cei slabi şi cei puternici,
Un frate nou ne vine fără teamă
Din depărtări. Şi mare-i e chemarea,
Dar trebui să-mplinească ascultarea,
Din toţi eu unuia-l încredinţez, —
El e bărbatul cel ce se vesteşte
De-nvăţător şi mare cărturar,
Ce adevărul legii îl păzeşte, —
E Ioan, acela zis statornic,
Ce-n tulburările ereticeştei goane
Rămas-a straja sfintelor icoane...
A-i da poveţe, cine este dornic?“...
Şi-ndată ce-a sunat acestul nume,
S-au tulburat călugării miraţi;
La cântăreţ se uită minunaţi
Şi şoapte trec prin adunata lume.
Şi capetele închinând în jos,

Răspund egumenului lor sfios:
„Blagoslovit să fie el, ostaşul
Lui Dumnezeu, ce vine-n mănăstire!
Dar cine oare din întreg lăcaşul
E vrednic de a da povăţuire
Acestui cântăreţ vestit şi sfânt,
Când nouă ni-i povaţă-al său cuvânt?“
Dar iată din călugărime-un frate,
Un stareţ iese, aspru la vedere,
Şi aspre-i sunt cuvintele-ndreptate
Lui Ioan, ce ascultare cere:
— „Noi posturi în chilii ţinem,
De alta nici nu ştim, nici n-ascultăm,
De vrei să fii tu sub a mea povaţă,
Aibi în vedere ce acum ţi-oi spune:
De cântecele tale te dezvaţă,
Lumeasca leapădă deşertăciune;
Căci duhul mântuirii ş-al ei rost
Se află numai în smeritul post.
Şi de-ai venit ca pustnic în pustie,
Tu trebui dorul lumii să-l omori,
Smerindu-te, uitând de fudulie
Sub al tăcerii jug mântuitor...
De vei tăcea, având răbdare lungă,
Vei împlini atunci a mea poruncă!“...
Sfârşit-a. Glasul lui neaşteptat
Pricinuit-a mare tulburare:
Un trăsnet parcă i-ar fi detunat,
Aşa stăteau cu toţi-în adunare...

Şi ochii cântăreţului aprinşi
S-au stins pe faţa-i împietrită...
Şi nemişcat, cu ochii tulburi, stinşi,
C-un glas adânc, din piept vorbit-a:
— „Să fie-aşa!... Puterea vieţii toată,
Tot cugetul ş-a inimii dorinţă
Am închinat cerescului meu Tată,
Slăvind în cânturi sfânta Lui credinţă.
Dar tu îmi porunceşti, scârbind, să tac,
Şi eu, părinte, te ascult pe tine, —
Porunca dată o primesc cu drag:
De-acum n-aude nimeni de la mine
Nici un cuvânt din cântecele-nalte;
Pecetea scârbei gura să-mi încuie,
Şi inima nu-mi îndrăznească să mai salte,
Iar buzele cântarea să şi-o spuie!...
Aici a fost să fie-a mea slujire,
Lui Dumnezeu de mult făgăduită!
Slăvirea Ta, a mea înveselire,
Drept jertfă, Doamne, ai binevoit-o:
Începă-se deci zilele tăcerii,
Cântarea inimii nu-mi mai răsune,
Uşorul zbor să-mi fie dat uitării,
Ce viu mişca a sufletului strune...
Să vie neagra noapte-ntunecoasă
Şi inima să-nghită a mea jale,
Iar psalmurile mele luminoase
Să-şi strângă raza strălucirii sale!
Şi stingă-se dorinţele vieţii —

Înviforarea gândurilor mele;
Aprindă-se în noaptea greutăţii,
Doar dragostea, ca focul unei stele.
Cântarea mea aceasta de pe urmă,
Îndurătorule! — acum mi-o iartă;
O clipă numai, cântarea mea se curmă
Şi inima de doruri se deşartă.
Sfârşitu-s-a! Privirea mi se stinge
Şi noapte-n firea mea mi se coboară
Şi sufletu-mi de pocăinţă plânge
Şi mă cuprinde scârba mea amară".

V

În valea umbroasă, ca cuiburi lipite
De pietrele stâncii, chilii înnegresc;
Tăcerea şi scârba domnesc mohorâte
Şi rar se aude vreun glas omenesc.
E pace şi numai atunci când s-adună
La sfintele slujbe părinţii smeriţi,
Cântarea cucernică surd le răsună
Şi iarăşi călugării tac osteniţi.
Iar sus, pe deasupra stâncoaselor râpe
Pustia cea moartă-şi întinde domnia.
Nu vezi nici o tufă. Şi moartele clipe,
Trecând, îşi alungă din piept bucuria.
Un leu câteodată bătrân şi flămând
Cu urletul său mai doboară tăcerea,
Şi iarăşi aripele ei se întind,
Din zorile zilei în cetele serii;

Şi numai şoptirea uscatelor ierbe
Abia se aude — uşoară, mâhnită,
Când de sub pietre s-arată un şerpe,
Spinarea-ncălzindu-şi în colb tăvălită,
Ori când o lăcustă zburdalnică sare
Prin ierbile arse, sunând din aripă...
Şi numai arare pustia cea mare
Tresare de-un strigăt sălbatic în clipă;
Din malul prăpastiei jos, în strâmtori,
Cad pietre atunci, şi un cal se iveşte;
Călare pe dânsul un hoţ pierzător,
Ce drum printre stânci îşi croieşte,
Şi calul îşi măsură fiece pas,
Deprins cu cărări neumblate şi rele...
Şi iarăşi lăcaşul pustiu a rămas
Cu pacea lui sfântă. Doar mici păsărele
În focul amiezii plutesc în văzduh,
Iar seara în ceruri lumini se aprind...
Şi zilele pline de tângă se duc,
Simţirea şi gândul greoi apăsând...

VI

„Precum deasupra mănăstirii
Albi nouraşi trec uneori
Şi ţese, arătând privirii
Un rând de chinuri mişcător,
Astfel şi goana ne-ncetată
A gândurilor îmi aprinde
Închipuirea-mi apăsată,

Ş-un rând de chinuri mă cuprinde,
Urzite tot din amintiri,
Ce cu putere mă-mpresoară.
Învioaratele-oglindiri,
Ca stelele pe cer de seară,
La cântece vioi mă trag.
Dar chin mi-e darul de prisos,
Căci tace duhul meu sărac.
Fiind smerit şi sfiicios,
Abia arzând ca o scânteie,
Ce-aşteaptă baterea de vânt
Să se mărească şi să deie
Un foc, de care lumi întregi s-aprind, —
Aşa aşteaptă al meu dar
A-nsufleţirilor pojar.
Şi chipuri vii pe dinainte
Îmi trec în roiuri schimbăcioase
Şi-i gata versul în cuvinte
Să-mbrace psalmele frumoase.
Degeaba! Versul nu le-mbracă
Şi mi le lasă necântate,
Ca datoria să şi-o facă
A rugăciunilor curate...
Dar ascultarea mea cu greu
O împlineşte duhul meu,
Şi rugăciunea poruncită
Adesea o rostesc zadarnic;
Căci inima-mi însufleţită
O soarbe dorul meu amarnic

Ş-atuncea inima mea arsă
A sale psalmuri şi cântări
Abia-abia nu le revarsă
Preasfântul Împărat din cer!...
Lăcaş, unde-am înmormântat
Cuvântul viu de cântăreţ,
Te rog smerit, îngenuncheat,
Al meu tu suflet să-l păstrezi
De-a lumii doruri! Iar voi, vânturi,
Împrăştiaţi a mele gânduri!"...

VII

Dar el zadarnic se roagă şi-aşteaptă a scârbelor sale astâmpăr:
Vântul pustiei nu poate să-i vânture negrele-i gânduri...
Ani se pertec după ani, şi-alinarea-i departe de dânsul,
Căci tot mai greu îl apasă tăcerea mult chinuitoare...
Astfel odată şedea el la-ntrarea chiliei, cu mâna
Pusă pe ochii în lacrimi, zadarnic luptând cu cântarea,
Când deodată el vede venind un călugăre-frate,
Care a stat în genunchi şi i-a zis: „Am venit să-mi ajuţi, Ioane!
Ştii: mi s-a dus din viaţă un frate. El frate mi-a fost sufleteşte;
Şi mă mănâncă acuma amarul. Ş-aş plânge cu jale,
Dar s-au oprit ale ochilor lacrimi şi-n inimă scârba s-adună...
Tu ai putea să-mi ajuţi, dac-ai vrea, cu un cântec de jale,
Cântec de groapă-adormitului frate, ca eu auzindu-l,
Plânsul să-mi vărs şi durerea în piept să-mi slăbească"...
Blând l-a privit Ioan şi încet i-a răspuns:
„Nu ştii tu oare cu ce legământ sunt legat eu?
Stareţul aspru pe veci mi-a oprit ale mele cântări"...
„Ştiu", îi răspunde mâhnitul călugăr, urmând: „Despre asta

Stareţul tău nici nu află, fiind dus pe trei zile,
Iar răposatului mâine-i cântăm îngroparea. Te rog deci fierbinte
Linişte dă-mi în amar, în jelinţa mea cea fără nume“...
Şi nedorinţa văzându-i, din nou el urma amărât: „Ioane!
Ce-ai face tu, fiind doctor pe trupuri, văzând că mă sting?
Oare atunci n-ai căta să m-ajuţi? Şi acum oare nu vei răspunde
Domnului sfânt pentru mine şi moartea mea plină de scârbă?“
Vorbele astea rostite topitu-i-au inima moale,
Jalea aproapelui său într-o clipă umplutu-i-a duhul;
Sufletul lui s-a trezit, deşteptându-şi visările sale.
Rânduri de chipuri i-au stat înainte, şi sunete-n aer,
Limpezi, frumoase-au cântat, închegând o plânsoare de groapă.
Mult a şezut Ioan, ascultându-şi cântarea amară,
Şi în chilie intrând îşi făcu rugăciune în taină,
Iar mai apoi o hârtie luând a-nchegat al său cântec de jale
Ş-astfel, nevrând, cântăreţul ieşi din robia tăcerii...

Voiosul cântec al însufleţirii
Preasfântul nu-l opreşte;
Născut din zborul slobod al gândirii,
El veşnic înfloreşte.
Şi unde-i cel ce-n sufletul său dornic
Cântarea va lega-o?
Sau unde-i omul cel voinic, statornic,
Ce-n veci ar întropa-o?
De sus din munţi, ce în albastrul cer
Îşi vântură omătul, —
Furtunile, pornind din înălţări,
Umbla-vor cu încetul?
Şi apele pârăului de munte,

Ce curg, cântând vioi,
Sau soarele, ce calea îşi pătrunde, —
Veni-vor înapoi?

VIII

Răsună clopotul cu jale
În dimineaţă răcoroasă...
Venit-au fraţii cei din vale
În rânduri negre, tânguioase,
Pe răposatul l-au adus
Şi în biserică l-au pus.
Urmează slujba-ngropăminţii
Şi lumânările s-aprind...
În rânduri triste stau părinţii
În faţa negrului mormânt,
Iar Ioan cântarea-şi cântă
În pacea moartă-a mânăstirii...
Ş-ascultă adunarea sfântă
Troparul trist al odihnirii
Ş-un surd răsunet câteodată
Răsare din călugărime
Ş-a hangului sunare-nceată
Îşi face drumul prin frăţime.

Troparul

Ce desfătare în viaţă
Nu ştie de amărăciune,
Şi ce mărie, ce dulceaţă,

Rămâne fără schimbăciune?
Şi unde-i fericirea oare?
Ce munca noastră ş-alergarea
Câştigă pe acest pământ —
Sunt numai umbre, numai vânt...
Şi care slavă omenească
E veşnică şi neclintită?
Măria toată pământească
Pe veci uitării e menită.
Ca în vârtej pieri-vor toate —
Noi toţi, şi neamuri, şi noroade,
Şi robii slabi, şi crai puternici,
Neputincioşi, pierduţi, nemernici.
Viaţa e deşertul joc
Al năzuinţelor deşerte...
O, fraţi, nu credeţi în noroc,
Ce ţine clipe şi se pierde,
Căci oamenii toţi se îngrop,
Sălăşluind a lor morminte, —
Primeşte răposatul rob
Şi odihneşte-l, Doamne Sfinte!
Venit-a ca un prădător
Sfârşitul meu şi m-a răpit,
Mormântul cel necruţător
Viaţa mea mi-a înghiţit...
O, scumpe rude, fraţi iubiţi,
Păcatele vă curăţiţi,
Căci focul groaznicului iad
Pe mine rău m-a-nspăimântat.

Viaţa e deşertul joc
Al năzuinţelor deşerte:
Ce căutăm dar noi noroc,
Ce ţine clipe şi se pierde?
Măriile ni-s numai vis
Şi bogăţia-nfumurare,
Mormântul vecinic ni-i deschis
Şi-i gata-n clipa fiecare, —
Căci toţi la rândul lor se-ngrop,
Sălăşluind a lor morminte...
Primeşte răposatul rob
În cerul Tău, o, Doamne Sfinte!
Din oasele ce putrezesc,
Ce-i împăratul, ori ostaşul?
Ce-i vrednicul de dar ceresc,
Ori al bisericii vrăjmaşul?
Şi unde-i aur şi argint,
Mulţimea slugilor, strigarea?
În pacea negrului mormânt
Se pierde toată-nfumurarea, —
Căci toate sunt deşertul joc
Al năzuinţelor deşerte.
O, fraţi, nu credeţi în noroc,
Ce ţine clipe şi se pierde!...
Numai la Tine, Doamne,-n cer
Găsim lăcaş de mântuire.
În lumea asta toate pier,
Ce ne-au slujit de-nveselire,
Şi robii Tăi toţi se îngrop,

Sălăşluind a lor morminte,
Primeşte răposatul rob
Şi odihneşte-l, Doamne Sfinte!
Apărătoare tuturor,
Ce Te numeşti Fecioară Sfântă,
Pe fiul Tău Mântuitor
Fierbinte roagă-l, Maică Blândă,
Pe răposatul nostru frate,
Ce-n rând cu noi a vieţuit,
Să-l ierte pentru-a lui păcate
Cu mila lui făr' de sfârşit.
Viaţa îi deşertul joc
Al năzuinţelor deşerte
Şi ca un vânt i-al ei noroc,
Ce ţine clipe şi se pierde.
Când va veni necruţătoare
La noi nemilostiva moarte,
A pâinii la secerătoare,
Va fi atunci a noastră parte,
Căci pe pământ toţi se îngrop,
Sălăşluind a lor morminte...
Primeşte răposatul rob
În cerul Tău, o, Doamne Sfinte!
Mă duc în drum necunoscut
Plin de nădejde şi de frică,
Cu ochii stinşi, cu pieptul mut,
Cu geana ce nu se ridică,
Zac fără glas şi nemişcat,
N-aud nici plângerea de frate,

Tămâia ce s-a revărsat,
A mă trezi din somn nu poate.
Dar somnul meu fără deştept
N-adoarme dragostea mea vie
Printr-însa eu la toţi mă-ndrept,
La toţi ce inima mi-i ştie:
— „O, fraţi, nu credeţi în noroc,
Ce ţine clipe şi se pierde,
Viaţa îi deşertul joc
Al năzuinţelor deşerte...
De-aceea, scumpilor mei fraţi,
Pe Domnul Sfânt aşa-L rugaţi:
O, Doamne, la venirea Ta,
Sfârşitul pământescu-i veac,
Atuncea se va arăta,
Ce robii Tăi gândesc şi fac...
Atuncea cei ce se îngrop,
Vor învia toţi din morminte...
Primeşte-atunci pe al Tău rob
Şi odihneşte-l, Doamne Sfinte!“

IX

Aşa cântarea lui îi sună
În pacea vechii mănăstire
Şi adunaţii împreună
Ţin hangul ei cu umilire.
Dar iată că neaşteptat
Soseşte stareţul bătrân
Şi de mânie înfocat

Se-ndreaptă către Damaschin:
— „Tu, cântăreţule, aşa
Păzeşti a mele rânduieli?
În loc de a îmbrăţişa
Pe mort cu plâns şi tânguieli,
Tu de cântare te apuci,
Uitând de post şi de tăcere?
Monah nevrednic, să te duci
De-aici, din locul privegherii!“
Trăsnit de asprele cuvinte
Îngenunchează Ioan,
Şi rugămintea îşi aprinde
Spre-nvăţătorul său avan:
— „Părinte, iartă! Nici nu ştiu
Cum de-am căzut eu în ispită;
Din sufletul meu cel pustiu,
Din suferinţă negrăită
Nevrând luatu-şi-a zburare
Însufleţita mea cântare!“...
Şi-l roagă pe bătrân cu foc,
Picioarele-i îmbrăţişează:
„Părinte, iartă-mă, te rog!“
Dar stareţu-n răspuns: „Te depărtează,
Nevrednic ucenic, de-aici!
Cu fudulia ta lumească
Tu calci poruncile şi strici
Smerenia călugărească...
Din mânăstire du-te dar
Şi-a noastre leapădă chilii,

Ca să nu ştim de al tău dar,
Şi groaza relei fudulii“...

X

S-a răspândit degrabă prin lăcaş
Vestirea despre cele întâmplate,
Că Ioan, al sfintei legi ostaş,
A fost învinuit cu greutate
Şi izgonit. Deci toţi s-au întristat
Şi pentru el la stareţ s-au rugat...
Dar stareţul rămâne neclintit
Şi rugătorilor astfel răspunde:
— „Ce este-n lavră-odată poruncit,
Aceea se-mplineşte orişiunde.
Pe cei fuduli şi neascultători,
Ca spinii dintre flori, îi dăm afară;
Dar dacă de lăcaş lui Damaschin i-i dor,
Pedeapsa mea primind, se-ntoarce iară.
Deci, mergeţi, fraţi, şi-i spuneţi de la mine:
De-acuma, curăţind şi măturând ograda,
El va umbla cu mătura în mâine
Şi va căra gunoiul cu lopata.
Iar pân-atunci rămân făr’ de schimbare
Cuvintele de gura mea rostite,
Nu poate să primească el iertare,
De nu-mplineşte cele hotărâte“.
Tăcut-a, ş-ascultând cuvântu-i nemilos,
Împrăştiatu-s-a frăţimea-ntru Hristos.

*

Cuvântul a ajuns la Damaschin
Şi el, aflând despre epitimie,
Porunca grea a asprului stăpân,
Grăbitu-s-a îndată să o ţie.
Cu dragoste şi fără-amărăciune
Lopata el în mână a luat
Şi înjosindu-se, cu mare răbdăciune,
A sa slujire pentru Iisus şi-a dat.

*

Cel ce greul pătimirilor
Cu blândeţe l-a primit
Şi paharul înjosirilor
Pentru lume l-a sorbit;
Crucea şi cununa spinilor
Cu-al său sânge le-a sfinţit,
Şi vieţile creştinilor
Din necaz le-a izbăvit.
Pacea necăjiţilor,
Raza asupriţilor
Şi-a obijduiţilor
El cu crucea i-a umbrit.
Voi, a căror năzuinţele
Cele sfinte zac sub jug,
Credeţi, fraţi, că suferinţele
La lumină vă aduc...
Voi, pătimitorilor,
Voi, suferitorilor,

Voi, greu răbdătorilor,
Cei cu Domnul îngropaţi,
Toţi cu Domnul înviaţi.

XI

Amurgul vine. Albastre ceţe
Îmbracă valea. E tăcere.
Deasupra stâncilor măreţe
Ard stelele la priveghere.
Încet s-arată luna plină
În faţa vechii mânăstire.
Adâncă-i pacea serii lină
Şi-nnourată în mâhnire.
Demult plecat-a în chilie
Şi stareţul la rugăciune.
Lumina lunii argintie
N-atinge-a inimii lui strune,
Şi vârful muntelui stâncos,
Ce în lumină străluceşte,
Şi tot ce-i primprejur frumos,
Pe dânsul nu-l înveseleşte.
De viu s-a dus el din viaţă
Ş-acuma-i tuturor străin,
De toate-n lume lui i-i greaţă,
Ce oamenii păzesc şi ţin.
Şi numai una — sfânta cruce,
Îi mai hrăneşte tristul trai;
El înaintea ei aduce
Rugări plecate, fără grai,
Şi chinuindu-se a moarte

Neîncetat sfârşitu-şi cheamă,
Şi fruntea lui ca-n foc îi arde
De chinuri grele fără seamă...
Nemaiputând de osteneală,
Slăbit el cade la pământ...
Şi iată vede-n ameţeală
Că cerul arde scăpărând...
În străluciri nepământeşti
Şi în lumini tremurătoare,
Cu haine de-nstelări cereşti,
Fiinţa blândă a Fecioarei
Coboară-se cu Sfântul Prunc.
— „De ce-l goneşti pe Ioan?“ —
Cuvintele la el ajung —
„Pe al bisericii oştean?
Al rugăciunilor lui cântec
Îi pământescul glas din cer;
Prin el s-alină şi se vindec
Toţi ce în deznădejde pier.
De ce i-ai îngrădit tu gura —
Adânc izvor a-nviorării,
Prin care-ar adăpa făptura
Cu ape vii a alinării?
Al duhului frumosul dar
Voi nu degeaba îl primiţi,
Ca fără roduri, în amar,
Să-l strângeţi şi să-l necăjiţi,
Căci Ziditorul Sfânt v-a dat
Îmbelşugare, ca şi firii,
Precum El larg şi-a revărsat

În mări lumina oglindirii.
El mişcă nourii pe sus,
Îndreaptă-al păsărilor zbor;
În dar el firii i-a adus
Covorul ei înfloritor.
De ce dar cântecul opreşti
Să curgă roditor şi viu
Prin valea scârbei omeneşti
Şi să adape-al ei pustiu?
Cuvintele lui Ioan
Vă fie a vieţii apă,
Ca fiecare pământean
S-adape inima lui slabă...
Câmpiile de înfloresc,
Putea-vei să le iei tu floarea?
Aşa cântările când cresc,
Tu nu le mai opri sunarea"...
Îndată visul s-a sfârşit,
Şi zarea cerului s-aprinde;
Şi-l cheamă stareţul uimit
Pe Ioan şi îl cuprinde:
— „O, fiul blând al lui Hristos,
Acuma rostu-ţi înţeleg,
Şi darul tău cel luminos
Al cântecelor ţi-l dezleg.
Deschide-ţi gura-nsufleţită,
De goana mea nu te mai teme,
Cântare, lui Hristos rostită,
Să-ţi sune-n fiecare vreme!

Cu sfânta dragoste, ce-ţi arde,
Revarsă-ţi sfânta cuvântare
Ş-aprinde-n sufletele moarte
Dumnezeiasca-nflăcărare,
Iar pentru-a mea ne-nţelepciune
Şi râvna ne-mpăcatei goane,
Te rog smerit, cu plecăciune,
Să-mi dai iertare, Ioane!"...

XII

Răsune dar vecinic cântările tale,
Podoaba vieţii creştine!
Cuvântul tău viu într-a plângerii vale
Revarsă-se-n sunete pline...
Pe cel ce zdrobit-a amara robie
Slăvească-l întreaga fiinţă,
Şi laude-l vecinic cerească tărie,
Şi soarele, luna-ntr-a lor bucurie
Şi cei pe pământ cu putinţă.
Ferice-i acel care-acum fără teamă
Ţi-aduce, o Doamne, gândirea,
Şi-n calde rugări nesfârşite Te cheamă,
Şi-n luptă viteaz fără seamă
Doboară uşor învrăjbirea...
Răsune dar vecinic cântările tale,
Ca soarele-n cer, strălucească!
Cuvântul tău viu într-a plângerii vale
Şi-a nopţii puteri biruiască!...

Din stânca munţilor pietroşi
Nu-şi varsă apele izvorul,
N-alungă nouri furtunoşi
Şi negri vântul-zburătorul;
Păduri frumoase de stejari
Nu-şi culcă creanga la pământ,
Nu umblă-a mării valuri mari,
Făr' de-ncetare zgomotând:
E Ioan ce-şi spune cuvântarea
Şi plină de puteri cereşti
Răsună ea spre spulberarea
Credinţelor ereticeşti.
Nu-i dimineaţa luminoasă,
Primăvăratică şi caldă;
Pe faţa apelor frumoase
Un cârd de păsări nu se scaldă;
Privighetorile nu cântă
Prin lunci, chemând privighetori,
Şi clopotul vestirea sfântă
N-o dă în val tremurător:
E glasul adunării multe
Al bucuroşilor creştini,
Ce adunatu-s-au s-asculte,
De dorul cântecelor plini,
Pe Damaschin, care-L slăveşte
Şi-L laudă neîncetat
Pe Cel ce lumile zideşte
Şi cerul ce-a întemeiat,
Ce-i nepătruns de cugetare

Şi-n slavă vecinică nespus,
Mărit de fiecare floare,
De toată steaua-n ceruri sus...

1913, iulie; satul Prajila, ţinutul Sorocii

Păcătoasa

De Aleksei K. Tolstoi

I

Norodul fierbe... Glasuri, tunet,
Cântări şi din chimvaluri sunet,
Verdeaţă primprejur şi flori,
Iar printre stâlpi, pe la uşori,
Perdele-n ţesături frumoase,
Ţesute din mătăsuri groase,
Curţi, minunat împodobite...
Cristaluri, vase aurite,
Ce ca un soare strălucesc.
Pe-afară — mare grămădire
De cai — trăsuri la hodinire;
La masă oaspeţi năvălesc,
Şi vorba lor se varsă slobod
Prin zgomot, cântece şi tropot.
De curge vorba despre toate:
De jugul Romei blestemate,
Despre domnia lui Pilat,
De sfaturi, ce au adunat
În taină capii jidoveşti,

De trebuinţi negustoreşti,
De biruiri, război şi pace...
Le merge vorba, în sfârşit,
Despre Acel de sus venit,
Ce lucruri minunate face.

II

„Pe oameni, ca pe fraţi iubind,
Smerire El i-a învăţat
Şi, legea lui Moisei curmând,
El legea dragostei le-a dat;
Nu rabdă nici o răutate,
Iertare propovăduieşte
Şi pentru răi cu bunătate
El tuturora răsplăteşte.
Puterea Lui, din cer venită,
Nu-i pe pământ obicinuită.
Le dă El orbilor vedere,
Iar celor slăbănogi tărie...
Mărturisire El nu cere,
Căci cugetele toate ştie;
Nimic de Dânsul nu s-ascunde:
Privirea Lui cercetătoare
Adâncul inimii pătrunde,
Şi tot rămâne iertătoare.
El, vindecând necaz şi jale,
A fost atotizbăvitor,
Şi prin măria milei Sale,
N-a fost nicicând osânditor.

Fiind de Dumnezeu ales,
El Iordanul a trecut
Şi fapte sfinte a făcut,
Ca un proroc, din cer trimis...
Acuma luminos, blajin,
El a sosit în astă parte,
Şi ucenicii de departe
În urma Lui cu toţii vin".

III

Aşa vorbeşte lumea multă
La masa de mâncări umplută.
Aceste vorbe le ascultă
O tânără-n păcat căzută.
Purtarea necuviincioasă,
Ciudata ei îmbrăcăminte
Despre viaţa păcătoasă
Spun tuturor fără cuvinte.
Ea în adâncul desfrânării
Pe toţi îi trage ca-ntr-o apă;
De cursele destrăbălării
Nici tânăr, nici bătrân nu scapă.
Nu-i ştie inima mustrare,
Precum nu ştie nici ruşine,
Şi frumuseţea de vânzare
O ia pe aur orişicine...
Ascultă ce vorbesc mesenii,
Ea tresărind de fudulie.
Şi iată-n vârful petrecănii
Vorbeşte cu obrăznicie

Către-a mesenilor mulţime:
„Nu m-am temut încă de nime
Şi nu ştiu ce-i stăpânitorul;
Vreţi? Vie-vă Învăţătorul
Aicea într-această vreme —
Eu nici de Dânsul nu m-oi teme!“

IV

Se varsă vinul; zgomot, tunet,
Cântări şi din chimvaluri sunet,
Verdeaţă, fumuri, soare, flori...
Dar iată-ntre petrecători
Soseşte-un cuvios bărbat.
Şi faţa lui cea minunată,
Şi chipul lui cel minunat,
Şi ochii, mersul, toate-arată
A tinereţii strălucire
Şi înfocată-nsufleţire...
Măreaţa lui înfăţişare
Departe este de pământ,
Cerească lui asemănare
Obrazul luminează sfânt.
Puteri cereşti îi ard în faţă,
Privirea lui te săgetează,
Departe vede-n viitor...
Ca la un înger vestitor,
Nevrând, femeia frica simte,
I se sfieşte-a ei privire,
Dar iată îşi aduce-aminte
De ce-a vorbit şi, cu zâmbire,

Din scaun repede se scoală
Cu un pahar de vin în mână
Şi, fără orişice sfială,
Rosteşte, de-ngâmfare plină:
„Tu eşti Acel ce ne înveţi
De sine să ne lepădăm,
Ce calea-n ceruri ne-o arăţi,
Pe care noi să ne-ndreptăm?
Degeaba! Eu nu te mai cred,
Nu ştiu ce-i post şi rugăciune;
În lume primprejur eu văd
Numai plăceri, desfătăciune;
Ştiu numai vinuri şi mâncări,
Prea puţintel gândesc de cer,
Şi curăţia sufletească
Nu poate să mă mai smintească".
Obraznicele vorbe încă
Cu totul ea nu le sfârşise,
Şi râsul îndrăzneţ s-atingă
Urechile nu contenise;
A vinului uşoare spume
Încă scăldau a ei inele,
Dar iată, vorbe trec prin lume
În mijlocul învălmăşelii.
Şi în smintire ea aude
Din gurile mulţimii mute:
„Te-ai înşelat, căci cel venit
Aici nu e Învăţătorul.
Îi ucenicul Lui iubit,
Îi Ioan Botezătorul".

V

Cu nepăsare el ascultă
Obijda celei rătăcite.
Dat iată, prin grămada multă
Hristos s-arată liniştit.
Smerita Lui înfăţişare
N-arată foc ce-n ochi s-aprinde,
Dar o adâncă-ngândurare
Umbreşte chipul frunţii sfinte.
Nu-i în privirea minunată
Însufleţire proorocească,
În faţa blândă, luminată,
Nu vezi mărie îngerească...
Îi cade-n valuri părul moale
În două despărţiri pe frunte,
Şi lâna-mbrăcămintei Sale —
Hitonul cel din in — ascunde
Sărăcăcioasa ţesătură,
Frumos statura-i înveleşte;
Şi barba pe la dulcea gură
Uşor şi moale se creţeşte.
Dar ce putere în privire,
Blândeţe şi milostivire!
Aşa senină adâncime
A milei şi a bunătăţii
În ochii nimănuia nime
Nu vede-n clipele vieţii.
Ca un răsuflet al tăcerii
Trecut-a printre toţi mesenii

Şi, ca în groaza-nfiorării,
Au împietrit izraeltenii;
S-a stins vorbirea-n aşteptare,
Stătut-au toţi în nemişcare.
Şi El, în pacea cea adâncă,
A stat la uşă cu blândeţe
Şi a privit cu mare tângă
La păcătoasa îndrăzneaţă.

VI

Părea că-n faţă străluceşte
Frumoasa stea, ce prevesteşte
Veniera zilei ce-i dorită,
Şi-n inima cea pângărită
Hristos în clipă a pătruns...
Privirea blândă i-a ajuns
Adâncurile depărtate,
Şi negrele a ei păcate
El, ca în zori, le-a luminat,
Şi toate s-au înseninat
În mintea celei ce-a căzut.
Şi viaţa sa răutăcioasă
Nenorocita păcătoasă
Într-o clipire a văzut.
În groază ea a înţeles
Ce daruri adunate-n vânt
Cu îndurare i-a trimes
Spre folosire Domnul sfânt,
Şi cum în zorile vieţii

Spre viitorul ei necaz,
Din scârnăvia răutăţii
Ea bea în fiecare ceas...
Şi cu a pocăinţei sete
În ochii lui Hristos acum
Pedeapsa răului său drum
Şi milă nesfârşită vede.
De presimţiri cereşti cuprinsă
Ea stă la îndoială încă,
Dar pocăinţa cea aprinsă
Începe inima să-i strângă,
Şi-n mijlocul tăcerii, iată
Paharul, tânăra de-odată
Pe pietre jos din mână-l scapă
Pân' în adâncuri zguduită,
Şi cade-a veseliei roabă
Tremurătoare-ngălbenită,
C-un plâns amar şi tânguios
Jos, înaintea lui Hristos.

Februarie 1914

Creştina

De S. N a d s o n

„Isprăvi din vremi de mult trecute,
Predanii din vechime-adâncă".
A. Puşkin, *Ruslan şi Ludmila*

I

Măreaţa Romă doarme-n pace,
Umbrită de livezi tăcute,
Şi-o linişte adâncă zace
În rândul curţilor ei mute.
O noapte blândă-a primăverii
Domneşte-n uliţi somnoroase,
Iar luna focul tremurării
Îl scaldă-n ape scânteioase,
Şi Tibru* — dungă lucitoare —
Curgând în negrele lui maluri
Cu-o murmurare gânditoare,
Îşi mână apele în valuri...
Cu capu-n piept, cu crucea-n mână,
Sub a-nchisorii negre pază,
O blândă tânără creştină
Pe pietre aspre dormitează.
Zadarnic pus-au stăruinţe
Chinuitorii ei cei răi,
Făgăduieli şi suferinţe
N-au sfărâmat credinţa ei...

---

* Tibru — râul pe malurile căruia este aşezată Roma.

Neomenoasa judecată
A osândit-o ieri la moarte,
Dar mâine-n ceruri ridicată,
Primi-va scrisul altei soarte...
Şi iată, c-o dorinţă sfântă
Pe sine-n jertfă a s-aduce,
Ea-şi merge calea de osândă,
Îşi merge drumul cel de cruce.
Prin vis a patriei câmpie
O vede, de stejari umbrită,
Şi râul — dungă albăstrie —
Şi casa dragă şi iubită,
Şi iarăşi paşnica viaţă,
Ce-a petrecut-o, o petrece.
Dar de-a trecutului dulceaţă
Nu-i pare rău: rămâne rece.
N-o tulbură mai mult pământul
Şi bucuriile lui sterpe;
După norocul lui nici gândul,
Nici inima ei nu mai fierbe.
Nădăjduirea ei cerească,
Fără de lacrimi şi jelire,
Surpat-a pofta pământească
Şi pieritoarea tânguire.
Şi traiul cel mai drag, frumos,
Şi tot ce-n trai i-a luminat,
În jertfă Domnului Hristos
La crucea Lui a înălţat...

II

Deasupra Tibrului, măreaţă,
Stă curtea lui Neron dormind,
Iar primprejur cu-a lor verdeaţă
În rânduri plopii o cuprind.
În întuneric cufundată,
Miros grădina răspândeşte,
Şi în umbrirea ei bogată
Mulţimea apelor grăieşte.
Bătrânii munţi în depărtare
'Şi-ridică culmile spre cer
Şi într-a lor albastră zare
Păduri întunecoase pier.
Dorm toate. Singur priveghează
Albin, adânc îngândurat...
Şi gândurile-l îngrelează
Şi sufletul i-i tulburat!
Breslaş slăvit, ostaş puternic,
Vrăjmaş creştinilor fierbinte,
El umblă ca un rob nemernic —
De dorul muceniţei sfinte.
Sub vălul mut al nopţii line,
Uitând de lumea zgomotoasă,
El dragul tinerei creştine
Hrăneşte-n mintea tânguioasă.
Închipuirea aţâţată
Pe el la desfătări îl cheamă,
Şi-i naşte mintea îmbătată
Vederi plăcute fără seamă.

Albastra noapte-a primăverii
I-arată însă chipul drag
Şi-n ochi nădejdile-nvierii,
Ce chipul luminos îl fac!...

III

De-atunci, când tânăra fecioară
La judecată a venit,
De-atuncea lui a prins să-i pară
Că el din moarte s-a trezit.
În piept a curţii desfrânare
Dorinţi curate-i ucisese
Dar a iubirii înfocare
Tot greul păcătos frânsese
Şi, hotărându-i pedepsire
Mariei, el, vestit breslaş,
În inima lui fără ştire
Era al lui Hristos ostaş,
Ş-a sfintei tinere cuvinte
El cu-nsetare le prindea,
Şi flacăra credinţei sfinte
În suflet i se aprindea.
Credinţa, dragoatea — unite
Din rătăciri adânci l-au scos
Şi-n vasul inimii smintite
Suflat-au duhul luminos.

IV

Strălucitoarea revărsare
Din zori în ceruri s-a aprins

Şi a luminii înfocare
Împrejurimea a cuprins.
Şi în cununa strălucirii
Măreţul soare se iveşte,
Şi-n Tibru focul oglindirii
Luciri de aur risipeşte.
Se scoală Roma zgomotoasă...
Ca moartea tinerei să vadă,
Mulţimea ei gălăgioasă
Ticseşte circul* tulburată.
În haina sa împărătească
Cu aur numai şi argint,
În gloata lui prietenească,
Neron s-a aşezat. Privind
În negura îngândurării,
Albin s-aşează printre ei.
Şi noaptea neagră-a întristării
Se oglindeşte-n ochii săi.
Vuieşte zgomotoasa gloată,
Cu nerăbdare aşteptând.
Dar iată semnul! Şi de-odată
Se cască uşa, scârţâind,
Şi-n ţarc tigroaica-naintează
Cu paşi uşori, voioasă.
În urma ei, cu crucea-n mână,
Cu haine albe, fără teamă,
Ieşit-a tânăra creştină,

* Circul la romani era un loc de perteceri; tot aici se aruncau mucenicii fiarelor.

Împăciuită fără seamă.
De-odată via tulburare
Se schimbă în adâncă pace.
Albin uimit, fără mişcare,
Stă ca o umbră, groaznic, tace...
. . . . . .
. . . . . .
Şi glasul sfintei în tăcere
De-odată-n circ a răsunat:

V

— „Eu gura mea tremurătoare
N-oi mai deschide-o-n viitor:
Iertaţi creştina, căci ea moare
Pentru al său Mântuitor;
Şi într-acesta ceas de moarte,
Iertând chinuitorii mei
Eu rugăciunea mea, ce arde,
O duc în ceruri pentru ei...
Să-i ierte dar Mântuitorul
Pentru sfârşitul sângeros,
Primească-i Răscumpărătorul
În marea turmă-a lui Hristos!
Lumina-nvăţăturii sfinte
Ce focul dragostei aprinde
Şi-a păcii lasă urmi neşterse,
În inimi reci să se reverse!“

Tăcut-a sfânta... În uimire
Tăcea şi adunarea toată;

Scânteia de milostivire
Parcă-a atins cumplita gloată.
. . . . . .
Dar iată, pe neaşteptate,
A coborât în circ Albin,
Şi a strigat: „Şi eu vreau moarte...
Şi eu, o, Romă, sunt creştin“...

Şi în furtuna tulburării
Norodul tot a tresărit
Şi cu fioru-nspăimântării
Tigroaica-n lături a sărit.
Dar iat-o cum din nou pândeşte,
Ca şarpele, încet mergând...
O clipă... Sângele ţâşneşte,
Pământul galben înroşind...
Dar Roma râde, face glume,
A morţii taină nici că-i pasă,
Şi la a sfintei rugăciune
Din palme bate zgomotoasă.

Această mândră povestire
Trăieşte din adânc trecut,
Vorbind făr’ nici o părtinire
De cele ce s-au petrecut.
Din ea popoarele creştine
Cu mult folos azi pot citi
Cum oamenii, cândva,-n vechime,
Ştiau a crede şi-a iubi.

Decembrie 1915

Zâna

POVESTE VALAHĂ

M. G o r k i

Trăia în pădure o zână,
Scăldându-se-adese în ape,
A dat de mreje cu peşte,
Şi zâna n-ajunge să scape...

Cu spaimă-au privit-o pescarii,
Dar Marcu cel tânăr şi iute
În braţe-apucat-a pe zână
Şi dornic a prins s-o sărute.

Iar zâna se dă ca o creangă
Şi-n mâinile lui şerpuieşte,
Se uită în ochii lui Marcu
Şi râde şi tainic zâmbeşte...

În farmec s-a scurs toată ziua;
Dar iată că-n noaptea adâncă
Pierit-a zburdalnica zână...
Se pierde sărmanul de tângă.

Şi zile şi nopţi rătăceşte
Prin codri, pe-a Dunării maluri,
Şi geme-ntrebând: „Unde-i zâna?“
„Nu ştim“, râd viclenele valuri.

„Mincună! strigatu-le-a Marcu,
Cu voi ea acuma petrece!“
Şi-ndată s-a dat nebunatic
Cu capul în Dunărea rece.

Se scaldă în Dunăre zâna,
Aşa cum a fost mai-nainte;
Nu-i Marcu... Şi doară în cântec
Ne-aducem de Marcu aminte.

Iar voi pe pământ vă petreceţi
Ca râmele oarbe-n pământ,
Şi nime poveşti nu vă-ncheagă,
Urmaşii cântări nu vă cânt.

27 iunie 1917, Mărăşeşti

Zadarnic, artiste

A. K. Tolstoi

Zadarnic, artiste, te crezi ziditor plăsmuirilor tale!
Ele-n veci s-au purtat pe deasupra de ochi nevăzute.
Nu, nu Phidias-nălţat-a vestitul Zeves Olympanul;
El oare datu-i-a fruntea şi coama aceea de leu,
Buna privire domnească din fulgerul genelor aspre?
Nu Goethe e faurul marelui Faust, cel care,
În haina sa veche nemţească, ş-adânc adevăr omenesc
Până-n fir se aseamănă chipului său dinainte de vremuri!
Ori poate Beethoven, pe când îşi găsea al său marş de-ngropare,
Din sine scotea acel rând de acorduri, ce sfâşie inimi,

Plânsul din suflet zdrobit despre pierderea marelui cuget,
Lumi de luceferi, căzând în prăpastia negrului haos?
Nu, tremurat-au din veacuri acele plânsori în întinderi,
Surd pentru noi, el a prins cu urechea cereştile plângeri.
Multe-n văzduhuri sunt chipuri ş-acorduri de noi neatinse,
Multe uniri de uniri minunate-n cuvânt şi lumină,
Însă le toarnă acel care ştie să vadă, s-audă,
Cel ce prinzând numai brazda, acordul, cuvântul,
Zidirea întreagă ne-aduce cu ele în lumea mirată.
O, te cufundă, poete, în noapte, te-mbracă-n tăcere,
Veşnic fii singur şi orb ca Homer şi surd ca Beethoven,
Auzul din suflet mai tare încoardă-l şi văzul din suflet.
Şi precum la un foc a scrisorii de taină ascunsele rânduri
Îndată răsar, aşa răsări-vor de-odată privelişti,
Din adâncul cel negru ieşi-vor lumini într-un chip închegate,
Rânduri, cuvinte şi-acorduri porni-vor în rostul lor limpezi.
Seama atunce să iei şi să cauţi, ţinând răsuflarea;
Iar mai pe urmă, zidind, să nu uiţi trecătoarea nălucă.

29 iunie 1917, Mărăşeşti (Moldova)

Poetului

(Sonet)
A. Puşkin

Poete, să nu cauţi la dragostea mulţimii,
Căci zgomotul de slavă va trece-ntr-un minut,
Vei auzi judeţul şi râsetul prostimii,
Dar să rămâi ca stânca posomorât, tăcut.

Eşti crai: trăieşte singur. Pe slobodul tău drum
Te du, unde te cheamă al minţii tale zbor,
Desăvârşeşte-ţi roada gândurilor de dor
Şi n-aştepta răsplată a trudei nicidecum.

Ea este-n tine. Tu-ţi eşti înaltul tău judeţ
Ce aspru-ţi hotărăşte al muncii tale preţ.
Eşti mulţumit, artiste, ne-ndoios?... Atunci

Copilăroasa gloată hulească-te-n zadar
Şi clatine-ţi temeiul sfinţitului altar
Şi pângărească-ţi vatra înaltei tale munci.

30 iunie 1917, Mărăşeşti (Moldova)

PROZĂ

ORIGINALE

Toamna

(Schiţă din viaţa basarabenilor)

Prin tăcerea nopţii albastră-fumurie de toamnă, pe deasupra satului adormit trecu un chiot ascuţit de câteva glasuri. Flăcăii umblau prin sat în veselia lor zburdalnică, şi noaptea, împreună cu lumina nelămurită a lunii, ce părea înfumurată de norii trecători şi de ceaţă, parcă se zguduia şi tresărea speriată. Apoi, în răstimpuri, cântecele prelungi ale flăcăilor străbăteau negurile toamnei şi se duceau departe-departe, într-acolo, de unde numai spre primăvară se întoarnă păsările călătoare. Era frumoasă noaptea în mâhnirea ei posomorâtă, şi frumos sunau glasurile flăcăilor. Melodia cântecului lor foarte bine se potrivea cu noaptea tristă şi somnoroasă, ca şi când cântau ei noaptea de toamnă. Şi noaptea părea că ascultă această cântare în tristeţea ei, în fâşâitul frunzelor, ce cad din copaci şi se duc cu vântul uşor şi plângător. Şi după cântecele lor plângătoare, ca şi vântul, iarăşi porneau nebunaticele strigăte de veselie. Aşa petreceau flăcăii pân-în zori.

Dimineaţa răcoroasă îi deştepta pe oameni, şi satul se înviora în zgomotul lucrului de toamnă, pe când cerul răsăritului îşi schimba minunatele lui culori.

Toamna era frumoasă şi bogată. Anul fusese rodnic, şi sătenii cu o bucurie la fel îşi strângeau păpuşoii şi-i curăţeau, şi storceau

vinul, şi-l beau. În fiecare zi se cununa câte vreo nuntă. Din aer nu lipseau sunetele viorilor şi ale fluierelor, iar pământul se zguduia de tropotele aceloraşi flăcăi veseli şi jucăuşi. Şi soarele zâmbitor scălda în razele sale căldicele adunările pestriţe ale nuntaşilor.

Într-o astfel de zi de toamnă, ce urma o noapte luminoasă-fumurie cu chiote şi cântări de-ale flăcăilor, moşu Dumitru Putină s-a sculat des-de-dimineaţă. El era un om nu prea bătrân, aşa de mijloc, cu faţa întotdeauna rasă, şi vioi, iar părul îi era tot negru, dar amestecat cu arginteala vârstei destul de înaintată, în care se afla el. Tot satul îl cunoşteala de un om foarte harnic şi cinstit, aşezat la minte. Moşu Dumitru se apropie repede de baba lui, mama Zamfira, şi zise răstit:

— Da scoală, bre babă, fi-ţi-a de dormit, că-i crăpa. Iaca se trezeşte satul la lucru, numai tu dormi. Hai mai iute, zic, că păpuşoi de curăţit mai avem, slavă Domnului. Leneşi mai sunteţi tu şi cu fecioru-tău, Doamne, Doamne!

Mama Zamfira se trezi şi cu răutate se uită la soţul său. Ei îi plăcea somnul mult mai mult decât lui moşu Dumitru, şi din pricina asta ei foarte adeseori se sfădeau.

Lenea mamei Zamfira curat îl mânca pe moşu Dumitru, nu alta. Şi satul foarte se mira văzând că aşa un om mintios şi cu dare de mână în mijlocul sătenilor se sfădeşte cu femeia mai în toată ziua.

Mama Zamfira, pe lângă că era cam nesilitoare la lucru, mai era şi cam rea la gură şi iubitoare de fel de fel de vorbe atât bune, cât şi rele, pe care le purta prin mahalalele satului. Asta îl făcea pe moşu Dumitru s-o urască pe mama Zamfira încă şi mai mult, încât moşu foarte arareori se unea cu ea şi mereu căuta capăt de gâlceavă. Şi acu moşului îi veniră toanele de nemulţumire:

— Bine-ţi mai seamănă ţie fecioru-tău, bre babă, urma între acestea moşu Dumitru. Amândoi fugiţi de lucru ca dracul de tămâie. Una doarme pân' amiază, da altul îmblă toată noaptea prin sat, stârneşte câinii oamenilor şi nu le dă pace fetelor să doarmă. Ia, măi, hal pe capul meu, ce-i spânzuratul ista de băiat. Mai bine, bre babă, murea de mititel să nu-l văd mare şi nebun, bre babă. Ia sunteţi amândoi nişte puturoşi şi de nimic.

Mama Zamfira pân' acu tăcea. Sculată de moşu Dumitru, ea umbla prin odaie dirdicând, bătrână, subţire, cu faţa zbârcită, luminată de zorile răcoroase ale toamnei, ce se strecurau printr-o ferestruică micuţă. Ea îşi aştepta rândul, ca să dea drumul puhoiului său de cuvinte.

— Ce-ţi este, mă rog, omule, hăi, de te-ai legat de mine şi de Petriţă? Ce ţi-am făcut, mă rog, noi ţie? Am vrut să te omorâm? Să-ţi furăm banii din ladă? Să-ţi dăm vin cu otravă? Spune.

— Fa babă, ieşită din minţi! Taci tu, mă rog, şi nu da drumul morii tale de vânt, c-apoi ştii că asta nu-i bună la mine. Taci şi nu vorbi cuvinte de prisos. De-o sută de ori ţi-am spus că lenea la Dumnezeu şi la oameni îi mai rea decât toate faptele cele rele. Ce mai lehăieşti dar în zadar? Ştii foarte bine ce lucru faci tu şi cu Petriţă al tău.

— Ce lucru! Ce lucru! Tot îmi dă cu lucrul lui. Dacă-ţi par leneşă, apoi de ce nu ţi-ai căutat din tinereţe una mai harnică, să-ţi facă mai mult lucru? Toată ziua alergi, te mână în toate părţile, ş-apoi încă îţi mai scoate ochii că-i mănânci pâinea degeaba.

— Taci, babă, şi du-te de pune pe foc. Acuşi o să răsară soarele, şi trebuie să ne apucăm de păpuşoi. Las' că te ştiu eu prea bine. Iaca ştrengarul tău nu vine, nici dimineaţa nu-l mai satură dracul de zbânţuit.

— Ştrengar! De unde te-ai mai luat aşa prea cuminte şi de treabă? Băiatul îi ca un băiat, cuminţel, frumuşel, n-are năravuri rele. Ei, negreşit, că cum să nu se veselească, dacă-i flăcău? N-a şedea şi el cu tine acasă cu luleaua-n dinţi. Poate-a da Dumnezeu şi s-a-nsura şi el în toamna asta, cum se-nsoară alţi flăcăi. Ce tot îl ocărăşti şi nu-i dai pace?

— S-a-nsura, zise moşu Dumitru, oarecum cu deznădejde. Vei vedea tu cum s-a-nsura el. Ţi-a aduce vro fată pe cuptor, şi atunci poftim de-o primeşte. Atunci să taci mulcu şi să nu lehăieşti nimic.

— Măcar aducă-mi pe cuptor şi zece fete, că nu le primesc.

— Asta noi vom mai vedea-o, bre babă. Da eu aşa-ţi spun acu, că de s-a-ntâmpla vro necinste de asta, apoi să nu te prea fuduleşti, că nu ţi-a fi ţie nimine vinovat, decât numai tu însăţi, că-i ţii parte spânzuratului nostru. Auzi?

— Ţie, omule, hăi, hojma îţi vine în cap câte una de cele gogonate.

— Hai, hai, nu sta prea mult la vorbă, du-te şi-ţi cată de lucru. Iaca se iveşte de acu soarele.

Şi în cele dintâi raze ale soarelui, lungi şi ascuţite, ca nişte suliţe străpungătoare, el ieşi din casă şi intră-n ocol, ca să-şi mai vadă vitele. Iar peste vreun ceas de vreme din hogeagul casei lui se ridică iute un fum cenuşiu, pierzându-se în zarea albastră a depărtărilor. Mama Zamfira pusese la foc de mămăligă.

Încet se deştepta satul, şi în răcoarea dimineţii pornea lucrul de toamnă.

* * *

— Unde-ai fost, nemernicule? îl întreabă moşu Dumitru pe Petriţă.

Petriţă venise din sat atât de beat, încât abia se mai ţinea pe

picioare. Ochii lui mici şi negri luceau şi erau umezi. Ei căutau aşa, parcă Petriţă se speriase şi nu înţelegea unde nimerise. Părul îi era zburlit.

Moşu Dumitru şi mama Zamfira şedeau în harman şi curăţeau păpuşoi. Moşu Dumitru se uita la fecior cu asprime, iar mama Zamfira se făcea că nu-l zăreşte şi cu luare-aminte despărţea ciocălăii de pănuşe. Petriţă nu zicea nici un cuvânt.

— Ei, mamă, hăi, se îndreptă moşu Dumitru la mama Zamfira, priveşte-l pe fecioru-tău, cum îi de frumuşel şi de cuminţel. Ce-i bun, ha? ’Ţi place cum îi? Aşa că n-are năravuri rele? Da beţia, cum îţi place, îi năravbun?

— Măi, potlogarule, îi zise el deodată lui Petriţă, eu când eram ca tine, apoi numai gustam vinul şi niciodată n-am fost aşa de beat, cum eşti tu acu. Pe mine mă ţineau părinţii din scurt, şi nimine dintr-înşii nu-mi ţinea mie parte, cum îţi ţine ţie mă-ta. Da pe tine măcar ocărăşte, măcar nu te ocărăşte, măcar bate-te, măcar nu te bate, că-i totuna. Nu înţelegi nici de cuvânt, nici de bătaie. Eşti, măi, mai rău decât un dobitoc, că dobitocul, dacă dai cu băţul ori cu altceva, el merge şi lucrează, da eu pe tine te-am bătut şi tot om, ca toţi oamenii, n-am mai scos. Nu-mi sameni tu mie, te-ai aruncat în sămânţa cea rea a mâne-ta.

— Dă lasă-l, bre omule, hăi, lasă-l de acu, fi-ţi-a odată! Ştiu că are parte, bietul băiat, de probozit. Du-te, Petriţă, dragul mamei, şi te culcă. Vezi că tatăl tău e zmuncit din botez.

Petriţă încet, pe cumpănite şi bolmojind ceva nelămurit, o porni din harman. Moşu Dumitru îi aruncă din urmă o privire mânioasă şi-i strigă:

— Şi piei din ochii mei, să nu te văd beat.

* * *

Soarele scăpăta spre asfinţit.

Ziua de duminică era posomorâtă. Pe deasupra satului, în cerul cenuşiu şi nemărginit, umblau nişte nouri mari, întunecaţi, şi părea că ei au de gând să cadă (să pice) jos şi să turtească tot satul în căderea lor. În posomorârea dimineţii nu auzeai alte sunete decât cântecul clopotelor bisericeşti, şi departe se ducea cântecul lor, încetând în câmpiile îngălbenite, pe care se mai vedeau încă turme negre de oi. Iar de-acolo, din nemărginirea câmpiilor şi a cerului, ajungea când şi când croncănitul prelung al ciorilor. Satul tot poartă o pecete de sărbătoare. Pe drumul cel mare şi larg, ce duce drept la biserică, năvălesc într-acolo şiruri împodobite, împestriţate de oameni. Mai mult vezi gospodari, bărbaţi în stare, apoi bătrâni şi fete.

Gospodarii merg domol, aşezat. Fetele, îmbrăcate cu rochii albastre, verzi, cu cordele frumoase, roşii şi trandafirii, merg repede, vesele la amintirea celor ce le aşteaptă mai încolo, când va ieşi norodul din biserică şi vor prinde a se încinge jocurile.

Flăcăi mai nu se mai zăresc pe drumul ce duce la biserică. Ei se primblă pe uliţele satului, mai mult cuprinşi de mijloc, glumesc şi trag ţăhărci. Aşteaptă şi ei să iasă mai degrabă popa din biserică, ca să pornească veseliile toamnei.

Şi n-apucă a se curma cântecul clopotelor, iaca vine rândul ţiganilor. Din biserică iese vreo nuntă cununată, şi toţi nuntaşii o pornesc acasă la mire în cântarea unui marş răsunător, ce-l zic viorile, fluierele şi cu dărăbănile ţiganilor.

În drum pe tineri îi aşteaptă o gloată întreagă de băieţei mici, cu cănile pline de apă. Când trec mirele şi cu mireasa pe lângă ei, îi udă cu apă să fugă de ei nevoia în viaţa lor viitoare, aşa precum dispare (se face nevăzută) apa.

Mirele scoate din buzunar vreo câţiva bănuţi de argint şi-i aruncă în mijlocul băieţăraiei. Şi multă vreme după asta băieţii caută bănuţii în colbul drumului, ţipând şi bătându-se de la ei.

Oamenii cei mai aşezaţi, mai cu dare de mână, de la biserică se împrăştie pe acasă. Mulţi din ei se mai duc pe ospeţi pe la rude şi pe la prieteni să mai bea vreo câteva păhăruţe de vin, că-i păcat să nu bei nimic în ziua de duminică, — aşa-i ziua asta lăsată de Dumnezeu, că, neavând de lucru, trebuie să mai bei vin, măcar câtuşi de puţin, să te mai veseleşti, căci altfel îl bucuri pe ucigă-l crucea. Asta-i dat de la sfinţi.

Moşu Dumitru Putină îndeplinea cu sfinţenie toate obiceiurile satului, păstrate de la strămoşi. De aceea, drept din biserică, el se duce la cumnatul Gavrilă să mai şadă — cum îi lucru de sărbătoare — la vorbă pe prispă.

Moşu Gavrilă, om foarte bun la inimă şi primitor de oaspeţi, şade într-o mahala cu moşu Dumitru, şi ei sunt buni prieteni. Bineînţeles că pe un musafir aşa de scump, ca moşu Dumitru, el nu-l lasă să şadă afară, ci-l pofteşte în casa cea mare. Acolo îl pune în capul mesei, înaintea unei garafe destul de mari cu vin roşu, cam tulbur puţin, că e nou, din toamna asta, însă, cu toate acestea, e foarte bun. Lângă garafă stau două pahare, nici prea mari, dar nici prea mici.

Moşu Gavrilă le umple; amândoi dintâi fac semnul crucii cu privirile îndreptate la icoană, cum se şi cade să facă nişte creştini buni şi cu înţelegere.

Apoi moşu Dumitru zice:

— Ei, să dea Dumnezeu sfântul ca ziua de astăzi să ne fie nouă de bine, să ne blagoslovească Cel de sus pe noi şi pe toţi creştinii, să ajungem şi la anul cu sănătate şi cu bucurie să bem vin. Hristos să ne fie de folos, cumătre Gavrilă şi cumătră Dochiţă!

— Să dea Dumnezeu, răspund într-un glas cumătrul şi cumătra. Şi moşu Gavrilă şi moşu Dumitru îşi golesc deodată paharele.

Mama Dochiţa, baba lui moşu Gavrilă, o femeie încă frumoasă şi grăsuleană, nu bea vin deloc. Ea numai câteodată îl gustă, când asta e de mare trebuinţă şi când fără asta nu poţi — pe la nunţi şi pe la cumătrii, la care i se întâmplă să fie.

Din pricina asta ea nu stă cu bătrânii la vorbă, ci îndată iese şi se duce de se porăieşte cu de-ale mâncării, pe când în casa cea mare porneşte o vorbă liniştită, bătrânească, vorbă de sărbătoare, udată cu vinul nou al toamnei şi sărată cu glume sănătoase moldoveneşti. Şi ochii la amândoi moşnegii le lucesc tot mai mult, glasurile li se fac parcă nu ştiu cum mai vioaie şi tot mai mult se aud glume. Şi vinul cel roşu tot scade şi scade din garafă.

După ce au şezut cu toţii la masă, de-au mâncat zeamă bună de găină, făcută de mama Dochiţa, ce este meşteriţă la lucruri de acestea, moşu Dumitru se ridică din locul lui, mulţumeşte lui Dumnezeu şi lui moşu Gavrilă cu mama Dochiţa şi zice:

— Ei, oameni buni, de acu plec acasă, să trag un somn domnesc, ştiţi, să fie ca de duminică. Mai rămâneţi sănătoşi şi să vă văd sănătoşi cât oi fi ş-oi trăi şi eu, păcătosul.

— Mergi sănătos, cumătre Dumitru, răspund odată moşu Gavrilă şi mama Dochiţa.

Moşu Dumitru îşi pune căciula-n cap şi se duce acasă. Apropiindu-se de ogradă, el aude nişte glasuri, dintre cari mai mult se deosebeşte glasul mamei Zamfira.

„Ce dracul, gândeşte el, cu cine a mai pornit sfada lehăita mea?“ Şi măcar că prin creierii lui umblă fumul vinului băut, deodată îi scapără prin minte un cuget: „Oare n-a făcut cu bună samă spânzuratul nostru vreo poznă?“ Şi el se grăbi să intre încet, pe

neauzite, pe din dosul casei. Şi dintr-o clipă îi zări pe trei: pe mama Zamfira, pe Petriţă şi pe Mărița, fata Vasiloaiei. Mama Zamfira vorbea din ce în ce mai răstit şi mai cu asprime. Petriţă tăcea, şi ochii lui, ca şi atunci când era beat, căutau cu nedumerire; părea că el nu pricepe nimic din ceea ce se petrece pe dinaintea ochilor lui. Privirea îi era tâmpită. Mărița, o fetişoară bine făcută şi destul de frumuşică, dar îmbrăcată cam prostişor şi sărăcăcios, când intrase în ogradă moşu Dumitru, plângea cu mâinile pe obraz.

— Ei, ce mi-ai venit tu mie? zicea tare mama Zamfira, fără a vedea pe moşu Dumitru. Ce caţi tu pe la noi? Ai uitat ceva ori ne-ai împrumutat bani şi nu ţi i-am dat înapoi? Ce-ţi trebuie ţie?

Faţa mamei Zamfira se roşise de mânie. Nasul ei ascuţit parcă i se ascuţise încă şi mai mult. Trec vreo câteva clipe în tăcere. Ochii mamei Zamfira îi ard, nu alta. Ea seamănă c-o pasăre răpitoare, care pare că vrea să se arunce la un mieluş micuţ, nevinovat. Parcă vrea s-o înghită pe biata Mărița. Dar Mărița tot plânge, plânge cu amar şi nu-i mai poţi dintâi înţelege cuvintele ce le rosteşte în plânsul ei. Ş-apoi, după clipele ce trec, auzi printre năbuşiri de lacrimi că zice lungind cuvintele:

— La ba-adea Petriţă am v-e-n-i-t eu... Of, Do-a-a-mne, Do-a-a-mne... la badea Petriţă am venit. Of... of... Şi iarăşi izbucniri de plâns.

Mama Zamfira se face a nu înţelege:

— Ce, fa? Spune ca oamenii. Ce ţi-a făcut bade-tău Petriţă, ha? Te-a dat din joc afară ori ce?

Tăcere. Petriţă se uită-ntr-o parte, ca şi cum n-are nici o trebuinţă nici de plânsul fetei, nici de orişicine pe lume. Moşu Dumitru stă, dosit de casă, şi abia îşi mai ţine răbdarea.

Însă iată că din amestecul nelămurit al plânsului şi al cuvintelor

Măriţei iarăşi se deosebesc nişte cuvinte care îi săgetează inima lui moşu Dumitru.

— M-a făcut de râ-â-s... astă va-a-ră... Acu mă râde tot s-a-atul. Of, Doamne... Ce să fac eu?...

— Cine te-a făcut de râs? Cine te-a făcut de râs? Petriţă? Noi? năvăleşte mama Zamfira într-un puhoi de cuvinte, pe care cu greu le înţelegi. Noi? El? Tu, tu! Singură, singură! Să piei de aici, ticăloaso şi blestemato! Nu Petriţă, da tu, tu!

Iată că-şi pune şi Petriţă cuvântul lui, ieşind din tăcerea sa îndelungată, el zice cu un glas lung:

— Fa, hăi, ce te-ai legat tu, mă rog, de capul meu? Du-te, fa, hăi, în dracul, că acuşi te iau cu băţul de aici, ş-apoi atunci nu-i şti de-a cui eşti tu...

Auzind aceste cuvinte, moşu Dumitru nu mai poate mai mult. El sare cu uiţeală de după casă şi strigă în gura mare:

— Taci, moara dracilor! Taci, mişelule! Ai făcut ticăloşia ş-acu te dai în lături? Hâtru te-a mai făcut mă-ta asta nebună. Da tu, dârdâitoarea necuratului, acu mai ai gură să mai strigi? Ce, n-a ieşit pe-a mea? Nu ţi-a adus fecioru-tău ist cuminţel şi frumuşel noră pe cuptor? Acu de ce-o mai ocărăşti şi o pârăşti? Cu ce-i vinovată biata copilă înşelată?

Mama Zamfira se uită la moşu Dumitru şi o vrajbă neîmpăcată scapără în ochii ei aprinşi de mânie.

— De unde te-a mai adus dracul şi pe tine chiar acu? strigă ea. Ce câinii îţi tot vâri nasul unde nu-ţi fierbe oala? Las' că şi fără tine ştiu eu cum se poartă trebuinţele. Nu trebuie să-mi stârceşti numaidecât tu înaintea ochilor. Vezi că ş-aşa se strânge lume pe la garduri!

Într-adevăr, de după gardurile ogrăzii şi pe la poartă se vedeau

deja oameni, femei, fete, privind celea ce se făceau la casa lui moşu Dumitru. Moşu Dumitru tăcu puţin ş-apoi zise mai liniştit:

— Hm, de unde nu s-or strânge oameni, dacă tu îmi faci casa mea şi pe mine de râs. Înţelegi? La bătrâneţe am ajuns de râsul oamenilor din pricina ta. Ş-apoi încă mai ai gură? Şi iarăşi moşu Dumitru izbucneşte într-un glas puternic de mânie.

— Ce, fa babă! Eu ţi-s soţ ori cine ţi-s eu, ha? Tu şi cu feciorutău faceţi blăstămăţii de ştie tot satul şi încă mai vreţi să fie asta pe ascuns, să nu ştiu eu nimic. Văzut-aţi cum îs oamenii!

Porneşte sfada. Când se mai potoleşte, când se urcă iarăşi în sus.

Glasurile răsună în apropierea serii de toamnă, în vâjâitul vântului, ce de curând şi-a luat zborul pe deasupra satului şi prin câmpiile pustiite. Din ce în ce mai mult norod se îmbulzeşte pe la ogradă. Salcâmii înalţi îşi încovoaie în toate părţile ramurile negre, subţiri, cu puţine frunze verzi şi-şi dau jos pe cele îngălbenite.

Petriţă şi cu Măriţa stau uitaţi cu ochii în pământ. Sfada tot nu încetează. Însă iată că chiar atunci, când ea ajunge la vârf, bătrânii aud un glas pacinic, liniştit şi îndesat.

— Ce aveţi, mă rog, oameni buni? întreabă aşezat moşu Gavrilă, c-am auzit tocmai de la casa mea vorbă multă şi lungă. Cumătre Dumitre! Cumătră Zamfira! Spuneţi-mi, mă rog, dragilor. Ce nedumerire? Da ce-o văd eu aici pe copila asta?

Mama Zamfira se aruncă la cumătru Gavrilă şi începe a-i spune mult, îi spune îndesând cuvintele unul la altul şi amestecându-le cu ocară aşa, încât aproape deloc n-o înţelegi.

Moşu Dumitru îi dă blende, şi ea abia nu cade (pică) jos. Apoi, apropiindu-se de cumătrul Gavrilă, îi povesteşte cele întâmplate. Şi moşu Gavrilă, dacă le ascultă pe toate cu mare luare aminte, spune sfătos:

— Ei, cumătrilor! Ce vă mai sfădiţi în zadar dintr-aşa nimic. Nu face, nu face, dragilor, treaba asta câtă vorbă aţi pornit. Ei, s-a întâmplat una cât asta, trebuie s-o dregeţi, să fie toate la cale. Ce să mai faceţi zvoană să mai ştie tot satul, ba încă să mai ajungă pe-aiurea? Nu trebuie. Băiatul, dacă se ştie vinovat, să nu se fudulească, să se deie la vina lui. Iaca vedeţi cum stă sărmana fată cu lacrimile în ochi? Unde să-şi ascundă ea acu râsul şi ruşinea ei?

— Da cum, cum să se deie el, dacă el nu ştie nimic? S-a aninat, bat-o para focului s-o bată, de capul lui, ca păduchele de cojoc, şi nu-l lasă. Flăcăul nostru nu-i aşa de nebun să-şi puie mintea cu o zdrenţăroasă ca asta, dă mama Zamfira, stropindu-l pe moşu Gavrilă cu stupit. Ce are ea? Nici un rând deplin de zăstre. Îi goală, ca capul celui pleşcat. Ce i-a lăsat tată-său cel mort. O nimică toată. Cum s-o ia pe dânsa Petriţă, fecior de gospodar bun?

Iar moşu Gavrilă, parcă nici n-o aude, îşi urmează vorbele sale cele sfătoase.

— Cine n-a văzut în zilele lui lucruri de acestea, cum îs la dumneavoastră? Numai cine nu trăieşte nu vede aşa trebi. Da trebuie să nu vă sfădiţi, ci să „împăcaţi vremea“, oamnei buni, că iaca vă vede lumea. Da intraţi în casă şi ascundeţi-vă vorba. Daţi mâna, şi lucru-i cu sfârşit.

Însă mama Zamfira nu putea să înceteze cu una, cu două. Ea se zătonise, şi gura îi umbla ca o râşniţă.

Moşu Dumitru, liniştit cu totul de cuvintele lui moşu Gavrilă, zise:

— Apoi şi eu aşa zic, că trebuie să fie cu pace. Da ea, dârdala asta...

— Mamă Zamfiră, cumătră hăi! Ia taci de-acu! Nici n-am gândit că eşti aşa de aţoasă la treburile dumitale. Petriţă! Tu te ştii vinovat cu dânsa?

Petriţă stă ruşinat. După câteva clipe de tăcere el zice:

— Apoi... eu... nu ştiu. Poate ş-a fost cândva păcatul ista... Nu ştiu eu...

— Ei, bine, bine. Daţi mâna, sărutaţi-vă şi sărutaţi mâna la cei bătrâni. Măi, fugiţi de la ziduri! Ce vă trebuie vouă acolo? A ghidi-ghidi!

Moşu Gavrilă îl ia pe Petriţă de mână, îl apropie de Măriţa, şi ei se sărută.

— Aşa! Asta-i altă gâscă. Ei, acu, cumătră, du-te-n beci, adă un ulcior de vin şi asta-i toată treaba. Petriţă se cunună cu Măriţa. Mama Zamfira aruncă la moşu Gavrilă o privire răutăcioasă, dar n-are ce face.

Toţi intră în casă; şi afară iarăşi domneşte liniştea şi se aude numai vântul. Oamenii se duc de la ogradă. Iar dacă au intrat, Petriţă şi cu Măriţa se pun în genunchi înaintea moşului Dumitru şi a mamei Zamfira şi, înroşiţi de ruşine, le sărută mâinile, ş-apoi asemenea şi lui moşu Gavrilă. Moşu Dumitru zice, stând în picioare:

— Ei, copii, acu v-aţi întorlocat pentru toată viaţa. Să deie Dumnezeu să vă fie traiul frumos, bogat şi liniştit, fără bucluc şi neînţelegeri în casă. Să vă blagoslovească Domnul.

— Fa, Zamfiră! Ian du-te-n beci şi adă nişte vin de-al nostru. Mai iute.

Mama Zamfira ia ulciorul şi iese.

Iar moşu Gavrilă se apropie de Petriţă şi Măriţa, îi sărută în frunte şi le zice c-un zâmbet de bunătate:

— Iaca, dragii moşului, c-aţi ajuns mire şi mireasă ş-o să aveţi casa voastră. Să trăiţi bine, că asta-i bogăţia soţilor. Dacă îţi fi uniţi în toate, şi Dumnezeu se va uni cu voi, va fi bun cu voi şi vă

va da la casă toate cele de trebuinţă. Ascultaţi cuvintele moşului, că nu veţi fi pe urmă căiţi. Să trăiţi, să faceţi bani şi copii şi să ajungeţi pân' la adânci bătrâneţe. Da eu acu iaca vă dau darul meu pentru gospodăria voastră cea viitoare. Nu se ştie, voi mai ajunge eu să joc la nunta voastră ori nu, da ce-i în mână nu-i minciună. Primiţi!

Şi moşu Gavrilă scoate din pungă zece ruble de aur şi le dă lui Petriţă. Apoi vine mama Zamfira cu vinul şi porneşte o veselie pân-în răsăritul zorilor.

Soarele a apus. Pe cerul asfinţitului arde o flacără roşie-deschisă. Vâjâie vântul. Se apropie amurgul, şi ciorile zboară pe deasupra satului şi a câmpiilor, cântând cântecele lor de toamnă.

Noiembrie 1906

TRADUCERI

Vorbă lungă

De Anton Cehov

La strană stă dascălul Oltukavin şi ţine cu degetele întinse, grase un condei ros de pană de gâscă. Fruntea lui cea mică e-ncreţită, nasul îşi schimbă culorile de tot felul, de la cea trandafirie până la cea vânătă-închisă. Înaintea lui pe scoarţa roşie-gălbuie a *Triodei de Flori* se află două hârtiuţe. Pe una e scris „pentru sănătate", pe cealaltă — „pentru odihnă", şi sub amândouă titlurile câte un rând de nume. Lângă strană stă o bătrânică mititică cu faţa îngrijorată şi cu o straistă în spinare. Ea stă la gânduri.

— Ei, acu pe cine? o întreabă dascălul, scărpinându-se leneş pe după ureche. - Mai iute gândeşte-te, săraco, că n-am când. Acuşi am să citesc ceasurile.

— Acuşi, dragă... Ei, scrie... Pentru sănătatea robilor lui Dumnezeu: Andrii şi Daria cu copiii ... Dumitru, iarăşi Andrii, Antim, Mărioara...

— Stai, mai încet... Nu goneşti iepuri, vei ajunge la capăt...

— Ai scris-o pe Mărioara? Ei, acu pe Chirilă, pe Gordei, pe pruncul nou-răposat Gherasim, Pintilii. L-ai scris pe răposatul Pintilii?

— Stai... Pintilii a murit?

— A murit, oftează bătrâna.

— Dar de ce îmi zici să-l scriu pentru sănătate? se mânie das-

călul, ştergându-l pe Pintilii şi trecându-l în cealaltă hârtiuţă. Ia măi ţie! Tu spune cum se cade, dar nu te-ncâlci. Pe cine încă pentru odihnă?

— Pentru odihnă? Acuşi... Ei, scrie... Ion, Evdochia, iarăşi Daria, Gheorghe, mai scrie-l... pe ostaşul Zaharia. Cum s-a dus la slujbă, acum e al patrulea an, aşa de-atunci nici nu se mai aude...

— Vrasăzică, a murit?

— Dar cine-l mai ştie? Poate o fi murit, poate că-i şi viu... Tu scrie-l.

— Unde să ţi-l scriu? Dacă, să zicem, a murit, apoi cu cei pentru odihnă, dacă-i viu — pentru sănătate... Ei, acum cum să vă-nţelegi pe voi?

— Hm... Tu, draguţă, scrie-l pe amândouă hârtiuţele, ş-apoi s-a mai vedea. Însă pentru dânsul îi totuna, oricum îl vei scrie: om rătăcit... pierdut... L-ai scris? Acuma pentru odihna lui Marcu, Leonte, Irina, ei, şi pe Cozma cu Ana... pe bolnava Fedosie...

— Pe bolnava Fedosie pentru odihnă? Tiu!

— Ce pe mine pentru odihnă? Ce, ţ-a plesnit capul?

— Ce naiba! Tu, uscăciuneo, m-ai încurcat! N-ai murit încă, apoi şi spune că n-ai murit, dar nu te băga printre cei cu odihna! Numai încâlceşti aici! Poftim ia acum de-o şterge pe Fedosia ş-o scrie în alt loc... Toată hârtia am murdărit-o! Ei, ascultă, să-ţi citesc... Pentru sănătatea lui Andrii, a Dariei cu copiii, iarăşi Andrii, Antip, Mărioara, Chirilă, a pruncului nou-răposat Gher... Stai, cum de a nimerit aici acest Gherasim? Nou-răposat şi iată pentru sănătate! Nu, m-ai zăpăcit tu pe mine, sărmano! Dumnezeu cu tine, cu totul m-ai încurcat!

Dascălul dă din cap, îl şterge pe Gherasim şi-l trece în despărţitura celor răposaţi.

— Ascultă! Pentru sănătatea Mariei, a lui Chirilă, a ostaşului Zaharia... Pe cine încă?

— Pe Evdochia ai scris-o?

— Pe Evdochia? Hm!... Evdochia... îşi cată dascălul amândouă hârtiuţele. Ţiu minte c-o scrisesem, da acu cine-o ştie... n-o pot găsi nicidecum... Iat-o! îi scrisă pentru odihnă.

— Pe Evdochia pentru odihnă? se miră bătrâna. Nici un an nu-i de când s-a măritat, dar tu de-acu-i chemi moartea! Însuţi, dragă, te-ncurci ş-apoi te mai mânii pe mine. Tu scrie cu rugăciune, dar dacă-i avea-n inimă răutate, asta-i bucuria dracului. Asta dracul te tot joacă şi-ncâlceşte.

— Stai, n-amesteca...

Dascălul se posomorăşte şi, gândindu-se puţin, încet o şterge pe Evdochia din lista răposaţilor. Condeiul la litera „d" scârţie şi face o pată mare de cerneală. Dascălul se ruşinează şi-şi scarpină ceafa.

— Pe Evdochia, vrasăzică, s-o dau în lături de aici..., bombăneşte el ruşinat, şi s-o scriu acolo. Aşa? Stai... De-i da-o-ncolo, va fi pentru sănătate, de-i da-o-ncoace - pentru odihnă. M-a încurcat de tot baba! Şi ostaşul ista Zaharia s-a mai băgat aici... Naiba l-a mai adus... Nimic nu-nţeleg! Trebuie din nou...

Dascălul deschide dulăpaşul şi scoate de acolo o mulţime de hârtie curată.

— Dă-l afară pe Zaharia, dac-aşa... zice baba. Dumnezeu cu dânsul, dă-l afară...

— Taci! răspunde în scurt dascălul de ciudă. El îşi moaie încet condeiul şi scrie de pe amândouă hârtiuţe numele pe lista cea nouă.

— Eu îi scriu pe toţi delaolaltă, zice el, dar tu s-o duci asta la părintele diaconul. Las' diaconul să priceapă, care-i viu aici şi care-i mort; el la seminar a-nvăţat, dar eu trebuinţi de-iestea, măcar să mă ucizi, nimic nu-nţeleg.

Bătrâna ia hârtiuţa, îi dă dascălului o copeică jumătate de cele vechi şi merge încet spre altar.

Septembrie 1906

Primejdia

(Povestirea unui cărăuş)

De Anton Cehov

Ia, în pădurița asta de dincolo de vâlcea s-a întâmplat, domnule, o istorie.

Răposatul meu tată, Dumnezeu să-l ierte, îi ducea boierului cinci sute de ruble; pe atunci ţăranii noştri şi cei din Şepelevo luau la boier pământ în posesărie, apoi tătuca îi ducea banii pe jumătate de an. Era el om cu frica lui Dumnezeu, citea scriptura şi s-amăgească pe cineva, ori să asuprească, ori, să zicem, — că ce nu se întâmplă? — să jefuiască — asta Doamne fereşte; şi tare-l mai iubeau ţăranii şi, când trebuia cineva trimis la oraş, la stăpânire ori cu banii, apoi pe dânsul îl trimiteau. Era el om mai dihai decât alţii, dar, să-mi fie iertat, era de cei cam cu toane. Îi plăcea să-şi ude câteodată gâtul. Când se întâmpla să treacă pe lângă vreo crâşmă, apoi nu era chip să intre şi să nu bea un păhăruţ — ş-apoi nu te ducă Dumnezeu! Ştia el păcatul ista şi, când ducea banii obşteşti, apoi ca să n-adoarmă, ori să nu cumva să-i scape, întotdeauna mă lua pe mine ori pe soră-mea Anicuţa.

Să-ţi spun drept, la toată familia noastră ne place rachiul. Eus cu ştiinţă de carte, am muncit şase ani la oraş la un magazin de tutun şi ştiu să vorbesc cu fiecare domn învăţat şi pot spune fel de fel de vorbe bune, dar, după cum am citit într-o cărticică, că rachiul este sângele satanei, apoi asta cu adevărat că-i aşa, domnule. De rachiu mi s-a întunecat faţa, şi n-am nici un handraleţ, şi iaca, poftim de vedeţi, îs cărăuş, ca un ţăran prost neştiutor de carte.

Apoi ia, îţi spun eu dumitale, ducea tătuca banii la boier, cu dânsul mergea Anicuţa, da pe atunci Anicuţa era de vreo şapte-

opt ani, fără minte cu totul, nu se vedea de la pământ. Pân' la Calancic a mers bine, iar când a ajuns la Calancic şi a-ntrat în crâşma lui Moiseica, i-au venit lui toanele celea. A băut trei pahare ş-a prins a se lăuda către oamnei:

— Eu, zice, nu-s om mare, îs om prost, da în buzunar am cinci sute de ruble; de-oi vrea, zice, apoi şi crâşma, şi toate vasele, şi pe Moiseica cu jidauca cu tot şi cu jidănaşii îl cumpăr şi-l răscumpăr. În aşa chip, vrasăzică, a glumit ş-apoi după asta haide a se plânge:

— Nevoie, zice, creştinilor, să fii om bogat, negustor ori în felul ista. N-ai bani, n-ai nici grijă, ai bani, te tot ţine de buzunar ca să nu-i fure răii. Cu frică trăieşte pe lume cel ce are mulţi bani.

Lumea cea beată, negreşit, asculta, socotea şi lua în seamă. Da pe atunci pe la Calancic se făcea drum de fier şi nu se vedea soarele de fel de fel de ticăloşi, ca de lăcustă. Tătuca pe urmă îşi luase seama, dacă era de-acu târziu. Vorba nu-i vrabie, de va zbura, n-o prinzi.

Merg ei, domnule, prin păduriţă şi numai ce aud că nu ştiu cine îi ajunge din urmă călare. Tătuca nu era de cei fricoşi, asta nu pot s-o spun, însă stătu la cumpănă; pe acolo, prin păduriţă, drumul nu era prea bătut şi mers, cărau numai pe acolo fân şi lemne, şi n-avea cine şi pentru ce să meargă călare, ba încă pe vremea lucrului. Pentru ceva bun nu mai mergea nimeni.

— Parcă ne gonesc, îi zice tătuca Anicuţei, că prea iute mai merg. La crâşmă trebuia să tac, să-mi fie limba legată. Of, fetiţo, nu-mi spune inima de bine.

Stătu el puţin la gânduri de primejdia lui şi-i zice surorei-mea Anicuţa:

— Lucrul nu se ştie, poate cu bună seamă ne gonesc. Oricum ar fi, Anică dragă, ia tu, frate, banii, pune-i în poală şi du-te de te ascunde după o tufă. Dacă s-a întâmpla de or sări blestemaţii,

apoi tu s-alergi la mama, să-i dai banii şi să-i ducă la primar. Numai tu cată, să nu cazi la vederea cuiva, să fugi când prin pădure, când prin vâlcea, să nu te vadă nimeni. Să fugi şi să-l chemi pe Dumnezeu cel milostiv. Hristos cu tine!

Tătuca îi vârî în mână legătura cu bani, iar ea îşi găsi o tufă care era mai deasă şi se ascunse. Nu trece mult şi sar la tătuca trei călăreţi; unul zdravăn, botos, cu cămaşă de cit roş şi cu ciubotele mari şi ceilalţi doi rupţi, zdrenţăroşi, or fi fost de la maşină. Cum gândise tătuca, aşa ş-a fost, domnule, cu adevărat. Acel cu cămaşa roşie, om zdravăn, tare, ceva mai dihai decât cum îs alţii, îşi opri calul, şi tutstrei îl apucară pe tătuca.

— Stai, aşa şi pe dincolo. Unde-s banii?

— Ce bani? Du-te-n dracu.

— Banii cei ce-i duci boierului pentru arendă. Dăi, aşa şi pe dincolo, pleşcatule, că-ţi pierzi sufletul. Mori fără pocăinţă.

Şi începură a-şi arăta asupra tătucăi blestemăţiile lor, da tătuca în loc să-i roage, să plângă ori ceva, se mâniase şi i-a luat la pieptănat cu toată, vrasăzică, asprimea.

— Ce, zice, v-aţi aninat de mine, blestemaţilor? Ticăloşi mai sunteţi, n-aveţi Dumnezeu în voi, şi nu dă-ntr-înşii vro holeră. Nu bani vă trebuie vouă, da vergi, ca pe urmă trei ani să vă mănânce spinarea. Fugiţi, măgarilor, c-apoi mă apăr. În sân am un pistol de cele cu şase ţevi!

Da hoţii, auzind vorbe de iestea, îl apucară încă şi mai dihai, şi cu ce le venea la mână.

Căutară toată căruţa, îi cotrobăiră straiele tătucăi, ba îl descălţară şi de ciubote. Când văzură că de bătaie tătuca încă mai tare îi probozeşte, apoi prinse a-l chinui în toate chipurile. Da Anicuţa şedea în dosul tufei şi toate le vedea sărmana. Dacă văzu de-acu că tătuca şade culcat pe pământ şi forăieşte, îndată o pişcă de

fugă, când pe sub tufe, când prin vâlcică, înapoi, acasă. Fetiţa era micuşoară, fără de orişice înţelegere şi fugea aşa, încotro o duceau ochii, că drumul nu-l ştia. Pân' acasă erau vreo nouă vrâste. Altul ajungea într-un ceas, da copilul, ştii, un pas înainte, doi în lături, şi nu fiecare îţi poate alerga desculţă prin spinii din pădure; şi cu asta trebuie să fii deprins, da fetişoarele noastre tot şedeau ghemuite pe cuptor ori umblau pe afară, da la pădure se temeau să dea fuga.

Spre seară, calea-valea, Anicuţa ajunse la o casă. Da casa era a pădurarului celui de după Suhorukovo, în pădurea haznelei, ce o ţineau în posesărie pe-atunci nişte negustori şi făceau cărbuni. A bătut la uşă. Iese o femeie, nevasta pădurarului. Anicuţa îndată, mai întai, la plâns, ş-apoi i-a spus tot drept cum a fost, ba încă şi de bani i-a spus. Pădurăriţa s-a muiat la inimă.

— Drăguţa mea! Frumuşico! Asta pe tine, aşa de micuţă, Dumnezeu te-a scăpat! Copiliţa mea dragă! Intră în casă să-ţi dau măcar de mâncat!

Prinsese, vrasăzică, a se linguşi pe lângă Anicuţa, o hrăni, îi dădu de băut şi chiar plânse oleacă cu dânsa şi la urmă o făcu de i-a dat copila, cată mata, legătura cea cu bani.

— Eu, drăguleano, voi ascunde-o, da, zice, mâine dimineaţă ţi-oi da-o şi te-oi petrece pân-acasă, sărmănico.

I-a luat femeia banii, da pe Anicuţa a culcat-o pe cuptor, unde usca pe atunci mături. Şi tot pe cuptorul cela, pe mături, dormea fiica pădurarului, tot aşa de mică, ca şi Anicuţa noastră. Pe urmă Anicuţa ne spunea nouă, că aşa miroseau măturile celea, ca cum miroase mierea! S-a culcat Anicuţa şi nu poate s-adoarmă, plânge încetişor, i-i jale de tătuca şi se teme. Numai, domnule, trece un ceas, altul şi vede ea că-n casă intră acei trei hoţi, care îl chinuiseră

pe tătuca. Iată cel botos cu cămaşă roşie, stăpânul lor, se apropie de femeie şi zice:

— Ei, femeie, numai degeaba am scos un suflet. Acuma, zice, pe vremea mesei am omorât un om. De omorât l-am omorât, da ce ţi-i bun, că n-am găsit nici un şal.

Vrasăzică, acel cu cămaşa roşie era bărbatul pădurăriţei.

— A pierit în zadar omul, zic tovarăşii lui cei rupţi: degeaba am luat un păcat asupra.

Pădurăriţa se uită la toţi tustrei şi râde.

— Ce râzi, toanto?

— De aceea râd, că eu nici om n-am ucis, nici păcat nu mi-am luat asupra mea, da bani am găsit.

— Ce bani? Ce hămăieşti?

— Ia, uită-te, cum hămăiesc.

Pădurăriţa dezleagă legătura şi le arată, bat-o Dumnezeu, banii şi-apoi le spune tot, cum venise Anicuţa, ce-i spusese Anicuţa şi altele.

Ucigaşii se bucurară, începură a-şi împărţi prada în de ei, mai nu se bătură; apoi, vrasăzică, se puseseră la masă la crăpat. Da Anicuţa zace, sărmana, le ascultă toate vorbele lor şi tremură, ca pe tava. Ce să facă? Da din vorba lor află că tătuca ar fi murit şi că zace în drum, culcat de-a curmezişul, şi i se pare ei — dacă era copil fără de minte — că pe sărmanul tătucă îl mănâncă lupii şi câinii, că calul nostru s-ar fi dus departe în pădure şi că pe dânsul l-or fi mâncat lupii, şi că pe însăşi Anicuţa, pentru că nu păzise banii, au s-o dea la închisoare şi-au s-o bată. Iar hoţii, dacă s-au ghiftuit, au trimis femeia după rachiu. I-au dat cinci ruble, ca să cumpere şi rachiu şi vin de cel dulce. Au tras ei pe bani străini o beţie bună cu cântece.

Au băut, au băut şi iarăşi au trimis femeia, ca să bea, vasăzică, necontenit, să nu mai iasă la capăt.

— Vom bea pân-în ziuă! strigă ea.

— Bani avem mulţi, ce să mai cruţăm!

— Bea, da numai mintea nu ţi-o bea!

Aşa spre miezul nopţii, când toţi erau cu ochii pe dos, femeia dădu fuga la rachiu, de-a treilea, iar pădurarul se primblă vreo dădăori prin casă şi se tot cumpăneşte.

— Ce, ziceţi, fraţilor, îmi pare că fetiţa trebuie înlăturată. Dac-om lăsa-o aşa, apoi ea cea dintâi ne spune pe noi.

Au mai vorbit, s-au mai sfătuit ş-au hotărât: să nu mai fie Anicuţa vie, s-o taie. Se-nţelege, de ucis pe un copil nevinovat îi cu frică, de un asemenea lucru s-a apuca doar un om beat ori un ieşit din minte. Poate, vrun ceas întreg nu se-nvoiau care să ucidă, tot dădeau unul la altul, mai nu se bătură iarăşi şi nimenea nu se învoieşte; atunci aruncară sorţi. Îi căzu pădurarului. Bău el încă un pahar plin, tuşi ş-apoi ieşi în tindă după topor.

Da Anicuţa nu era chiar din cele proaste. Măcar că n-avea minte, da răzgândise, mă rog, una de cele ce nu-i vin în cap unuia cu ştiinţă de carte. Poate că Domnului i se făcuse milă de dânsa şi-i trimisese atunci judecată dreaptă, da poate că de frică se făcuse mai cuminte, da nu mai ştiu, că la urmă a ieşit că era mai mintioasă decât toţi. S-a sculat încetişor, i s-a rugat lui Dumnezeu, a luat zobonelul cel cu care o învelise pădurăriţa şi, înţelegi mata, cu dânsa dormea pe cuptor fiica pădurarului, ea a învelit-o pe fata ceea cu zobonelul — fetiţa era de o seamă cu dânsa — da de pe ea a luat haina mâne-sa şi s-a-nvelit cu dânsa. S-a schimbat cu ea, vasăzică. Ş-a pus-o în cap ş-aşa trecu pe dinaintea beţivilor, da aceia credeau că-i fata pădurarului şi nici nu se uitară. A avut noroc că femeia fusese trimisă după rachiu şi nu era-n casă, c-apoi nu

mai scăpa de topor, că ochiul femeiesc vede bine, ca şi al vulturului. Văzul femeii îi ascuţit. Ieşi Anicuţa din casă ş-o rupse de fugă, cât îi luau picioarele şi încotro o duceau ochii. Toată noaptea a rătăcit prin pădure, iar dimineaţa a ieşit la gura ei ş-a dat-o de fugă pe drum. Nu că dă Dumnezeu şi-l întâlneşte pe pisarul Egor Danilâci, Dumnezeu să-l ierte. Mergea cu undiţele la prins peşte. I-a spus lui Anicuţa cum a fost. El repede înapoi — îi mai era atunci de peşte? — în sat, a adunat ţăranii şi hai la pădurar.

Au venit acolo, da ucigaşii beţi cum dormeau, aşa dormeau, care unde a nimerit. Cu dânşii şi femeia, beată şi ea. I-au căutat dintâi, le-au luat banii, da când s-au uitat pe cuptor, apoi — Maica-Domnului — o văd pe fata pădurarului însângerată pe mături, sub zobonel, capul ei plin de sânge, tăiat cu toporul. I-au sculat pe ţărani şi pe babă, le-au legat mâinile îndărăt şi i-au dus la poliţie. Baba urlă, iar ţăranul numai dă din cap şi roagă pe oameni:

— Să beau ceva, fraţilor! Mă doare capul.

Apoi, după rânduială, a fost judecata la oraş şi i-au pedepsit cu toată asprimea legilor.

Apoi iaca, domnule, ce istorie s-a întâmplat în pădurea cea de după vâlcea. De-acu mai nu se mai vede, apune acolo frumosul soare. M-am luat şi eu cu vorba, da caii au stat ca când şi ei ascultă. Haide, dragilor, frumoşilor, mai iute! Boierul, domnul cel bun, a da de un rachiu! Haide, dragilor!

Octombrie 1906

Prădătorii

De Anton Cehov

— Care vine?

Răspuns nu-i. Păzitorul nu vede nimic, dar prin freamătul vântului şi al copacilor aude bine că cineva merge înaintea lui pe alee. Noaptea din martie, nouroasă şi neguroasă, a înfăşurat pământul, şi păzitorului i se arată că pământul, cerul şi el însuşi cu gândurile lui s-au sleit, formând ceva uriaş, negru şi nepătruns. Nu e chip de mers decât pe pipăite.

— Care vine? repetă (întreabă iarăşi) păzitorul şi lui începe să-i pară c-aude şi şoapte şi un râs reţinut.

— Care-i aici?

— Eu, dragă..., răspunde un glas bătrânesc.

— Da cine tu?

— Eu... un trecător.

— Ce trecător! strigă cu mânie păzitorul, ca să-şi ascundă cu strigătul frica. Te poartă şi pe tine pe aici necuratul! Umbli, strigoiule, noaptea prin ţintirim!

— Da aici îi ţintirim?

— D-apoi ce-i? Vezi bine că-i ţintirim! Nu vezi?

— Of-of-off... Maică cerească, s-aude o oftare bătrânească. Nimic nu văd, dragă, nimic... Vezi ce întuneric. Să-ţi şteargă o palmă, că nu vezi, aşa întuneric, dragă. Of-of-off!

— Tu cine eşti?

— Eu-s drumeţ, dragă, om călător.

— Ia nişte draci, umblă pe la miezul nopţii... Drumeţi! Nişte beţivi, bolboroseşte păzitorul, liniştit de tonul şi de oftările trecătorului. Te-i mai încărca cu păcate cu voi! Toată ziulica beau,

da noaptea îi poartă necuratul. Da parcă mi-a părut că tu aici nu eşti singur, da parcă sunteţi vreo doi-trei.

— Îs singur, dragă, singur. Numai curat singur... Of-of-of, păcatele noastre...

Păzitorul dă de un om şi se opreşte.

— Cum de-ai nimerit tu pe-aici? întreabă el.

— Am rătăcit, bunule om. Mergeam la moara cea din Mitrievo ş-am rătăcit.

— Tiu, măi! Parcă pe-aici e drumul la moara cea din Mitrievo? Cap de bou ce eşti tu! La moara cea din Mitrievo trebuie să mergi mult mai în stânga, de-a dreptul din oraş pe drumul haznalei. Tu cu capul tulburat ai făcut trei vrâste de prisos. Ţi-ai fi uns gâtul la oraş?

— Am păcătuit, dragă, am păcătuit... Cu adevărat c-am păcătuit, nu-mi ascund păcatul. D-apoi acu cum să merg?

— Du-te tot de-a dreptul pe aleea asta pân' ce nu-i da că s-a curmat, apoi îndată s-apuci în stânga şi să mergi pân' ce-i trece tot ţintirimul pân' la portiţă. Acolo este o portiţă. S-o descui şi să mergi cu Dumnezeu. Cată să nu cazi în şanţ (hândichi). Da acolo, după ţintirim, să mergi tot pe câmp, pe câmp, pân' ce nu-i ieşi la drumul haznalei.

— Să-ţi dea Dumnezeu sănătate, dragă. Să te mântuiască împărăţia cerului şi să te miluiască. Da nu mă-i petrece, omule bun? Fă-ţi milă, petrece-mă pân' la poartă.

— Ei, mai am eu când! Du-te singur.

— Fă-ţi milă. Fă-mă să mă rog lui Dumnezeu pentru dumneata. Nu văd nimic, să-mi dea o palmă, nimicuţa. Ce întuneric, ce întuneric! Petrece-mă, drăguţă!

— Da, am eu vreme de petrecut! Dacă te-i codi cu fiecare, apoi n-o mai scoţi la capăt.

— Pentru Hristos, pertece-mă. Şi nu văd eu şi mă şi tem să merg singur prin ţintirim. Mi-i cu frică, dragă, mi-i cu frică, omule bun.

— Te-ai legat şi tu de capul meu, oftează păzitorul. Ei, bine, haidem!

Păzitorul şi trecătorul se pornesc. Ei merg alăturea, umăr la umăr şi tac. Vântul, umed şi pătrunzător, le bate drept în faţă, şi copacii, cei nevăzuţi, fremătând şi scârţâind, aruncă asupra lor picături mari de ploaie. Aleea aproape delaolaltă e acoperită cu bulhace.

— Una n-o pricep eu, zise păzitorul după o tăcere îndelungată: cum de-ai nimerit tu pe-aici? Parcă poarta-i încuiată cu lăcată. Ai sărit zidul ori cum? De-ai sărit, apoi pentru un om bătrân aşa îndeletnicire nu-i prea de cuviinţă.

— Nu ştiu, dragă, nu ştiu. Cum de-am nimerit pe-aici, nici eu nu ştiu. Ia, o ademenire. M-a pedepsit Domnul. Cu adevărat că-i ademenire, cel viclean m-a încurcat. Da dumneata, dragă, vasăzică, eşti aici păzitor?

— Păzitor.

— Singur pe tot ţintirimul?

Năvala vântului e atât de puternică, încât amândoi pentru un moment se opresc. Păzitorul, aşteptând când va mai înceta vântul, răspunde:

— Noi suntem trei aici: unul zace la pat de înferbinţeală, da celălalt doarme. Stăm de pază pe rând.

— Aşa, aşa, dragă, aşa. Ce vânt, ce vânt! L-or fi auzind şi răposaţii! Urlă ca o fiară cumplită... Of-of-of...

— Da tu de unde eşti?

— De departe, dragă. Din Vologda-s eu, de departe. Umblu pe la sfintele locuri şi mă rog pentru oamenii cei buni. Să-i mântuiască şi să-i miluiască Domnul.

Păzitorul se opreşte pentru puţin timp, ca să-şi aprindă luleaua. El se aşează la pământ după spinarea trecătorului şi arde vreo câteva chibrituri (sârnice). Lumina celui dintâi chibrit, scăpărând, luminează pentru o clipă o bucată de alee din stânga, un monument alb cu înger şi o cruce întunecată; lumina celuilalt chibrit, izbucnit într-o flacără mare ş-apoi stins de vânt, alunecă, ca un fulger, pe deasupra părţii din stânga, şi din întuneric se distinge (deosebeşte) numai colţul unui grilaj (gard de fier); al treilea chibrit luminează şi din dreapta monumentul cel alb, crucea cea întunecată şi grilajul din jurul unui mormânţel de copil.

— Dorm răposaţii, dorm sărmanii! — bombăneşte trecătorul oftând tare. Dorm şi cei bogaţi, şi cei săraci, şi cei înţelepţi, şi cei proşti, şi cei buni, şi cei răi. Toţi îs de-un preţ. Ş-or să doarmă până la sunetul buciumului. Să-i sălăşluiască Domnul în împărăţia cerului, în vecinica odihnă.

— Acu iaca mergem, da o să fie o vreme, când şi înşişi vom zace, zise păzitorul.

— Aşa, aşa. Cu toţii, cu toţii o să zacem. Nu-i acel om, care să nu moară. Of-of-of! Faptele noastre cele viclene. Păcate, păcate! Sufletul meu cel ticălos, fără saţ, pântecele meu cel iubitor de mâncări şi băuturi! L-am mâniat pe Domnul şi n-o să-mi fie mie mântuire nici pe astă, nici pe ceea lume. M-am înglodat în păcate, ca viermele în pământ.

— Aşa, da tot trebuie să mori.

— Asta-i, că trebuie.

— Un drumeţ o fi murind mai uşor decât unul de alde mine.

— Drumeţi sunt în tot felul. Sunt şi adevăraţi, care îs plăcuţi lui Dumnezeu, îşi păzesc sufletul lor, da sunt şi de cei ce umblă noaptea prin ţintirim, îi bucură pe draci aşa-a! Altul, care-i drumeţ, să vrea îţi dă-n cap c-o coadă de topor şi-ţi iese sufletul.

— De ce grăieşti tu aşa?

— Ia aş... Ei, iaca-mi pare şi portiţa. Chiar aşa, îi ea. Ian deschide-o, dragă!

Păzitorul pe pipăite deschide portiţa, îl scoate pe drumeţ afară de-o mânecă şi zice:

— Aici se şi sfârşeşte ţintirimul. Acu să mergi tot pe câmp şi pe câmp pân' ce nu-i da de drumul haznalei. Numai tot acolo o să fie şanţul hotarnic, să nu dai în el... Da dacă-i ieşi la drum, s-apuci în dreapta ş-aşa chiar pân' la moară...

— Of-of-of, oftează drumeţul după puţină tăcere. Da eu acu aşa socot, că n-am la ce să merg la moara cea din Mitrievo... La ce dracu să mă mai duc şi eu acolo? Eu mai bine, drăguţă, voi sta aici cu dumneata...

— Ce să mai stai cu mine?

— Ia aşa... cu tine mi-e mai vesel...

— Ţi-ai găsit şi tu om de veselie! Drumeţule, eu văd că ţie-ţi plac glumele...

— Ştiut că-mi plac! zice trecătorul râzând răguşit şi c-un hohot mărunt. Of, dragă-drăguţă. Cred că mult l-îi pomeni tu pe drumeţ!

— De ce să te pomenesc şi pe tine?

— Aşa, că te-am înşelat bine... Ce crezi, că-s drumeţ eu? Nu mai sunt eu drumeţ.

— Cine eşti, dar, tu?

— Îs un mort... Numai ce m-am sculat din sicriu... Îl ţii minte pe lăcătuşul Gubarev, care s-a spânzurat (în) săptămâna cea albă? Apoi ia, eu şi sunt Gubarev...

— Mai spune o minciună!

Păzitorul nu-l crede, însă simte în tot trupul o frică atât de grea şi friguroasă, încât se mişcă iute din loc şi începu să pipăiască iute portiţa.

— Stai, încotro? zice trecătorul, apucându-l de mână. Hei-hei... vezi-l cum îi! D-apoi cui, dar, mă lepezi pe mine?

— Dă-mi drumul! strigă păzitorul, silindu-se să-şi ia mâna.

— Sta-ai! Îţi spun să stai şi stai... Nu te zgâlţâi, câine ticălos! Vrei să fii între vii, apoi stai şi taci pân' când nu ţi-oi spune eu... Nu vreau eu să vărs sânge, că demult ai fi pierit, ticălosule... Stai!

Genunchii păzitorului se îndoiaie.

El închide ochii cu frică şi, tremurând cu tot trupul, se reazemă de zid. El ar răcni, însă ştie că răcnetul nu va ajunge la loc locuit de oameni... Alăturea cu dânsul stă trecătorul şi-l ţine de mână...

Vreo trei minute trec în tăcere.

— Unul îi bolnav de înferbinţeală, celălalt doarme, dar al treilea îl petrece pe drumeţ, bombăneşte trecătorul. Buni păzitori, se poate de plătit hacul! Nu, frate, tâlharii întotdeauna au fost mai harnici decât păzitorii! Stai, stai, nu te mişca...

Trec în tăcere cinci, zece minute.

Însă iată că vântul aduce un şuier.

— Ei, acu mergi, zice trecătorul, lăsând mâna. Du-te şi roagă-te lui Dumnezeu c-ai rămas viu.

Trecătorul şuieră şi el, o dă de fugă de la poartă şi s-aude cum sare şanţul.

Presimţind ceva nu prea bun şi tot încă tremurând de frică, păzitorul nehotărât deschide portiţa şi, cu ochii închişi, aleargă înapoi. La cotitura cea dinspre aleea cea mare el aude grăbindu-se nişte paşi, şi cineva îl întreabă cu un glas şuierător:

— Tu eşti, Timofte? Da unde-i Dumitraş?

Iar trecând cu fuga toată aleea cea mare, el zăreşte în întuneric o luminică micuţă şi nesenină. Cu cât e mai aproape de luminică, cu atât mai multă frică simte şi cu atât e mai puternic presimţământul unei trebi rele.

„Lumina parcă-i în biserică, gândeşte el. De unde să fie ea acolo? Mântuieşte şi miluieşte, Maica Domnului. Aşa este!“

Un moment păzitorul stă în faţa ferestrei sfărâmate şi cu groază se uită în altar...

Lumânarea mică de ceară, care au uitat s-o stingă tâlharii, arde într-o flacără tremurătoare de vânt ce năvăleşte prin fereastră şi aruncă pete roşii, nelucitoare asupra veşmintelor, aruncate în toate părţile, şi a dulăpaşului cârligat, asupra numeroaselor urme de picoare lângă prestol şi jertfelnic...

Mai trece puţin timp şi vântul urlător duce prin ţintirim grăbitoarele şi neliniştitele sunete de alarmă...

Octombrie 1906

Şapte păcate de moarte

Povestire de S. L a g e r l ö f

Odată duhul cel rău şi ispititor a vrut să-şi facă râs de un pustnic sfânt şi înţelept.

El s-a prefăcut în ţăran şi, înfăţişându-se dinaintea pustnicului, care atunci taman aştepta spovăduitori, i-a zis:

— Părinte sfinte! Eu sunt plugar şi fecior de plugari. Eu mă ridic la începutul zorilor şi niciodată nu uit să citesc rugăciunile cele de dimineaţă, iar după aceasta toată ziua lucrez la câmp. Hrana mea-i pâine şi apă, iar când vreau să le fac plăcere prietenilor mei, apoi îi ospătez cu miere şi cu poame. Eu sunt singurul sprijin al părinţilor mei bătrâni. Nevastă n-am şi de femei nici nu gândesc. Umblu la biserică cu stăruinţă şi dau în jertfă a zecea parte din ceea ce am. Părinte, aceasta-i toată spovada mea. Îmi dai dezlegare?

— Fiule, a răspuns pustnicul. Tu eşti cel mai drept şi cuvios om dintre toţi pe care îi ştiu eu. Eu cu dragă inimă îţi voi da dezlegare, dar dă-mi voie să-ţi povestesc dintâi ce s-a întâmplat nu prea demult pe aici. Pentru tine aceasta va avea folos: tu vei auzi ce fapte rele fac uneori oamenii şi vei afla că oamenii care le-au săvârşit au fost nişte păcătoşi nenorociţi în rând cu tine.

— Părinte, tu mă îndemni spre fudulie, a zis ispititorul.

— Doamne fereşte de aşa păcat mare, a răspuns pustnicul. Când vei auzi povestea mea, vei gândi altmintrelea.

Şi el a prins a povesti:

— Stăpânul curţilor celor bogate de pe celălat mal al râului a hotărât odată să-şi mărite fiica sa după un om puternic, care foarte a iubit-o. Aceasta a fost împotriva copilei, căci ea dăduse de acum cuvânt altuia.

Ea a scris scrisoare alesului inimii sale şi i-a spus că tatăl său o sileşte să se mărite după altul. „Pentru aceasta o mie de ori mă iert cu tine, a scris ea, şi mă rog să nu faci asupra ta nimica din pricina mea, căci în suflet eu îţi rămân credincioasă“.

Tatăl ei a găsit scrisoarea scrisă şi, pe ascuns, a ars-o.

Venit-a ziua nunţii, care pentru biata copilă a fost ziua plânsului şi a lacrimilor.

Dar în biserică ea n-a plâns, numai faţa parcă i s-a împietrit de scârbă. Dar toţi oamenii în biserică plângeau, uitându-se la dânsa. Tatăl ei — şi el a luat seama că faţa ei i s-a împietrit de scârbă. Şi el s-a speriat, gândind despre aceea ce a făcut el. Când toţi s-au întors din biserică, el a chemat copila în casa cei din turnul ce-l vezi în ograda curţilor şi i-a zis:

— Dragă copilă, eu îs vinovat înaintea ta.

Şi măcar că era om fudul, dar a căzut înaintea ei în genunchi şi i-a spus că a făcut o faptă nevrednică, i-a luat scrisoarea şi i-a ars-o.

El se temea că alesul ei, îndată ce va afla despre nunta prepusă, va veni călare cu ostaşii săi şi îşi va lua mireasa.

— Singura dezvinovăţire pentru tine, tată, este aceea că n-ai ştiut ce scârbă îmi faci, i-a răspuns fiica.

Ea a ieşit din turn şi a întâlnit afară pe soţul ei cel tânăr.

— De ce eşti, dragă, aşa de mâhnită? a întrebat el.

— Pentru că eu am un ales al inimii mele, pe care am jurat să nu-l uit niciodată.

— Nu te scârbi că te-ai cununat cu mine, a răspuns el. Eu te iubesc cu o dragoste adâncă şi sunt încredinţat că nimenea nu va purta aşa grijă, ca să fii fericită, cum voi purta eu.

— Aceasta gândeşte fiecare, care iubeşte, a zis ea în sfârşit.

— Spune numai, ce trebuie să fac eu, ca să alung scârba de pe feţişoara ta? a întrebat el. Atunci eu voi dovedi că am dreptate.Tânăra, auzind aşa cuvinte, a gândit: „Să-i spun oare, poate Dumnezeu îi va muia inima".

Şi ea i-a spus despre jurământul cu care s-au schimbat cu iubitul ei; cel ce va călca acest jurământ îl pune pe altul să-şi rupă firul vieţii în ziua nunţii. Şi iată astăzi iubitul meu are să se ucidă, a zis tânăra. Dă-mi voie să mă duc la dânsul să opresc mâna ucigătoare!

Mare a fost puterea scârbei acestei femei tinere. Măcar că bărbatul a gândit: „Dacă îi voi da drumul la cel ce o iubeşte, apoi mai mult n-o mai văd", dar tot i-a zis cu silinţă: — Fă cum ştii.

Ea s-a sculat şi l-a mulţumit cu lacrimi. Şi apoi s-a dus în sala cea mare la oaspeţi, care stăteau pe lângă mesele gătite şi cu nerăbdare aşteptau când se va începe masa cea mare, căci flămânzise bine după drumul lung de la biserica sătească pân' la curţi.

— Dragi oaspeţi, a zis tânăra, eu trebuie să vă spun că cu învoiala soţului meu mă duc acuma la iubitul meu, căci el vrea să

se ucidă din pricină că nu m-am ţinut de cuvântul dat lui. Eu mă duc să-i spun că n-am făcut aceasta cu bună voie, dar de nevoie.

Nu vă miraţi că merg singură: aşa poruncă nu se încredinţează nici trimisului, nici scrisorii. Dar pe dumneavoastră vă rog — beţi, mâncaţi şi vă veseliţi, până când nu voi fi eu de faţă. Eu mă voi întoarce înapoi îndată ce îl voi scăpa pe iubitul meu de moarte.

Toţi oamenii plângeau pe când povestea ea despre amarul ce-o aştepta şi ziceau:

— Noi nici nu vom bea, nici nu vom mânca, dacă ai la inimă aşa amar. Du-te, iar când te vei întoarce, atunci noi ne vom pune la masă.

Când tânăra trecea prin ograda curţilor, din bucătărie se auzea un zgomot puternic.

Bucătarului i se spusese că masa cea mare se va amâna vreo câteva ceasuri. Bucătarul se mâhnise că fripturile lui vor sta prea mult la foc şi se vor face scrum. El a răsturnat o tingire foarte mare cu untură şi a zvârlit jos o coşniţă întreagă cu ouă.

Apoi l-a trântit la pământ pe băiatul de curte care-i venise cu noutatea neplăcută şi s-a îndârjit la dânsul cu o mătură mare, ca să-l bată.

Tânăra, ce trecea prin ogradă, l-a rugat să-i deie băiatului pace. El a ascultat-o şi a strigat: — Blagoslovit este Dumnezeu, ce te-a făcut aşa de blândă! Mai mult n-am să te amărăsc! Şi el a păstrat mâncările fierbinţi multe ceasuri fără nici o ropşire de mânie.

Iar tânăra s-a pornit singură prin pădurea deasă. Ea a vrut să vie la iubitul ei singură, fără străjeri.

În pădure trăia un hoţ. Din bordeiul lui el a văzut pe femeia tânără, ce mergea pe drum. Pe mâini ea avea inele şi pietre scumpe, iar mijlocul trupului îi era împodobit cu un brâu de argint. Atunci hoţul şi-a spus în gând: „Aceasta-i o femeie slabă, să-i iau toate

lucrurile de aur şi de argint. Aceasta îmi va fi destul, ca să mă duc în altă ţară, să lepăd viaţa mea asta hoţească şi să mă fac om cinstit".

Când s-a apropiat tânăra de dânsul şi el i s-a uitat în faţa ei, apoi s-a oprit deodată. Domnul îi dăduse ei o frumuseţe nespusă.

Hoţul a gândit: „Eu nu pot să mă ating de dânsa. Ea-i mireasă, eu nu pot ca copila aceasta dragă să se întoarcă la nuntă prădată".

Şi, temându-se de Dumnezeu, care a făcut pe femeie aşa de frumoasă, i-a dat drumul.

În aceeaşi pădure trăia un pustnic sfânt, care îşi chinuia trupul cu aceea că nu dormea şase zile şi şase nopţi pe săptămână.

De această dată venise de acum a şaptea noapte, iar el tot nu dormea, căci mulţi bolnavi şi amărâţi veniseră la dânsul. El de acum le dăduse drumul la toţi, când a văzut pe tânăra femeie că iese dintr-un desiş de copaci. El a gândit: „Cum oare va trece călătoarea aceasta peste râuleţul revărsat şi mâniat, care a rupt ieri noapte podul şi l-a dus cu apa?"

El s-a ridicat din patul lui, s-a dus în urma tinerei femei, a luat-o în spate şi aşa a trecut cu dânsa râul.

Când s-a întors înapoi, vremea somnului de acum trecuse şi el trebuia iarăşi să privegheze şapte zile şi şapte nopţi din pricina femeii tinere. Dar el nu se mai mânia. Ea era aşa de dragă tuturora, că fiecare era bucuros să facă ceva pentru dânsa.

În sfârşit, tânăra a venit la casa omului iubit. Dar iubitul ei se depărtase de acum în odaia lui, încuiase uşa cu un zăvor greu şi gătise suliţa sa, ca să se străpungă. Şi când bătea ea în uşă, el nu vroia să deschidă. Tânăra nu mai putea acum nici să strige, nici să roage, căci de frică prăpădise glasul. Dar lacrimile ei curgeau în râuri pe podelele de piatră, şi de după uşa de stejar el auzea plânsul ei. Ascultând acest plâns, el n-a putut să se ucidă şi i-a deschis uşa.

Ea a stătut dinaintea lui şi a prins a spune cum au măritat-o cu de-a sila.

Când s-a încredinţat el că ea tot îl iubeşte, apoi a jurat că nu se va ucide.

El a sărutat-o pe dânsa cea de pe urmă dată, şi ei amândoi au simţit într-aceeaşi vreme toată bucuria şi tot amarul ce poate să simţească omul în viaţa lui.

— Ei, acum du-te, tu nu eşti de acum a mea, ci a altuia, i-a zis el în sfârşit.

— Dacă eu nu pot, a răspuns ea.

Dar iubitul, depărtând-o de la sine, i-a zis:

— Eu nu vreau să amăgesc credinţa celuia care ţi-a dat voie să vii la mine.

El a poruncit să se puie şeile pe doi cai şi a dus-o călare în casa tatălui ei.

Toate acestea pustnicul i le-a povestit vicleanului ispititor, măcar că încă nu ştia cu cine are trebuinţă.

După aceasta pustnicul a întrebat cine din toţi oamenii pomeniţi a pierdut mai mult.

Pustnicul era un om foarte înţelept şi ştia prea bine că aşa oameni fără păcat, cum spune că este ispititorul, pe lume nu se mai află.

Povestind istoria aceasta, el gândea să-l prindă pe ispititor, cu ce păcat dintr-acele şapte păcate de moarte este mai mult îngrelat sufletul lui. Judecând după răspuns, *cine a jertfit mai mult: tatăl, mirele, oaspeţii, bucătarul, hoţul* ori *iubitul,* pustnicul gândea să afle ce păcat — *fudulia, necredinţa, lăcomia, mânia, iubirea de avere, lenea* ori *curvia* îi umple sufletul. Omul sfânt ştia prea bine că fiecare se mira mai mult de fapta ceea care pentru dânsul era mai grea de împlinit.

Dar ispititorul n-a luat seama la aceasta.

— Mie mi-i cam greu să răspund la întrebarea ta, a zis el. Mi se pare că mirele a jertfit nu mai mult decât iubitul, iar oaspeţii au jertfit tot atâta cât a jertfit hoţul. Cu toţii sunt vrednici de cea mai bogată răsplată.

El gândea că pustnicul va rămâne mulţumit cu acest răspuns, dar sfântul pustnic a zis cu frică:

— Pentru Dumnezeul Cel Milostiv, zi că o faptă dintre toate acestea îi mai bună ori mai vrednică decât alta!

— După părerea mea, sfinte părinte, tot nu-i uşor ce au făcut aceşti oameni, a răspuns ispititorul. Şi pentru asta eu nu pot să spun că o faptă îi mai bună decât alta.

Pustnicul s-a aplecat la urechea ispititorului şi a zis c-un glas blând:

— Te rog să-mi spui, a cui faptă-i mai bună?

Ispititorul se tot da în lături şi-l ruga să-i deie dezlegare.

— Vasăzică, tu ai toate cele şapte păcate de moarte! — a strigat pustnicul mirat. Tu eşti, pesemne, diavol, dar nu om!

Cu aceste cuvinte el a ieşit afară din bordeiul lui, şi-a făcut cruce şi a zis: — Du-te de la mine, satană.

Atunci ispititorul a văzut că s-a dat de gol. El şi-a luat îmbrăcămintea lui şi a zburat în sus ca un liliac mare şi negru.

Dorinţa lui cea rea şi vicleană nu numai că a fost zădărnicită de Dumnezeu, dar prin mila Celui Atotputernic s-a îndreptat spre folosul oamenilor. Povestirea pustnicului mulţi ani a slujit oamenilor pentru cercetarea adâncului sufletului omenesc.

Dacă te foloseşti bine de povestirea aceasta, apoi ea este ca volocul în mâinile pescarului, precum arunci volocul în mare, ca să prinzi peşte, tot aşa şi povestirea aceasta o arunci în sufletul omului şi-i scoţi păcatele lui la vedere, ca ele să fie biruite.

Septembrie 1912

FOLCLOR
ŞI FOLCLORISTICĂ

DIN CÂNTECELE POPULARE ALE BASARABIEI

Dorul

Spuneţi, spuneţi, blânde stele,
Focul lacrimilor mele,
Spuneţi voi, privighetori,
Şi voi, frumuseţi de flori.
Numai voi-n această lume
Ştiţi al meu necaz şi nume,
Numai voi aţi plâns şi eu
Taina sufletului meu.
Drăguliţa primăvară
A sosit voioasă-n ţară,
Mi-a adus ea mândrul soare
Ş-un sân plin de lăcrimioare,
Mi-a adus o luna plină,
Ca s-o scald eu în lumină.
Lunca râde şi-nverzeşte,
Doru-n suflet se trezeşte.
Izvorul curge în vale,
Aducându-mi dor de cale.
Daţi-mi, daţi-mi aripioare,
Să mă duc în depărtare,
Peste munţi şi peste mare.

Daţi-mi aripi sprintenele,
C-aud glas de turturele.
Duce-m-aş şi tot m-aş duce,
Dor să nu mă mai apuce.
Duce-m-aş în cale lungă,
Dor să nu mă mai ajungă.
Bate luna printre nouri,
Stelele în cer lucesc,
Inima îmi plânge-n mine
De necazul ţărănesc.

Cules de Al. M.
4 februarie 1907

Câteva colinde de Sf.[ântul] Crăciun

(Adunate din norod)

I

Doi boieri de cei mari,
O! Leroi, Doamne*!
Ca şi doi drumari,
O! Leroi, Doamne!
Vin din Rusalim,
Merg spre Vithleem.
Dară cine sunt?
Îi Iosif cel sfânt
Şi Maria sfântă,

* Cuvântul *Leroi* n-are nici o însemnare, „O, Leroi, Doamne“ se cântă după fiecare stih pentru frumuseţe.

Care aşa cuvântă:
— Iosif, mi-i greu
De acest drum rău.
Vină să ne odihnim.
Şi să ne umbrim.
De un plop au dat
Şi acolo au stat,
De s-au răcorit.
Plopul că s-o clătinat,
Umbra că s-au tras,
Soarele i-au ars...
Sfânta Maria
Mult se supără
Şi mi-l blestemă,
Din gură-mi zicea:
— Plop afurisit,
Să nu fii rodit,
Să creşti tot în sus,
Umbră nu mi-ai adus!
Iară au plecat
Şi ei mi-au plecat
Prin văi şi vâlcele,
Mirişti, păpuşoişti.
Precista au picat,
Căci s-au împiedicat
De-o tufă din cale.
Ea, oftând cu jale,
Din gură-mi zicea
Şi mi-o blestema:
— Tufă-afurisită,

Să nu creşti în sus,
Cine de tine se va-mpiedica,
Toţi te-or blestema...
Iar au mai plecat,
Un măr au aflat.
Şi ei s-au odihnit,
Mărul i-au umbrit,
Umbra ş-au lăţit,
Soarele au pierit.
Sfânta Maria
Către măr zicea:
— Mărul înflorit,
Să fii tot rodit!
Să creşti tu în lături,
Să sporeşti în roduri!
Iar Iosif grăia
Precistei îi spunea:
— Hai să ne grăbim,
La sfântul Vithleem,
Că iată, îi seară
Şi-nnoptăm prin ţară.
Şi ei s-au sculat
Şi-ndată-au plecat
Către Vithleem.
Cu toţii să trăim
La anul şi la mulţi ani!

II

Dormiţi, domni, dar nu dormiţi,
Florile dalbe.

De-mi dormiţi, de nu-mi dormiţi,
Florile dalbe...
Faceţi focul cum mai mare
Şi aprindeţi o lumânare
Ş-o candelă la icoană
Şi-mi ieşiţi şi pân-afară,
De îl vedeţi pe Hristos,
Cum vă vine de frumos,
De frumos, de cuvios
Cu veşmântul mohorât,
Lungu pân-în pământ.
Într-amândoi umerei
Scrise-s doi luceferei.
Mâna stângă crucea duce,
Şi-n cea dreaptă, busuioc.
Crucea-i a bătrânilor,
Busuiocu-a fetelor,
Sănătatea a tuturor.

III

Sculaţi, stăpâni, nu dormiţi,
Că nu-i vremea de dormit,
Ci-i vremea de-mpodobit.
Scoală, stăpână, slujnicele,
Să aştearnă mesele,
Să umple păharele,
Că vă vine Naşterea,
O Naştere de Împărat
Al lui Hristos Cel Luminat
În giulgiuri înfăşurat.

Vine Domnul Dumnezeu
Cu o ceată de îngeri,
Făcând slujbe şi cântări.
Vine Domnul Dumnezeu
Cu o ceata îngerească,
Pe diavoli să-i biruiască.
Vine Domnul Dumnezeu
Cu Vanghelia deschisă,
În mână cu făclia aprinsă...
Când Dumnezeu se năştea,
Rouă peste câmpi cădea,
Prin păduri lumini ardea,
Din nuiele — luminele.
Dumnezeu aşa zicea:
— Pomeniţi Naşterea mea.
Cât de rar, în zile mari!

IV

Ce seară-i astă-seară?
Aceasta-i seara de Crăciun,
Să te veseleşti, om bun,
La cea masă de mătasă.
— Dar pe masă ce mai sunt?
Că mai sunt făclii arzând.
— Printre făclii ce mai sunt?
Că mai sunt colaci de grâu.
— Printre colaci ce mai sunt?
Tot păhăruţe cu vin.
— Dar la masa cine-mi şede?
În capul mesei

Şede Bunul Dumnezeu.
De-a dreapta lui Dumnezeu
Şede sfântul Petru.
La stânga lui Dumnezeu
Şede sfântu(l) Ion,
Iar lângă dânsul, stăpânul casei
Tot închină şi suspină;
Şi-nchină la răsărit,
Să-l audă Domnul Sfânt,
Domnul Sfânt pe-acest pământ,
În toarta paharului,
În lumina soarelui;
În buza paharului
Scris îi spicul grâului,
În fundul paharului
Scrisă-i viţa vinului.
Dumnezeu din gură au grăit:
— Hai, noi, Petre, să mergem
C-avem mari de cununat
Şi încă mici de botezat.
— La cei mari dar ce le vom da?
— Le vom da boi buni, ne-nvăţaţi,
Ei vor trăi şi-i vor învăţa.
— La cei mici dar ce le vom da?
Le vom da cai mândri, ne-nvăţaţi,
Vor creşte şi-i vor învăţa.

V

Din Maica Precista s-au născut
Domnul Hristos pe pământ.

Lui Iuda i-au fost urât:
Iuda, iubitor de bani,
L-au vândut la ai săi duşmani
Numai cu treizeci de bani.
Când banii în mână i-au pus,
Luatu-l-au şi l-au dus
Pe dealul Golgotha în sus:
Sus pe cruce că l-au pus,
Cu suliţa l-au străpuns,
Mult sânge şi apă-au curs.
Luna s-au îmbrăcat în sânge,
Îngerii au prins a plânge
Şi stelele încă toate,
Că n-au fost vrednic de moarte.
Luna-n sânge s-au îmbrăcat,
Soarele s-au întunecat;
Şi de-acolo l-au luat,
Groapa-n piatră i-au săpat
Şi acolo l-au îngropat.
Grele străji i-au aruncat,
Să străjuiască pe Împărat!
Dumnezeu ce au poruncit?
Străjile toate au înlemnit.
Tu eşti Maică adevărată,
C-ai născut fiu fără tată.
De acum pân-în vecie
Mila Domnului să fie,
Cu dar şi veselie!

VI

Aceste case, aceste curţi,
Domn, Domn din cer,
Aşa-nalte, minunate,
Domn, Domn din cer (după fiecare stih),
De-s cu ceru-asemănate.
Dar în ele cine-mi şade?
Şade Bunul Dumnezeu
Şi cu Maica Precista.
Lângă Bunul Dumnezeu
Şade moşul, moş Crăciun.
Lângă moşul, moş Crăciun,
Şade sfânt, sfântul Ştefan.
Lângă sfânt, sfântul Ştefan
Şade sfânt, sfântul Vasile,
Lângă sfânt, sfântul Vasile.
Şade sfânta Bobotează.
Lângă sfânta Bobotează
Şade sfânt, sfântul Ion.
Lângă sfânt, sfântul Ion
Şade sfântul Constantin.
Sus, mai sus, s-a înălţat,
Apa mării a râurat,
Văile a răsunat,
Pietrele a răsturnat,
Boieri mari s-au deşteptat
Şi pe Domnul au lăudat.
Dormiţi, dormiţi, vă culcaţi
Şi pe noi ne ascultaţi,

Dormiţi, dormiţi, odihniţi
Şi pe noi ne dăruiţi
Tot cu aur şi argint,
Bunătăţi de pe pământ,
C-am umblat din sat în sat
Şi pe la toţi am urat*.

Auzite şi adunate de Al. Mat-ci

Decembrie 1912

Obiceiurile şi rânduielile nunţii la moldovenii basarabeni

Nunta în viaţa ţăranului nostru moldovean este una din cele mai vesele petreceri. De aceea, când vine toamna, vremea nunţilor, aproape toţi sătenii iau parte la ele. Ţăranul a înţeles foarte bine însemnătatea nunţii pentru om şi a înconjurat-o cu obiceiuri şi rânduieli frumoase, care au înţelesul lor adânc. Aceste obiceiuri se schimbă după locuri, dar cele mai de seamă rămân aceleaşi pretutindeni (peste tot locul). Iată-le cele mai însemnate.

---

* Colindele Crăciunului, după cum vedem, nu toate povestesc despre naşterea lui Hristos. Unele (de pildă, colinda V) povestesc chiar despre răstignirea şi moartea Mântuitorului, iar altele nu ne povestesc nici aceasta, ci ne spun numai despre Dumnezeu, Mântuitorul, despre sfinţi şi altele,— aşa cum le întâlneşte norodul moldovenesc. Se închipuieşte de la sine că închipuirea aceasta adeseori este foarte greşită şi deci nu se potriveşte cu învăţătura sfintei biserici. Colindele deci numai ne arată cum îşi închipuieşte norodul prost adevărurile creştineşti, dar nu pot să ne deie aceste adevăruri în toata întregimea lor.

1. Logodna

Flăcăul care s-a pornit mire vine la o casă şi face întrebări despre fată, cum este ea, câtă zestre are şi altele. Apoi, împreună cu starostele, se duce la fata cu care vrea să se căsătorească.

Dac-au intrat în casă, fata se duce de se împodobeşte şi, venind, sărută mâna la toţi cei bătrâni, iar cu flăcăul dă mâna. Cineva din bătrâni îi scoate pe dânsa şi pe mire în tindă, şi ei acolo mai vorbesc. Dacă se plac unul la altul, apoi spun la bătrâni că se plac, iar dacă nu, apoi vorba se sfârşeşte şi nunta se strică. Logodna se face tot atuncea astfel: mireasa şi mirele îşi schimbă inelele şi mireasa îi dă mirelui o şalincă, iar el ei, de obicei, 3 ruble. După asta se înseamnă ziua răspunsului.

2. Răspunsul

În ziua însemnată, părinţii miresei se duc la mire ş-acolo se pun în cale (se învoiesc) şi-i văd gospodăria mirelui. Părinţii mirelui şi ai miresei trebuie să spuie care ce dă la fiii lor. Asta şi se numeşte „răspuns“. La răspuns, neapărat sunt de faţa vreo câteva rude de ale mirelui şi ale miresei. Ele se pun ca martori ale celor petrecute în casa mirelui. Tot atunci se înseamnă şi ziua nunţii. Când au venit toţi la învoială, cineva iese afară şi dă de trei ori din puşcă sau din pistol. Apoi se toarnă vin în pahare şi toţi cei de faţă beau şi se veselesc pân' dimineaţă.

3. Nunta

Cu o săptămână înaintea nunţii, mirele cu tovarăşii săi vine la mireasă şi ia cămaşa de mire, cusută de mireasă. Tot mireasa le coase cămăşi şi socrilor.

Rânduielile nunţii se încep, de obicei, sâmbătă, dacă ziua cununiei este duminică, însă altfel se întâmplă foarte arareori.

În ajunul cununiei, mirele şi mireasa tocmesc ţigani (muzicanţi) deosebit. Mirele joacă la casa lui cu flăcăii-tovarăşii săi, iar mireasa joacă cu fetele ce se aduna la dânsa. În aceeaşi zi se pornesc călări prin sat conocarii mirelui şi vorniceii miresei şi poftesc la nuntă. Aceşti flăcăi sunt împodobiţi cu flori la piept şi la cuşmă, unul dintre ei are un colac mare legat cu busuioc. Intrând în casă, unul zice:

— „V-a poftit cuconul mirele şi cucoana mireasa, şi cuconii socrii cei mari, şi cuconii socrii cei mici, şi noi ostenitorii, poftim, mă rog, la nuntă“. Cu aceste cuvinte el toarnă din ploscă vin în pahar şi-i cinsteşte pe toţi cei de faţă. Aşa umblă vorniceii pe la toate rudele şi pe la toţi cunoscuţii.

Între acestea mirele se porneşte la mireasă cu căruţele şi cu toţi nuntaşii, înainte merge el călare cu vorniceii, iar după dânşii, căruţa cu ţiganii, care cântă tot drumul marşuri şi jocuri şi, în sfârşit, vreo câteva căruţe cu nuntaşi — rude şi cunoscuţi de-ai mirelui. Căruţele merg foarte repede, în toată fuga cailor, şi nuntaşii chiuie mereu. Când a sosit nunta, mireasa iese din casă şi-l udă pe mire cu apă.

Apoi, toţi se duc la gazda mirelui (la casa vreunui om). Acolo aşteaptă să vie vorniceii miresei să-i poftească la dânsa. Vorniceii vin pe jos cu ţiganii, îl iau pe mirele cu nuntaşii lui şi cu toţii se

duc la mireasă. Intrând în casa miresei, se pun la masă. Când se sfârşeşte masa, toţi nuntaşii „ies afară cu dansul“, adică se iau de mână dintâi toţi vorniceii, apoi nunul cu nună şi la urmă mirele cu mireasa şi, ieşind din casă, încep a juca. Ţiganii atunci cântă de jocul cel mare. Dacă se strică jocul, toţi iarăşi intră în casă şi de-aici se petrece partea cea mai jalnică a rânduielilor de nuntă.

Mirele şi mireasa se pun în genunchi înaintea părinţilor, iar vreun om, stând în picioare, zice „iertăciunea“. În timpul iertăciunii mirele şi mireasa plâng, de asemenea, şi părinţii lor. Dacă se scoală din genunchi, mirele şi mireasa sărută mâna la părinţi.

După iertăciune, un flăcău din nuntaşi mai zice şi „conocăria“, stând la uşă. Şi „iertăciunea“ şi „conocăria“ sunt foarte frumoase şi în diferite feluri.

Conocăria

— Bună dimineaţa, cinstiţi socri-mari!
— Mulţumesc dumneavoastră, băieţi militari,
Dar ce îmblaţi, ce căutaţi?
— Ce umblăm, ce căutăm
La nime samă nu dăm,
Că multe mări am trecut,
Multe ţări am bătut,
Nime seama nu ne-a luat.
Dar cine sunteţi dumneavoastră,
Să ne luaţi sama noastră?
Dar fiindcă ne-ntrebaţi,
Să ne luaţi cu-ncetul
Şi cu binişorul,

Să ne dăm cuvântul cu adevărul,
Că de multe ce se-ndeasă,
Vom spune una mai aleasă.
Ales tânărul nostru-mpărat
Dimineaţa s-a sculat,
Faţa alba s-a spălat,
Chica neagra-a pieptănat,
Din trâmbiţă a sunat,
Mare oaste-a adunat.
Ş-a adunat o sută de feciori de gheneral,
De boieri de cei mai mari.
Ş-au plecat vânătorii să vâneze
Valea din sus,
Dinspre apus,
Pân' când juncanii au stătut
Şi potcoavele au pierdut.
A stătut toata oastea în mirare,
Unii zic că este urmă de zână,
Să-i fie împăratului cunună.
Aşa se mai chibzuiesc
Şi se găsesc alţi vânători,
Mai cunoscători
Şi zic că este umbră de căprioară,
Să-i fie împăratului soţioară.
Dar nunul cel mare
Cu grija-n spinare,
Călare pe-un cal,
Ca un Docipal,
Se ridică-n scări,

Se îmflă în nări
Şi face ochii roată
Peste oştirea toată,
Şi când încoace priveşte,
Aici zăreşte
O floricică frumoasă
Şi drăgăstoasă,
Şi văzând că nu-nfloreşte,
Nici nu rodeşte,
Nici locul nu-i prieşte
Şi mai mult se fereşte,
Ne-a trimis pe noi şase jerpani,
Călări pe patru juncani
Cu coamele-ncâlcite,
Cu frâurile zugrăvite,
Cu unghiile custurite
Şi cu cozile-mpletite,
Ca cu toţii să pornim
Şi la curţile dumneavoastră să venim,
Ca floricica s-o luăm
Şi la împarat s-o dăm.
Pornim
Şi venim
Pe faţa pământului,
Pe aburii vântului,
Bând şi chiuind
Şi din pistoale trăgând.
Caii cu rând
Pe nări flăcări lăsând

Şi nechezând,
Şi din unghii scăpărând —
Păn-am sosit
Şi v-am găsit.
Acum ori floricica să ne-o daţi,
Că nicăieri n-aveţi să scăpaţi,
C-am venit cu pocloane de-argint,
Să scoatem floricica din pământ,
S-o scoatem cu rădăcină,
S-o sădim la împăratul în grădină,
Ca acolo să -nflorească
Şi să rodească,
Locul să-i priască
Şi să nu se vestejească.
Dacă dumneavoastră, socri-mari,
Gândiţi că suntem tâlhari,
Avem şi bilet
De la al nostru împărat.
Cine ştie carte latinească
Să vie să ne-o citească,
Iar cine nu ştie
Să nu vie,
Ci ca de foc să se ferească.
Să ne aduceţi, socri-mari,
Oameni cărturari:
Vreun popă cu barba deasă,
Să ne citească carte-aleasă;
Ori vreunul cu barba rară,
Să ne ţie pân-în seară,

Ci unul cu barba ca fusul,
Să ne deie curând răspunsul.
Răspunsul nostru este-aşa:
Şase pahare de vin,
Şase mahrame de in
De care se găsesc aici,
Cusute cu fluturi şi cu arnici.
Las' să fie şi de mătasă,
Numai să fie de-aici din casă,
De la cinstita mireasă,
Să nu fie de la vecine,
Să păţim vreo ruşine,
Că atunci va fi cinstea noastră
Şi ocara dumneavoastră.
Socri-mari, ascultaţi
Şi în urechi băgaţi:
Când va da soarele -ndesară,
Mare oaste vă-mpresoară,
Dacă nu-ţi avea bucate de ajuns,
Să va căutaţi loc de ascuns,
Să aveţi buţi cu vin,
Car cu fân,
Vaci lăptoase,
Fete frumoase.
Să mai aveţi, socri-mari,
Şi lăutari;
Să vie şi tot satul,
Ca să se veselească -mpăratul,
Când va fi soarele îndeseară,
Mare oaste vă-mpresoară.

Să lărgiţi casa, că vine împaratul
Îndată cu oştirea lui toată:
O sută cincizeci şi cinci
Din cei mai voinici
Cu feţele alese.
Noi nu suntem ciobani de la oi,
Să descălecăm în gunoi,
Nici morari beţi,
Să descălecăm prin scăieţi,
Ci suntem boieri mari,
Ghenerali,
De lângă mare,
De unde soarele răsare.
Nouă să ne aduceţi scaune de argint,
Să descălecăm aici pe pământ
Sau să întindeţi covoare,
Să descălecăm în pridvoare.
La cai să daţi fân,
Zizdeu verde,
Cosit din noaptea Sfântului Gheorghe,
Cu roada neluată,
Cu floarea nescuturată,
Strâns în sărbători
De două fete surori.
Caii noştri să mănânce
Şi din capete să nu mişte;
Caii noştri să beie
Şi din capete să nu deie.
Noi am descăleca,
Am mai sta,

Am mai ura,
Dar ni-i frică că vom însera
Şi avem de trecut stânci,
Văi adânci,
Munţi cu brazi mărunţi
Şi întunecoşi,
Bine v-am găsit sănătoşi!
Pune plosca la gură, socru-mare,
Ce s-a făcut s-a făcut,
Nu mai este de desfăcut,
Să dai numai opt boi
Şi şapte vaci,
Şi apoi să rabzi şi să taci.
Ţine, socru-mare,
Îţi dau plosca,
Ia astă rădăcină uscată,
La şezut crăcănată,
Pe-aicea lată, pe-aicea lată.
Ia închina, soacră, o dată,
Să nu o săruţi tare,
Că şi căciula din cap îţi sare.
Să o săruţi mai binişor,
Să-ţi paie mai dulcişor.
Poftim de beţi şi vedeţi
Că rachiu-i de la Piteşti,
Iar nu ţuică de-a dumneavoastră,
Când bei multă,
Te umfli în burtă,
Faci burta dobă,
Intri după sobă

Şi stai cu greierii la vorbă.
Tot urând, socri-mari,
Vedem că toţi au rămas
Cei de la spate
Cu gurile căscate.
Cei dinainte
Cu gurile înţepenite.
Aduceţi dar un vas cu prune uscate,
Să aruncăm la ieste guri căscate;
Un putinoi cu lapte bătut,
Să le turnăm pe gât;
O strachină cu poame,
Să dăm la ieste cucoane,
Că vedem că au slăbit de foame.
Şi vreo câţiva căţei de usturoi,
Să dam pe la aceşti ciocoi,
Fiindcă au poftit pe la noi,
Mulţi, înalţi, luminoşi,
Bine v-am găsit sănătoşi.

Conocăria adusă mai înainte, precum şi altele, care tot sunt în felul ei, arată ce însemnătate mare dă poporul nostru nunţii şi petrecerilor ei şi cât de frumos îşi spune el simţirile puse în inima lui la căsătorie.

Conocăria, după cum se poate de văzut, este o zugrăvire a rânduielilor nunţii făcută în chipuri foarte atrăgătoare. Fiecare trebuie s-o spuie, că mai rar găseşti în orişice scriere aşa chipuri ca acelea ce sunt date de popor în conocărie. Să trecem la obiceiurile care urmează după rostirea conocăriei.

Îndată ce s-a spus conocăria, mireasa prinde a se găti de plecare. Toţi nuntaşii flăcăi scot zestrea ei din casă ş-o pun în căruţă. Fiecare lucru scos, flăcăii îl joacă aruncându-l în sus; când ajung la ladă, fraţii cei mici şi surorile miresei (dacă îi are) se iau de mâna şi nu-l lasă pe mire să ia lada, zâcându-i:

— „Nu-ţi dăm lada, răscumpără pe leliţa".

Mirele dă vreo câteva copeici, şi lada se pune-n căruţă cu celelalte lucruri de-ale zestrei. Ş-apoi toată nunta se porneşte la mire acasă.

Înaintea pornirii, soacra cea mică (mama miresei) îi leagă pe nun, pe nună şi pe rudele lor cu şervete. Dacă nunului şi nunei nu le place cu ce îi leagă, apoi ei azvârl într-o parte şervetele şi cer altele. Mirele o aşază pe mireasă şi cu nuna în căruţă, şi miresei se pune-n spate un văl alb împodobit cu horboţele şi lucrat de ea însăşi. După asta, mirele înconjoară de trei ori căruţa miresei şi o loveşte uşor cu harapnicul. Acest obicei înseamnă că mireasa de la părinţi trece sub stăpânirea bărbatului pe care trebuie să-l asculte toată viaţa.

În sunetele muzicii se duc nuntaşii la mire. Acolo îi întâlneşte soacra cea mare cu pâine şi cu sare, cu dulceţuri şi-i pofteşte în casă.

Mirele o ia pe mireasă din căruţă şi toţi intră.

Aici iarăşi şed la masă şi beau binişor. Apoi, nuntaşii cei ce-au adus mireasa, se împrăştie pe-acasă şi rămâne numai mirele, mireasa, socrii şi nunii. În curând nunii pleacă şi ei acasă şi pe dânşii îi petrec toţi nuntaşii, cu ţiganii, care nu încetează şi tot dau din scripce, cobze şi fluiere. Vorniceii se pornesc prin sat şi, după ce vin, se duc la nuni şi-i aduc iarăşi. Toate acestea se petrec seara. Mirele şi mireasa se pun în capul mesei, alături cu dânşii şed nunii. Încep a veni oameni „cu colacii". Fiecare dintre ei aduce

câte-o pereche de colaci sau nişte rachiu şi vin. Cele aduse se pun pe masă, iar omul dă mâna cu mirele, pe când un vornicel, ce stă lângă masă, toarnă vin în pahar, îi da mirelui, şi mirele cinsteşte pe om. Acelaşi lucru face şi mireasa, iar omul pune pe masă zece sau cinsprezece copeici, după starea lui.

Când se isprăveşte rânduiala asta, pe care-o fac toţi oamenii poftiţi, ei iarăşi ies afară şi joacă jocul cel mare. Sfârşind jocul, toţi nuntaşii se culcă şi dorm, ca să se scoale în ziua cununiei mai dimineaţa. Adăuza se duc toţi de dimineaţă la biserică ca să fie la toata slujba bisericească de la început (atunci, când se cunună duminica). Unii pân' la cununie nu mănâncă nimic, afară de prescură. Asta dovedeşte destul de limpede că ţăranul nostru basarabean socoteşte căsătoria ca o taină mare de care trebuie să te pregăteşti cu sfinţenie.

Când nunta după cununie se întoarce acasă, pe tineri îi udă cu apă, iar mirele aruncă pentru asta bani. Udarea în obiceiurile nunţii înseamnă dorinţa celor ce udă să fuga tot răul şi toată nevoia de cei tineri, precum fuge apa.

Venind de la biserică, nuntaşii îndată se pun la masă, iar după masă încep jocurile care ţin toată ziua şi se strică numai cu asfinţitul soarelui. Părinţii celei tinere nu iau nici o parte la rânduielile petrecute în casa mirelui, nici la nuntă. Fiica lor, după cununie, se socoteşte dezlipită cu totul de casa părinţilor săi, şi ei nu pot decât de departe să-i vadă nunta. După ce se isprăveşte jocul, vorniceii din nou pleacă prin sat pentru a chema la masa cea mare. Când se întorc, îi hrănesc bine, îi cinstesc şi ei se duc pe-acasă. Slujba lor e sfârşită.

4. Masa cea mare

Masa cea mare se face în seara acelei zile când se cunună tinerii.

Ea este serbarea nunţii de către oamenii mai în stare, de către oamenii însuraţi. La masa cea mare fiecare gospodar poftit trebuie neapărat să fie cu femeia sa. Toţi oaspeţii intră în casa cea mare şi se pun perechi de şed la masa. În mijlocul mesei se începe închinarea colacilor. Ea se face în felul următor: Vreo bătrână ia câte o pereche de colaci acoperiţi c-un prosop sau o basma şi le dă oaspelui cu închinăciune. Iar vreun căsaş (din cei ce se afla în casă), cunoscut ca om vesel, glumeţ şi copt la minte, de obicei spune vreo glumă pe socoteala celuia cui i se închină colacii, râzându-l cu vreun neajuns ştiut de toţi. De pildă, dacă oaspetele este beţiv, glumeţul zice:

— „Am auzit, oameni buni, că este la noi în sat cutare om care nu-i prea obişnuit cu vinul şi rachiul şi cică nu-i prea plac băuturi de astea".

Şi aşa-i trece pe toţi oamenii prin glumele sale, pe când se închină colacii. Închinarea se începe de la nuni. Nunul sărută colacul, iar nuna ia cosinca de pe colac şi se uită cât e de frumoasă. Luând colacii, nunul pune pe un talger vreo 3 sau 4 ruble. Alţi oameni fac aceeaşi, fiecare dă cât poate. După fiecare închinare, mesenii se cinstesc şi bat din palme.

Când se isprăvesc toate, cineva îi cheamă în casă pe tineri, îi cinstesc şi, la urmă, nunul le dă într-o legăturică banii strânşi la masă şi zice cam aşa:

— „Ei, să deie Dumnezeu să trăiţi, să gospodăriţi, să fiţi sănătoşi, şi de la noi puţintel, iar de la Dumnezeu mai mult". Tinerii sărută mâna nunului, a nunei şi la toţi musafirii, ş-apoi ies

din casă. Iar veselia mesei celei mari ţine pân-a doua zi dimineaţă, şi vinul din garafe nu se mai isprăveşte, precum şi jocurile, cântecele şi chiotele.

5. Îndulcitul tinerilor

Adăuza după masa cea mare are loc aşa-numitul *îndulcitul tinerilor*. Rânduiala, despre care este vorba, constă în următoarele:

Pe tineri îi aduc în casa cea mare, îi pun în capul mesei, iar nuna se apropie de dânşii cu o bucăţică de pâine întinsă în miere şi le dă să guste şi la unul şi la altul. Nu e greu de ghicit ce vrea să zică obiceiul despre care spun: el înseamnă că viaţa tinerilor trebuie să fie bogată şi rodnică ca pâinea şi dulce ca mierea. Apoi, aceeaşi nună piaptănă pe tânără şi-i leagă capul aşa cum se leagă nevestele, în semn că ea trebuie toata viaţa sa fie legată de bărbat cu cele mai strânse legături de iubire, de împărţirea tuturor celor bune şi celor rele şi de ajutor.

În urma acestei rânduieli toate femeiele (căci la îndulcitul tinerilor iau parte numai femei) dau cu tinerii mâna, pun pe un talger bani, îşi iau ziua bună şi se duc pe-acasă.

Iar cele ce au mai rămas pornesc aşa-numitul „hostropăţ“ (sau *păsăţel*), un joc (danţ) la care asemenea iau parte numai femeile. Acest danţ constă într-aceea că femeile se duc la nună, jucând şi cântând cu garafe de vin în mână. „Hostropăţul“ înseamnă bucuria femeilor din sat că numărul lor s-a înmulţit prin adăugirea tinerei neveste, care din ziua ceea s-a făcut tovarăşa lor.

După cum am spus mai înainte, adăuza după nuntă se porneşte „hostropăţul“ sau *jocul femeilor*. „Hostropăţul“, început de dimineaţă, ţine toată ziua. Femeile umblă de la socrii cei mari (părinţii

mirelui) la nuni, o aduc pe nună la socrii cei mari, o duc înapoi, iarăşi o aduc şi aşa mai departe. În vremea asta ele joacă cu şipuri de vin în mână, sar în sus şi cântă. Îndeobşte, „hostropăţul“ se joacă cu multe fel de fel de obiceiuri, şi aceste obiceiuri se schimbă şi sunt în alt fel mai în fiecare sat. Însă ele n-au prea mare însemnătate.

Seara, toţi nuntaşii gospodari se adună în casa cea mare la socrii cei mari. Aici se face o masă la care şed, afară de musafiri, şi părinţii miresei. Aşadar, cea dintâi întâlnire a socrilor celor mici cu cei mari se petrece la masa asta, care, deci, poate să fie numită „masa socrilor“. În mijlocul mesei, socrii cei mari scot aşa-numitele „cămăşi de socru“, nişte cămăşi de pânză, albe şi lungi, cusute de mireasă înaintea nunţii.

Socrul şi soacra cea mare îmbracă cămăşile şi încep a juca. De obicei, soacra cea mare zice din gură:

„Nici n-am ţesut, nici n-am ghilit,
Da bine m-am împodobit“.

Ş-apoi cântă:

„Frunză verde busuioc —
S-au-ntâlnit cuscrii la un loc —
Una râde — foc aprinde —
Una plânge — focul stinge“.

Toţi mesenii la aceste cuvinte râd, glumesc, joacă şi beau. Când se sfârşeşte masa, oaspeţii se scoală, mulţumesc socrilor celor mari şi pleacă, iar nunii se duc acasă cu ţiganii care le cântă tot drumul.

Acasă, nunul le face ţiganilor masa şi cu asta se isprăvesc rânduielile nunţii.

6. Facerea căei

Peste vreo săptămână după nuntă are loc aşa-zisa „facerea căei". Nuna se găteşte de mai înainte cu demâncat, şi în ziua anumită îi pofteşte pe tineri şi pe rudele lor la masă, „ca să le facă cale tinerilor", cum zic moldovenii noştri. Nunii îi ospătează pe tineri şi-i cinstesc. Într-acestea şi constă „facerea căei". Tot atuncea, de la nuni, îi poftesc şi pe dânşii rudele lor şi, de asemenea, îi pun la masă. Aşa ei umblă pe la toate rudele şi pe la toţi cunoscuţii, şi asta se cheamă că ei „umblă de cale primare".

Umblatul acesta, de obicei, începe de la părinţii miresei. Este uşor de priceput ce înseamnă „calea primare". Prin acest obicei frumos tinerii intră în viaţa lor cea nouă de gospodari şi de soţi, şi, ca gospodari şi soţi tineri, ei sunt povăţuiţi de nunii lor, oameni păţiţi şi cunoscători într-ale vieţii. Prin umblarea lor pe la rude şi cunoscuţi, ei le vestesc lor şi întregului sat că se despărţesc de-acuma de tinerime şi trec în rândul oamenilor, datoria cărora este a umbla întotdeauna cu grija în spate şi a munci la toată munca ţărănească, pentru agonisirea şi zidirea vieţii lor şi a copiilor lor.

„Calea primare", în mintea moldoveanului, este lunga şi spinoasa cale a vieţii sau, mai bine zis, începutul acestei căi. Acest început îl fac tinerii sub povăţuirea nunilor şi a părinţilor miresei, la care se duc tinerii de la nuni.

Vorbind îndeobşte despre obiceiurile nunţii la moldovenii din Basarabia, nu se poate de trecut cu vederea că în multe locuri din ţara noastră, alături cu logodna şi cu răspunsul, mai este obicinuit şi alt chip de făcut nunta, anume prin *furatul miresei.*

Iată care este felul obişnuit de furat mireasa.

Cu câtăva vreme mai înainte, flăcăul şi fata se învoiesc binişor când şi cum să se facă furatul. Aflând de la flăcău toate, fata se pregăteşte, îşi leagă legătura cu straiele cele mai de nevoie şi-l aşteaptă, într-o noapte de toamnă, flăcăul vine cu tovarăşii lui, bate la fereastră şi fata, auzindu-i pe flăcăi, iese afară cu legătura ei. Flăcăii o pun în căruţa cu care au venit, dau în cai ş-apoi puţin depărtându-se încep a chiui cât le ia glasul. Chiuitul înseamnă că fata-i furată.

Dacă o aduc la mire, ea intră în casa, sărută mâna părinţilor mirelui ş-apoi toţi mănâncă câte ceva şi se culcă.

Fata rămâne la părinţii mirelui şi se găteşte împreună cu dânşii de nuntă.

Adăuza după asta, mirele şi cu mireasa se duc la părinţii miresei şi cer iertare. Negreşit că asta se face mai mult ca să îndeplinească obiceiul, şi ei primesc iertarea cerută. După asta, amândouă părţile fac toate rânduielile spuse mai sus, şi nunta urmează ca de obicei.

Se înţelege că furatul miresei are loc mai mult atunci când fata şi flăcăul se iubesc unul pe altul şi când ceva îi împiedică să facă răspuns şi logodnă.

Dar, trebuie s-o spunem că adeseori furatul se face şi curat, numai pentru îndeplinirea obiceiului.

Rânduiala asta este foarte veche şi s-a văzut la multe popoare (noroade) din cea mai adâncă vreme. Este greu de spus ce a însemnat furatul miresei la dânsele; se prea poate că fiecare norod a pus în acest obicei înţelesul lui, potrivit cu credinţele ce se moştenesc la toţi oamenii din tată în fiu. La moldovenii noştri el s-a păstrat tot într-acest fel, ca o aducere aminte a vremilor de mult trecute, dar, fără îndoială, că şi la strămunii noştri furatul miresei a însemnat ce-a însemnat vreodată. Iar acum obiceiul furatului

încă se mai petrece pe unele locuri între celelalte rânduieli, moştenite din neam în neam, neavând nici o însemnare.

Ca rămăşiţă a trecutului, acest obicei s-a mai păstrat şi la alte noroade, ca, de pildă, în unele locuri la ţăranii ruşi, la unele popoare sălbatice din Siberia, la tătari şi la alte neamuri. Vedem dar că rânduiala asta a fost odată obişnuită la mai multe noroade, dacă nu chiar şi la toată lumea ce-a trăit înaintea noastră.

* * *

Din arătarea obiceiurilor de nuntă ale moldovenilor basarabeni, făcută mai sus, se poate de aflat că toate aceste obiceiuri sunt foarte frumoase şi nu-i chip de zugrăvit mai bine simţirile ce le stârneşte nunta în sufletul moldoveanului şi văjnicia nunţii în viaţa ţăranului nostru, cum o pricepe el singur, decât cum se oglindesc acestea în toate cele petrecute la nunta ţărănească. Şi rar se pot găsi la vreun alt popor aşa frumoase şi meşteşugite lucrări de minte, precum sunt „conocăria“ şi „iertăciunea“ moldoveanului basarabean, care se rostesc mai la fiecare nuntă. Dar ne rămâne inima îndurerată când vedem că în multe sate ale Basarabiei noastre aceste frumoase obiceiuri şi cântece, la un loc cu graiul, portul moldovenesc şi limba strămoşească încep, puţin câte puţin, a pieri şi a se da la uitare, fiind înlocuite cu alte rânduieli cu totul străine şi necunoscute păn-acuma moldovenilor. Nu-i nimic mai primejdios decât lepădarea obiceiurilor, care s-au moştenit de la străbuni. Asta înseamnă lipsirea poporului de puterile vieţii, căci în limbă şi obiceiuri stau puterile unui norod. Şi cu cât mai mult vom păstra şi vom ţine nestrămutată moştenirea strămoşilor, cu atât vom fi mai tari şi mai voinici în lupta noastră pentru viaţă.

Colindele Crăciunului

Frumos mai serbează moldoveanul nostru sărbătorile sfântului Crăciun!

Cu vreo două săptămâni înaintea sărbătorilor, prinde a se simte de-acuma în aer suflarea înveselitoare a sărbătorilor. Toţi oamenii din sat prind a se găti pentru întâlnirea cuviincioasă şi creştinească a Crăciunului.

Bărbaţii, neavând în vreme de iarnă prea mult de lucru, mai umblă pe afară, se mai duc prin ocoluri şi prin poieţi de mai văd vitele, mai dreg acoperământul de şindilă sau de papură al casei.

Femeile mai porăduiesc prin casă, o muruie, o dau cu var, trag brâie frumoase pe dinafară şi pe dinlăuntru. Chiar bătrânii, care de obicei numai şed pe prispă la soare, îi ocărăsc pe cei tineri şi povestesc fel de fel de întâmplări din viaţa lor bătrânească — şi ei parcă mai răsar oleacă înaintea Crăciunului şi caută să s-anine la vreun lucru, ca să nu zică tinerii că numai ei se gătesc de Crăciun creştineşte, iar moşnegii nu fac nimic.

Şi în tot lucrul ce se face înaintea Crăciunului se simte o bucurie mare, că va da Dumnezeu şi vor veni acuşi sărbătorile sf. [ântului] Crăciun şi toţi sătenii, ţăranii muncitori, se vor pune pe chef şi veselie. Bucuria asta este scrisă pe toate feţele. Dar, se înţelege, că de sărbători cea mai mare bucurie o simte tinerimea şi băieţăraia satului.

Şi cea mai însemnată pricină a bucuriei tineretului sătean sunt colindele, care în mintea băieţilor şi a flăcăilor sunt nedespărţite de Crăciun.

Cu vreo lună sau chiar şi mai mult, flăcăii învaţă colindele unul de la altul, ascunşi undeva într-un stog de fân sau paie în harman,

— învaţă şi cuvintele şi versul cu toată osârdia şi sârguinţa, care o pot pune în acest lucru, ca de Crăciun să nu se deie de sminteală şi să le cânte toate frumos şi cumsecade. Şi, cu cât mai multe colinde ştie un flăcău, cu atât mai bine şi cu atât mai mare trecere are el la oameni, care îl cinstesc binişor.

Şi mai întotdeauna flăcăii şi băieţii se gătesc aşa de bine, că de Ignat, când se taie porcii de Crăciun, ştiu foarte multe colinde minunat de frumoase şi pot să le zică vreo trei, patru deodată, ca într-un glas. Dar iată că vine Crăciunul cu toate rânduielile lui bisericeşti, după care se încep veseliile sărbătoreşti. Ţăranii, bucuroşi şi împodobiţi toţi cu cojoace şi mintine nouă, cu ciubotele unse cu dohot sau cu untură de gâscă şi cu părul lucitor, de dimineaţă se hiritisesc unul pe altul, urează la mulţi ani, mănâncă bucate bune şi beau vin. Iar când prinde a scăpăta soarele înspre asfinţit şi când prinde câte oleacă a se lăsa amurgitul, pornesc băieţii cu nişte prăjini lungi prin sat şi degrabă, în liniştea văzduhului de iarnă, glasuri subţiri, cântătoare încep a se ridica la ceruri, glasurile colindătorilor. Mulţi vin cu clopote şi, colindând pe la ferestrele oamenilor, dau dintr-însele.

După băieţi, mai târziu, vin şi flăcăi cu colinda.

Băieţii primesc pentru colindă colaci, covrigi şi parale mărunţele, iar pe flăcăi, gospodarul îi cinsteşte şi le dă bani mai mulţişori.

În unele sate este obiceiul de umblat de cu zi cu steaua prin împrejurimi din sat, dar colinda fără stea este mult mai obişnuită şi mai în duhul norodului, pe când cei ce umblă cu steaua cântă mai cu seamă cântece bisericeşti sau în duhul bisericii.

Am spus pân-acuma toate obiceiurile care se petrec de cei ce umblă cu colinda. Acum este de trebuinţă de ştiut ce sunt colindele în înţelesul cel mai strâns al cuvântului.

Pentru ca s-o înţelegem asta, este destul să aducem aici vreo câteva colinde din cele mai vestite în popor.

Iată trei colinde, care arată, mai înainte de toate, că colinda, îndeobşte, este ceva foarte frumos, ca şi toate lucrurile minţii moldoveanului nostru basarabean.

I

Ale cui curţi aceste înalte,
Domn, Domn!
De-s cu cerul asemănate —
Domn, Domn din cer!
De sub nouri merg cu tunuri,
Pe sub stele cu zăbrele,
Pe pereţi, porumburi verzi,
La icoane mintă floare,
Pe podele turturele,
La uşori mărunchi de flori,
La portiţă hulubiţă,
Dar în mijlocul curţilor
Şed mesele întinse,
Scaune cu jilţuri puse,
Făclii de ceară aprinse.
Dar la mese cine şade?
Şade Crăciun cel bătrân
Şi cu frate-său Ajun
Şi cinstesc, şi măresc,
De-amar greu să jeluiesc,
Palmele şi coatele
De juncani, tineri juguiţi,

Pe fii dăruiţi.
Jos, mai jos, la cap de masă,
Şade doamna Crăciunească
Şi cu sora Ajunească
Şi cinstesc, şi măresc.
Cură apa la Iordanu,
De merg sfinţii de se spală
Şi se-nchină la icoane.
Dar stai, Doamne, să te-ntreb
Când îi capul veacului,
Sfârşitul pământului?
Când va bate fiu pe tată,
Fiică-sa pe maică-sa,
Atuncea-i capul veacului,
Sfârşitul pământului.

II

Bucură-te, sfântă cruce!
Bucură-te, armă sfântă,
Bucură-te,— lumea-ţi cântă
Şi-ţi cântă glasul cu jale,
Pentru ale lui Adam greşale!
Iar Adam, când a greşit,
Domnul din rai l-a lipsit.
Raiule, grădină dulce,
Nu mă îndur a mă mai duce,
De hodina ta cea dulce,
De dulceaţa pomilor,
De mirozna florilor,

De scursurile apelor,
De sunetul frunzelor,
De -ocăitul broaştelor,
De şuierul şerpilor!
Câte flori sunt pe pământ,
Toate merg la jurământ,
Numai lemnul Domnului
Şi cu spicul grâului
Stau la poarta raiului.
Cercetează florile,
Unde li-s miroznele.

III

Trei crai de la răsărit
Mândră horă s-a ivit,
Noi cu steaua ne-am pornit.
Iuda pe Hristos l-a prins,
Şi l-a prins şi l-a legat,
Sus pe cruce l-a suit,
Ş-acolo l-a răstignit.
Mâinile i-a ţintuit,
Unghiile i-a străstuit,
Picioarele i-a pironit,
La Golgota că l-a dus,
La Golgota iudească.
Nourii s-au tulburat,
Soarele s-a-ntunecat,
Pietrele s-au despicat.

După fiecare colindă, colindătorii îi urează pe gospodari la mulţi ani cu sănătate. Mai este încă obicei ca fiecare colindă să se sfârşească cu următoarele cuvinte:

— „Bună vremea ş-o colindă, ş-o bucată de plăcintă".

Din colindele aduse mai sus se vede că ele sunt un amestec de povestiri luate din cărţile bisericeşti cu chipurile făcute de mintea ţăranului moldovean sau, mai bine zis, strecurarea povestirilor din viaţa lui Hristos prin înţelegerile şi, îndeobşte, prin viaţa sufletească a moldoveanului basarabean. Colinda cea dintâi ne arată nouă că în înţelegerea moldoveanului sărbătorile de Ajun şi de Crăciun sunt înfăţişate în chipuri de oameni, ei sunt domni, cuconi mari şi au doamne: pe doamna Ajunească şi pe doamna Crăciunească.

Casa lor este împodobită cu flori şi cu fel de fel de ierbi verzi şi frumoase. Zugrăvirea curţilor lui Crăciun şi ale lui Ajun se povesteşte cu desăvârşire cu acea înţelegere despre casele boierilor mari, care se află în mintea plugarului moldovean (*casa-i împodobită cu flori şi cu ierburi*).

În colinda asta găsim foarte puţine lucruri luate din cărţile bisericeşti; aproape toate sunt făcute de însuşi norodul nostru. Celelalte două sunt tocmai povestiri din Evanghelie, bineînţeles, schimbate. Şi toate colindele moldoveneşti sunt de felul celor aduse mai înainte, deosebindu-se numai în frumuseţea cuvintelor şi a versului, care, îndeobşte, sunt foarte frumoase şi plăcute la toate. De aceea, colindele şi alcătuiesc cea mai de căpetenie petrecere de Crăciun a moldoveanului, care este iubitor de frumuseţe şi de cântare frumoasă.

Sfântul Vasile — Anul Nou în obiceiurile moldovenilor basarabeni

De la Crăciun nu-i departe pân' la Anul Nou — vreo câteva zile. Toate zilele acestea satul vuieşte de veselia oamenilor, de jocuri, de cântece. Şi copiii, şi flăcăii, şi bărbaţii, şi femeile — toţi se veselesc, căci pentru veselie îs lăsate de la Dumnezeu aceste sărbători, pentru ca să mai uiţi acele amare griji ale vieţii, care te cuprind iarăşi îndată ce-i păşi din sărbători în zilele de lucru.

Dar iată că s-a apropiat şi Sfântul Vasile — Anul Nou — altă sărbătoare tot aşa de mare ca şi Crăciunul.

Şi iarăşi se încep acele rânduieli, fără care nu se petrece nici o sărbătoare dintre cele mai mari la moldovenii noştri. Rânduielile Anului Nou arată cum înţelege moldoveanul însemnătatea zilei aceste şi ce a pus el în temelia acestei sărbători.

Anul Nou, mai înainte de toate, este sărbătoarea plugarului moldovean. Înţelegerea asta se vede în toate obiceiurile care se petrec acuma. Fiindcă plugăritul a fost întotdeauna şi este şi astăzi cea mai de căpetenie şi chiar singura îndeletnicire a românului nostru, negreşit că moldoveanul îi dă o însemnătate foarte mare.

Încă de cu seară înaintea Sfântului Vasile se pornesc cu plugul hăitorii sau plugarii, care vestesc sosirea Anului Nou — a Sfântului Vasile.

Trebuie de însemnat că Anul Nou şi Sfântul Vasile în „hăituri" se înfăţişează în chipul unui plugar român puternic, voinic şi tânăr, care face minuni cu vredniciile sale plugăreşti.

În „hăituri" se povestesc toate isprăvile lui „badea Vasile", se zugrăveşte toată vitejia şi năzdrăvănia lui la lucrul plugului în aşa chipuri, care a putut să le zidească numai mintea moldoveanului.

Rânduiala hăitului se face în aşa fel. Dintâi, ca şi de Crăciun, se porneşte băieţăraia cu clopoţei, cu prăjini lungi, crăcănate la vârf, ca să samene cu plugul. De prăjini se leagă, de obicei, stible de busuioc, în semn că „hăitorii" doresc ca anul viitor să fie bogat şi în pâini, şi în flori, şi în ierburi.

În amurgul serii se aud glasuri, care zic repede hăitul şi, după vreo câteva cuvinte, rostesc:

— „Şi mai mânaţi, băieţei!"

Ori:

— „Şi mai ridicaţi glas, fecioraşi!"

Şi îşi răspund la îndemnarea asta, strigând:

„Hăi, hăi" — toţi într-un glas.

Când sfârşesc hăitul, apoi zic ceva, ca de pildă:

— „Daţi colacul şi pitacul, că vă fărâmă *boii* pragul".

Şi primesc de la gospodarii casei bani mărunţei, covrigi şi colăcei, făcuţi anume pentru asta. Covrigii şi colăceii băieţii îi înşiră pe prăjină şi se duc la alte case.

Mai târziu, când amurgeşte bine, pornesc „de-a hăitul" flăcăii.

Venind la o casă, ei dintâi se-ntreabă de fată (dacă casa-i cu fată) se poate să hăiască sau ba. Şi dacă le dă voie fata, ei încep hăitul, împletind într-însul şi cuvinte în care se laudă vredniciile (frumuseţea ori hărnicia) fetei.

Hăitul flăcăilor întotdeauna este mai frumos decât al băieţilor, care mai adeseori strică cuvintele, nepricepând bine înţelesul lor sau chiar le uită şi nu le spun toate.

Iată un „hăit flăcăiesc" care pare a fi unul din cele mai frumoase:

„Am venit la domnul
Şi la împăratul
La faţa Măriei sale.
Se va putea să urăm
Sub curţile dumitale?
Şi mai îndemnaţi, fecioraşi,
— Hăi, hăi!
Se va putea să arăm sub curţile dumitale,
Alămâie şi tămâie,
Că aşa unul domn scrie.
Unul domn, de când s-a ridicat,
Mult bine de la părinţi a apucat,
El n-a fost îndestulat,
Cât bine de la părinţi a apucat,
Iară şi iară, ridicaţi glas, băieţi.
S-au pornit să prăde boierii
De turme de oi, de pluguri de boi,
De herghelii de cai,
De hăzneli de bani.
Boierii, că i-au prădat,
Nouă pluguşor ne-au dat
Cu coarne de floricele,
Că avem să arăm pământ cu ele,
Pământ negru nisipos,
Unde se face grâu mândru şi frumos.
A alergat badea acasă
Ş-a luat un chiticel,
Mititel ca porcul,
Iute ca focul;
Ş-a alergat la Ştefan Ţiganu,

În fundul pământului,
Şi i-a dat să facă nouă secerele,
Cu zimţii de viorele,
Cu mănunchi cu floricele;
Ca să taie grâu cu ele.
S-a sculat badea Vasile într-o sfântă joi,
S-a dus să are dealurile Gorarimului,
Văile Rusalimului.
Badea ara,
Brăzdiţă neagră răsturna,
Grâu roşu revărsa,
Lelea (numele fetei) din urmă boronea,
Badei şi mai bine îi părea.
S-a dus badea la lună,
La săptămână,
Să vadă grâul de copt,
Grâu copt, răscopt,
În spic ca vrabia,
În grăunţe ca mazărea.
A alergat badea Vasile acasă
Ş-a luat un chiticel
Mititel ca porcul,
Iute ca focul,
Şi s-a dus pe un deal de zâmbre,
De unde toată lumea se vede,
Ş-a scris în cărţi,
Ş-a trimis în părţi,
Ca să-i vie secerători
Anume de pe lume.
Când s-a uitat pe o vale mare,

Veneau, ca o ploaie mare,
Şuvuiau.
A alergat badea Vasile acasă
Şi s-a dus la Ştefan Ţiganul
În fundul pământului,
Ş-a scos nouă secerele,
Cu zimţi de viorele.
Ş-apoi a luat badea
Şi i-a pus din capătul pământului,
Din veliţa vântului.
Când vântul aburea,
Clăcanii badei se sileau;
Când vântul sta,
Clăcanii badei asuda.
Ş-au strâns din claie-n claie,
Din odobaie-n odobaie,
Ş-a făcut o făţăruşă de alamă —
Numai unul domnul
S-o ştie de seamă.
Ş-a adus nouă iepe
Cu copitele crăpate,
Cu tei legate;
Cu coada felezuiau,
Cu urechile vânt trăgeau,
Cu botul în sac puneau,
Badei bine îi părea.
Scoală, doamnă, nu dormi,
Că noi de-aseară nu dormim,
Că gerul ne geruieşte,
Viscolul ne viscoleşte,

Limba-n gura ni se-mpleteşte.
Doamna (numele fetei) din pat s-a sculat,
Cu capul de sobă a dat,
Ş-a păşit un pas pân-în casa cea mare,
Ş-a luat o sită deasă,
De mătasă,
Ş-a cernut un sac,
Ş-a făcut un colac,
Cu miere îndulcit,
Cu zahar zăhăruit,
Ca pentru noi, plugăraşii, gătit.
V-am ura, v-am mai ura,
Dar ne temem că vom însera,
C-avem să trecem
Trei dealuri îngemănate,
Şed balaurii cu gurile căscate,
Ca să ne-apuce pe noi de spate,
Anul Nou cu sănătate!“

Vedem că în hăitul adus aici se povesteşte toata istoria muncii plugarului şi a facerii pâinii chiar pân’ la coacerea colacului „zăhăruit“ şi „îndulcit“ pentru „plugăraşi“. Ţăranul nostru basarabean, întâlnind Anul Nou, se gândeşte mai înainte de toate la roada acestui an şi la munca câmpului; în mintea lui toată fericirea ce-o poate aduce anul viitor stă numai în pâine, cum şi este în adevăr.

De aceea, şi sărbătoarea Sfântului Vasile, stăpânului plugarilor, este cu totul plugărească, ţărănească, iar nu bisericească.

Adăuza după hăit, chiar de Anul Nou, toţi oamenii din sat, hiritisându-se unul pe altul, se samănă cu grâu, cu orz, cu păpuşoi,

ca să arate că doresc să vie în anul viitor pâine multă şi frumoasă, să trăiască toţi cu sănătate pân-în anul viitor:

Sănătatea noului,
Şi la anul cu sănătate,
Să crească grâiele,
Şi malaiele,
Şi păpuşoaiele.

Şi cu aceste cuvinte ţăranul nostru cu nădejde se uită în viitor, aşteptând pâine multă şi frumoasă de la Sfântul Vasile, stăpânul plugarilor.

ANEXĂ

Cumătriile

În zorile vieţii, ca şi la apusul ei, sunt la românii ţărani o seamă de obiceiuri şi credinţe, vrednice de luat aminte. În ceasul naşterii nişte fiinţe nevăzute, numite ursitoarele, sunt de faţă şi menesc copilului soarta vieţii lui. De aceea, în cursul vieţii, când soseşte cineva la o primejdie de boală, îi fac bătrânele satului *de ursită* pe o frigare nouă; tot asemenea mai fac şi fetelor de măritat, ca să le sosească ceasul mai curând.

Când intră tatăl în casă, baba (moaşa), pe a carei zbârcită faţă, deprinsă cu posomorât, se vede o rază de senin, îi sare înainte sprintenă, ca o copilă, şi-i spune voioasă veste că are un băieţel sau o fetiţă. Dacă noul-născut îi băiat, atunci baba se repede şi-i smulge căciula din cap, vestindu-i prin aceasta, înainte de a-i spune vreo vorbă, că are un fecior, căruia-i trebuie astfel de lucruri. Tot asemenea face şi cu alţi bărbaţi ce se ivesc în casă.

După ce s-au vestit în sat de naştere, încep a veni, una câte una, megieşele şi prietenele lehuzei, aducându-i, după puterea lor, nişte daruri, numite *rodini*, şi care se alcătuiesc din scutece, ouă, găini sau faguri de miere, numai să nu vie nimeni cu mâna goală. A *se duce în rodine* este în limbă anume vorbă, prin care se arată asemenea faptă. Aducându-se mai multe în casă, după ce au urat fiecare la vremea sosirii sale sănătate lehuzei şi veac lung cu noroc

copilului, apoi se pun la *cinste* şi, tot îndesând paharele de rachiu îndulcit cu miere, îşi deschid în vorbă inima toată. Iau mai întâi prilej de vorbă de la nişte stative ce zac în casă sau de la nişte gheme ce stau pe coardă, ori de la o furcă ce stă zăhărită pe horn, pe când gazda este bolnavă, şi apoi grăieşte fiecare de pânzele şi gospodăria sa, în vreme ce paharele se tot umplu şi se deşartă şi sănătăţile merg după obicei. Cârma toată a acestei mici ceremonii o are viitoarea nănaşă, cumătra lehuzei, care, de obicei, este nuna cea mare. Câte prietenii nu se leagă şi se întăresc cu asemenea prilejuri!

Dar vremea întârzie şi bărbaţii au să vina de la moară, de la pădure, din târg sau de la câmp; una mai grijulie le vesteşte aceasta, şi atunci se deschide vorba despre apriga purtare şi chiar năzălnicia bărbaţilor. Fiecare zice câte ceva despre al său: pe când unele îşi spun necazurele şi viaţa chinuită, altele se plâng că de când s-au măritat, bărbatul nici măcar le-a pomenit că-i sunt negri ochii, iară altele, mai ascunse la inimă, cu toată puterea rachiului, răspund oftând: „bărbaţii, ca bărbaţii, şi mai bine şi mai rău, aşa-i la gospodărie!“ Negurile serii încep a se vărsa, şi femeile se ridică şi, luându-şi ziua bună de la lehuză, dau somn copilului şi ies mai întrebând o dată: *pe când botezul?*

La ceremonia religioasă a botezului nu este obicei de a se pofti, ci vin de sine numai care se întâmplă. Îndeobşte se adună mulţi copii, care capătă câte-un bănuţ de la nănaş. Câteva zile după botez, un prieten al casei umblă cu o garafă de rachiu, intră în fiecare casă, zice câteva vorbe de cinste pentru gazdă, apoi, umplând paharul, îl închină fiecăruia dintre gospodari şi-i pofteşte pe seară la cumătrie. De obicinuit, vorbele ce se zic la asemene împrejurări sunt de felul următor: „Jupânul nănaş şi jupâneasa nănaşa, împreună cu ai lor cumetri, se închină la cinstita faţa d-voastră

ca la un mândru codru verde, ca să vă osteniţi deseară pân' la gazda dumilor-sale, că li s-a născut prunc tânăr şi frumos, şi de mare veselie s-a umplut casa lor. Tare se vor supăra cinstiţii nănaşi şi întreaga cinstită adunare, dacă veţi da greş la aceasta". Gazda răspunde prin câteva vorbe, arătând că nu va lipsi de la adunare şi, înapoind paharul ca sa-l îndulcească, trimisul îl ia iarăşi şi, zicând „mulţămim", îl dă de duşcă, iar poftitorul adaugă „să vă fie de bine!" Odată cu amurgul serii, încep a se aduna, unul câte unul, cei poftiţi la cumătrie, bărbaţii cu femeile lor, căci numai gospodarii se poftesc la asemenea petreceri. Sosind la casa de cumătrie, bărbaţii se strâng grămadă de o parte, şi femeile de altă parte, fiecare ceată vorbind de ale sale. În vremile de demult, bărbaţii vorbeau de cumpenele războaielor, de vitejiile domnilor şi ale boierilor, fiecare îşi spunea povestea întâmplărilor sale în bătălie cu turcii, cu tătarii, cu ungurii sau cu litfa. Astăzi grăiesc despre nevoile lor, despre jidovul crâşmar, despre ciocoi, iar cei din părţile muntoase, mai mult despre întâmplările cu dihania de urs.

— Umblam, zice unul, după o găină sălbatică, ce de multă vreme o auzisem cotcodăcind prin smidă, când la capătul plăului, colo, ştii, drept bradul cel pârlit...

— He! he! răspunde altul, ce sta cu ochii ţintă la povestitor.

— Numai iaca o dihanie, câtu mi-ţi-i nămila, stătea în cărare, parcă-mi aţinea calea; aprind într-însa că, Doamne, îndămână-mi mai venea s-o chitesc drept în frunte, încât nici n-a mai mişcat. Era un urs bârz, ţântat în frunte, pare-mi-se că tocmai acela care mai astă-primăvară mi-a luat un cârlan, de m-a durut în suflet,— ştii cârlanul cel terţin.

— Dar dumitale ţi-a mers bine, răspunde un altul, că în loc de o zamă de găină te-ai ales cu o piele de urs, dar mie mi s-a sfetit

mai rău: era despre seară şi mă dusesem să-mi aduc boii; cobor pe jgheab, când, la capătul târniţei, iaca dihania de urs, după ce-mi supsese boul, îl movilise, şi acum şedea nepăsător deasupra pe patramuri; aşa m-am aprins de mânie văzându-mi boul pierdut, încât mi-am zis în mine: de-acum tot una mi-e, ori eu, ori el; pun mâna pe o teşitură şi, strigând înfricoşat ca să-i iau apa de la moară, am şi repezit într-însul. N-a stat dihania de pricină, ci a rupt-o de fugă.

— Eşti şi om fioros, adaugă râzând un altul.

— Ba nu, bre, răspunde iarăşi altul, da era urs de cei furnicoşi, care fuge de-şi scoate ochii când vede om.

La aceste vorbe dau cu toţii un hohot de râs, şi altora li se taie pofta să mai povestească vitejii cu urşii. La vremea aceasta între femei, ca de la gâgâitul gâştelor, nu se mai înţelege nimic, vorbesc toate deodată, chicotesc şi râd cu hohot.

Aşa merge rânduiala pân' când gazda sau nănaşa pofteşte la masă, în capul căreia se aşază nănaşul şi nănaşa, în lipsa popii, şi apoi tot perechi, bărbat şi femeie, după cum sunt de fruntaşi, pân' se încheie masa. Mânâncă, beau şi se veselesc mai multe ceasuri, glumind şi râzând asupra jidanului din sat sau despre vreun prostatic ce s-a pribegit la masă. Pe la sfârşitul mesei se dreg paharele cele dulci, întâi drege nănaşul şi pune ceva mai mult în pahar, mai făgăduind copilului acolo, în faţa tuturor, o viţică, apoi încep ceilalţi a pune bani în pahare, după puterile lor. Singur popa este scutit de aceasta dare, căci el se socoteşte menit *numai spre luare:* el ia şi de pe viu şi de pe mort, zice o vorbă veche. Cu aceşti bani îşi scoate gazda cheltuielile mesei, şi uneori mai prisoseşte ceva. După ce se sfârşesc paharele dulci, oaspeţii încep a se ridica de la masă. În toată vremea cât ţine masa, doi balauri negri, ca dosul ceaunului, cântă, unul din scripcă, şi altul din cobză, felurite cân-

tece de ţară, cum şi altele vechi, împământenite, precum sărbeasca, corăbiasca şi rusească. Din când în când câte un oaspe chefăluit întinde un pahar de vin scripcarului sau cobzarului, zâcându-i:

„Bea, balaure, că ţi-l torn din cap“, ţiganul se scoală, închină şi el (dar cine bagă în seamă închinarea ţigănească?).

După ridicarea mesei, stă tot temeiul cântecelor şi al jocurilor. Flăcăii ameţiţi saltă legănat, cântă din gură, glumesc, prujesc şi chiuie, bătând cu picioarele de se răsună pământul.

Este în sufletul românului un fond însemnat de întristare, care se revarsă prin versul duios şi trist al cântecului sau şi prin vorbele ce zice la cântare. Acest suflet a presurat note triste chiar şi în cântecele menite pentru veselie, iar doina este culmea tuturor; ea închide într-însa inima întreagă, are ceva a sufletului singuratic şi jalnic, pe care nu-l poate zugrăvi nici un cuvânt din limba grăită, afară poate de *dorul* care se apropie întrucâtva prin mulţimea întrebuinţărilor lui. Pân' la acest cântec toţi sunt veseli, sorbind unul din bucuria altuia, dar de îndată ce s-aud sunetele străbătătoare ale doinei, se lasă de mână şi de după gât şi fiecare se ascunde în adâncurile jalnice ale sufletului său.

Ţiganii lăutari au ghicit aceste însuşiri ale românului, de aceea, pentru a scăpa de batjocurile şi şăgile dupăcite ce pornesc din veselia zburdalnică, ei încep un cântec de *inimă albastră*, care pune pe gânduri pân' şi pe cei mai zurbagi, iar unii, cei mai cu foc, încep să strige lăutarilor că au nimerit-o, „căci parcă le ia cu căuşul de la inimă“.

Sfârşindu-se astfel de cântece şi îndesind cocoşul cântările sale, oaspeţii încep a se împrăştia, în vreme ce unii, mai slabi, dorm duşi, unde i-a apucat vremea.

De unde vine numirea naşterii mântuitorului nostru — Crăciun?

Numirea aceasta-i foarte veche — şi despre iscodirea ei s-au spus multe. Cu toate acestea, şi pân-acuma nu se ştie lămurit de unde a venit această numire în limba moldovenilor noştri. Să cercetăm trebuinţa aceasta mai de aproape. Să luăm în vedere că limba noastră, care s-a născut odată cu primirea sfintei credinţe a lui Hristos, a păstrat vreo câteva urme şi din acea vreme, când strămoşii noştri au fost încă păgâni. Aşa-s, de pildă, numirile sărbătorilor păgâneşti, pe care norodul nostru adeseori le păstrează încă şi acuma: *Rusaliile, Joile Mari* şi altele de felul lor.

Aşa-s şi numirile zilelor săptămânii, care se trag din numirile dumnezeilor păgâneşti ale vechilor romani, din care ne tragem şi noi: *luni*, de la dumnezeoaia *Luna*; *marţi*, de la *Mars* — Dumnezeul războiului; *miercuri*, de la *Miercurie* — Dumnezeul negustoriei — şi aşa mai departe. Păgânătatea şi-a lăsat unele urme de ale sale în limba şi obiceiurile norodului nostru până în vremea de astăzi, măcar că acuma suntem creştini cu desăvârşire. Obiceiurile şi sărbătorile păgâneşti în obştea noastră creştinească sunt o mare necuviinţă — şi ar trebui ca noi să ne luptăm împotriva lor cu toate puterile noastre. Dar, cu părere de rău, trebuie să spunem că aceste credinţe deşarte le apără mai ales cei bătrâni, care zic că „aşa au apucat de la părinţi".

Totuşi, fiindcă limba noastră s-a născut odată cu încreştinarea noastră, cuvinte cu rostire păgânească în ea sunt destul de puţine, mult mai puţine decât în multe alte limbi. Aşadar, limba noastră nu se arată ca o limbă mai cu deosebire creştinească de la începu-

turile sale. Cea mai mare mulţime a cuvintelor ei a intrat într-însa după încreştinarea neamului nostru şi sunt deci creştineşti.

Despre cuvântul *Crăciun* unii au spus că el este cuvânt păgânesc, alţii, că-i creştinesc. Cei ce au zis că vine de la păgâni spun că-i împrumutat de moldovenii noştri de la slavoni, pe când au fost slavonii încă păgini, şi că vine de la numirea dumnezeului slavon *Caranun*, ce era un dumnezeu rău şi, după credirile slavonilor, trimitea oamenilor fel de fel de nenorociri. Alţii zic că *Crăciun* vine din cuvântul slavon *kriciati* „a ţipa", căci adică porcii tăiaţi de Crăciun amarnic mai ţipă; în vechime aceşti porci se tăiau de jertfă dumnezeilor păgâneşti.

Cei ce zic că cuvântul *Crăciun* este rostire creştinească arată că el seamănă cu cuvântul *creştin* şi că este legat de marea sărbătoare creştinească, dar mai departe nu dovedesc nimic.

Cum să fie dar? Cine are mai multă dreptate?

Fireşte că cei ce spun că numele *Crăciun* îi numire creştinească. Cum aşa? S-ar părea că cei dintâi sunt mai temeinici cu părerea lor.

Iată cum. Nici o numire a marilor sărbători creştineşti în limba noastră nu-i cu rostire păgână. Numai numirile sărbătorilor răzgândite de norod şi numirile zilelor săptămânii sunt păgâneşti.

Aşa, de pildă, *Învierea — Paştele, Boteaza, Duminica Mare, Adormirea Maicii Domnului — Sântămăria* şi altele, toate aceste cuvinte sunt de rostirea creştinească. Aceasta-i din pricină că numirea sărbătorilor a intrat în limbă tocmai pe când se alcătuia limba, odată cu primirea credinţei creştineşti de către norodul nostru. De ce să nu fi fost aşa şi cu *Crăciunul?*

Mai departe. Numirile sărbătorilor creştineşti, fiind creştine, au putut să fie luate numai din limba părinţilor norodului nostru, romanilor vechi, din limba lătinească, căci de la acest norod ne-

au venit nouă sf.[ânta] credinţă a lui Hristos. În adevăr, vedem că toate sărbătorile cele mai mari ale bisericii poartă numiri latineşti.

Paştele vine din latinescul *Paseha* (*Pasha*); *Duminica Mare*, din *dies Dominica Magna* — ziua Domnului cel Mare; Boteaza, de la latinescul v*aptizo* (botez) şi aşa mai departe. Prin urmare, şi *Crăciunul*, ca şi celelalte sărbători, trebuie să fie din rostirea latinească. Altfel nici nu poate să fie.

Aşadar, numirea Naşterii lui Hristos în limba noastră, ca şi numirile celorlalte sărbători trebuie să fie mai întâi creştinească şi apoi latinească. Vasăzică, nu-i drept că-i luată de la păgânii slavoni, din numirile dumnezeilor păgâneşti.

Numirea Naşterii lui Hristos, *Crăciun*, adevărat îi creştinească. Dar nu pentru că aduce cu cuvântul *creştin*.

Cuvântul *Crăciun* vine din latinescul *incarnatio* (*incarnaţio*), ceea ce va să zică *încarnare, întrupare* (venirea în trup a Domnului nostru Iisus Hristos).

Se vede că în vechime, la creştinii romani, numele naşterii Mântuitorului se numea *dies incarnationis (incarnaţionis)* — ziua încărnării, întrupării lui Hristos. În limba noastră *incarnatio* (*incarnaţio*) s-a schimbat dintâi în *încărnăciune* (precum a fost cu cuvântul *rugăciune*, din latinescul *rogaţii, rogatio, rogaţione, rugăciune; incarnaţio, incarnaţione, încărnăciune*), de unde, pierzându-se *în* de la început şi *e* de la sfârşit, a ieşit cuvântul *cărnăciun*, care s-a şi prescurtat în *Crăciun*.

Iată istoria acestei numiri, după cât se pare mai aproape de adevăr.

PUBLICISTICĂ

Chestia preoţească

La 24 iulie [a] anului mergător a încetat din viaţă preotul de loc Mihail Matveevici. Răposatul şi-a lăsat soţia cu patru copii nepuşi la cale. Peste vreo două săptămâni după înmormântarea lui, văduva pleacă la Chişinău spre a-l ruga pe preasfinţitul Vladimir să mute la biserica din Zaim pe un cumnat de-al ei, un preot tânăr, cu familia mică, care, deci, avea putinţa de a le da orfanilor ajutor atât moral, cât şi material. Rugămintea scrisă, cu expunerea tuturor acestora, fusese trimisă mai de timpuriu. Preasfinţitul îi răspunde văduvei în mod nesigur (nelămurit), zicând că uneori cu străinii te împaci mai bine decât cu ai tăi şi că el nici nu-i făgăduieşte, dar nici nu-i respinge rugămintea. Şi văduva, nemulţumită, se întoarce acasă.

De aici se începe o istorie interesantă, care, fiind pân-acuma singura în felul ei şi zugrăvind moravurile preoţimii basarabene, dovedeşte două lucruri: l. că tulburările de astăzi au atins şi tagma duhovnicească şi 2. varsă puţină lumină asupra unor oameni, aşa-numiţi „fruntaşi ai satelor“, arătând pân' la ce ajunge uneori ticăloşia lor.

Satul nostru trecea la preoţi de cel mai bun „popor“—“prihod“* din ţinutul Benderilor, din pricină că bietul preot răposat,

* Parohie.

mulţumită străduinţelor sale extraordinare, îşi făcuse o casă foarte bună şi-şi ducea frumos treburile gospodăriei casnice şi ale câmpului, ba îşi sădise pe pământul bisericesc şi o viişoară.

Asta-i făcea pe preoţi să creadă că „prihodul“ aduce venituri enorme şi îndată te face cu mii.

De aceea, imediat ce se deschise Zaimul, ei se tulburară. Preasfinţitul se pomeni cu o mulţime de cereri de „prihod“ cu caracter ameninţător: unul scria că, de nu va primi Zaimul, o să se împuşte; altul că se va spânzura etc. Mai mulţi erau de cei bătrâni cu cruci şi cu „camilafce“*.

Fireşte că stăpânitorului lor nu-i venea prea bine; el sta la cumpănă: pe de o parte, atâţia preoţi bătrâni şi „cinstiţi“; de nu-i vei da Zaimul vreunuia dintr-înşii, se va mai spânzura şi atuncea ia-ţi asupra păcatul lui; pe de altă parte, o văduvă sărmană roagă pentru un preot, care să-i dea ei şi orfanilor sprijin şi adăpost; dar acest preot e foarte tânăr. Şi el (preasfinţitul) nu făcu nici aşa, nici altmintrelea: îi făgădui Zaimul părintelui Iacov Tocan din Chiştelniţa, care-l rugase să-l mute de acolo, neputându-se împăca cu diaconul său.

Vizitând Zaimul la 3 septembrie, părintele Tocan a găsit că Zaimul nu e mai bun decât Chiştelniţa şi i-a spus preasfinţitului, că de-acu nu mai doreşte să fie în Zaim. Şi iarâşi locul a ramas liber.

Pe când se petreceau acestea la Chişinău, în Zaim se făceau altele.

Diaconul Gligorie Goitu umbla prin sat, zicând că arhiereul le trimite oamenilor preoţi, iar preoteasa văduvă îi alungă. Acest diacon e un putregai de moşneag, care foarte bine se potriveşte cu porecla să şi care cântă în biserică atât de bine, încât îţi vine s-o rupi de fugă.

* Potcap.

Mai sunt în Zaim doi ţărani boieriţi, cu surtuce şi cu pantaloni *strâmţi*, din cei cărora ruşii le zic „nici dracului tămâie, nici Domnului lumânare“. Aceşti oameni — fruntaşi ai satului — sunt *Vanea* Munteanu şi *Tudosel* Veste. Aceştia, miercuri, în 6 septemvrie, s-au dus la poliţie împreună cu diaconul şi-au scris preasfinţitului jalobă că preoteasa văduvă, vroind să fie în Zaim cumnatul ei, l-a făcut pe părintele Tocan să-şi lepede noul popor al său, iar sătenii au mare nevoie de preot şi nu pot sta mult fără dânsul şi, prin urmare, să le trimită preasfinţitul mai repede preot.

Bineînţeles că această cerere, însoţită de clevetire, a fost scrisă fără voia ţăranilor, cu voia numai a doi surtucari şi-n frunte c-un ticălos care se numeşte diacon. Ei sunt, pe lângă asta, atât de tonţi, că nu ştiu că însuşi preasfinţitul ţine locul deschis, fiind în îndoială din pricina refuzării lui Tocan.

Pân-acuma lucrurile se află în aceeaşi stare. Ce va mai fi vom vedea.

Dar cele povestite constituie o faptă tristă, arătând — cu privire la preoţii doritori de „prihod“ — cine împiedică propăşirea satului, gândindu-se numai la bani, şi în ce priveşte „*fruntaşii*“, care sunt acei oameni ce răspândesc prin sate huliganismul şi luptă împotriva luminării ţăranilor.

* * *

Dacă cele descrise mai înainte arată vredniciile preoţilor şi ale fruntaşilor, apoi cele de mai la vale, cred, vor da o idee mai deplină despre felul cum stau alte trebuinţe în tagma duhovnicească. Pentru asta, mi se pare, e destul să urmez povestirea celor petrecute în Zaim în timpul de pe urmă, scoţând la lumină singurele fapte fără de orice lămuriri.

Odată cu preotul Tocan se duce din nou la Chişinău şi sărmana văduvă. Ea încă nu-şi pierduse cu totul nădejdea: o mai sprijinea puţin prepunerea că poate preasfinţitul măcar de astă dată va ţine seamă de rugămintea ei şi-i va da putinţă ei şi orfanilor de a rămânea în satul şi-n casa ei, mutând la Zaim pe cumnatul ei.

Venind la arhiereul, află că preasfinţia sa zace bolnav şi nu primeşte pe nimine, nici nu se ocupă cu de-ale slujbei. Atunci văduva, îndreptându-se către secretarul preasfinţitului, îl roagă să-i aducă aminte stăpânului său despre rugămintea ei, când astfel el (secretarul) va scăpa o familie întreagă de sărăcie şi înjosiri. Secretarul făgădui că va pune spre asta toate silinţele şi, după cum se făcu cunoscut mai pe urmă, s-a ţinut de cuvânt. Însă, cu toate acestea, într-o bună zi, după întoarcerea din Chişinău, nenorocitei văduve îi vine veste, că la biserica din Zaim e numit de către preasfinţia sa preotul din Copceac, din ţinutul Akkermanului, Ion Gobjilă.

Părintele Gobjilă e un preot dintre cei cu capitaluri în bancă, cu cruci pe pântece şi cu camilavce în cap. Satul Copceac, ca popor, e foarte bun şi bănos, şi părintelui Ion îi şedea bine şi la locul lui vechi. Dar vedeţi că lăcomia îl duce pe om din ce în ce mai departe şi, împins de ea, părintele Gobjilă scrie preasfinţitului cererea să-i dea Zaimul şi-l primeşte neîntârziat. Nu se poate de închipuit scârba şi deznădejdea bietei văduve la primirea acestei ştiri.

Ea fusese lipsită de ultimul sprijin şi adăpost, fusese dată afară împreună cu copiii din casa şi gospodăria sa proprie şi rămăsese pe drumuri, neavând nici un chip sigur de trai.

Ea era nevoită să-şi risipească gospodăria, atât de temeinic pusă şi dusă de cel răposat. Trebuia să fugă din locurile cu care era atât de strâns legată. Iar casa, via şi alte acareturi, înfiinţate de răposatul părintele Mihail în sudorile feţei lui, treceau în mâinile şi folosinţa unui om străin, ba încă cu bună stare materială.

Din ziua când înştiinţase despre mutarea lui Gobjilă la Zaim, văduva prinse a slăbi văzând cu ochii — tot de gânduri rele şi scârboase şi de amărăciune. Aceasta se sfârşi în aşa chip, că căzu în cele din urma la o boală serioasă şi grea, încât acum nici nu se mai scoală din aşternut şi tot mereu îşi cheamă moartea.

Faţa ei e stinsă de n-o mai recunoşti.

Ochii — roşii de lacrimi.

Iar primprejur, un tablou de risipă desăvârşită. Cine vrea — las' să judece.

* * *

Sfârşesc povestea preoţilor noştri. După desemnarea părintelui Gobjilă la biserica noastră trecu mult timp până ce sătenii au văzut preot în satul lor. Părintele Gobjilă, ca şi Tocan, în cele din urmă îşi refuză desemnarea sa, dezamăgindu-se în privinţa materială.

Între acestea nevoia de preot se făcea tot mai neapărată şi aspră. Ţaranii din Zaim rămăseseră de râsul locuitorilor din împrejurimi, care ziceau că zaimenii sunt atât de răi, încât şi preoţii fug de ei. Prin sat se porniseră nişte zvonuri urâte, ce îndeobşte îşi iau zborul în asemenea întâmplări, care, desigur, întotdeauna înrâuresc rău asupra stării morale a sătenilor.

Numai nu prea de mult s-a mutat la Zaim preotul nou însemnat, părintele Malahie Matvievici din satul Feteşti, ţinutul Hotinului.

Ţăranii sunt foarte mulţumiţi, că după fel de fel de bucluc din pricina lipsei de preot în cele din urmă l-au căpătat. Zaimul a stat fără preot timp de aproape 3 luni, ceea ce se întâmplă arareori în tagma duhovnicească.

Lupta moldovenilor pentru drepturi

Înaintea privirilor întregului nostru popor moldovean din Basarabia se desfăşură un larg câmp, care trebuie lucrat cu toate silinţele, ca să dea roadele cuvenite. Acest câmp este starea în care ne aflăm noi astăzi. Iar roadele acestui câmp vor fi acele dreptăţi cetăţeneşti şi naţionale, la care năzuim noi cu toţii. Soarta noastră e în mâinile noastre şi, numai având privirile întotdeauna îndreptate la deşteptare, ne vom deştepta. Să nu uităm că naţia (norodul) noastră are în sine mari puteri ascunse, care aşteaptă numai dezvoltarea (desfăşurarea) lor. Şi odată desfăşurate, ele pentru totdeauna ne vor face pe noi fericiţi în toate privinţele. Să ne sculăm dar din somnul nostru, cum s-au sculat acum mai mult de un veac fraţii noştri de peste Prut. Să ne pornim munca în pace şi linişte pe calea binelui. Şi să ştim că deşteptarea noastră stă numai într-o muncă culturală (de minte). Trebuie să avem în vedere că asta-i scăparea noastră de întuneric.

De pildă, începutul binevoinţei pentru limba moldovenească are mare însemnătate pentru alegeri la noi în Basarabia, care ne aşteaptă de curând. La alegerile trecute starea noastră în această chestie (întrebare) a fost mult mai neprielnică. Limba moldovenească pe atunci nu se bucura deloc de consimţire. Moldovenii n-aveau nici gazeta lor, în care să-şi spuie toate nevoile şi suferinţele.

Acuma, după cum vedeţi, starea lucrurilor s-a cam schimbat şi e mai bună pentru noi. Acest lucru, că avem limba noastră nu numai vorbită prin bordeiele sătuleţelor basarabene, ci de acum şi scrisă prin cărţi, prin gazetă, trebuie mult să ne îmbărbăteze. Tiparul naţional ne va ajuta foarte mult la aparărea drepturilor noastre în timpul alegerilor.

Avându-l, noi vom putea să ajungem la izbândă mai curând (degrabă), decât fără dânsul. Prin el noi suntem în stare să alegem cât mai mulţi moldoveni de-ai noştri, şi anume pe aceia, pe care îi vrem noi şi pe care îi credem destoinici de a fi împuterniciţii neamului nostru. Şi spre asta trebuie puse toate străduinţele noastre, ceea ce o va face, pe cât va fi cu putinţă, gazeta noastră.

Însă dacă limba naţională are aşa însemnătate în faţa alegerilor viitoare, apoi cu atât mai mult trebuie să lucrăm noi la înălţarea ei, la răspândirea culturii (învăţăturii, luminării) noastre şi să ne folosim de ea pe cât se poate de larg.

Îndeobşte, cu cât mai mult primim, cu atât mai mult trebuie să lucrăm, ca să dobândim ceva şi mai mult. Aşa stă acuma lucrul nostru, lucrul poporului (norodului) moldovenesc. Şi o repet (o zic iarăşi): să ţinem minte că noi, *mulţumită culturii naţionale putem vieţui ca un popor înaintat*. Iar cine vrea să vieţuiască acela trebuie să muncească şi să lupte.

Datoria noastră

Vremea şi împrejurările, în care ne aflăm noi astăzi, pun asupra noastră o datorie, pe care trebuie s-o ştie orişice moldovean din Basarabia şi să se străduie s-o aducă la îndeplinire. Să nu creadă nimeni că ea este un lucru nou, necunoscut sau că este atât de greu, încât nici nu te mai poţi gândi la îndeplinirea datoriei. Nu este lucru necunoscut, căci este din suferinţele de veacuri ale norodului nostru moldovenesc. Este plângerea moldoveanului nostru, năzuinţa lui la o viaţă în rând cu oamenii. Cum să nu ştie el, sărmanul, ceea ce are şi ceea ce ar dori sa aibă? Durerile lui au găsit întotdeauna răsunet pe paginile gazetei noastre.

Nu este lucru greu, căci este firesc. Omul nu poate să tacă şi să doarmă liniştit când îl doare ceva. Este destul să simţi durerea, ca să cauţi alinare, însăşi firea te face s-o cauţi îndată ce ai simţit-o. Asta este o datorie firească.

Dacă moldovenii noştri pân-în vremea de astăzi au stat obijduiţi în întuneric, apoi asta din pricină că au fost atât de chinuiţi în traiul lor, atât de lipsiţi de cele mai trebuincioase trupului, inimii şi minţii, că nici n-au ştiut că mai este ceva pe lume, afară de bordeiele lor sărace şi pustii. Ei nici n-au auzit de bunurile învăţăturii în limba mamă, nici nu ş-au putut închipui ce plăcere simţi când citeşti o carte scrisă în limba care-o auzi şi o vorbeşti din leagăn. Iar despre drepturile cetăţeneşti nici nu-i de grăit. Toate acestea un lung şir de ani au fost pentru el necunoscute.

Acum, când răsare soarele deşteptării, moldoveanul simte toată povara cea grea a vieţii nenorocite, care-l apasă pe el. Se înţelege că şi la noi cel dintâi o simte asta ţăranul, care în toate vremile şi la toate popoarele a fost suferitorul, plângătorul şi ducătorul nevoilor întregii naţiuni (întregului norod), pe când tagmele cele mai de sus, căpătând destul de lesne plăcerile vieţii, adeseori uită de fratele sau cel înjosit şi neîndreptăţit. În aceeaşi vreme s-a văzut că atunci când cei mai mari şi mai norociţi din norod nu uitau de cei mai mici, întreg poporul scăpa de întuneric, de jugul neştiinţei şi al lipsei de drepturi. Când cei mai mari dădeau mâna frăţească de ajutor şi de unire la cei mai mici, atunci poporul îşi înalţa mândru capul, se adăpa la izvorul luminii şi al ştiinţei şi mergea, tot mergea înainte. Aşa ne spune nouă istoria — povestirea faptelor trecute a tuturor popoarelor (noroadelor). Prin spusele istoriei, datoria noastră, ca a unui popor, ni se înfăţişează şi mai lămurit.

În scurt, ea constă într-aceea ca ţăranul luminat prin faptele ce se petrec acuma la noi în împărăţie şi pricepând în ce stare de

plâns se află, să nu stea ademenit, nepăsător, ci, ascultând glasul firii sale, să spuie întotdeauna şi peste tot locul de suferinţele sale. Căci numai dacă va cere, i se va da.

Iar moldovenii cei ce prind locuri însemnate în împărăţie, se deosebesc prin avuţie multă, să nu uite niciodată că sunt moldoveni şi că după spinările lor un popor întreg zace în sărăcie trupească şi sufletească, aşteptând de la ei măcar o rază, o licărire luminoasă în lungul său rând de suferinţe.

Aşadar, fiecare moldovean trebuie să-şi aibă în vedere datoria spusă mai sus, dacă vrea ca poporul nostru să iasă la calea propăşirii şi să fie în rând cu lumea.

Ce ne trebuie nouă?

Am spus de multe ori că moldovenii trebuie să se deştepte, să muncească mult la învierea lor naţională, adică la trezirea poporului lor, şi să lupte pentru drepturile celea, la care năzuiesc toţi binevoitorii lor. Am mai spus că toate acestea alcătuiesc nu un lucru de bună voie, care poate să fie lăsat şi fără orice luare aminte, ci o *datorie*, căci, dacă nu va fi îndeplinită această datorie, apoi tot neamul nostru din Basarabia poate să fie şters, şi atunci numai noi o să fim vinovaţi de pierirea noastră. Este foarte firesc lucru ca cititorul să se întrebe în ce stau îndeobşte acele dreptăţi, la care trebuie să ne gândim întotdeauna şi care ne vor scăpa de întuneric şi nevoi, dacă le vom dobândi.

Trebuie să ne dăm bine seama de cele ce avem să cerem şi să fie ele întipărite în mintea noastră tare şi lămurit, ca să nu zică unul una, iar altul alta şi astfel să ne încâlcim şi să ne abatem din

calea noastră. Pentru asta este de trebuinţă ca noi cu toţii să ne înţelegem datoria noastră către noi înşine într-un fel hotărât, cu toată lămurirea putincioasă, mai în scurt, să ştim bine *ce ne trebuie nouă*.

Fiecare ştie că multe, foarte multe ne trebuie... Căci de multe a fost lipsit poporul nostru chinuit şi topit în lacrimile plânsurilor sale. Multe a suferit el...

Am vorbit mai înainte, pe cât am avut chip, despre toate nevoile moldoveanului nostru basarabean, am pus în scrierile noastre tot dorul inimii lui. Acum, când cu fiecare zi ne apropiem de o clipă de cea mai mare văjnicie în viaţa noastră — de alegerile în dumă — cu atât mai multă nevoie se simte ca noi să adunăm la un loc cele grăite şi să dăm o însemnare scurtă a nevoilor şi trebuinţelor noastre, ca toţi fraţii basarabeni să fie într-un cuget şi într-o gândire, pricepând cererile lor în dumă şi silindu-se ca între împuterniciţii basarabeni să fie mai mulţi moldoveni, şi anume aşa moldoveni, care cu foc să sprijine toate cererile noastre şi să fie adevăraţi apărători ai neamului nostru la Petersburg.

Asta, mai înainte de toate, este trebuinţa noastră cea mai neapărată şi numai atunci, când va fi ea îndeplinită, putem să le îndeplinim pe celelalte.

Drepturile, care vor fi cerute de noi atunci, se despărţesc în două: l. drepturi naţionale (drepturile norodului nostru) şi 2. drepturi cetăţeneşti.

Orişicine ştie că împărăţia rusească este locuită nu numai de ruşi şi de moldoveni, ci mai trăiesc în ea multe alte neamuri, care vorbesc fel de fel de limbi, au fel de fel de credinţe şi obiceiuri. Toate neamurile neruse, precum suntem şi noi, moldovenii, când au drepturile lor naţionale, adică când au voie să vorbească, să

scrie, să citească, să înveţe, să se judece şi să se roage în limba lor, atunci ele pot desfăşura în pace şi linişte toate puterile minţii şi ale inimii lor.

Atunci ele îşi aduc folos lor însele, cât şi împărăţiei în care trăiesc, căci, mergând înainte în toate privinţele, ele mişcă şi dau înainte, pe de o parte, cultura (învăţătura, luminarea minţii) lor, iar pe de alta aduc la bună stare şi ţara stăpânitoare, dându-i toate foloasele. După cum se vede din cele spuse mai sus, toate acestea se pot ajunge, când un popor are voie să se folosească cu limba lui, care este cel mai de căpetenie mişcător al învăţăturii şi înaintării. Pe lângă limbă, prin şcoli, prin biserici, prin cărţi şi gazete un norod de alt neam, care locuieşte într-o ţară atât de mare, ca Rusia, trebuie să mai aibă şi de sine cârmuirea (autonomia) lui, căci fiecare neam numai atunci se ocârmuieşte bine, când se cârmuieşte potrivit cu obiceiurile lui, potrivit cu drepturile lui naţionale. Pe de altă parte, dintr-un oraş, cum este, de pildă, Petersburgul, nu se pot ocârmui bine fel de fel de neamuri, care prind bucăţi de pământ din împărăţie, depărtate de capitala ţării (de târgul cel mai mare).

Aşa fel de cârmuire pricinuieşte numai rău atât ţării stăpânitoare, cât şi poporului care trăieşte în ţara asta.

Pân-acum în Rusia treburile în privinţa asta au stat tot aşa şi cu alte popoare neruse şi cu poporul nostru moldovenesc. Acum toate neamurile din împărăţie îşi cată drepturile lor, de care am vorbit mai sus, şi trebuie să le cătăm şi noi, moldovenii.

Al doilea rând de drepturi este alcătuit din drepturile numite cetăţeneşti, vasăzică, acele drepturi, de care trebuie să se folosească toţi cetăţenii (locuitorii) Rusiei, fără deosebire de naţie (norod) şi credinţă. Aceste drepturi sunt trebuincioase, pentru ca

traiul poporului întreg să se atârne de la el însuşi, precum şi toate acele lucruri, ce se fac pe banii lui.

O ţară numai atunci poate să trăiască bine, în pace, linişte şi lumină, când toţi locuitorii (cetăţenii) îşi ocârmuiesc treburile lor la un loc şi când datoriile lor (birurile, care le dau în hazna, şi toate celea ce le cere lor stăpânirea) sunt potrivite cu drepturile lor: cu cât mai mari şi mai multe sunt datoriile, cu atât mai mari şi mai multe să fie şi dreptăţile.

Tot poporul rusesc şi toate neamurile, care trăiesc în Rusia, au fost pân-acuma lipsite de aceste drepturi cetăţeneşti. Ele au dat foarte mult şi n-au luat aproape nimic. Din pricina asta s-au pornit atâtea nevoi nesuferite pe capul bietului popor. Şi nu numai la noi în Rusia s-au petrecut lucruri de acestea, ci în fiecare ţară unde treburile au stat aşa.

Iar pilda acelor ţări, unde i-au fost date poporului drepturile cetăţeneşti, ne arată cu totul alta: ele trăiesc bine, şi bunăstarea lor se măreşte cu fiecare an.

În vremea de faţă poporul rusesc şi noi, moldovenii, trecem de la starea cea veche la viaţă nouă şi numai noi înşine prin dumă putem să ne zidim viaţa pe temeiul drepturilor spuse mai sus. Însă, se înţelege că mai înainte de toate trebuie să avem în vedere drepturile noastre naţionale şi, potrivit cu asta, ţinând seamă de cele arătate, să alegem aşa moldoveni, care să ceară îndeplinirea nevoilor şi trebuinţelor noastre.

Preoţimea şi poporul nostru

Grea vreme.

O stare de cumpănă, o stare nehotărâtă, prin care arareori a mai fi trecut moldoveanul nostru basarabean cu toate nenorocirile lui. Ştim cu toţii, că scaparea noastră este numai cea mai strânsă unire între noi înşine. Ştim că prin această unire trebuie să ne gătim în cel mai silitor chip de alegeri, de la care atârnă tot viitorul nostru.

Înaintea noastră se desfăşoară un drum neted şi, mergând pe acest drum, am putea să ajungem măcar la o parte din cele ce le dorim.

Dar iată că pe acest drum se ivesc piedici.

Nu ni se dă nouă voie să facem adunări în orişice fel, noi nu putem făţiş să ne strângem la un loc, să vorbim despre ce ne doare pe noi, să ne punem unul pe altul la cale, să ne cunoaştem simţirile şi părerile noastre, să ştim pe cine să-l alegem.

Nu putem, vasăzică, să ne pregătim ca oamenii, cum se cuvine, pentru zidirea vieţii noastre.

Iar, precum am mai spus, trebuie să ne pregătim.

Grea vreme... Ce să facem noi în vederea unor asemenea lucruri?

Bietul ţăran al nostru suferă mai dihai decât toţi.

Nu-şi află loc el, sărmanul, neştiind cum să iasă din aşa stare.

Şi neagra deznădăjduire îl cuprinde pe dânsul tot mai mult.

Dar nu trebuie ca deznădăjduirea să-i acopere cu totul sufletul. Nu trebuie să creadă că viaţa lui este prăpădită şi că va sta vecinic uitat de toţi.

El trebuie să se îndrepte, mai înainte de toate, la acei oameni din neamul moldovenesc, care sunt mai luminaţi decât el şi care

nu s-au lepădat de el, dar stau foarte aproape de el, ascultă glasul plângerilor lui şi trăiesc o viaţă cu dânsul.

Aceşti oameni, ţinând încă minte că sunt moldoveni, se înţelege că-l vor asculta şi-i vor da tot ajutorul care va fi cu putinţă. Ei vor merge în rând cu dânsul spre ajungerea ţintei dorite, având în inimi tot acel dor de o viaţă mai bună pentru întregul norod moldovenesc din Basarabia.

Cine-s aceştia?

Mai întâi trebuie să spunem că sunt preoţii binevoitori ai poporului, care foarte bine ştiu viaţa ţăranului.

Sunt mulţi şi alţi oameni luminaţi şi cu ştiinţă, care înţeleg starea poporului, nevoia lui de dreptăţi de care este lipsit. Dar de dânşii vom vorbi mai pe urmă, fiindcă preoţii poporani au, se înţelege, mai multă însemnătate — ei sunt căpeteniile sufleteşti ale ţăranilor.

La noi, în Basarabia, nici într-o tagmă, care numără în rândurile sale pe moldoveni, nu s-a păstrat aşa de bine iubirea către neam, limba şi obiceiurile strămoşilor, afară, bineînţeles, de ţărani, ca în tagma duhovnicească. Şi, afară iarăşi de ţărănime, nici una din celelalte tagme n-are atâţi moldoveni ca aceeaşi tagmă duhovnicească. Lucrul acesta este foarte vajnic pentru noi, moldovenii, îndeobşte şi trebuie să ne spuie nouă multe. Acestea multe însă pot să fie spuse în două-trei cuvinte: în pieptul preoţimii moldoveneşti basarabene arde încă sfântul dor al neamului moldovean, încă nu s-au stins simţirile şi graiul moldovenesc.

Să mergem acuma mai departe.

Se ştie că mulţi preoţi sunt vrăjmaşi poporului şi chiar îşi dovedesc vrăjmăşia lor prin lucruri nelegiuite. Asta ţăranii noştri o ştiu bine şi în taină se uită la acei preoţi cu necrezare. Mai sunt destui preoţi care chiar îşi arată duşmănia lor către popor, intrând

în „soiuzul adevăraţilor ruşi“, şi iarăşi făcând fel de fel de ticăloşii. Acest lucru face necrezarea ţăranilor încă şi mai mare.

În fiecare obşte de oameni sunt şi lepădături. Asta se poate vedea întotdeauna şi peste tot locul, dar mai ales în ziua de astăzi în viaţa noastră. Noi luăm preoţimea întreagă îndeobşte şi vedem cu bucurie că ea poate să fie cea mai bună tovarăşă şi ajutătoare a ţărănimii. Mai mult: ea este datoare să meargă împreună cu ţăranii. Asta trebuie s-o înţeleagă şi preoţii şi ţăranii.

Preoţii sunt povăţuitorii ţăranilor în viaţa lor sufletească. Ei sunt „părinţii“ fiecăruia, părinţii duhovniceşti, precum se şi numesc. Legea creştinească, ai cărei slujitori sunt ei, zice că îndeplinirea nevoilor trupeşti şi sufleteşti ale ţăranilor nu numai că este legitimă, dar trebuie să fie făcută numaidecât.

Preotul, lăsând la o parte toate vorbele şi părerile huligăneşti (care sunt destul de răspândite uneori chiar între cei mai buni dintre ei), să-şi aducă aminte de spusele Sf. Evanghelii, ce-o citeşte în fiecare duminică în biserică. Numai aceste două lucruri trebuie să facă preotul moldovean, ca să-şi dea socoteala despre datoria pusă asupra lui de Acela căruia i se roagă el, de datoria către neamul lui în asemenea vremuri grele, cum sunt ale noastre.

Noi avem multe dovezi că uneori preoţii au scăpat din robie noroade întregi în vremi de luptă.

Şi preoţii noştri basarabeni au dovedit destul de des că-şi iubesc neamul şi limba. În clipa de faţă, în înaintea alegerilor, preoţii trebuie să facă toate ce pot, pentru ca alegerile să fie potrivite cu dorinţele neamului moldovean din Basarabia. Ei trebuie să le lămurească ţăranilor aceste dorinţe, ca ţăranii să le înţeleagă bine şi drept, să ştie ce să ceară. Ei pot să facă prin sate adunări şi sfaturi despre alegeri, să se înţeleagă între sine cum să le facă anume

aceste adunări, să le lămurească ţăranilor toate celea ce se ating de ele.

Multe pot să facă ei.

Numai ei singuri pot să pregătească poporul pentru alegeri.

Numai astfel vor putea ieşi în dumă aşa deputaţi, care vor lupta pentru cultura moldovenească şi vechile drepturi moldoveneşti.

Spre lumină!

Spre lumină!

Aceste două cuvinte trebuie să fie scrise şi întipărite în inimile acelor moldoveni care au fost mai fericiţi decât fraţii lor necăjiţi şi întunecaţi.

Care au primit învăţătură şi şi-au luminat mintea. Care din pricina asta se bucură de o stare în viaţa lor mult mai bună decât a ţăranului nostru întunecat. Aceste două cuvinte alcătuiesc în sine datoria moldovenilor mai deştepţi către neamul lor. Şi datoria asta nu trebuie să se uite, căci ea este pusă asupra lor de starea lucrurilor de-acum şi de vremea noastră. Iar vremea nu aşteaptă. În mersul ei ea pune tot întrebări şi cereri noi.

Viaţa merge repede, neluând în seamă lucrurile noastre. Şi ca să ajungem la ţinta noastră, ca să ne îndeplinim măcar cât de puţin dorinţele noastre, — trebuie să mergem odată cu viaţa, odată cu vremea şi să nu rămânem în urmă.

Să răspundem cu toată grăbnicia la întrebările ce ni le pune vremea, şi să îndeplinim cererile ei.

Vedem că ne aflam într-o stare nespus de grea în faţa alegerilor. Vedem, de asemenea, că este destul de greu de scăpat din starea asta.

Şi putem să spunem că luminarea cât mai grabnică a mulţimilor de oameni întunecaţi este singura scăpare.

Învăţătura poporului a fost şi este întotdeauna foarte dorită şi însemnată.

Ea întotdeauna s-a cerut de noi, căci ea este una din cele mai mari trebuinţe ale poporului nostru.

Dar această învăţătură nu poate să fie pusă în legi degrabă. Pentru ca să se facă ea, trebuie vreme multişoară.

Dar aici vreau să vorbesc de alt *fel* de lumină, care o cere viaţa şi care *poate* şi *trebuie* să fie făcută de moldovenii cei mai luminaţi. Luminarea asta poate să fie numai începutul marelui lucru de luminare obştească a întregului neam moldovenesc din Basarabia. Şi negreşit că cu cât va fi mai bine, va merge înainte.

Luminarea despre care merge vorba şi care este aşa de trebuincioasă pentru noi în vremea de faţă, se alcătuieşte, îndeobşte, într-aceea, ca binevoitorii şi luminătorii ţăranilor moldoveni să facă în vederea alegerilor sfaturi prieteneşti cu ţăranii şi la aceste sfaturi să se lămurească însemnătatea (văjnicia) alegerilor, cum ei să se poarte la alegeri, pe cine să-l aleagă alegător şi multe altele, care sunt în vremea de astăzi la rândul zilei.

Am avut prilej să atingem oleacă întrebarea asta, când am vorbit despre datoriile preoţilor moldoveni către poporanii lor înaintea alegerilor. Tot atunci am căutat să arătăm că preotul prin slujba lui dumnezeiască, prin legea creştinească şi prin obârşia lui moldovenească este dator să apere norodul şi să fie într-o dorinţă cu dânsul. Din pricina asta, el trebuie să fie cel dintâi apărător şi binevoitor al ţăranului moldovean.

Şi poate nici nu s-ar găsi un alt om care ar fi mai bun, pentru ca să fie povăţuitorul ţăranului moldovean în zidirea vieţii lui.

Preotul basarabean se poate să fie numit „fratele ţăranului“, aşa de bine ştie el, îndeobşte, toată viaţa ţărănească, toate nevoile sătenilor şi aşa de strâns este legat şi lipit el de ţăran şi de sat.

Dar dacă preotul trebuie să fie povăţuitorul, sfătuitorul şi îndemnătorul ţăranului în înaintea alegerilor, apoi toţi ceilalţi moldoveni deşteptaţi prin ştiinţă trebuie să lucreze nu mai puţin decât dânsul. Se înţelege că, cu cât mai multă atingere, cu cât mai multă legătură au aceşti oameni cu satul, cu atât este mai bine.

Toţi ei trebuie să se unească şi în fruntea acestei uniri să steie preotul. În zile însemnate ei pot să adune la vreo casă pe oamenii cei mai cu dare de mână din sat şi să le spuie toate cele ce se leagă de alegeri. Ca să fie lucrul purtat mai bine şi mai temeinic, pot să scrie pe hârtie toate cele aflate despre alegeri din cărţi ori din gazete şi să le citească ţăranilor scrierile lor la adunări. La aceste sfătuiri poate să caute de rânduială preotul, care le spune ajutătorilor săi ce anume să citească şi cum.

Ajutătorii preoţilor în acest lucru sfânt, se înţelege, pot să fie oameni de orişice tagmă sau stare: învăţătoare, proprietari (boieri) binevoitori ţăranului sau chiar ţărani cu bună ştiinţă de carte.

Afară de aceasta, ar fi de dorit ca preoţii şi în biserică să le lămurească, să le spună ţăranilor nevoile lor, punându-le în legătură cu învăţătura lui Hristos. Şi negreşit că acest lucru ar aduce foarte mare folos: ţăranii ar vedea că în cererile lor au dreptate, că însuşi Hristos apără pe cei obijduiţi, lipsiţi de drepturi şi de hrană, făgăduindu-le că, dacă vor cere, vor primi cele trebuitoare. Şi asta mult i-ar îmbărbăta şi le-ar da tărie în lupta lor cea grea pentru o viaţă mai omenească.

Ca lucrul luminător, despre care vorbim, să meargă lin şi bine, este de trebuinţă să fie unite puterile care fac acest lucru.

De aceea, tovărăşia luminătorilor din fiecare sat ar trebui să fie legată de asemeneaşi tovărăşii din alte sate, adică să ştie ce se face pe acolo şi cum mai merg trebile tovărăşiei de acolo. Pentru asta, pot să se întrebuinţeze toate chipurile, care sunt cu putinţă, începând de la telefon, pe unde este el, şi până la scrisori şi dări de seamă, care trebuie să fie trimise dintr-o tovărăşie într-alta, cât se poate de des, ca fiecare dintr-însele să ştie ce face alta. Nici e de vorbă că acest lucru este foarte însemnat: el ar uni în „gânduri şi simţuri" pe toţi moldovenii noştri din Basarabia şi atunci nimeni dintr-înşii n-ar fi zăpăcit (amăgit) şi n-ar sta mult la gânduri în înaintea alegerilor, căci ar şti bine pe cine să-l aleagă. Asta ar fi hotărât mai dinainte.

În sfârşitul tuturor celor spuse mai sus, găsim de cuviinţă să spunem că felul cum poate să fie îndeplinit lucrul luminării poporului în înaintea alegerilor atârnă de la omul care va fi atât de sfânt în sufletul său, că va îndeplini datoria sa cu cinste. De aceşti dar oameni, trebuie s-o spunem, avem foarte puţini.

Dar cu atât mai mare şi vrednic de mirare va fi lucrul acelora care, ştiind datoria lor şi având-o întotdeauna în vedere, vor porni cei dintâi înaintea poporului, ducându-l spre lumină.

Spre lumină dar!

Seminţele aruncate acum vor încolţi şi vor da roada lor de ştiinţă obştească la vremea lor.

Iar cei ce vor lumina vor rămânea înconjuraţi de lumina neuitării în mintea poporului. Şi el vecinic îi va ţine minte pe ei, care l-au scăpat din robia întunericului şi l-au dus spre lumină.

Munca noastră

Anul se sfârşeşte.

Încă vreo câteva zile şi el se va duce în vecinicie.

Şi iată dar că ne vedem la hotarul trecutului şi viitorului nostru.

Obiceiul omului este că, trecând o bucată de vreme din viaţa lui şi el intră în alta, să preţăluiască şi să judece cele trecute şi petrecute de dânsul mai înainte, pentru ca în acest chip să afle cum se cuvine să-şi poarte trebile în viaţa lui viitoare. Şi, în adevăr, acesta este cel mai bun mijloc pentru dobândirea ştiinţei în ale vieţii.

De aceea şi o tovărăşie anumită de oameni, care şi-a pus o ţintă şi ţine negreşit să ajungă şi să nimerească ţinta asta, trebuie, din când în când, să se mai întoarcă cu faţa înapoi şi să mai caute ce urme a lăsat acolo munca lor îndreptată la ajungerea dorinţei obşteşti. Şi dacă munca lor este trainică şi folositoare, apoi trebuie s-o urmeze şi mai încolo tot ca şi mai în urmă, iar dacă nu, să se silească ca să găsească chipuri mai bune şi mai potrivite. Noi, moldovenii, câţi suntem în Basarabia, trebuie să facem o tovărăşie mare de oameni, căci altfel, înstrăinându-ne cu totul unul de altul, suntem de grabă biruiţi şi daţi la pământ de oamenii care ne doresc nouă numai răul şi care sunt aşa de mulţi.

Mai înainte am vorbit de atâtea ori de unirea moldovenilor şi am arătat de însemnătatea ei lămurit, că aşa, după cum socot, ar fi cu totul de prisos să ne mai întoarcem la lucrurile spuse. Când toţi moldovenii vor fi numai o obştie, *atunci* este cu putinţă munca rodnică pentru fericirea şi traiul liniştit, îndreptăţit al norodului nostru. *Asta* va fi atunci ţinta întregului neam moldovenesc din Basarabia şi numai *asta* va avea-o el în vedere. Ca o tovărăşie de

oameni care năzuiesc la dreptăţile norodului, ale ţărănimii şi ale lucrătorilor, ea va munci din toate puterile, şi în munca ei tot hojma se va opri să caute ce a făcut în trecut şi ce trebuie să facă în vremea viitoare.

În anul 1906, care acum merge înspre sfârşit, putem zice că s-a pus începutul acestei mari tovărăşii a moldovenimii basarabene. Căci, orişice om, ce măcar întrucâtva pricepe mersul lucrurilor, trebuie să spuie că aşa mânuţă de oameni, care de la început a ieşit la luptă pentru dezrobirea moldoveanului şi dezlegarea limbii lui, această mână de oameni, tot înmulţindu-se câte oleacă, la urma urmelor va ajunge o mulţime de oameni, un norod unit în acelaşi dor şi acelaşi gând. Asta are să se întâmple mai devreme sau mai târziu, dar *are să se întâmple negreşit.*

Munca acelor oameni puţini, despre care spun mai sus, este deci munca tuturor moldovenilor, este lupta lor pentru viaţă.

În faţa anului ce vine este de cuviinţă să urmărim desfăşurarea acestei munci, să ne dăm socoteala ce-am făcut ş-am văzut în anul care trece şi la ce trebuie să ne aşteptăm la altul.

Asta este din partea noastră cea mai bună preţuire a anului, care ne va fi de învăţătură pe viitor.

Anul ce se sfârşeşte nu trebuie să fie uitat cândva de nici un moldovean cu pricepere pentru vorbele spuse mai sus, adică că tocmai în acest an norodul nostru a început a trăi o viaţă mai omenească, mai în rând cu lumea. Fără îndoială, munca începutului, munca noastră a fost foarte grea, dar totuşi ea a fost pusă în temelia acelei vieţi noi, care-o doresc moldovenii deşteptaţi. Încă şi mai grea s-a arătat munca asta mai pe urmă, când au prins a ni se pune în cale fel de fel de piedici de duşmanii noştri. Aceşti duşmani au fost şi sunt foarte mulţi şi fel de fel — uneori chiar

nici în cap nu-ţi venea de unde se luau ei şi ce chinuri întrebuinţau numai ca să ne facă să ne lepădam de lucrul nostru. Şi trebuie s-o spunem că de multe ori răuvoitorii noştri — fel de fel de Cruşevani, de „soiuzuri ai adevăraţilor ruşi", de boieri huligani, de popi de aceleaşi păreri, de poliţai şi câţi şi mai mulţi au avut nu o dată izbândă ş-au cam împiedicat mersul înainte al mişcării noastre.

Din toate acestea noi, firește, putem să tragem multă învăţătură. Pe de o parte, în lupta noastră viitoare noi trebuie să ne ferim de toţi acei oameni care nu ne priesc nouă; având ciocniri cu dânşii, noi cunoaştem mai bine cine-s ei şi ce apucături au, iar cunoaşterea vrăjmaşului, după cum se ştie, îi dă luptei multă izbândă.

Pe la altă parte, *luptând, noi ne învăţăm a lupta* pentru drepturile noastre naţionale, omeneşti şi cetăţăneşti.

Aşadar, munca şi lupta noastră în anul 1906 a fost făcută cu multe greutăţi şi cu puţină izbândă, dar greutăţile şi neizbânda de fel nu-i sperie pe moldoveni şi nu le ia nădejdea lor, ci le dă mai multă minte în purtarea trebuinţelor.

Judecând şi vorbind îndeobşte despre însemnătatea anului 1906 în mişcarea norodului nostru moldovenesc spre lumină şi dreptate, se poate de spus că numai el este începutul acestei mişcări. Mai putem să zicem că în acest an este însemnat programul mişcării, adică ce-i trebuie moldovenimii basarabene îndeobşte şi ţăranului moldovean în parte. Tot în acest an se porneşte luminarea minţii a ţăranului nostru şi trezirea lui câte oleacă.

Toate calealalte sunt încă în viitor şi nimeni nu ştie în ce chipuri se va mai arăta în anul ce vine mişcarea şi munca noastră.

Şi cele ce ne rămân sunt lucrurile cele mai mari, cele mai vajnice în viaţa noastră.

Pân-acuma o spunem una: că acei moldoveni care au pornit munca pentru binele neamului lor, întotdeauna au muncit şi au luptat cu cinste, însufleţiţi numai de dorul luminii şi iubirii curate de aproapele său.

Asta o vedem noi când ne aruncăm privirile în urma noastră şi cercetăm lucrul făcut de aceşti oameni. Şi din această cercetare noi ne luam nădejdea noastră în viitor.

Căci, văzând aşa mare putere sufletească a poporului moldovenesc, nu poţi să nu crezi că lucrul moldovenesc este trainic şi nemuritor.

Pot să fie alungaţi şi obijduiţi îndeplinitorii acestui lucru sfânt şi mare, pot să fie chiar omorâţi, însă munca lor nu moare şi nici nu poate să moară.

Trecutul şi viitorul

S-a dus...

Luat de mersul vremii încă un an mare prin întâmplările lui a plecat în vecinicie, ca să nu se mai întoarcă.

Încet, pe nesimţite, am păşit noi pragul anului vechi.

Şi iată că acum am intrat în cea dintâi zi a Anului Nou.

Pe nesimţite.

Se pare cam ciudat, că în aşa vreme mare, însemnată, noi trecem pe nesimţite de la viaţa anului trecut, cu toate frământările ei, la viaţa necunoscută, plină de taină, oarecum acoperită cu o perdea,— la viaţa anului viitor.

Dar însăşi vremea îl ia pe om, îl face să mai uite câteodată de cele mai de seamă lucruri în viaţa sa, având în cap grijile traiului zilnic.

De aceea, omul trebuie mai adeseori să-şi aducă aminte de starea lui îndeobşte, de locul lui şi al celor care trăiesc o viaţă cu dânsul în mijlocul altor oameni, cu altă stare în viaţă.

Mare este anul care numai ce a trecut.

Fără îndoiala că încă şi mai mare are să fie anul viitor. În scrierea din numărul 59 am arătat în parte însemnătatea lucrului pentru deşteptarea neamului nostru, pornit în anul 1906. Fiindcă ne aflăm acum trecuţi în anul 1907 se simte o mare trebuinţă să dăm mai pe larg zugrăvirea anului trecut în legătură cu mişcarea luminătoare, acest lucru sfânt al moldovenilor basarabeni, şi aşteptările noastre în faţa anului ce a sosit.

Într-o zi frumoasă de mai a anului trecut au strălucit dintâi deasupra moldovenimii din Basarabia zorile deşteptării.

Frumoasă şi măreaţă a fost ziua ei.

Din nourii, din negura întunecimii şi neştiinţei îndelungate a răsărit dintr-odată soarele.

Venise marea zi de 24 mai, când ne-a fost nouă scris să dam cele dintâi semne de trezire şi de viaţă.

Să arătăm că nu numai *trăim* ca un neam de toţi uitat şi obijduit, topindu-ne în puhoaiele lacrimilor noastre, dar şi că suntem *vrednici de trăit* în rândul celor mai luminate popoare şi că din râurile lacrimilor noastre se nasc şi se vor mai naşte mari viteji ai neamului moldovean, uriaşii minţii şi ai luminii, care vor birui, în sfârşit, mişelia oamenilor întunecaţi, ce ne-au apăsat pân-acuma şi ne-au pus dop în gură ca să nu grăim despre ce ne doare pe noi.

La 24 mai al anului 1906 ni s-a dezlegat gura şi noi am căpătat putinţă să vorbim în tipar către toţi despre dorinţele şi suferinţele noastre.

Mare a fost ziua de 24 mai!

Ea a fost cea dintâi clipă a mişcării moldoveneşti în Basarabia.

Şi pentru toate acestea ea va rămânea nemuritoare şi neştearsă în mintea moldovenimii basarabene.

A trecut vreme. Şi mişcarea tot mergea, mergea înainte şi tot creştea.

Cu încetul se făcea marele lucru al luminării şi al luminii.

Mulţi vrăjmaşi am întâlnit noi în calea noastră. Mult am suferit noi de la dânşii. Însă mişcarea tot mergea, mergea înainte, căci, odată pornită, nu mai putea să se oprească. Nici confiscările gazetei noastre, nici urmăririle scriitorilor de la această gazetă n-au făcut nimic. Căci lucrul nostru, lucrul moldovenesc, a fost *lucrul viu al oamenilor vii,* iar viaţa este mai puternică decât moartea. Şi iată că aşa, lucrând cu încetul, ne-am împlinit nu de mult şase luni de luptă.

În curgerea acestor şase luni s-a străduit să se facă mult pentru moldovenimea basarabeană şi unele din dorinţele binevoitorilor ei chiar au fost îndeplinite.

Însă tot în cursul acestei vremi am tras şi neizbânzi în năzuinţele noastre.

De pildă, cu mult foc am cerut şcoli moldoveneşti.

Şi cererea noastră a fost respinsă.

Nu ni s-au dat nouă şcoli moldoveneşti, măcar că asta este cea mai mare şi neapărată trebuinţă pentru desfăşurarea puterilor noastre. Dar noi tot nu ne-am prăpădit nădejdea şi mişcarea noastră tot înainta.

Şi moldovenii tot nu încetau a dovedi că n-au murit. Toate acestea s-au văzut foarte bine la cea dintâi serbare moldovenească de la 3 decembrie.

Serbarea a fost a doua mare clipă în desfăşurarea mişcării moldoveneşti.

La 24 mai 1906 moldoveanului basarabean i s-a dat voie să vorbească în limba lui.

La 3 decembrie 1906 moldoveanul basarabean a arătat toate vredniciile sale sufleteşti, toate puterile sale de viaţă.

Acum, la începutul Anului Nou, mişcarea noastră tot înaintează, iar zorile luminii tot mai larg şi mai frumos se lăţesc pe deasupra noastră.

Am arătat cele două clipe ale mişcării noastre, ale trecutului nostru din anul 1906, lămurindu-le în legătura lor între ele.

Vedem că anul trecut în tânărul nostru lucru ne-a adus şi bucurii şi amărăciuni, ba încă poate mai multe amărăciuni decât bucurii.

Şi bucuriile şi amărăciunile acestea, luate îndeobşte, au aceeaşi mare însemnătate, fiind arătătorul mersului frumos al mişcării. Aici nu trebuie să încapă nici o deznădăjduire, nici o părere de rău.

Căci noi suntem încredinţaţi că mişcarea este mare şi nepieritoare.

Sunt mari zilele trecutului ei — zilele de 24 mai 1906 şi 3 decembrie.

S-a dus anul 1906.

Şi cu acest trecut am stat noi la pragul anilor 1906 şi 1907.

Viitorul ne găteşte o muncă încă mai mare decât în trecut.

Trebuie numai să nu ne pierdem tăria noastră sufletească şi să stăm totdeauna în unire.

Să avem în vedere că intrăm în Anul Nou încă cu multe datorii către neamul nostru, din care cea mai de căpetenie este alegerea în viitoarea dumă a împuterniciţilor moldoveni.

Duma imperială din anul ce a venit ne va îndrepta traiul nostru mai departe şi ne va arăta ce trebuie să facem.

Numai să fim întotdeauna tari în lupta noastră. Şi să ne uităm cu nădejde în viitor.

Anul trecut a murit,— trăiască dar anul ce a venit acum!

Aflându-ne în uşa lui, îi hiritisim pe iubiţii noştri cititori, le urăm mulţi ani şi sănătate. Fie ca mişcarea noastră, pornită în anul ce s-a dus, să se facă în viitor un lucru obştesc, la care să ia parte *toţi* moldovenii din Basarabia.

Înainte cu bine!

Alegerile

Înainte cu bine!

Aceste cuvinte am pus eu în sfârşitul celei din urmă scrieri, în care am vorbit cu cititorii despre trecutul şi viitorul nostru, despre mişcarea noastră pentru drepturi şi lumină.

Cu aceste cuvinte am hiritisit pe toţi fraţii moldoveni cu Anul Nou, dorindu-le din adâncul inimii noroc şi izbândă în pornirile lor.

I-am hiritisit pe *adevăraţii* moldoveni, feciorii credincioşi ai neamului lor, care s-au pus în capul mişcării şi-au urmat cu dragoste lucrul deşteptării, aducându-l pân' la uşa anului ce s-a început.

Le-am dorit ca mişcarea, ridicarea moldovenilor din Basarabia să ajungă cât mai degrabă o mişcare a tuturor moldovenilor basarabeni.

Acum putem să zicem că noi ne-am întâlnit faţă în faţă cu cel dintâi mare lucru, care a avut să-l aducă şi care l-a adus de acuma Anul Nou.

Cu alegerile în viitoarea dumă, care fără îndoială sunt menite

să aibă o însemnătate nespus şi nemăsurat de mare în soarta norodului moldovenesc.

Viitorul nostru puţin câte puţin începe a ni se deschide şi a se lămuri.

Mersul alegerilor ne va arăta cine suntem noi şi unde-i locul nostru.

Alegerile vor spune tuturor dacă suntem noi vrednici sau nu pentru viaţă.

Ele ne vor face ori oameni vii, oameni ca toţi oamenii în cel mai frumos înţeles al cuvântului, ori nişte mortăciuni fără voinţă, fără lumina minţii şi fără drepturi, nişte dobitoace, precum ar şi vrea să facă tot norodul Rusiei vechii ocârmuitori ai acestei ţări nenorocite, care în vremea de faţă, când lumina dimineţii şi a răsăritului se lăţeşte de acuma peste tot locul, încă trag înapoi, gândind să aducă noaptea iarăşi.

Bineînţeles că zadarnice sunt toate silinţele lor, zadarnice sunt toate cele ce au făcut ei în vremea de pe urmă, ca să oprească în loc mişcarea slobozitoare.

Însă dacă noi, o mână de moldoveni, care pân-acum am fost vecinic înjosiţi şi prigoniţi, într-o clipă aşa de mare, precum este asta, care-o petrecem acuma,— dacă noi în vremea de faţă vom şedea cu mâinile pe piept, fără ca să facem ceva şi fără ca să ne unim cu celealalte neamuri din Rusia în mersul lor,— apoi noi rămânem departe în urmă, singuri şi lepădaţi de toţi.

Iar dacă vom fi lepădaţi de toată omenirea, care s-a pornit să-şi caute viaţă mai bună, apoi *suntem pierduţi pe totdeauna pentru viaţă, suntem un norod mort.*

Vedem că zilele ce trec hotărăsc viitorul nostru.

Şi numai de la noi atârnă să facem ca aceste zile să ne pregătească în întunericul vremii viitoare o viaţă luminoasă, fără obijduiri

şi fără ticăloşii. Şi tot de la noi atârnă să ne facem pe sine şi pe copiii noştri nişte robi nenorociţi şi păcătoşi mai dihai de cum am fost noi şi părinţii noştri. Dacă în vremea de astăzi ne vom pune pe lucru cu toată sârguinţa noastră, cu toate puterile sufletului nostru, atunci suntem scăpaţi.

Atunci, fără îndoială, că în dumă vor ajunge să fie aleşi numai *binevoitori ai moldovenilor,* iar nu nişte oameni străini pentru noi, ori nişte vânzători de neam de felul lui Cruşevan.

Iar dacă vom şedea acum degeaba şi nu vom lua nici o parte la lupta ce merge înaintea alegerilor, fiind numai privitori,— atunci nici să nu ne gândim la ceva, nici să tragem vreo nădejde.

Atuncea toate sunt trecute pentru noi.

Ştiind că vremea de faţă este de mare însemnătate, toţi în Rusia se pregătesc pentru alegeri.

Se pregăteşte şi norodul şi vrăjmaşii lui, strângându-şi şi înmulţindu-şi puterile.

Să ne pregătim dar cât de mai grabnic şi noi.

Asta am zis-o de multe ori şi o mai zicem iarăşi acum, când au sosit alegerile.

Ele vor fi o luptă mare de viaţă şi de moarte între norod şi duşmanii lui.

Şi pentru asta trebuie *să ne unim şi iarăşi să ne unim nu numai între noi, ci cu celealalte neamuri din Rusia, care luptă pentru alte rânduieli în viaţă.*

Unirea obştească să fie acuma cea dintâi dorinţă a noastră. Şi numai având în vedere această unire fără orişice deosebire şi îndeplinind-o vom putea birui în lupta alegerilor.

Şi numai atunci vom putea merge *înainte* şi *cu bine*.

Tovărăşiile de cultură pe la sate

Zilele trecute, aflându-mă la ţară, am şezut la vorbă cu un sătean aşezat la minte şi cunoscut în sat prin bună chibzuinţă în toate trebile lui.

Vorbind de una, de alta, fără voie am ajuns la ceea ce tot îl doare pe moldovanul nostru în ziua de astăzi — la socoteala şcolii. După cum am priceput din cuvintele lui, ţărănimea cam simte lipsa de şcoală moldovenească.

— Uneori, când îţi vine feciorul de la şcoală, îl mai pui să-ţi citească ceva, să ştii ce se mai face pe lume. Ş-apoi, dacă nu înţelege mai nimic, nu ştie limba rusească.

— Apoi iaca acu puţini moldoveni de cei învăţaţi îşi pun silinţele ca să le fie dată ţăranilor noştri şcoală folositoare în limba părintească.

— Am auzit, am auzit, cum nu. A ajuns şi pe la noi vestea asta.

— Ei, şi cum îţi pare?

— El, lucru ista, negreşit că-l vor toţi sătenii *cei mai cu înţelegere* (câţi sunt?). Dar numai păcat că azi tot vorbe şi vorbe şi altă nimic.

— Apoi, nu se poate aşa să se facă toate deodată. Pentru ca să ni îndeplinim dorinţa, trebuie mai întâi vreme ş-apoi lucru.

— Da eu socot că dintâi trebuie să lucrezi ş-apoi vremea îţi va arăta la cât va veni lucrul tău. Dar dacă tot te porţi numai cu vorbele, apoi departe n-ajungi.

Da eu, după mintea mea asta proastă, chitesc aşa că ar fi bine ca acei de-şi bat mult capul de şcoala moldovenească să se strângă la un loc şi să ne înveţe pe noi, moldovenii *işti proşti*, toate învăţăturile cele folositoare pentru viaţă.

Să ne citească cărţi moldoveneşti, gazeturi, să ne deie sfaturi de gospodărie. Că iată ş-acu oamenii noştri din sat, când văd vreun gazet, apoi curat să-l rupă cu dinţii, nu alta. Îl pun pe-un băiet să-l citească şi până când nu-l va citi nu scapă de dânşii. Mai ales gazetul cel moldovenesc...

Din vorba de mai sus se vede că săteanul nostru nu numai că înţelege folosul învăţăturii, dar chiar o doreşte din toata inima, ca cum ar dori un om însetat apă din izvor. Iar cuvintele săteanului, cu care am şezut la vorbă despre tovărăşiile de învăţătură ţărănească, arată că ţăranilor celor mai pricepuţi le vine în cap şi chipul cum ar putea să fie pus începutul învăţământului moldovenesc.

Măcar că de la vorbe şi dorinţe este cam prea departe la îndeplinirea lor, totuşi şi gândul acesta primitiv are însemnătate... În adevăr, tovărăşiile săteşti de cultură, alcătuite din moldovenii luminaţi de prin satele Basarabiei noastre, ar putea să fie un aşezământ luminător de temelie, din care s-ar putea naşte pe urmă şcolile moldoveneşti.

În alte ţări, între care putem numi şi România, sunt multe aşezeminte de acest fel, destul de bine întocmite atât culturaliceşte, cât şi economiceşte. Acolo ele vin în ajutorul şcolilor poporane, răspândind cultura în mijlocul sătenilor de toate vârstele.

La noi în Basarabia ele în adevăr ne pot sluji de mijloc şi pentru dobândirea învăţăturii în limba părintească, fiind alcătuite din moldoveni cu dragoste pentru binele obştesc.

Preoţii, învăţătorii şi alţi oameni luminaţi de la ţară pot să-şi deie răsunetul lor acestei dorinţe, ieşită din însăşi inima norodului.

Ei pot să întrunească în aşa tovărăşii, cerând dezlegare de mai sus şi dându-i lucrului său puţin câte puţin o lărgime tot mai mare în toate cererile vieţii de azi. Asemenea tovărăşii fără îndoială ar

putea să se prindă tare la ţară, unde ar fi o îndeplinire a cererilor şi a dorinţelor ţărănimii moldoveneşti.

Mai ales ar putea să ajungă la o stare îmbucurătoare, fiind unite cu băncile săteşti, care de-acum se află în unele sate ale Basarabiei. Aceste bănci, după cum am mai băgat de seamă, îl încredinţează foarte bine pe ţăranul moldovan de însemnătatea ştiinţelor de tot felul. Însă, nevroind decât să arăt cum priveşte însuşi poporul chestia culturii moldoveneşti, las vorba despre alcătuirea tovărăşiilor pentru altă dată. Atunci îmi voi arăta cu de-amănuntul părerile mele în privinţa organizării lor culturale şi economice.

Unirea culturală

„Unde-i unul — nu-i putere".

Cât de cunoscute sunt aceste cuvinte ale poetului şi de câte ori în aceeaşi vreme vedem că în viaţă lucrurile în multe întâmplări se fac nu tocmai aşa, cum zic poeţii, că rareori se întâmplă ca un lucru obştesc să fie început cu puterile unite.

Basarabia noastră, având în vremea de astăzi cea mai neapărată nevoie de întocmirea bună a lucrurilor obşteşti ale poporului moldovenesc,— are şi cea mai mare trebuinţă de unire, care lipseşte cu totul din mijlocul moldovenimii.

Este lucru ştiut că temelia tuturor nevoilor unui popor este lipsa de cultură a păturilor ţărăneşti. Tocmai de această boală suferă moldovenii basarabeni. Cu dânsa trebuie mai întâi să lupte moldovenii cei culţi şi binevoitori ai neamului. Cu cât mai mult se va înlătura întunecimea ţărănimii moldoveneşti, cu atât mai departe va ajunge tot neamul nostru. Iar înaintarea culturală a neamului se poate ajunge numai pe calea lui proprie, căci ţăranul numai

atunci se deşteaptă şi-şi luminează mintea, când aude cuvântul deşteptării şi al luminării în limba lui părintească. Altă limbă el nu ştie, iar dacă îl înveţi în limba lui, îl poţi învăţa orişice limbă şi ştiinţă. Deci, cea dintâi datorie şi ţintă a moldovenilor luminaţi este cea mai largă cultură naţională. Şi cel dintâi mijloc pentru îndeplinirea acestei datorii, pentru atingerea acestei ţinte, este unirea culturală.

În trecutul nostru, ba chiar şi în vremea din faţă, noi nu ştim nici cultură, nici unire, şi asta din pricini care sunt foarte lesnicioase pentru pricepere. Fireşte, în trecut n-am avut putinţă nu numai ca să ne unim pentru un lucru cultural obştesc, dar şi ca să ne gândim la cultura locală. Alte au fost vremile, alte au fost împrejurările.

În ziua de astăzi, când zorile deşteptării parcă încep a luci şi pentru ţăranul nostru basarabean şi pentru poporul moldovenesc, parcă luminată a moldovenimii basarabene nu prea face încercări de lucrare la înaintarea norodului. Deprinsă cu nepăsarea de mai înainte şi fiind lăsătoare din firea ei moldovenească, ea deocamdată parcă nu arată semne de ajutorare culturală. Poate, aici are multă însemnătate şi gândul că ţăranul moldovean încă nu-i gata de-o viaţă deşteaptă culturală, ceea ce am auzit-o de la unii moldoveni din tagmele de mai sus.

Avem deci de a face îndeobşte cu întrebarea foarte însemnată pentru chestia culturii moldoveneşti: este ţăranul, este poporul moldovenesc pregătit pentru viaţa culturală, ori ba? Dacă este, apoi toată datoria alcătuirii acestei vieţi cade asupra intelectualilor moldoveni, şi ţăranul are tot dreptul să aştepte de la dânşii îndeplinirea datoriei lui. Dacă nu, apoi nici nu-i de vorbit despre deşteptare, lumină, cultură şi alte lucruri frumoase.

Dacă cercetăm mai de aproape socoteala asta, *vedem că vremea renaşterii culturale a norodului nostru a venit.* Asta o arată acele mijloace

culturale, care le au moldovenii din Basarabia astăzi şi care nu le-au avut mai înainte.

Astăzi nimeni nu poate tăgădui că prin schimbarea împrejurărilor politice limba şi viaţa noastră este recunoscută de stăpânirea sub care ne aflăm, la asta mai înainte nici nu ne gândeam.

Astăzi avem tiparul nostru moldovenesc — cetăţenesc şi bisericesc; avem gazeta moldovenească, avem de-acuma şi carte bisericească în limba noastră, carte care se tipăreşte în tiparniţa moldovenească de cărţi bisericeşti. Într-un cuvânt, avem dovezi sigure că vremea a adus şi moldovanului nostru un vânt de trezire.

În cât priveşte însuşi poporul moldovean în rădăcina lui ţărănească, mai deunăzi am avut prilej să arăt că el cu o dorinţă aşteaptă învăţătură moldovenească şi nu numai aşteaptă, dar pricepe şi chipul cum ar trebui pusă în practică treaba asta — tovărăşiile luminătoare ale moldovenilor culţi. Vasăzică, cine spune că moldoveanul nu doreşte şi n-are nevoie de învăţământ pe limba lui, acela închide ochii ca să nu vadă adevărul vieţii.

Aşa fiind, moldovenii luminaţi n-au decât să se pătrundă cu desăvârşire de conştiinţa datoriei lor morale şi obşeşti şi să înceapă lucrul luminător.

(Va sfârşi)

Două cuvinte despre tutun şi băutură

Noi totdeauna lăudăm starea lucrurilor prin ţările străine, nouă ne place să urmăm pilda noroadelor mai dezvoltate decât noi. Să căutăm, dar, cum apără aceste popoare sănătatea fiilor lor şi cum pedepsesc pe acei oameni, care fac rău acestei sănătăţi.

În Arkanzas, în America despre miezul nopţii, este un zacon, care nu dezleagă vânzarea ţăhărcilor tinerilor pân-la vârsta de 16 ani, iar încălcarea acestui zacon se pedepseşte cu un ştraf bănesc de la 2000 păn la 20000 de mărci.

Tot aşa pedeapsă trage şi cel ce i-ar dărui unui băiat mai tânăr decât de 16 ani o ţăharcă de tutun.

În multe locuri din Norvegia vânzarea tutunului cu orişice prilej este oprită sub frica pedepsei, iar cel ce-i dă unui băiat o ţăharcă, precum şi băiatul care o ie, sunt judecaţi cu toată asprimea zacoanelor.

Tutunul este adus în Europa în anul 1511. Multă vreme fumarea, tragerea tutunului se socotea ca un păcat de moarte. În Rusia pân-la vremea lui Petru cel Mare celora ce trageau tutun li se tăiau nasul şi urechile.

În vremea noastră în Rusia se fumează mai mult decât 8 milioane de puduri de tutun pe an. 3 milioane dintr-acest număr se pregăteşte în Rusia, iar celălalt tutun îl aduce de peste graniţă.

Noi ne plângem de neajunsuri, de sărăcie; noi căutăm a cui oare să fie vina sărăciei noastre, uitând că dacă suntem nenorociţi, apoi aceasta-i numai vina noastră, iar nu a altora. Căutaţi la toţi oamenii de prin sate şi de prin târguri — mai toţi ţăranii de la cei mai mici pân' la cei mai înaintaţi în vrâstă fumează; iar între oamenii cei ce, dragă Doamne, se numesc mai luminaţi, adeseori vezi şi femei uşoare la minte, care fumează tot aşa de mult, ca şi bărbaţii lor.

Pân-în vremea de faţă oamenii au socotit că fumarea tutunului este o petrecere nevinovată, nevătămătoare pentru sănătate şi cam greuşoară numai pentru buzunar.

Acum ştiinţa dovedeşte că fumarea este tot aşa de vătămătoare, ca şi beţia.

Tutunul care îl fumăm are într-însul veninuri care intră în trupul omului prin plămâni.

Fumul, care iese din arderea tutunului, are într-însul veninuri foarte puternice, ce se numesc nicotin, piridin, niccolin, acrime învineţitoare şi veninuri mai slabe: acrime de cărbune, ammiac şi altele.

Fumul de tutun este vătămător pentru om din două pricini: mai întâi, el zgândăreşte şi vatămă părţile dinlăuntru ale gurii, ale nasului şi ale căilor de răsuflare pân' la plămâni — şi toate veninurile, care se află în fum, trec în sânge şi zdruncină tot sistemul nervilor. Iar fiindcă toate părţile trupului omenesc sunt pătrunse de nervi, apoi fumarea tutunului poate să vatăme şi inima, şi stomacul, şi ochii, şi alte mădulare. Din cele spuse iese că fumarea aduce mult rău sănătăţii noastre.

Fumarea gunoieşte plămânii. Fumul de tutun foarte strică şi dinţii. Dacă cel ce fumează pătimeşte de bateri puternice de inimă, dureri de cap, îşi pierde somnul, el trebuie să lepede cât de repede fumarea şi, cu cât va lepăda-o mai degrabă, cu atât mai bine.

Aşadar, noi vedem că tragerea ţăhărcii este o nevoie mare, cu care trebuie să luptăm, o boală mare, care cere cea mai îngrijită lecuire.

Să căutăm acuma ce-i cântă tutunul buzunarului nostru. Punem că într-o casă şi tatăl, şi doi fii ai lui ori feciorul şi ginerele fumează. Să luăm, de pildă, cel mai ieftin tutun de fumat. Un toc de tutun de acesta face 5 copeici. Punem că fiecare fumător fumează câte 2 tocuri de tutun — de 10 cop. Atunci cheltuiala lui pe un an va fi 5 ruble 20 de cop. Fumători de aceştia în fiecare sat pot să fie vreo 200—300 de oameni, iar cheltuiala lor luată împreună va fi 1040—1560 de ruble.

Vom vorbi puţin şi despre băuturi.

Ori din care parte nu am privi noi băutura, ea este vătămătoare.

Ţara megieşă a Rusiei, Şveţia, cincizeci de ani înapoi nu mai puţin decât noi a pătimit din pricina beţiei, dar şcoala, pe de o parte, şi zacoanele aspre, care foarte greu pedepsesc pe cei ce, îmbătându-se, fac bucluc prin locuri obşteşti, iar cu atât mai mult tâlharii şi hoţii, care îşi fac nelegiuirile lor fiind beţi,— au făcut aceea că în zilele noastre Şveţia este o ţară aşa de trează, că rar mai găseşti una ca dânsa. Pe lângă aceste măsuri au mai făcut lucrul lor luminător şi mântuitor obştiile pentru lupta cu beţia, care s-au înfiinţat în Şveţia într-un număr destul de mare.

Noi trebuie să luăm bine seama la toate acestea, având în vedere că în fiecare an se săvârşesc mai mult de 16000 de nelegiuiri de către beţivi. Te apucă fiorii, când te gândeşti la aceasta,— o oaste întreagă de tâlhari şi hoţi!

Aceasta trebuie s-o aibă în vedere mai înainte de toate preoţii şi învăţătorii. Ei trebuie să lucreze împreună, mână în mână, la luminarea norodului, folosindu-se, pe lângă citirea cărţilor folositoare împotriva beţiei, de puterea cuvântului viu, care în gura lor, singurilor luminători ai ţărănimii, este cel mai mare şi mai puternic mijloc de luptă cu tot ce vatămă viaţa târgurilor şi satelor noastre.

Cuvânt împotriva beţiei

„Nu beţi băutură beţivă... că de vei da ochii tăi spre cap şi spre pahar, mai pe urmă vei umbla mai gol decât pilugul. Şi apoi vei fi ca cel muşcat de şarpe, din carele se varsă veninul"

(Pild. lui Solom. 23, 31—32)

Iată la ce cale, creştinilor, aduce beţia! Iată ce folos dobândeşte beţivul din beţie! Că umblă mai gol decât pilugul şi apoi, din pricina spirtului otrăvitor, se face ca cel muşcat de şarpe din care se varsă veninul. Aşa ne spune nouă Sfânta Scriptură, care nimica strâmb nu vorbeşte, ci toate le vorbeşte drept şi adevărat: *că cerul şi pământul va trece, iar din Scriptură un cuvânt în zadar nu va trece* (Matf. 5, 18).

Mulţime de curse întinde diavolul spre înşelăciunea şi pierzarea oamenilor, dar din toate cursele lui cea mai rea şi mai vicleană este beţia, pentru că ea este rădăcina tuturor păcatelor, că *cui este vai, cui sunt gâlceve, cui judecăţi, cui necazuri şi sfezi, cui zdrobire în zadar, cui sunt ochii urduroşi — au nu celor ce zăbăvesc la beţii şi celor ce păzesc unde se fac ospeţe,—* zice Sf. Scriptură (Pild. lui Sol., 23. 29, 30).

Cu bună seamă, ce rău nu este gata a face omul cel beat? Diavolul nimica aşa nu iubeşte, ca beţia şi trândăvia; pentru că nimenea aşa de uşor nu împlineşte voia diavolului, ca beţivul. Şi ce greutate este diavolului a înşela pe cel beat, care, fiind întunecat şi înviforat cu tăria băuturii, nu poate să judece drept şi care chiar şi fără de băutură este destul de slab şi neputincios spre judecată dreaptă, *căci în păcate ne naştem şi întru fărădelege ne zămislim* (Ps. 50, 5).

Fiind mintea noastră slabă, putem oare noi fără de greşeală să umblăm? Niciodată. Dar fiecare dintre noi cu mintea ne povăţuim şi în gospodăria noastră, şi între oameni, şi înaintea năcealnicilor, şi înaintea Stăpânului Ceresc — Dumnezeu.

De la minte se trage a fi bun ori a fi rău, a fi nenorocit ori a fi norocit, a fi în munca iadului şi în desfătarea raiului, a fi cuvios şi necuvios, una şi alta de la minte se trage, dacă nu va strica-o omul cu fel de fel de păcate şi mai ales cu beţia. Patima beţiei nespus vatămă şi sufletul şi trupul, iar împreună cu trupul — şi sănătatea.

Sufletul îl vatămă, făcându-l neputincios pentru faptele cele bune şi plăcute lui Dumnezeu, adică îl face neputincios pentru pocăinţă şi prin aceasta îi găteşte munca iadului. Trupul îl vatămă cu veninul băuturii, care, vărsându-se prin tot trupul omului, îi strică sângele şi îi aduce beţivului slăbiciuni şi boale, din pricina cărora se face neputincios şi netrebnic şi pentru gospodăria sa, şi pentru obşte, şi pentru patrie şi este nu mai mult decât o greutate pe pământ.

Mulţi zic că beţivul nici o stricăciune nu face altora. Cum nu face? Beţivul face stricăciune nu numai sieşi, ci la mulţi, pentru că, fiind căsătorit şi având copii, soţia lui şi copiii totdeauna umblă goi şi flămânzi. Crescând întru aşa nevoie, copiii sunt siliţi, neavând straie şi mâncare, de mici a se deprinde cu amăgituri, cu cerutul, şi dacă alţii nu le dau cele ce cer, apoi se mai apucă şi de furat şi de alte răutăţi.

Aşadar, beţivul este ca un voitor de rău copiilor săi! Iar obştii sale câte răutăţi pricinuieşte beţivul? Plăteşte el vreo dată dăjdia lui la vreme? Niciodată.

Multe stricăciuni fac beţivii şi trupului şi sufletului lor, şi copiilor săi, şi la toata obştea unde trăiesc. Şi încă mai îndrăznesc

unii a zice că beţivului aşa i-i dat de la Dumnezeu,— să fie beţiv. Tare greşesc aceia oameni cu aşa cuvinte înaintea lui Dumnezeu. Se poate oare ca Tatăl Nostru Cel Ceresc să vreie vreun rău zidirii Sale? Se poate oare — izvorul bunătăţilor — Dumnezeu să-i deie unuia să fie bun şi blagoslovit, iar altuia — sa fie beţiv, tâlhar, curvar, amăgitor sau altă răutate; Dumnezeu este preasfânt şi preabun, dorind fiecărui om să fie cuvios şi bun, la toţi le voieşte bine, pre toţi îi cheamă la viaţa cea fericită. De ar fi însemnat Dumnezeu beţivului să fie beţiv, curvarului să fie curvar, tâlharului să fie tălhar,— apoi nu ar grăi Domnul în Sfânta Scriptură, că nedrepţii împărăţia lui Dumnezeu nu vor moşteni: *nici curvarii, nici slujitorii idolilor, nici malachii, nici sodomlenii, nici furii, nici lacomii, nici beţivii, nici răpitorii* (1 Cor. 6,9—10).

Vedeţi acum că nici un fel de patimă rea nu este dată omului de la Dumnezeu. Tot felul de răutate de la diavolul iese, pentru că el este tatăl răutăţilor. Dumnezeu ne spune în Sfânta Scriptură nouă, că *diavolul ca un leu umblă răcnind, căutând pe cine să-l apuce* (1 Petr. 5, 8).

Se mai aud unii vorbind, că prin băutură se fac multe lucruri bune. Spune-mi, creştinule, cel ce vorbeşti aşa, ce bunătate se face prin beţie?

Unde zice Sf. Scriptură, că prin beţie să se poată face ceva bun?

Sau pe mintea noastră cea întunecată cu beţia o punem în loc de Scriptură? De multe ori se vede că dreptatea prin cinstea paharelor se calcă de cei lacomi la băutură; iar nedreptatea se îndreptează şi se dezvinovăţeşte. Cei mulţi, văzând că nedreptatea sporeşte şi se apără din pricina beţiei, iar dreptatea se calcă, se strâmtoreşte, se defaimă,— se fac şi ei întocmai ca şi cei ce

nedreptăţesc,— dar *vai celor, prin care se sminteşte lumea,* — zice Sf. Scriptură (Matf. 18,7).

Arătându-vă după putinţă răutatea beţiei, vă sfătuiesc, fraţilor, să vă feriţi de beţie, ca de un şarpe ce muşcă, ţinând minte în toată vremea, că beţivii împărăţia lui Dumnezeu nu vor moşteni (1 Cor. 6, 10). Amin.

Expoziţia din Kiev

(Mai—octombrie 1913)

Expoziţia (vâstavka) din Kiev, care a avut loc în vara aceasta, prin bogăţia lucrurilor scoase la vedere a înfăţişat o privelişte măreaţă. După planul, ce s-a avut în vedere la început, ea a fost să fie numai o expoziţie a ţărilor de miază-zi a Rusiei, dar mai pe urmă acest plan a fost lărgit, şi expoziţia a primit numirea de *„Expoziţia fabricilor, gospodăriei săteşti, negustoriei, ştiinţei şi meşteşugurilor din toată Rusia".*

Expoziţia din Kiev a prins o bucată de loc destul de însemnată: toată toloacă numită Troiţkaia în partea târgului, ce poartă numele de Bessarabka (de la numirea ţării noastre — Basarabia) şi, pe lângă asta, costişele dealurilor megieşe.

Aici au fost 31 de pavilioane (locaşuri pentru lucrurile scoase la privire) de ale comitetului expoziţiei şi 132 de pavilioane ale fabricilor şi caselor de negustorie din toată Rusia. Vederea de dinafară a expoziţiei a fost foarte frumoasă. De la poarta cea mare de intrat se începe o toloacă lungă, împodobită cu fel de fel de florării, verdeaţă, chipuri de marmură şi izvoare de apă bătătoare în sus. De amândouă părţile toloacei erau pavilioanele expoziţiei,

împodobite cu nişte coloane (stâlpi) măreţe. În partea din fundul expoziţiei o scară mare de piatră cu 120 trepte duce în vârful dealului, unde să înalţă măreţul pavilion al Zemstvei, zidit într-un chip vechi grecesc.

Toată clădirea era împodobită pe din afară c-un rând de luminiţe electrice, şi seara, când se aprindeau aceste luminiţe, te fermeca frumuseţea. Tot aşa şi celelalte pavilioane.

Expoziţia a avut o mulţime de despărţituri, dintre care cele mai însemnate după bogăţia lucrurilor, ce se afla în ele, sunt: despărţitura maşinilor şi uneltelor de gospodărie sătească, despărţitura negustoriei, despărţitura ştiinţei şi a meşteşugurilor şi altele.

Despărţitura maşinilor la expoziţie a prins un loc foarte însemnat: ea se afla într-un rând întreg de pavilioane.

Aici au fost aşezate maşinile uriaşe de ale fabricilor lui Berman, Şvede şi de ale altora, o mulţime de motoare de tot felul, automobiluri, locomobiluri, maşini de stins pojarul şi multe altele. Dar deosebit de multe au fost maşinile şi uneltele de gospodărie sătească: treierători şi secerători uriaşe, semănători de cele ce seamănă în rânduri, fel de fel de pluguri, teascuri pentru poamă şi multe altele.

Şcoala de tipar din Kiev a pus la privirea tuturor maşini electrice de tipărit, făcute cu mare iscusinţă. Dintre dânsele cea mai vrednică de luare-aminte era maşina de cules buchii pentru tipărit.

După maşinile şi meşteşugurile tiparului într-o clădire, acoperită cu sticlă, venea despărţitura negustoriei. Aici o mulţime de pavilioane, iarăşi foarte frumoase, unde nu numai că se vindeau felurite meşteşuguri, dar se arăta şi pregătirea lor împreună cu toate noutăţile fabricării. Aşa fiind, despărţitura asta era totdeauna plină de lume, ce năvălea într-însa cu sutele.

Aici s-au putut vedea multe de toate. Zemstva din Veatka îţi arăta o mulţime de lucruri folositoare pentru şcoala sătească, ieşite din meşteşugăria ei: culegeri ajutătoare la învăţătură, meşteşuguri de ştiinţă şi fel de fel de zugrăveli. Tot în despărţitura asta să găseau fel de fel de păsări şi fiare umplute cu paie şi făcute după chipul celor vii. Mai încolo — felurite lucruri ce-ţi furau privirea: zugrăviri minunate, cutii făcute cu mare iscusinţă, războaie... Mai departe — flori, pietre scumpe din munţii Uralului, instrumente doftoreşti. În pavilionul războaielor persiene, pe lângă războaie, erau puse vechile frumoase ţesături şi horboţele din Bruxelles (Belgia), care se preţuiesc cu zeci de mii de ruble. Din războaie ce-l mai frumos era războiul turcesc din curtea fostului sultan Abdul Gamid, ce face 18000 de ruble. Mai erau şi alte covoare foarte frumoase, din care unele trăgeau la 9 puduri şi făceau câte 7000 de ruble. După despărţitura războaielor veneau pavilioanele sticlăriei, tutunului, oţelului, cărbunelui de pământ şi altele.

Afară de aceste clădiri, frumoase la vedere, tot aici expoziţia a avut multe aşezăminte folositoare: iazuri cu peşte, unde se arăta cum să se înmulţească peştele; pădurării, unde se puteau primi felurite lămuriri asupra pădăritului, despărţituri de albinărit, mătăsărit şi multe altele.

În cele de pe urmă despărţituri era înfăţişată şi Basarabia noastră: albinăritul din ţinutul Hotinului prin ştiubeie, hoştină de tot felul, ceară şi aşa mai departe,— şi mătăsăritul din ţinutul Izmailului; au fost câteva prosoape şi războaie frumoase moldoveneşti pe lângă ţesăturile bulgăreşti. Dar îndeobşte Basarabia a fost înfăţişată puţin.

Cel mai mare pavilion la expoziţie a fost pavilionul Zemstvei. Aici să găseau o mulţime de lucruri făcute cu mâna. La intrare fel

de fel de coşoalce, panere şi paneraşe, ieşite din meşteşugăria Zemstvei. Apoi o mulţime de mărunţişuri de lemn şi de oţel, jucării, ţesături şi altele. Toate aceste erau aduse nu numai din Kiev şi din gubernia lui, ci şi din multe alte locuri ale Rusiei.

Galeria din dreapta a pavilionului Zemstvei era prinsă numai de avuţia Zemstvei din Kiev, ce ne înfăţişa toate părţile lucrului Zemstvei: învăţătura norodului, medicina, gospodăria sătească, meşteşugurile, lucrul stingerii pojarului şi altele. Gospodăria sătească în toate părţile ei era înfăţişată aici deosebit de bine. Grădinăritul, plugăria, albinăritul, mătăsăritul au fost arătate în toate amănuntele lor. Aici erau culegeri de jivini stricătoare ale grădinilor, apoi toate boalele lor, precum şi chipurile de lecuit.

În despărţitura învăţământului câteva chipuri de şcoli de ale Zemstvei, o bibliotecă (adunare de cărţi) mică de şcoală şi altele.

Pe lângă toate lucrurile de folos, ce le-a pus expoziţia la vederea fiecăruia, ea a avut încă de grijă, ca după o umblare îndelungată oaspelui expoziţiei să nu-i fie urât. Pentru atingerea ţintei acesteia (adecă pentru înveselirea musafirilor) expoziţia a avut o despărţitură anumită, ce se numea „Orăşelul de înveseliri al expoziţiei". Aici se afla un teatru, o menajerie cu fel de fel de fiare şi păsări rare şi nevăzute, adunate din cele mai depărtate părţi ale lumii. În apropiere se afla un pavilion numit „casa de haz", îndată ce intrai într-o odăiţă şi te puneai într-un scrânciob, toată casa prin lucrarea unei maşini anumite începea a se învârti, aşa că şezând în scrânciob ţi se părea că te învârteşti singur împreună cu odaia.

Altă înveselire aflătoare la expoziţie să numea „roata hazului". Roata asta nu-i altceva decât mijlocul unei odăi rotunde, ce iarăşi se învârteşte.

Doritorii se aşezau pe „roată", ea începea a se învârti şi prin

puterea mişcării toţi cei ce şedeau erau împinşi şi aruncaţi în toate părţile, ceea ce făcea mare haz şi veselie.

Expoziţia de dimineaţă pân' seara era bâcsită de o mulţime de lume, ce năvălea la porţile ei, doritoare de a privi lucrurile ei frumoase şi folositoare. Printre lumea aceasta au fost şi mulţi basarabeni.

Cuvântarea la primul congres al învăţătorilor moldoveni din Basarabia

Am venit — a spus păr[intele] Mateevici — să întâmpin şi eu această sfântă zi de 25 mai. *(Aplauze.)* Primiţi, fraţilor, felicitările mele călduroase,— ale unui om care a luptat şi el în trecut cu vorba şi cu scrisul pentru luminarea neamului întreg. Primiţi felicitările mele de moldovean şi rugăciunile mele de preot către Dumnezeu, ca să ne trimită ajutorul său pentru un lucru atât de sfânt şi de mare.

Ca unul care vin cu toată dragostea mea în mijlocul d-voastră cred că pot să-mi îngăduiesc de a vă da unele sfaturi frăţeşti. Mai întâi de toate să ştiţi că:

Unde-i unul nu-i putere
La nevoi şi la durere.
Unde-s doi puterea creşte,
Şi duşmanul nu sporeşte.

Fără unire nu vom putea dobândi nimic. Deci să avem un gând, o inimă, un ideal!

Al doilea sfat e acesta. Lucrul drept poate înflori numai dacă se întemeiază pe idei drepte. Cu mâhnire am văzut astăzi că între

d-voastră nu toţi sunt uniţi asupra unor idei drepte. Unii se socotesc moldoveni, alţii — cei mai puţini — români. Ei bine, dacă aţi luat asupra d-voastră sarcina de a lumina poporul, apoi trebuie să daţi poporului idei adevărate, căci altfel întreg învăţământul e fără rost. Da, suntem moldoveni, fii ai vechii Moldove, însă facem parte din marele trup al românismului, aşezat prin România, Bucovina şi Transilvania. *(Aplauze.)* Fraţii noştri din Bucovina, Transilvania şi Macedonia nu se numesc după locurile unde trăiesc, ci-şi zic români. Aşa trebuie să facem şi noi! *(Aplauze.)* Asta nu însemnează separatism, căci şi cei din Transilvania, şi cei din Bucovina, şi cei din America se numesc tot români.

Trebuie să ştim de unde ne tragem, căci altfel suntem nişte nenorociţi rătăciţi. Trebuie să ştim că suntem români, strănepoţi de-ai romanilor, şi fraţi cu italienii, francezii, spaniolii şi portughezii. Aceasta trebuie să le-o spunem şi copiilor şi tuturor celor neluminaţi. Să-i luminăm pe toţi cu lumina dreaptă.

Al treilea sfat pe care vi-l dau este: să staţi cu mare putere la straja intereselor naţionale. Să trăim bine şi cu străinii, dar să nu trădăm interesele noastre, căci altfel vom cădea pentru totdeauna. Dacă vom fi slabi în lupta pentru viaţă, vom fi înghiţiţi de cei mai tari. Să nu ne alipim la partide străine, care nu luptă pentru neamul nostru şi să nu luptăm pentru interesele de clasă, ci pentru cele de obşte, naţionale.

Şi, în sfârşit, sfatul cel din urmă al meu e: să nu uităm norodul, ţărănimea care a suferit atâta până acum! Să-l luminăm, să mergem mână în mână cu el, căci fără noi el nu poate face nimic, după cum nici noi nu putem face nimic fără el. Să-l îndreptăm pe calea adevărului, cu fapte, iar nu cu vorbe. Mântuirea ţărănimii e în noi, şi a noastră în ea.

Rog pe bunul Dumnezeu şi sunt încredinţat că El ne va trimite ajutorul Său cel preaputernic pentru izbândirea lucrului obştesc. El ne va trimite fericirea neamului şi a d-voastră.

(Cuvântarea a fost îndelung aplăudată.)

[În cursul şedinţei a II-a Al. Mateevici a mai avut o intervenţie:]

N-avem două limbi şi două literaturi, ci numai una, aceeaşi cu cea de peste Prut. Aceasta să se ştie din capul locului, ca să nu mai vorbim degeaba. *(Aplauze.)* Unii zic că limba românească e franţuzită. Asta nu-i adevărat! Ce e drept, sunt şi în România unii rătăciţi în ce priveşte limba, dar trebuie să se ştie că cel mai puternic curent acolo e cel popular în limbă şi în literatură. Noi trebuie să ajungem de la limba noastră proastă de astăzi numai-decât la limba literară românească!

CORESPONDENŢĂ

Către Ioan G. Pelivan

Satul Zaim
6 octombrie 1906

Dragă domnule Ioane,

Am primit scrisoarea d-tale şi imediat m-am şi aşezat să-ţi dau răspuns la ea, căci, deocamdată, n-am alte ocupaţii decât scrisul şi cititul.

Mare bucurie mi-a dat mie această scrisoare, mulţumită acelui ton călduros şi cordial ce o pătrunde.

Sunt convins că, cu toata ruşinea la care am ajuns azi noi, băsărăbenii, ne trebuie mai mulţi oameni de felul d-tale, şi atunci Basarabia e scăpată de sclavie şi poate cu dreptate visa la acel strălucit viitor de aur, ce i-a prezis poetul Bolintineanu şi care, desigur, acolo, deja se împlineşte.

Însă la noi, în Basarabia, …parcă te iau fiorii, când începi povestea suferinţelor poporului nostru moldovean şi a acelor înjosiri, ce i-a fost scris să îndure.

Însă poporul deja se deşteaptă; soarele renaşterii a început să arunce şi asupra românimii băsărăbene razele sale strălucitoare şi înviorătoare.

Şi fără îndoială, la urma urmelor, cu ajutorul generoşilor şi înţelepţilor săi conducători, şi ea se va porni pe calea luminii şi a propăşirii, înfruntând toate piedicile.

Mult ne mai rămâne de lucrat pentru atingerea acestui scop. Dar să ne fie lozinca noastră: să lucrăm, să lucrăm, să lucrăm.

Trec la afacerile mele personale. Cunoştinţa cu d-ta îmi face mare şi multă plăcere, şi, la venirea mea la Chişinău, nu voi întârzia să mă văd cu d-ta.

Foarte mă bucur că propunerea mea de a fi colaborator la „Basarabia“ poate să fie primită. D-ta scrii că ai citit articolul meu *Preoţimea şi poporul*. Sunt interesat de va merge el la publicare sau nu, căci am pus în el multă speranţă. Îmi pare că tipărirea lui e refuzată, căci nu-l văd în numerele ultime ale „Basarabiei“.

Redacţia o fi găsit că chestiunea discutată în el n-are mare interes şi nu corespunde trebuinţelor ei; ori poate nu i-au fi plăcut condiţiile băneşti.

Nepublicarea acestui articol foarte m-ar descuraja. În tot cazul, te rog cu insistenţă, dragă domnule Ioane, să mă înştiinţezi despre soarta lui, cum şi a traducerii mele *Primejdia*, nu de mult trimisă la redacţie — măcar printr-o simplă carte poştală.

Mai am de vorbit în scrisoarea asta despre condiţiile colaborării ce mi le comunici şi vreau să-mi exprim părerile mele personale în această privinţă.

D-ta zici că trebuie să ştiu de ce fel de materie are nevoie redacţia. Eu cred că autorul trebuie să fie liber în alesul subiectelor pentru scrierile sale. Numai cu această condiţie ele pot prezenta ceva însemnat.

Aici pot chiar să-ţi spun ce fel de scrieri am de gând să public în „Foişoara Basarabiei“. Ele vor avea un titlu comun, *Scrisori către fraţii moldoveni* sau cumva în acest fel, şi prin forma lor vor fi nişte articolaşe cu caracter amestecat, pe jumătate nuvele, pe jumătate scrieri cu caracter publicistic. Negreşit că, pe cât posibil, voi publica şi alte articole, după împrejurări.

Îmi permit să vă încredinţez că sunt în curentul evenimentelor vieţii contemporane ce se petrece în Rusia şi la noi în Basarabia,

cu toate că nu trăiesc acuma la Chişinău, ci în Zaim, inima Bugeacului. La Chişinău voi fi la 20 octombrie curent. Încă o rugăminte: mă rog, de veţi avea timp liber, să-mi scrieţi despre condiţiile băneşti ale colaborării şi, de vă va fi îndemână, *să-mi trimiţi niscaiva cărţi româneşti,* căci acuma sunt lipsit de plăcerea citirii în româneşte. Toate care le am sunt citite de vreo câteva ori.

La Chişinău ele vor fi înapoiate. Adresa mea: Poştovaia stanţia Cauşani, selo Zaim, Alexeiu Matveeviciu.

Iertaţi că vă supăr şi rămâneţi cu sănătate.

Al. Matveevici
„Arhivele Basarabiei", an. IV, nr. 2,
aprilie-iunie 1932, p. 114—115

Către Ioan Bianu

10/IV 1913, Kiev

Stimate domnule,

La scrisoarea colegului Berechet adaug rândurile mele personale. Sunt român din Basarabia, „studenţesc" la Academie de la 1910, când am absolvit Seminarul din Chişinău. Mă aflu în anul al III-lea, în ajunul tezei de licenţă (pe ruseşte, „candidăţie"). Din copilărie am avut multă dragoste pentru poporul părinţilor mei, ignorat de stăpânii săi de astăzi şi de ştiinţa lor oficială chiar până la tăgăduirea existenţei sale etnice şi până la confundarea lui ba cu *tătarii* ba cu *ţiganii*. M-a atras totdeauna [cu] o putere deosebită folclorul românilor noştri, datinile, poveştile strămoşeşti, frumoasele legende şi cântece poporane... Am şi scris câte ceva prin ediţii ruseşti şi româneşti din Basarabia (ziarul „Basarabia"

din 1906—1907). Dar nevoia cea mare mi-a fost că n-am avut cărţi trebuincioase spre călăuză. Am fost cu totul izolat de literatura folcloristică din Regat, de bogatele culegeri ale părintelui Marian, de cercetările adânci ale dlor Şăineanu, A. şi O. Densusianu şi alţii, dintre care şi acum multe le cunosc mai mult pe nume. Îmi aduc aminte uimirea ce m-a cuprins când am văzut întâmplător în Basarabia, într-o casă de buni români, culegerile voluminoase ale păr. [intelui] Marian. Am rămas împietrit. Nu-i nici de minune când îţi aduci aminte că chiar un Eminescu popular e *rara avis* în Basarabia. Foametea de cărţi în limba mumă la noi e de nedescris.

Ştiinţa rusească, ce se interesează de limba şi cântecele „ciuvaşilor" şi „calmâcilor" de la Ural şi a mongolilor din Rusia asiatică, nici nu-şi bate capul de „moldovenii" basarabeni (cuvântul „român" la noi nici nu se mai întrebuinţează: ruşii cred că „români" şi „moldoveni" sunt două viţe cu totul deosebite), ce sunt pentru dânsa o adevărată „ţară necunoscută", care nu este nici vrednică pentru cercetări sistematice. Tot ce s-a scris despre noi în ruseşte, sunt câteva dări de seamă statistice, câteva lucrări întâmplătoare de slavistică română şi de istorie bisericească, şi acele se datoresc nu ruşilor, ci românilor basarabeni.

Cât pentru etnografie şi folcloristică, aproape nimic. Asta totdeauna mi-a întărit îndemnul meu de a lucra anume în această sferă mai mult decât pe tărâmul popularizării istoriei noastre naţionale, de care eu, de asemenea, mă ocup.

Asta mă face şi acum, la alegerea subiectului de teză, să mă opresc asupra *Elementelor religioase ale folclorului moldovenesc* şi să mă îndrept către bunătatea d-tale cu călduroasa rugăminte de a mă înzestra gratis cu ediţiile Academiei Române *folcloristice şi privitoare la folclor*, spre executarea cuvenită a acestei lucrări ştiinţifice. Cele mai necesare cărţi sunt toate operele lui Marian, Şăineanu, Gaster,

Densusianu şi alţi folclorişti, precum şi „Analele Academiei Române“, cu articole corespunzătoare; asemenea culegerile de literatură populară, apărute în Regat, peste munţi sau în Bucovina. Pentru chestii generale mi-ar trebui şi lucrările istorice ale lui A. D. Xenopol şi B. P. Hasdeu, precum şi *Etymologicum Magnum* al acestuia.

Alesul celorlalte lucrări şi culegeri, precum şi însemnarea scrierilor şi culegerilor, apărute în alte ediţii, pentru ca să mi le procur cu spesele mele, aştept de la competenţa şi bunăvoinţa dumitale. Teza propusă va fi tipărită de mine în ruseşte în Kiev şi româneşte în Basarabia (în Chişinău).

După terminarea ei, toate cărţile, ce acum vă rog să mi le trimiteţi *imediat mie*, vor fi trecute de mine în proprietatea Bibliotecii Academiei noastre, ce este foarte săracă în ediţii româneşti, cu toate că românii din Regat şi din Basarabia niciodată n-au lipsit dintre studenţii acestei Academii.

Vă rog, stimate domnule, să va grăbiţi cu trimiterea sau cu răspunsul. Am la dispoziţie un termen foarte mărginit, numai 2 săptămâni. De nu voi da până atunci răspuns sigur despre subiectul ales,— iar fără nici o carte românească nu-l pot da, — atunci va trebui să aleg *ex officio* alt subiect nedorit şi neinteresant, ceea ce ar însemna pentru mine o crudă dezamăgire.

Primiţi, vă rog, asigurarea viilor şi călduroaselor sentimente de stimă şi devotament.

Alexe Mateevici
Student al Academiei Spirituale din Kiev

P. S. Cu nerăbdare aştept răspuns.

„Viaţa Basarabiei“, an. IX, nr. 11 — 12, noiembrie—decembrie 1940, p. 722—724

Către Artur Gorovei

A. Mih. Mateevici
Kiev. 8. V. 1913

Mult stimate domnule,

Colecţia volumelor „Şezătorii“ şi cărţile d-voastră, trimise mie de d-ta, am primit-o acum vreo săptămână. Iertaţi că nu v-am răspuns până acum, fiind ocupat cu examenele. Va aduc călduroasele mele mulţumiri pentru acel răsunet viu ce l-a găsit în inima d-voastră dorinţa şi năzuinţa mea de totdeauna de a lucra în câmpul etnografiei şi folcloristicii române. M-am bucurat nespus văzând că şi noi, moldovenii basarabeni, nu suntem cu totul uitaţi de fraţii noştri cei mari şi orişicând putem să ne gândim la încurajarea şi sprijinul lor moral. Volumele trimise îmi sunt de mare trebuinţă, de asemenea trebuinţă mi-ar fi şi cele ce lipsesc... N-ai putea oare d-ta să-mi arăţi modul prin care aş putea să mi le procur?

De asemenea, mult m-ai îndatora, dacă mi-ai face cunoscute prin însemnare toate lucrările străine (franceze, germane şi engleze, ba şi ale noastre, afară de ediţiile Academiei) despre folclorul românesc sau conţinând paralele folcloristice din literaturile populare ale popoarelor romanice şi germane. Călăuza unui folclorist, precum sunteţi d-voastră, voi primi-o cu adâncă recunoştinţă. Mi-ar mai trebui o bibliografie exactă a lucrărilor dlui Weigand de valoare limbistică şi filologică. Cred că mi-ai putea cel puţin arăta de unde pot s-o aştept.

Cât pentru folclorul nostru basarabean, el m-a interesat, precum am şi spus în scrisoarea către vrednicul de toată stima dl

Bianu, din cei mai fragezi ani. Culegerea lui ar fi un lucru foarte de dorit. Fiind însă seminarist, am cules şi eu ceva, dar mi se pare că caietele cu culegeri (unele au fost tipărite anonim în ziarul „Basarabia“ din Chişinău) mi-au fost răpite de un coleg, iubitor şi el de literatură populară. Trebuie însă să fac o observaţie că, pe cât am făcut până acuma cunoştinţă cu lucrările părintelui Marian, folclorul nostru este aproape identic cu folclorul moldovenesc şi al Bucovinei, ceea ce nici nu-i de mirat. Spre nenorocire, în vremea de faţă n-am putinţă să mă ocup de culegeri, fiind nevoit să-mi opresc atenţia asupra studierii şi sistematizării materialelor deja adunate în România. Când voi fi liber, voi culege cu dragoste, dacă va da Dumnezeu şi voi trăi în Basarabia.

Folatoff a scris nu despre cântece, ci despre basme moldoveneşti din Basarabia (vezi Arbore; p. 771), tot acolo un articol *Despre cântece moldoveneşti* — anonim (nr. 31868, Arbore, 777). M-oi stărui să le găsesc aceste cântece şi să le traduc.

Primiţi mărturisirea celor mai vii şi călduroase simţiri.

A. Mateevici
„Viaţa Basarabiei“, an. IX, nr. 11— 12, noiembrie—decembrie 1940, p. 724—725

Către Simeon Murafa

Dragă frate,

Ce tăceţi şi nu-mi scrieţi nimic? Sunt dornic să ştiu tot ce se atinge de voi şi de lucrul nostru. Am citit că schimbaţi numele revistei. Scrieţi-mi despre toate; nu pot şi nu vreau să fiu în neştiinţă.

Iertaţi că scriu pe scurt, fiind întors la Kiev, sunt foarte ocupat. Degrabă voi fi liber, atunci vă scriu pe lung. Fii aşa de bun, frate Simioane, scrie-mi adresa lui Ciobanu, vreau să-i scriu lui din pricina unei vajnice trebi. Vă sărutăm pe toţi împreună cu Berechet.

Al vostru frate,

Alexe Mateevici

[5/IV 1913, Kiev]

Paul Vataman, Figuri sorocene, p. 42

Dragă frate,

Mulţumesc pentru răspunsul repede, ce l-am primit ieri. Suntem foarte bucuroşi — eu şi Berechet — gândindu-ne la starea lucrurilor noastre naţionale din Basarabia, ce arată semne de viitor bun şi rodnic. De-ar da numai Dumnezeu ca semnele acestea să crească din scânteiuţe şi steluţe mititele într-o flacără mare, mare, ca această flacără să ajungă „Sfântul Soare" al basarabenilor noştri, adevăratul soare al luminii şi al dreptăţii. Fie ca într-acest Paşte, Hristos cu adevărat să învie pentru neamul nostru cel „răstignit pe cruce", cu adevărat şi pentru totdeauna. Aşa îmi doreşte inima.

De la dorinţe, trecem la rânduiala zilei. Gazeta lui Constantinescu — m-a băgat într-o mirare bucuroasă. De unde s-a luat? Cu ce mijloace se scoate? Parcă nu auzisem nimic de ea, fiind la Chişinău. Foarte aş dori să ştiu amănuntele. De ce ştii, scrie-ni-le, trimiţându-ne şi numărul apărut. Berechet vrea să scrie despre ea o corespondenţă la „Neamul românesc" al dlui prof. N. Iorga, precum şi despre lucrul nostru. Numele nou al revistei mi-a plăcut. Îi mai scurt şi mai potrivit. Berechet făgăduieşte să scrie ceva, de va avea vreme, iar eu n-o am. Sunt ocupat cu scrierea tezei

semestriale şi cu alegerea tezei de licenţă, pentru anul viitor. Vreau să scriu despre *Elementele religioase în poezia moldovenească populară* — şi de aceea te-am întrebat de Ciobanu. Vreau să-i scriu să-mi trimită cărticelele sale despre Maica Domnului, precum şi cărţile româneşti folositoare pentru această teză. Va vrea sau ba? Te-aş ruga şi pe mata să-i scrii ca să-mi dea tot ajutorul trebuincios în acest lucru, chiar şi cu sfaturile despre metoda lucrării şi despre literatura trebuincioasă în alte limbi. Cum îi numele lui părintesc?

Asemenea, fii bun şi-mi comunică adresa exactă a lui Pelivan, ca să-i scriu şi lui.

Cât pentru traducerile mele poetice, apoi neavând acum putinţă să fac traduceri noi, pun la dispoziţia d-voastră cele din „Luminătorul". Cât veţi putea, tipăriţi. Vara voi fi slobod şi voi lucra din răsputeri.

Salutări şi sărutări dlui Halippa şi tuturor fraţilor de luptă.

Nădăjduiesc la răspuns tot aşa de repede.

Al. Mateevici

[10 aprilie 1913, Kiev]

Paul Vataman, Figuri sorocene, p. 42—43

APRECIERI

Alexei Mateevici... ar fi fost un poet mare dacă trăia. Numai Eminescu a mai ştiut să scoată atâta mireasmă din ritmurile poporane...

După G. Sion, Mateevici dădu o nouă serie de definiţii ale limbii române *(Limba noastră)* cu imagini superioare de mare poezie...

George CĂLINESCU, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Ed. Minerva, 1986, p. 941.

Talentat traducător, autor a zeci de articole şi studii (de folcloristică, în primul rând), culegător de folclor, Al. Mateevici s-a impus în literatura română prin poeziile sale originale, mai ales prin acelea în care dragostea faţă de ţară şi de cei umiliţi e preponderentă.

Armonia versurilor, căldura, patosul şi prospeţimea lor, caracterul militant al poeziei îl apropie de Coşbuc şi Iorga, iar G. Călinescu, entuziasmat, îl cita într-un context alături de Eminescu.

Creator al unor versuri antologice, Al. Mateevici, deşi a trăit numai 29 de ani şi nu s-a putut defini întru totul, ar fi rămas în literatura română chiar dacă ar fi scris numai *Limba noastră*, acest imn înălţător, fără pereche, o podoabă rară, cea mai valoroasă odă închinată limbii neamului.

Ion NUŢĂ, *Al. Mateevici sau mirajul unei poezii*. — În cartea: Al. Mateevici, *Scrieri*, Iaşi, Ed. Junimea, 1989, p. 29—30.

Alexei Mateevici este autorul unei opere destul de vaste ca volum, chiar impresionantă, dacă ne gândim că activitatea sa a durat doar ani număraţi,

extrem de variată prin domeniile pe care le-a explorat şi tematica pe care a abordat-o, deşi nu în toate cazurile egală ca valoare. Mai precis de toate el a fost un poet foarte înzestrat şi un traducător iscusit, care ne-a transmis prin filiera cugetului curat şi prin pioşenia sufletului său vederile, trăirile, visurile ce l-au animat, păsurile, doleanţele, năzuinţele ţărănimii basarabene pe care a iubit-o aşa de mult, sfintele aspiraţii naţionale ale întregului său popor, înfeudat de un aspru regim autocratic străin, oferindu-ne totodată şi o fracţiune ponderabilă a poeziei clasice ruse. Ceea ce nu înseamnă că sunt lipsite de interes şi importanţă proza sa originală şi traducerile, publicistica lui fulminantă, articolele folcloristice şi înregistrările de folclor, studiile etnografice şi lingvistice, de istorie a bisericii şi a tipăriturilor vechi româneşti, exegezele filozofice şi teologice.

De o probitate exemplară, deschis şi generos, el a împărtăşit idealurile umanitariste, a fost un adept înflăcărat al echitabilelor idei democratice, al statului de drept, şi s-a manifestat ca exponent de frunte al conştiinţei naţionale, luptător aprig pentru drepturile poporului său împilat şi înjosit, pentru viitorul lui luminos.

Opera lui Mateevici a fost nutrită de solul basarabean, generată de acel mediu specific ce s-a format în spaţiul dintre Nistru şi Prut, la întretăierea a două vaste culturi — română şi rusă. Sub felurite aspecte ea a reflectat epoca tumultuoasă de la începutul secolului al XX-lea, marile mişcări sociale şi naţionale, frământările şi căutările generaţiei de atunci. Însă feluritele sale scrieri conţin valori, sensuri, reflecţii care depăşesc timpul când au apărut, rămânând valabile şi actuale şi pentru alte vremi. Fără îndoială, Alexei Mateevici se prezintă ca cel mai de vază reprezentant al culturii spirituale basarabene din epoca sa, poet, cărturar şi profet al poporului, căruia i-a aparţinut cu trup şi suflet.

Efim LEVIT, Sava PÂNZARU, *Alexei Mateevici, poetul, cărturarul şi profetul Basarabiei*. În cartea: Alexei Mateevici, *Opere*, vol. I, Chişinău, Ed. Ştiinţa, 1993, p. 104 —105.

O mare speranţă lirică s-a stins, înainte de întregirea hotarelor naţionale, prin dispariţia lui Al. Mateevici (1888—1917), patriotul basarabean, preot,

mort în război, a cărui vibrantă odă pentru limba română *(Limba noastră),* astăzi imn de stat al Republicii Moldova, este *Marseieza Basarabiei...*

Dumitru MICU, *Scurtă istorie a literaturii româneşti*, vol. I, Bucureşti, Ed. Iriana, 1994, p. 346.

Mişcarea de renaştere naţională din Moldova de Est l-a reactualizat pe Alexei Mateevici, l-a valorificat în ansamblu (căci poeziile sale religioase erau interzise) şi i-a înălţat o statuie de apostol al neamului: el a devenit în fond cel de al doilea poet naţional, după Eminescu, iar *Limba noastră* s-a impus ca un al doilea imn de stat, alături de *Deşteaptă-te, române!* al lui Andrei Mureşanu. Împreună cu definirile apoftegmatice, sacramentale, tăiate ca inscripţiile în piatră, erau rostite pateticele sale rânduri publicistice din *Ce ne trebuie nouă?*, scrise în 1906: cârmuirea (autonomia) neamului („căci fiecare neam numai atunci se ocârmuieşte bine, când se cârmuieşte potrivit cu obiceiurile lui, potrivit cu drepturile lui naţionale") şi dreptul de a-şi vorbi limba („Toate neamurile neruse, precum suntem şi noi, moldovenii, când au drepturile lor naţionale, adesea când au voie să vorbească, să scrie, să citească, să înveţe, să se judece şi să se roage în limba lor, atunci ele pot desfăşura în pace şi linişte toate puterile minţii şi ale inimii lor").

Aceleaşi drepturi le-au revendicat moldovenii şi la 1987, reluând pledoariile lui Alexei Mateevici de la începutul frământat al secolului. Figura de Crist blajin parcă coborât de pe crucea Golgotei, cu barbă apostolică redusă la un cioc blajin şi cu o rostire moldovenească în care era o blândeţe comunicativă ce te împrietenea fără zăbavă (aşa ni-l descriu contemporanii), se cobora imaginar în mijlocul mulţimilor agitate care cereau imperativ un reiterat *Ce ne trebuie nouă?* Firea lui de adevărat creştin se speria de întuneric, apă şi de fulger, dar le invoca frenetic atunci când trebuia să ne prezinte o zare neagră, colorată apocaliptic, înfricoşătoare, care trebuia să aducă lumina pură a unei noi zări: cea a mântuirii.

Mihai CIMPOI, *Alexei Mateevici*. — În cartea lui: *Sfinte firi vizionare,* Chişinău, CPRI Anons S. Ungurean, 1995, p. 128—129.

CUPRINS

Tabel cronologic 3

VERSURI

ORIGINALE

Cântecul zorilor 12
Ţăranii 15
Ţara 16
Eu cânt 19
În zarea anilor 20
Atunci când soarele apune 21
Pocăinţa hoţului 22
Mângâiere 23
Cina cea de taină 24
Hristos au înviat 25
Cântecul clopotului 26
Un vis dorit 28
Mântuirea 30
Un sfat 31
Roagă-te 32
Lumina cea de seară 33
Psalmul al 83-lea 34
Intrarea Domnului Iisus Hristos în Ierusalim 36
Îngerul şi mironosiţele 39
În dimineaţa duminicii 41

Înălţarea la cer a Domnului Iisus Hristos ... 43
Fratelui creştin ... 44
Căutarea lui Dumnezeu ... 45
Noaptea naşterii ... 46
În Betleem ... 50
Hristos pruncul ... 51
Hristos ... 51
Mama ... 52
Limba noastă ... 53
Văd prăbuşirea ... 56
Cântec de leagăn ... 57
Atâtea chipuri ... 58
Pietre vechi ... 59
Basarabenilor ... 61
Frunza nucului ... 62
Unora ... 64
La noul-Neamţ ... 66
[Deasupra Târgului Bârlad] ... 68

ANEXĂ

Muncitorul ... 70
Fie voia ta! ... 74
Hristos după cina cea de taină ... 81
Cântarea slavei ... 84
Hristos în biserica Ierusalimului ... 87

TRADUCERI

Rugăciunea ... 94
Dumnezeu ... 95
Rugăciunea ... 99
Lupta cea de pe urmă ... 100
Prorocul ... 101
Nădejdea ... 102
[Trimite-i, Doamne, bucurie] ... 104
Prorocul ... 105
Din psalmul al XIV-lea ... 106
Aduceri aminte ... 107

Către copii 108
Cuvintele credinţei 108
Cina cea de taină 110
Pe Varava ori pe Hristos? 112
Iuda 114
Hristos au înviat 121
Fecioara din Nazaret 122
Hristos au înviat 123
Hristos şi Samariteana 124
Învierea 125
Viaţa 126
Cuvântul lui Dumnezeu 127
Când trece vântişorul 128
Mântuitorul 128
Seara de vară 130
Hristos la Martha şi Maria 130
Sf.[ântul] Ap.[ostol] Petru 131
Rugăciune pentru pahar 132
Ioan Damaschin 140
Troparul 159
Păcătoasa 172
Creştina 180
Zâna 187
Zadarnic, artiste 188
Poetului 189

PROZĂ

ORIGINALE

Toamna 192

TRADUCERI

Vorbă lungă. *De Anton Sehov* 206
Primejdia. *De Anton Sehov* 209
Prădătoii. *De Anton Sehov* 216
Şapte păcate de moarte. *De S. Lagerlöf* 222

FOLCLOR ŞI FOLCLORISTICĂ

DIN CÂNTECELE POPULARE ALE BASARABIEI

Dorul 230
Câteva colinde de Sf. [ântul] Crăciun 231
Obiceiurile şi rânduielile nunţii la moldovenii basarabeni 239
Colindele Crăciunului 258
Sfântul Vasile — Anul Nou în obiceiurile moldovenilor basarabeni 264

ANEXĂ

Cumătriile 271
De unde vine numirea naşterii mântuitorului nostru — Crăciun? 276

PUBLICISTICĂ

Chestia preoţească 280
Lupta moldovenilor pentru drepturi 285
Datoria noastră 286
Ce ne trebuie nouă? 288
Preoţimea şi poporul nostru 292
Spre lumină! 295
Munca noastră 299
Trecutul şi viitorul 302
Alegerile 306
Tovărăşiile de cultură pe la sate 309
Unirea culturală 311
Două cuvinte despre tutun şi băutură 313
Cuvânt împotriva beţiei 317
Expoziţia din Kiev 320
Cuvântarea la primul congres al învăţătorilor moldoveni din Basarabia 324

CORESPONDENŢĂ

Către Ioan G. Pelivan 328
Către Ioan Bianu 330
Către Artur Gorovei 333
Către Simeon Murafa 334

Aprecieri 337

Alexei Mateevici

ÎN ZAREA ANILOR

Poezie, proză, publicistică

Apărut: 1998. Format: 70x108 1/32
Coli tipar: 15,05. Coli editoriale: 16,06. Tiraj: 5000 ex.

Casa de editură «LITERA»
str. B. P. Hasdeu, nr. 2, Chişinău,
MD 2005, Republica Moldova
Operator: *Valentina Tifin*
Tehnoredactor: *Olga Perebikovski*
Corector: *Valentina Tifin*
Redactor: *Ion Ciocanu*
Editor: *Anatol Vidraşcu*

Tiparul executat sub comanda nr. 289
Firma editorial-poligrafică "Tipografia centrală", str. Florilor, nr. 1,
Chişinău, MD 2068, Republica Moldova
Departamentul Edituri, Poligrafie şi Comerţul cu Cărţi